Uniono por la Linguo Internaciona Ido (ULI)

DICIONARIO OFICALA

dil elementi di la Linguo Internaciona Ido

kompilita da

Tiberio Madonna

sekretario por Linguala Questioni

di la Direktanta Komitato dil ULI

2015

Por kontakti: gutipoemi@libero.it

PRIZENTO

De multa tempo l'Idistaro bezonas dicionario qua kontenez omna vorti oficaligita til nun, nam la lasta dicionario editesis en 1964: depos lore plura listi de nova vorti publikigesis, kom suplementi qui adjuntesis a la dicionarii oficala. Do amasi de vorti trovesis dispersita en diversa dokumenti, qui ne sempre esis trovebla en l'Interreto, e mem kande li omna divenis disponebla, on mustis konsultar plura texti por trovar la vorti serchata.

Ica nova dicionario respondas a ta bezono. Olu havas kom bazo la "*Dicionario de la 10.000 radiki di la linguo universala Ido*", kompilita da Marcel Pesch, e publikigita, quale me dicis, en 1964. Me povis uzar la komoda versiono elektronikala transskribita da Jerry Muelver en 2010, de dokumento skanita da Felix Gómez: enorma e laudinda laboro da amba samideani, quin me dankas hike. Me adjuntis la vorti mankanta cherpante oli de la *Ido-English Dictionary* da Luther H. Dyer e de la dicita listi de nova vorti qui adjuntesabis dum la yardeki: la *Lexiko di nova vorti* da Camiel De Cock, la listo *Nova vorti di Ido* da Robert Carnaghan, la *Suplementa Ido-Lexiko* da Gonçalo Neves, e la plura listi *Nova oficala vorti* ed *Oficala Komunikili* kompilita da me ipsa. Me mustis adjuntar la defini ad omna vorti de la listo da R. Carnaghan, nam ol ne kontenas defini, ad iti cherpita de la lexiko da L. H. Dyer, ed anke a diversa vorti de la dokumento da C. De Cock.

Tale ica nova verko esas konsiderebla kom la dicionario da M. Pesch aktualigita. Me dankas la samideani qui kurajigis me pri ca laboro, nome Kiran Annavarapu, Marcus Trawick e Gilles-Philippe Morin (alias Ciencisto). Me dankas anke nia samideano Lenadi Moucina, qua kurajigis me pri mea laboro generale.

Tiberio Madonna

ABREVIURI

A	Angla	*katol.*	katolika
adj.	adjektivo	*kem.*	kemio
adv.	adverbo	*kirurg.*	kirurgio
aer.	aernavigado	*kom.*	komerco
akust.	akustiko	*kosmol.*	kosmologio
anat.	anatomio	L, L.	Latina
arkeol.	arkeologio	*ling.*	linguistiko
arkit., arkitekt.	arkitekturo	*lit., literat.*	literaturo
astron.	astronomio	*magnet.*	magneteso
biol.	biologio	*mat., matem.*	matematiko
blaz.	blazon-arto	*med., medic.*	medicino
bot.	botaniko	*mekan.*	mekaniko
e c.	e cetero	metaf.	metafore
edc	ed cetero	*meteorol.*	meteorologio
ekol.	ekologio	*mez.*	mezuro
ekon.	ekonomio	*mil., milit.*	milito
elab.	elaborado	*min., mineral.*	mineralogio
elektr.	elektro	*mitol.*	mitologio
elektron.	elektroniko	*muz.*	muziko
embriol.	embriologio	*navig.*	navigado
etnog.	etnografio	ntr	verbo ne-transitiva
ex.	exemple, exemplo	*oftalm.*	oftalmologio
F	Franca	*opt.*	optiko
fig.	figurale	*paleontol.*	paleontologio
filoz.	filozofio	*patol.*	patologio
fiz.	fiziko	*pikt.*	pikt-arto
fiziol.	fiziologio	Pol.	Polona
fiz. nukl.	fiziko nukleara	pref	prefixo
fotogr.	fotograf-arto	prep	prepoziciono
G	Germana	*psik., psikol.*	psikologio
geog., geogr.	geografio	R	Rusa
geol.	geologio	*retor.*	retoriko
geom.	geometrio	*Rom.*	Romana
gram., gramat.	gramatiko	*sociol.*	sociologio
H	Hispana	*stat.*	statistiko
hist.	historio	*tekn., teknol.*	teknologio
histol.	histologio	*teol.*	teologio
I	Italiana	tr	verbo transitiva
imprim.	imprim-arto	*zool.*	zoologio
inf.	informatiko	*	elemento o vorto ne-oficala

Unesma parto

A - L

A

a, **ad** Prepoziciono quan onu uzas por indikar la skopo di la ago, la loko quan onu volas atingar, la destinario, la persono a qua onu donas, donacas od atribuas ulo; konseque, lu indikas logikale la objekto di ta o ca penso o sentimento, opoze a "subjekto" qua recevas li.

a (*muziko*) La noto sisesma di la do-gamo. – AG

-a La litero lasta di adjektivo.

-ab- Sufixo qua indikas, che verbo, la anteeso kompare a tempopunto di epoko pasinta o futura.

abad.o Superioro di monakeyo (katolika) de viri, di olqua la revenui esis benefico por ilta qua havis la ofico. – AFGHIR

abak.o 1. (*arkitekt.*) Parto supra di la kapitelo di kolono, qua havas la formo di tableto. **2.** (*matem.*) Aparato por kalkulo, de origino Greka, qua konsistas ye tabelo, dividita per ula quanto de ranuri paralela reciproke, en qui povis glitar buli movebla. – AFGHIR

abandon.ar {tr} Cesar sua sorgo (di persono, ofico, posteno) sive nevolunte o kontre-vole, sive violacante ula devo. (Ex.: abandonar sua filii, sua genitori, sua posteno). – AFGHI

abanik.o Mi-cirklo de stofo, de papero, de plumi, muntita sur lameli movebla, quan onu desfaldas por agitar la aero cirkum su e tale produktar minvarmeso. – H

abas.ar {tr} Pozar (plu) infre. (metaf.) (aludante persono) Retroduktar (lu) a rango infra, a situeso sociala min-supra. (Onu abasas su per situar su a rango infra, per adoptar posturo humila). – AFGI

abat.ar {tr} Faligar, per plura frapi (ulu od ulo qua stacas). – FGHI

abatis.o Parti acesora di animali (precipue pultro) quin onu buchas por manjo.

abces.o (*patol.*) Kavajo pusoza en la korpo homala.

abcis.o (*geom.*) Un ek la du koordinati rekta-linea qui uzesas por determinar la situeso di punto en spaco. – AFGHIR

abdik.ar {tr} (pri rejo od altra suvereno). Cesar sua regno per transmisar la autoritato imperala a sucedanto, o naturala, o selektita. – AFGHIR

abdomin.o (*anat.*) Korpo-kavajo qua kontenas la viceri digestala. (Ta vorto ciencala esas plu preciza kam "ventro".) – AFGHI

abdukt.ar {tr} Movigar parto di la homo-korpo tale ke la movajo eskartesas de la plano mediana di la korpo. – AFGHI

abel.o (*zool.*) Insekto himenoptera qua vivas esame e produktas mielo e vaxo. – (L. *apis mellifica*). – AFGHI

aberac.o 1. (*astron.*) Deviaceso semblanta di la radii luma qui venas de astro. **2.** (*fiziko*) Disperseso di la radii luma qui trairas lenso. – AFGHIR

abiet.o (*bot.*) Arboro rezinifera, di qua la folii nula-sezone divenas flavatra e sika. – (L. *abies pectinata*). – AFHI

abis.o Profundegajo submara.

abism.o 1. Profundegajo qua ne esas mezurebla pro la grandeso di lua dimensioni. **2.** (metaf.) **(a)** Profundegajo quan spirito ne povas mezurar konceptale. **(b)** Profundegajo en qua onu esas quaze nihiligata, su-egaranta. – AFHI

abjekt.a Qua esas ye la grado maxim infra di desnobleso, pri la hierarkio sociala e pri lua karaktero personala. – AFGHI

abjur.ar {tr} **1.** Renuncar, en su-obligo solena, la religio quan onu profesis til-lore. **2.** (metaf.) Renuncar publike to quon onu profesis kredar, amar, prizar. – AFGHI

ablacion.ar {tr} (*kirurg.*) Deprenar de la korpo homala (per operaco kirurgiala) parto morboza, malada. – AFGHI

ablakt.ar {tr} Separar bebeo de lua matro o de la salariato qua alaktis lu, kande oportas komencar donar a lu alimente nutrivi altra kam lakto. – AFGHI

ablativ.o (*gram.*) Kazo di la deklino-sistemo

Greka, Latina, e c., qua indikas ke substantivo esas la departo-punto, o la instrumento, di ago. – AFGHIR

ablegat.o (*religio katolika*) Delegito qua komisesis por portar la bireto a prelato jus nominita "kardinalo". – AFGI

ablet.o (*zool.*) Mikra fisho ek la familio "kiprinoidi", di qua la squami perlomatrea uzesas por facar la perli artificala. (L. *albernus ludicus*). – AF

ablucion.ar {tr} **1.** (*liturgio katolika*) Varsar sur la fingri di la sacerdoto vino ed aquo qui transfalas aden la kalico, e quan lu drinkas pose. **2.** (*medicino*) Lavar parto di la homo-korpo segun la preskripti medikala. – AFGHI

abneg.ar {tr} Renuncar omna profito, omna interesto propra, e mem plezuro, por konsakrar su ad altru od a verko sociala, religiala. Renuncar su ipsa: sua feliceso propra. – AFGHI

abolis.ar {tr} (pri institucuro o kustumo: rejeso, privileji, sklaveso-rejimo) Destruktar (li) en maniero tala ke li ne povos ri-existar. – AFG

abomin.ar {tr} Hororar (ulo, ulu) pro lua despieso o maledikeso, o pro ke onu regardas lu kom maledikenda od odienda. – AFHI

abon.ar {tr} Kontratar forfete e kom valida dum quanto de tempo konvencionata, por recevar jurnalo, revuo, od asistar serio de spektakli en teatro. – FGHIR

abord.ar {tr} Irar sur ulo, o – per extenso di la senco – venar flanke a, bordo an bordo kun ulo (por irar sur olu). – AFHIR

aborijen.a Qua apartenas a populo qua habitas la lando de la origino (historiala). – AFHI

abort.ar {ntr} **1.** (aludante feto) Mortar, od ocidesar, dum la jermeso-periodo. **2.** (aludante muliero gravida) Parturar, ante la instanto normala, filio qua mortis od ocidesis dum la jermeso-periodo. – AFGHI

aboy.ar {ntr} (aludante hundo o kelka animali altra ek la sama genero) Kriar. – FI

abrevi.ar {tr} Igar (ulo) plu kurta spacale (verko literatura, historia, e c.) per uzar min multa vorti. – AFGHI

abrikot.o (*bot.*) Frukto grosa, flava e kelke reda, di qua la pulpo esas sukroza e saporoza – de arboro ek la genero "pruniero", familio de la "rozacei", qua devenis (onu konjektas lo) de Armenia. (L. *prunus armeniaca*). – AFGHIR

abrog.ar {tr} Deklarar "nevalida" to quo esas establisita, institucita. (Supresar lego per altra lego, dekreto per altra dekreto qua nevalidigas la antea.) – AFGHI

abrotan.o (*bot.*) Speco di artemizio di qua la folii, kande onu manuagas li, lasas sur la fingri odoro citronala. (L. *artemisia abrotanum*).

abrupt.a **1.** Di qua la pento esas ruptita bruske, ne-egale. **2.** (metaf.) (pri stilo) Di qua la aluro esas ne-harmonioza e ne-egala. – AFGHI

absent.a Qua ne esas en la loko ube lu povus o devus esar. – AFGHIR

absint.o (*bot.*) Planto aromata tre bitra, ek la familio "kompozaji". (L. *artemisia absinthium*). – AFGHIR

absolut.a Qua ne submisesas a kondiciono, a restrikto. – AFGHIR

absolv.ar {tr} Dispensar de la puniso, de la responso a qua lu su expozis pro ago pri qua lego preskriptas puniso. – AFGHI

absorb.ar {tr} Igar penetrar, retenar en sua substanco, liquido, gaso. – AFGHI

absten.ar {tr} **1.** Interdiktar a su ipsa agar (ulo). **2.** Interdiktar a su ipsa uzar, juar (ulo). – AFGI

absters.ar {tr} (*medicino*) Netigar de la puso, de la sanio qua adheras a la surfaco di plago, di ulcero. – AFGHI

abstinenc.ar {ntr} (*religio*) Ne manjar karno en la dii quin indikas la Eklezio katolika. – AFGHI

abstrakt.a Qua indikas qualeso en su ipsa, sen realeso: blankeso, boneso, vakueso esas abstrakta idei e vorti. – **nombr.o abstrakt.a** Qua ne indikas *grandoro reala,

objekti mezurebla o kontebla. – **abstrakt.ig.ar** {tr} **1.** Igar abstrakta, izolar per penso, on povas abstraktigar ula principo de ul evento. **2.** (*filoz.*) Konsiderar parto, izolante lu ek la toto. – AFGHIR

abstruz.a Desfacile komprenebla e tedanta. – AFGHI

absurd.a Kontrea a la raciono komuna. – AFGHIR

abuli.o (*medicino*) Morbo mentala quan karakterizas la savo di to quon onu devas agar e la nepovo agar lo. – AFGHI

abund.ar {ntr} Esar plu multa kam suficante. – AFHI

abut.ar {ntr} Arivar per sua extremajo. (Ex.: strado qua abutas an placo; nervi qui abutas an la cerebro). – AFHI

abutment.o (*teknol.*) Konstrukturo, masivo petra, destinita a suportar pulso. (Ex.: sur la rivi di fluvio, por rezistar la pulsi da la arki.) – AF

acefal.a (*biol.*) Sen-kapa. (Ex.: La ostri esas acefala.)

acefalokist.o En zoologio, kisto sterila. – AFGI

aceler.ar {tr} Igar plu rapida. – AFHI

acend.ar {tr} Igar lumifanta per igar (lu) produktar flami, mem nur mikra. (Anke metaf.) – HIL

acens.ar {ntr} (sur) Irar adsupre, hisar su adsupre. – AFGHI

acent.o (*fonetiko*) Plu-lautigo di la voco sur ta o ca silabo di vorto. – AFGHIR

acept.ar **1.** Konsentar prenar, recevar to quon ulo ofras, donas, donacas, prizentas. **2.** Recevar volunte (ulu) qua venas kom vizitanto. – AFGHIR

acer.o (*bot.*) Arboro di qua la ligno, veinoza, uzesas por la faco di mobli. (L. *acer campestre*).

acerace.o (*bot.*) Irga arboro del fam. *Aceraceae*, a qua apartenas i. a. acero e sikamoro. – FHI

acerb.a Pikanta ed atakema (metaf.). – AFHI

aces.ar {tr} Povar arivar an loko, an persono. – AFHI

acesit.o Nomino quan onu grantas, en konkurso, a la personi qui proximeskis maxime a la premio. – AFGHI

acesor.a Qua adjuntesas a la kozo precipua. – AFGHIR

acetat.o (*kem.*) CH_3CO_2H.

acetilen.o (*kem.*) CH : CH.

acetometr.o Acidometro specala, uzata por mezurar la koncentreso-grado di vinagro.

aceton.o (*kem.*) Liquido qua formacas su kande on distilas acetato: $CH_3CO.CH_3$. – AFGHI

-ach-[o] Sufixo pejorativa qua expresas qualeso tre infra, nuanco di desestimo, antipatio, repugneso.

achent.o Stranjera, regionala o sociala aparta pronunco e frazomelodio di ula linguo. – AFGHIR

acian.o (*bot.*) Varietato di centaurei, kun floro blua, qua kreskas precipue en la frumento-agri. (L. *centaurea cyanus*).

acid.a Di qua la saporo esas pikanta. – **acid.o** (*kem.*) Oxo-kompozajo qua redigas la tornasolo blua, e qua, kande onu deskompozas lua sali per baterio, fluas a la polo pozitiva. – AFHIR

acident.ar {tr} **1.** Ruptar hazarde, ne-expektite e (generale) desfortunoze la iro normala di la kozi. **2.** (*filoz.*) Modifikar nedurive, efemere, la eso. – AFHIR

acidometr.o Instrumento per qua onu mezuras la koncentreso-grado di acido. – AFHIR

acin.o (*biol.*) Mikra formacuro sferoida kun interna kavajo qua komunikas kun tubo eksekrecanta. – AFGHIRL

acinezi.o (*med.*) Absenteso o diminuto di la movi muskulala. – AFGHIR

acion.o (*financo*) **1.** Parto di la kapitalo suskriptenda, qua yurizas pri parto di la trezoro societala e di la profito di societo. **2.** La akto qua reprezentas singla di ta parti. – FGHIR

acipitr.o (*zool.*) Rapt-ucelo jornala, qua ne flugas en la alta strati di atmosfero. (L. *astur palumbarius*).

aciz.o Imposto di ula vari (nutrivi, e c.) ye la enireyo di urbo. – AFGHIR

-ad-[o] Sufixo qua indikas ago durolonga o kontinue plurfoya.

ad Videz **a**, **ad**.

adapt.ar {tr} (ad) Unionar (kozo) ad altra kozo qua konvenas a lu. – AFGHIR

adenin.o (*kem.*) $C_5H_5N_5$

adenit.o (*patol.*) Inflamuro di la glandi o ganglioni limfala.

adept.o Persono quan onu iniciis pri ula arto o doktrino. – AFGHIR

adequat.a (*filoz.*) Qua equivalas, esas adaptita, korespondas perfekte a la objekto (aludante penso, cienco, e c.p.). – AFGH

adher.ar {ntr} (ad) **1.** Quaze glutinesar an ulo. **2.** (metaf.) Ligar su komplete ad opiniono, a partiso. – AFGHI

adi.ar {tr} **1.** Pronuncar la formulo di politeso kande onu su separas (de ulu). **2.** Pronuncar la formulo di renunco od abandono. – AFGHI

adiabat.a (*fiziko*) Quan kaloro povas permear.

adicion.ar (*matem.*) Adjuntar nombro ad un o plura nombri di la sama naturo, por unionar li ad una. – AFGHI

adipocer.o (*kem.*) Nomo olima di tri substanci quin onu kredis inter-identa, ma qui interdiferas esencale; spermaceto, la grasajo di la kadavri, e kolesterino ($C_{27}H_{45}OH$).

adjektiv.o (*gram.*) Vorto-speco qua expresas la eso-maniero.

adjudik.ar {tr} (ad) **1.** (*yurocienco*) Atribuar, per judicio, a la autoritato o persono qui esas kompetenta. **2.** (lor vendo) Atribuar a la persono qua ofras po lo la preco maxima. – AFGHI

adjur.ar {tr} (pri) Sumnar (ulu), ye la nomo di sakrajo, ke lu agez ulo. – AF

adjutant.o (*armeo*) Oficiro qua servas generalo. – AFGHIR

administr.ar {tr} Direktar, surveyar la jero di la ageri di societo, di stato, di privato. – AFGHIR

admir.ar {tr} (pri, pro) Kontemplar astonate. – AFHI

admiral.o (*armeo navala*) Oficiro di qua la grado esas maxima en la hierarkio di la navaro militala. – AFGHIR

admis.ar {tr} (aden) Aceptar aden loko ulu qua havas la qualesi postulata por lo. – AFHI

admitanc.o (*fiziko*) En elektrotekniko, grandeso inversa dil *impedanco. – AFGIR

adolec.ar {ntr} Esar en ta evo-periodo qua sequas puereso e preiras adulteso (t.e. de 15 til 20 ev-yari). – AFHI

adopt.ar {tr} **1.** (ulu) Prenar legale kom filio. (Anke metafore). **2.** Igar sua la judiko-maniero o la ago-maniero di altru. – AFGHIR

ador.ar {tr} Honorizar quale se lu esus deo. – AFHI

ados.ar {tr} (an ulo) Apogar per la dorso. – FHI

adragant.o (*bot.*) Gumo qua defluas, forme di peceti vermatra, de tragakanto. (L. *Astragalus*). – AFGHIR

adrenalin.o Hormono sekrecata da la parto meduloza di la glando surrena, partikulare aktiva sur la preso arteriala e sur la metabolio di la karbohidrati. – AFGHIR

adres.o **1.** Domicilo di persono o di organismo. **2.** Sur-skriburo di letro-kuverto, e c., qua indikas ube habitas, ube lojas la destinario. – AFGHR.

adsorb.ar {tr} Koncentrar, sur sua surfaco, substanci dissolvita. – AFGI

adult.a Qua atingis la fino di sua kresko. (Dicesas precipue pri la homo qua evas plu kam 20 yari.) – AFHI

adulter.ar {ntr} (kun) Violacar sua promiso solena di fideleso sexuala a sua spozo. – AFHI

adurol.o (*kem.*) Revelilo fotografala, ek klorhidoquinono.

advent.o (*religio katolika*) La quar semani qui preiras la Kristo-nasko – tempo determinita da la Eklezio katolika, dum qua la religiani devas preparar su pri la arivo di Iesu-Kristo. – AFGHI

adventiv.a **1.** Qua devenas de ago acidenta. **2.** (*biol.*) Planto adventiva: quan la homo ne semis.

adverb.o (*gram.*) Vorto-speco nevariiva qua modifikas la senco di adjektivo, di verbo, di adverbo. – AFGHIR

advers.a Kontrea. (En lukto) La persono qua opozesas ad altra. – AFHI

advokat.o La homo di qua la profesiono konsistas ye pledar por la personi qui procesas koram tribunalo. – AFGHIR

adyunt.o Qua juntesas ad ulu kom lua helpanto. – AFGHIR

aer.o Fluido gasa, diafana, ek oxo, azoto e kelka gasi skarsa, difuzita en omna regioni di Tero, utila por respiro e kombusto. – AFGHI

aerenkim.o (*biol.*) Tisuo ek lakuni respirala, quan onu renkontras en la organi (precipue la radiki) qui kreskas en slamo.

aerobi.a (*biol.*) Qua bezonas la oxo di aero por respirar. – AFGHI

aerobik.o (*sporto*) Gimnastiko qua per vigoroza movi kun muziko vizas augmentar la quanto de aspirata oxigeno: *aerobikala docisto*. – AFGHIR

aerodinamik.o Cienco qua studias la movo di la fluidi gasa e l'agi reciproka inter la korpi e la dicita fluidi. – AFGHIR

aerodrom.o Tereno preparita por arivo e departo di aeroplani. – AFGHIR

aerogel.o Materio poroza sintezala derivita de gelo, en qua la kompozanto liquida di la gelo remplasigesis per gaso. – AFGHIR

aerograf.o Ciencisto pri l'aerografio. – AFGHI

aerolit.o (*astron.*) Maso minerala qua falas adsur la surfaco di Tero, de la regioni superega di atmosfero. – AFGHIR

aerometr.o Instrumento per qua onu povas mezurar la denseso-grado di aero, di gasi. – AFGHIR

aerometri.o La parto di fiziko qua studias la denseso-grado di aero, di gasi. – AFGHIR

aeromorfos.o (*bot.*) Modifiko di formo e di strukturo quan povas subisar organi di planti aquala qui vivas en medio aera (exemple, en ula ranunkuli aquala, la folii en l'aero esas integra, dum ke le submersita esas incizita). – FGHI

aeronautik.o Cienco, tekniko ed aktiveso relatanta la konstrukto e l'uzo dil aerovehili, inkluzanta l'aerostatiko e l'aviacado. – AFGHIR

aeroplan.o (*aviaco*) Mashino qua povas sustenar su super-sule, en atmosfero, sen esar plu lejera kam ica, efike da la preso da vento sur la surfaci inklinita di lua quaza ali. – AFGHIR

aeroskop.o Instrumento per qua onu kolektas (por studiar li) la polvuni mikroskopala qui suspendesas en atmosfero. – AFGHIR

aerosol.o Suspenduro koloida ek partikuli solida o liquida en gaso, uzata kom formo di medikamenti, insektocidili e sim. – AFGHIR

aerostat.o Balonego di qua la susteneso en atmosfero obtenesas per la uzo di gaso plu lejera kam aero. – AFGHIR

aerotaktism.o (*biol.*) Movo da bakterio qua foreskas de regiono kontenanta plu multa oxigeno o proximeskas ad ol. – FG

aerotropism.o (*biol.*) Kresko da radiko deviacanta pro diferanta quanteso di oxigeno ye du lateri dil organo. – AFGHI

aerpinsel.o Instrumento por spricigar vernisi diversaspeca vaporigante li per aero kompresita.

aes La noto muzikala "la" bemolizita.

"**aethalium**" (*bot.*) Genero di fungi *mixomiceta.

afabl.a Qua aceptas sua kunhomi benigne, aminde. – AFHI

afanon.o Persono qua mixas su en la aferi di altri; babilachero.

afazi.o (*patol.*) Privaceso di la parol-fakultato, konjekteble pro lezuro cerebrala. – AFGHI

afecion.ar {tr} Unionesar ad (ulu, ulo) per amo o prizo duranta. – AFHI

afekt.ar {tr} **1.** (*medicino*) (pri morbo) Efikar a la homo-korpo. **2.** (*psikol.*) Efikar a la psiko. – AFGHIR

afektac.ar {tr} Esar, agar, kondutar en maniero qua esas nur la semblo (di ulo). – AFGHIR

afeli.o (*astron.*) La punto di la orbito di planeto, ube la planeto distas maxime de Suno. – AFGHIR

afer.o **1.** To quon onu havas kom agenda (en maniero generala). **2.** **(a)** (*politiko*) To quo havas kom objekto la interesti di la stato. **(b)** To quo havas kom objekto la interesti privata. **(c)** (*komerco*) Vendo-kontrato. **(d)** (*judicio*) To quo esas la objekto di debato judiciala. – AFGIR

afidi.o (*zool.*) Insekto tre mikra qua adheras a la folii ed a la rami di la planti, por sugar li. – AFHI

afin.a (ad) Karakterizata da la tendenco a proximigar su (ad) ed ad unionar su (kun), a kombinar su (kun). – AFGHI

afirm.ar {tr} Deklarar ke to o co esas vera. – AFGHI

afish.o Anunco a publiko per manuskriburo od imprimuro quan onu adherigas sur pordo, sur muro. – AFGHIR

afix.o (*gram.*) Partikulo quan onu adjuntas a la vorti por modifikar lia senco. – AFGHIR

aflikt.ar {tr} Frapar dolorigante (lua) korpo o psiko. – AFHI

aforism.o Propoziciono pri ula cienco, arto, enuncita forme di sentenco. – AFGHIR

afrank.ar {tr} Dispensar la destinario de la pago di la transporto-kusto, per agar ta pago lor la expedio. – AFGHIR

afrodiziak.a Sexuale ecitiva. – AFGHIR

afront.ar {tr} **1.** Opozar su, fronto an fronto. **2.** (metaf.) Abordar (danjero, tempesto) audacoze. – AFHI

aft.o (*patol.*) Mikra ulcero blankatra, qua aparas e kreskas sur la membrani mukoza di la boko o di faringo. – AFGHIR

afust.o (*artilerio*) Suportilo di kanono. – FHI

afuzion.ar {tr} Igar liquido fluar strate sur korpo-parto malada. – AFGHI

-ag-[ar] Uzesas kun vorti di instrumento por formacar verbi qui signifikas "agar per...". Exemple – krucagar: agar per kruco (por mortigar ulu); klovagar: agar per klovi (por fixigar ulo : planki, e c.); agrafagar, butonagar, e c.

ag.ar {tr} Exekutar la gesti, la movi di la korpo o di parti di olu, la movi psikala, qui esas necesa. – FGHI

agac.ar {tr} Produktar mikra iriteso nervala o psikala – exemple per la froto di kultelo pozita vertikale sur plado o sur vitroplako, e c. – F

agam.a (*biol.*) Sen uniono intersexua.

agap.o (*religio*) Repasto quan, origine, la Kristani agis komune. – AFGHIR

agar-agar.o Gelatino vejetantala, obtenita de mar-algi. – AFGHI

agarik.o (*bot.*) Nomo di fungi diversa-sorta, manjebla o venenoza. (L. *agaricus*). – AFHIR

agat.o (*mineral.*) Petro harda, varietato di quarco, qua divenas briloza per poliseso. – AFGHIR

agav.o (*bot.*) Genero de amarilidacei, qua devenas de Amerika, e konsistas ye cirkume cent speci Amerikana; olua sapto, sukroza e tre abundanta, uzesas da la Mexikiani por preparar drinkaji fermentacita. (L. *agave*). – AFGHIR

agend.o Registro, kayereto, di qua singla folio, qua indikas la dio-quantesmo di la monato, uzesas por notar sur lu to quon onu havas kom agenda. – AFGHI

agent.o La persono qua esas komisita pri ago vice la komisinto. – AFGHIR

agit.ar {tr} Dis-movigar (liquido, la spiriti di publiko), sukusar omna-sinse. – AFGHIR

agl.o **1.** (*zool.*) Rapt-ucelo jornala, di qua la regardo esas tre perceptiva; la flugo, rapida; la beko, tre forta, bazo-rekta, e kurvigita nur ye lua pinto. (L. *aquila*). **2.** To quo portas aglo kom emblemo (standardi, blazono, orden-insigno). – AFHI

aglomer.ar {tr} Asemblar por formacar maso kompakta. – AFGHIR

aglosi.o (*patol.*) Absenteso di la lango.

aglutin.ar {tr} Interglutinar plura kozi tale ke li divenas una. – AFGHI

agnat.o Decendanto per maskuli de komuna maskula ancestro. – AFGHIR

agnel.o Muton-yuno, en la senco religiala e poeziala. – - FIR

agnosk.ar {tr} Lasar enirar sua spirito kom vera, valida, yusta, legale konstitucita. – L

agnostik.a Qua kredas ke la mento homala ne povas savar ka existas deo o kauzo lasta od irgo ultre fenomeni materiala. – AFGHI

agon.a En geofiziko, dicata pri la lineo qua pasas tra la punti di la surfaco terala en qui la deklino magnetala esas nula, t. e. en qui la meridiano magnetala e la meridiano geografiala koincidas. – AFGHI

agoni.ar {ntr} Esar la objekto di la lukto lasta da naturo kontre morto, en la korpo di vivanto. – AFGHIR

agorafobi.o (*psikol.*) Pavoro morba, da ula personi, kande li devas transirar placo, strado, ponto. – AFHIR

agost.o La monato okesma di la kalendario.

agr.o **1.** Tereno sen-tekta e plata, limitizita por uzeso partikulara. **2.** Tereno por kultivado, ne cirkondata da muri. – AFGHIR

agraf.o **1.** (*arkitekt.*) Krampono fera qua inter-adherigas la quadri di muro. **2.** (Vesto) Hoketo metala qua uzesas por interjuntar la du bordi inter-opozanta di vesto, fixigita sur ica, ed eniranta ringo, fixigita sur ita. – AFGHI

agreabl.a (ad) Qua donas plezuro (ad ulu). – AFHI

agreg.ar {tr} **1.** Interunionar – por formacar ek li ensemblo – molekuli, partikuli materia. **2.** Unionar ad ensemblo, a korpo. **3.** (en la universitato di Francia) **agreg.it.o** La persono qua, pro sucesir lor la konkurso pri lo, deklaresas kapabla, pri docar en liceo, en fakultato. (Ta grado esas min alta kam doktoreso). – AFGHIR

agrimoni.o (*bot.*) Planto rozacea, kun mikra flori qui esas dispozita spike, olim uzita kom astriktivo. (L. *agrimonia eupatoria*). – AFGHI

agronom.o Persono experta pri la cienco "agrokultivo". – AFGHIR

agronomi.o La cienco qua donas la reguli di agrokultivo. – AFGHIR

agul.o **1.** Stangeto ek stalo polisita, di qua un extremajo esas pinta, e la altra, obtuzigita, ed un-trua, por recevar filo. **2.** Mikra stango di qua un extremajo esas pinta. (Agulo di relvoyo: parti di reli movebla, uzata por igar la treni pasar bifurke de ca a ta relvoyo). – FHI

aguti.o Rodero noktala Amerikana kun karni manjebla (L. *Dasyprocta aguti*). – AFGHIR

ah[**!**] Interjeciono qua indikas ke onu quik expresos emoco forta qua kaptis la psiko (joyo, doloro, iraco, e c.)

ailant.o (*bot.*) Planto ek la familio "nutacei". (L. *Ailanthus*).

ais La noto muzikala "la" diezizita.

-aj-[**o**] Sufixo qua indikas: **1.** Kozo facita ek ula materio, o qua posedas ta o ca karaktero (ex.: lanajo, kotonajo, bonajo, bitrajo). **2.** (per extenso di la senco) Ago, parolo, procedo di… (amikalajo, pueralajo). **3.** (kun verbo transitiva) Indikas la objekto pasiva di la ago (cakaze, lu equivalas "-ata") (ex.: manjajo: karno, pano, legumi); vidajo: kozo vidata. **4.** (kun verbo mixita) -ajo = a(ta)jo (ex.: chanjajo: kozo chanjata.) **5.** (kun verbo netransitiva) Indikas la subjekto, ed equivalas -(ant)ajo (ex.: rezultajo: to quo rezultas; eventajo: to quo eventas).

aji.o (*banko-komerco*) Profito de la difero inter la valoro nominala e la valoro reala di la

moneto-peci – inter la valoro nuna e la preco lor la pagoteso di la valor-paperi, di la vari di qui la kurso varias. – AFGHIR

ajil.a Di qua la movi esas flexebla, rapida. – AFHI

ajiot.ar {ntr} (pri) Spekular pri la valor-paperi, pri la vari, di qui la kursi esas variiva. – AFGHIR

ajorn.ar {tr} (til) Rezolvar ke (ulo) agesos o facesos erste en ta o ca dio, vice nun. – AFI

ajun.a Ne ja manjinta. – FH

ajur.o **1.** (*arkitekt.*) Singla ek la mikra aperturi di ornamentajo. **2.** (stofo) Quaza truo en broduro o dentalo. – AFG

ajust.ar {tr} Intermuntar ed inter-harmoniigar la parti di mashino, di mekanismo, por atingar la skopo determinita.

ajut.o Tubo adaptita a la orifico di fonteno, di recipiento, e c. por modifikar (pri lua volumo o lua formo) la fluo di la liquido. – AF

akaci.o (*bot.*) Genero de planti mimozea, di qui ula speci donas kachuo, glutino-gumo, e c. (L. *acacia vera*). – AFGHIR

akademi.o Societo literaturala, ciencala, artala, di qua la membri esas, generale, elektita e fixa-nombra, e qua ne docas. – AFGHIR

akant.o (*bot.*) Planto bikotiledona, di qua la folii esas dentoza. (L. *acanthus*). – AFGHIR

akantin.o (*biol.*) Substanco organika, albuminoza, solvebla en sal-aquo – ye qua konsistas la skeleto di ula radiolarii.

akanton.ar {tr} (en) (*milit.*) Instalar la armeani en la loki diversa di teritorio ube li devas vivar dum kelka tempo. – AFGHI

akapar.ar {tr} **1.** (ulo) Rezervigar por su, komprar la tota quanto de ta o ca varo qua ofresas vende en merkato. Prenar por su ipsa, detrimente di la kunhomi. **2.** (ulu) (metaf.) Kaptar (lu) e ne lasar (lu) relatar kun la personi cetera. – FI

akar.o (*zool.*) Familio de insekti di qui la tipo esas L. *acarus*, kun korpo, generale, disko-forma e globatra, sen distingo tre preciza di abdomino de cefalotorako. – AFHIRL

akarodomati.o (*biol.*) Loko di kolekto di akari sur la plantofolii. – AGHI

akarofil.a (*biol.*) Dicata pri planto qua adaptas su al akari. – FGHI

akile.o (*bot.*) Nomo di plura herbi del gen. *Achillea* del fam. *Asteraceae*, precipue: **mil.foli.a akile.o**. Perena rizomoza herbo kun tre segmentigita folii, e tre mikra flori en kapituli, frequa en Europa (L. *Achillea millefolium*). – IL

akilodini.o (*patol.*) Doloro di la regiono dil Akil-tendino, debata ad inflameso. – AFGI

aklam.ar {tr} Aceptar per klami e krii de entuziasmo – agita da plura, multa, personi kune. – AFGHI

aklimat.ar {tr} Igar (lu) adaptar su a klimato altra kam ta di lua nasko-lando. (Anke metaf.). – AFGHIR

aklin.o (*geog.*) Equatoro magnetala.

akne.o (*patol.*) Erupto di papuli. – AFHI

akolut.o (*Eklezio katolika*) Kleriko qua, en kirko, exekutis la taski grosiera. – AFGHIR

akomod.ar {tr} Aranjar kozo tale ke lu konvenas por ulu. – AFGHIR

akompan.ar **1.** Juntar su (ad ulu) por irar adube lu iras. **2.** (*muziko*) Adjuntar, a la parto precipua quan kantas o pleas ulu, partin acesora por igar olta saliar. – AFHIR

akonit.o (*bot.*) Planto venenoza, ek la familio "ranunkulacei". (L. *aconitum*). – AFGHIR

akont.o Pago di parto de debo. – AFGHI

akor.o (*bot.*) Genero de aroidei, kun flori hermafrodita, qui enkovras la spadico. (L. *acorus calamus*).

akord.ar {tr} **1.** (*muziko*) Existigar relato preciza inter la soni diversa di muzik-instrumento segun diapazono. Regular plura instrumenti muzikala segun la sama diapazono-sono. **2.** (*gram.*) Igar (per flexioni) vorto relatar kun altra vorto di qua lu devas sequar la varii. – AFGHIR

akordeon.o Muzik-instrumento, kun klavaro, langeti metala, libere movebla, quin vibrigas suflilo. – AFGHIR

akr.a **1.** Di qua la saporo, la odoro, esas forta,

quaze acida, ed iritas la respir-organi e la guturo. **2.** (metaf.) (aludante persono) Di qua la karaktero esas bitre vundiva. – AFHI

akredit.ar {tr} (ye) **1.** Igar (ulu) egardata kom fidinda (anke financale). **2.** Igar (ulu) agnoskesar kom ambasadisto ye guvernistaro stranjera. – AFGHIR

akrid.o (*zool.*) Insekto saltera, qua devastas la agri trupe, a quan onu konfundas ofte a la lokusto. (L. *acridium*).

akril.a Dicata pri produkturi qui derivesis de la kompozuro kemiala kun formulo CH_2=CHCN. – AFGHIR

akrobat.o La homo qua agas publike prodaji di forteso, di equilibro, di ajileso; gimnastikisto, klauno, herkulatro, equilibristo, jonglisto, dislokito, desostizito, serpentatro, e c. – AFGHIR

akroch.ar {tr} (an) **1.** Pendigar de hoko. **2.** Retenar per hoko o per ulo qua efikas quale hoko. – F

akromatik.a (*opt.*) Qua ne prizentas aberaco kromatika. – AFGHIR

akromatin.o (*biol.*) Substanco liquida di la celulo-nukleo qua esas kolorizebla per reaktivi, ma multe plu desfacile kam kromatino. – AFGHIR

akromi.o (*anat.*) Parto anatomiala di la skapulo. – AFGHIR

akronim.o Nomo konstitucata da la litero o da la literi komencala di un o plura vorti. – AFGHIR

akropol.o (che la Greki antiqua) Citadelo, en la parto maxim alte-situita di la urbo. – AFGHIR

akrostik.o Serio de versi di qui la literi unesma di singla lineo riproduktas, segun lia ordino, la literi ye qui konsistas la nomo di persono o di kozo. – AFGHIR

akroteri.o (*arkitekt.*) Soklo di statuo, di vazo, instalita sur frontono. – AFGHIR

akt.o 1. (*yuro*) Folio skriburoza qua konstatas fakto, konvenciono, obligeso. **2.** (*teatro*) Parto di teatrajo, separita de la cetera da intervalo.

aktini.o (*zool.*) Zoofito kun korpo pulpatra, quaze muskuloza, ornita diverse, adheranta a sulo per bazo cirkla qua efikas quale ventuzo. (L. *actinia*). – AFGHIR

aktinik.a Dicesas pri ta radii per qui la suno-lumo efikas kemialo a substanci diversa. – AFGHI

aktinium.o (*kem.*) Elemento kun atomala numero 89 (Ac). – AFGHIR

aktinometr.o Instrumento qua mezuras l'intenseso energiala di la radiado sunala direta, mezurante la varmigo subisita da korpo nigreskinta expozita a la radii sunala. – AFGHIR

aktinomorf.a (*biol.*) Dicata pri organismo (animalo o vejetalo), o pri organi, karakterizata da simetreso radiizita. – AFGHI

aktiv.a 1. (*gram.*) Voco aktiva: qua expresas la ago. **2.** (*milit.*) Servado aktiva: servado da la armeanigeblo qua esas reale en armeo, sub la standardo. **3.** (*financo*) Debaji aktiva: pri qui onu esas la debario. **4.** (*komerco*) Aktivo: to quon ulu expektas recevor kom debata a lu – to quon lu posedas, proprietas. – AFGHIR

aktor.o (*teatro, cinemo*) La persono qua reprezentas un ek la roli, en teatrajo o cinemajo. – AFGHIR

aktual.a 1 (*filoz.*) Qua realeskas – qua pasas de virtualeso ad ago. **2.** Qua interesas en la periodo nuna. – AFGHI

akul.ar {tr} (ad) **1.** Igar butar kontre ulo, per la parto dopa. **2.** Pulsar aden loko ube ne plus esas posibla retroirar. (Anke metaf.) – FHI

akumul.ar {tr} Pozar kozi, ici sur iti, plenigante, ecese, sen-limite. (Anke metaf.) – AFGHIR

akumulator.o (*elektr.*) Aparato bateria, fonto di elektro, quan onu povas transportar ed uzar en sua lojeyo. – AFGHIR

akupuntur.o Praktiko terapia, kun antiqua origino orientala, fondita sur la steko di aguli en punti predeterminita di la pelo. – AFGHIR

akurat.a Qua arivas (persono) precize ye la kloko konvencionita. – GHIR

akush.ar {tr} Igar la feto homala ekirar – per ekpulso naturala, o per extrakto – AG la organo en qua lu su developis. – AFGR

akustik.o La parto di fiziko qua koncernas la soni. – AFGHIR

akut.a **1.** Qua finas per pinto longa. Angulo akuta: min apertita kam angulo orta. **2.** Qua igas sentar su quaze kom penetranta. (metaf.) – AFGHI

akuz.ar {tr} (pri) **1.** Signalar (lu) kom kulpinta. **2.** (*yuro-cienco*) **(a)** Signalar (lu) kom kulpinta, koram tribunalo; **(b)** Sendar a tribunalo. **3.** Signalar kom kriminalo la homo quan la judiciisto inquestala *enkulpas, t.e. judikas kom tre versemble kulpinta. – AFHI

akuzativ.o (*gram.*) (En la deklino-sistemo di la lingui Greka, Latina, Germana, Rusa, e c.) La kazo di la komplemento direta. – AFGHIR

-al-[a] Sufixo qua signifikas "qua relatas, koncernas, apartenas a, dependas de, konvenas por", ed anke "segun la maniero di, analogo a la verki da, digna de".

al {prepoziciono kun artiklo} A la.

al.o **1.** Apendico quan havas, an singla flanko di sua korpo, la animali qui povas flugar, e quan li desfaldas ed agitas por sustenar su en atmosfero. **2.** (pri vento-muelilo) La granda kadri telizita qui, per moveso da vento, igas la muelo rotacar. **3.** Irgo qua su extensas o desfaldas ye singla di la du flanki di kozo; **(a)** alo di armeo: la parto sinistra e la parto dextra di la batalio-korpo; **(b)** alo di edifico, di aeroplano, e c. – AFHI

alabastr.o **1.** Varietato di gipso, diafane-blanka, mola e facile laborebla. **2.** Varietato di marmoro, lakto-blanka, diafana, qua devenas precipue de la stalaktiti e stalagmiti. – AFGHIR

alakt.ar {tr} (aludante muliero) Nutrar (bebeo) per sua lakto. – AFHI

alambik.o Aparato por distilar. – AFGHIR

alantoid.o (*anat.*) Anexajo embrionala. – AFGHIR

alarm.ar {tr} Advokar a lia armi korpo de soldati. – AFGHI

alaud.o (*zool.*) Ucelo di la familio "konirostri", qua vivas en la agri. (L. *alauda*). – FHIL

alb.o (*liturgio katolika*) Tuniko ek telo blanka, kunligita super la reni per zono o kordono, quan la episkopi, la sacerdoti, e c. portas sur sua sutano por celebrar la meso. – AFGHI

albatros.o (*zool.*) Mar-ucelo di la mi-sfero australa di Tero, ek la familio "longa-pluma", di qua la beko esas forta e hokatra, e la pedi, sen-polexa. (L. *diomedia*). – AFGIR

alberg.o Hotelo, situita (generale) en la pre-urbi di urbo, an ruro-voyo od en vilajo. – FGHI

albin.a (*patol.*) Kun anomaleso korpala quan karakterizas, che la homo, la senkoloreso di la pelo, di la hari, di la pili, la paleso pinka di la iriso, la redatreso di la pupilo, e quan onu vidas anke che ula animali (kunikli furo-blanka) od elefanti pelo-blanka. – AFGHIR

album.o Mikra registro, di qua la folii esas destinita a recevar noturi, autografi, skisuri, versi, muzikaji, e c. – AFGHIR

albumen.o Substanco qua envelopas la embriono en ula grani e nutras lu dum la jermifo. (Anke pri la ovi). – AFGHIR

albumin.o Substanco quan onu renkontras en la sero di sango, en la albumeno di la ovo, e qua koagulas efike da kaloro. – AFGHIR

albuminoid.o To di qua la naturo esas olta di albumino; dicesas pri la substanci azotoza (nitroza) di animali o vejetanti. – AFGHIR

albuminuri.o (*patol.*) Formo di maladeso dum qua urino esas albuminoza. – AFGHIR

alburn.o (*bot.*) En la arbori bikotiledona, la strato unesma de ligno, ordinare blanka, qua jacas nemediate sub la kortico. – AFHIL

alced.o (*zool.*) Mar-hirundo. (L. *alcedo*).

alcion.o (*mitol.*) (en la epoki antiqua) La alcedo, egardata kom ucelo qua facas sua nesto sur maro kalma, e (da la navigisti) kom ucelo bon-augura. – AFGHI

aldehid.o (*kem.*) Kompozuro organika qua havas en sua strukturo la grupo funcionala -CHO. – AFGHIR

ale.o **1.** Voyo quan facas bordumo de arbori, de arbusti folioza o de herbi long-stipa. **2.** (*arkeol.*) Paseyo tektoza, unionuro ek du rangi inter-paralela de dolmeni. – AFGR

alecit.a (*biol.*) Dicata pri ovo qua havas poka o nula vitelo enkorpigita en la protoplasmo. – AFGI

aleg.ar {tr} Mencionar o citar kom autoritato, donar kom justifikivo, kom punto di sua argumento. – AFGHI

alegori.o Vorti figura qui prizentas a la spirito senco qua esas celita sub la senco literala. – AFGHIR

alegr.o Muzikala tempo e frazo; **alegr.et.o** indikas tempo min rapida kam alegro. – AFGHIR

alej.ar {tr} Igar min pezoza. Igar min kargoza. (Anke metaf.) – AFHI

alen.o Puncilo quan uzas la shuifisti, la selifisti, por borar trui en la ledro-peci quin li volas inter-sutar. –F

alergen.o (*biol.*) Substanco qua efektigas alergio. – AFGHIR

alergi.o (adj. **alergi.al.a**) Reakto ne-normala dil korpo a substanci normale nenociva. – AFGHI

aleron.o (*aer.*) Parto movebla di la zono dopa di mi-alo, uzata por regular l'equilibro transversa dil aeroplano. – AFHIR

alert.a Ago-rapida. – AF

aleuron.o (*bot.*) Proteino qua trovesas en graneti proteinala di tuberkuli e semini matureskanta. – AFGHIR

alexandrin.o Verso de dek-e-du silabi, kun cezuro an-pos la sisesma. – AFGHIR

alexin.o Solvebla kompozanto en la sero di la sango. – AFGHIR

alez.ar {tr} (*teknol.*) Polisar, glatigar la parti kava di objekto borita o konkavigita. – FHI

alfabet.o La serio de la literi qui reprezentas la soni ye qui konsistas la vorti. – AFGHIR

alfenid.o Aloyuro de nikelo e de kupro. – AFGHIR

alg.o (*bot.*) Vejetanto kriptogama qua kreskas en aquo sen-sala o saloza en la loki tre humida. (L. *alga*). – AFGHIR

algebr.o (*matem.*) Cienco di qua la skopo esas simpligar e solvar la problemi pri la *grandori, reprezentante li per literi e signi, e determinante la relati qui interligas la elementi diversa di la problemo, per formulo quan onu povas aplikar ad omna kazi simila; e qua, preterirante la skopo, studias la relati kom ipsajo, sen egardar lia origino, formi, kombinuri e transformesi. – AFGHIR

alginat.o (*kem.*) Kompozuro kemiala kun formulo empirikala $NaC_6H_7O_6$; ol esas gumo extraktita de la parieti celulal dil algi bruna. – AFGHIR

***algologi.o** (*bot.*) Cienco pri algi. – AFGHIR

algoritm.o (*matem.*) Tipo di noto-sistemo qua esas propra di genero partikulara di kalkulado. – AFGHIR

ali.o (*bot.*) Varietato di planti liliacea, di qua la bulbo odoras e saporas forte e pikante: shaloto, onyono, cibolo, ciboleto. (L. *allium sativum*). – FHIL

alianc.ar {tr} (kun) Unionar personi, familii, per mariajo. – AFGHI (Ta vorto ne esas sinonimo di mariajar: mariajo relatas nur la gespozi; aliancar relatas lia familii.)

alias (adv. del Latina). Ex. sioro N… alias E… (altre nomizita).

alibi.o (*yuro kriminala*) La fakto esir, ye la instanto kande krimino eventis, en loko altra. – AFGHR

alidad.o Linealo movebla por la relevo di mapi, qua havas, ye singla di sua extremaji, dioptri tra qui onu vizas la objekto di qua onu volas determinar la direciono. – AFGHR

alien.ar {tr} (*yuro-cienco*) Igar la proprieto di ulu pasar ad altru, per vendo, cedo, e c. –

AFGI

alienac.ar {ntr} Divenar quaze stranjera a su ipsa, perdar sua rezono-fakultato. – AFHI

aligator.o (*zool.*) Sorto di krokodilo en la fluvii di Amerika. (L. *alligator*). – AFGHIRL

aliment.ar {tr} (ye) Provizar ye to quo esas necesa pri la duro di lua funciono, vivo, e c. (Ex.: alimentar urbo, kaldiero, mashino). – AFGHI

aline.o Separo quan onu agas inter frazo e la preiranta, per igar lu spaco-komencar sur la lineo sequanta, dop mikra interspaco lakuna. – FGI

alini.ar {tr} Rangizar (soldati, planti) tale ke la ensemblo formacas quaza lineo. – AFGHI

aliquant.a (*matem.*) Dicesas pri *grandoro qua ne kontenesas ulaquantafoye sen restajo, en toto. (Ex.: 2 esas parto aliquanta di 13). – AFHI

aliquot.a (*matem.*) Dicesas pri *grandoro qua kontenesas ulaquantafoye sen restajo, en toto. (Ex.: 2, 3, 4 ... esas parti aliquota di 12). – AFHI

aliterac.ar {ntr, tr} Komencar (o finar) per la sama sono o soni. – AFGHI

alizarin.o (*kem.*) Kompozuro organika toxika, kun formulo molekulala $C_{14}H_8O_4$. – AFGHIR

alize.o (*meteorol.*) Vento qua suflas uniforme e konstante, de la komenco til la fino di la yaro, inter la tropiki. – FHI

alk.o (*zool.*) Speco de cervi, qua habitas la regioni norda di Tero. (L. *cervus alces*). – AGHIL

alkald.o (En Hispania) Judiciisto qua esforcas konciliar la interprocesonti qui intencas demandar la judicieso di sua afero koram la tribunalo di la yuro civila. – AFGHI

alkali.o (*kem.*) Kompozajo kemiala qua efikas kom bazo kande lu kontaktas acido, en la sali. – AFGHIR

alkaloid.o (*kem.*) Kompozajo organika di qua la propraji esas alkaliatra. – AFGHIR

alkarave.o Herbo duyara (L. *Carum carvi*) umbelifera, kun frukti longa de 4-5 milimetri; li havas odoro intensa e saporo aromoza, ed uzesas en liquorifado. La planto havas origino en Europa ed en Azia. – AFHI

alkemi.o Savo arkana qua mixas, la procedi kemiala, la formuli di pseudo-"arto sakra" por deskovrar la moyeno fabrikar oro e panaceo. – AFGHIR

alkohol.o Liquido quan onu obtenas per la distilo di la drinkaji fermentacita. – AFGHIR

alkoholometr.o Instrumento per qua onu determinas la quanto di alkoholo quan kontenas vino, brandio, e c. – AFGHIR

alkoholometri.o Ta parto di fiziko qua traktas la procedi quin onu uzas por determinar la quanto de alkoholo quan kontenas la liquori alkoholoza. – AFGHIR

alkov.o Kavajo en dormo-chambro por lokizar ibe un o plura liti. – AFGHIR

almanak.o Kalendario qua kontenas anke indiki astronomiala, konjekti e predici pri la vetero dum la tota yaro qua komencas. – AFGHIR

alme.o Dansistino e kantistino, che la Orientani. – AFGHI

almon.ar {ntr} (ad) Donacar karitatale a la povri. – AFG

aln.o (*bot.*) Arboro ek la familio "betulacei", qua kreskas an la rivo di la aquo-flui, lagi, lageti. (L. *alnus*). – FIL

alo.o (*bot.*) Planto dika-folia, liliacea, di qua la folii kontenas suko bitra, purgiva. (L. *aloe socotrina*). – AFGHIRL

alodi.o (*feudismo*) Domeno qua, donacite kom proprietajo di la donacario, esis heredebla e nedependanta, ecepte pri la homajo di vasaleso. – AFGHIR

alofon.o (*ling.*) Singla del parol-soni qui esas libera o kondicionita varianti dil sama fonemo. – AFGHIR

alomorf.o (*ling.*) Varianto di morfemo. – AFGHIR

along.e Paralele a la bordo, a la rivo, a la

litoro di…, ma kelka-diste (de lu). – AFI

alonj.o **1.** (*tekn.*) Tubo quan onu adjuntas ad altra por igar lu plu longa o por igar lu komunikar kun altra tubo o vazo; anke: prolonguro di tablo. **2.** (*komerco*) (pri trato) Papero-peco quan onu glutinas an lu kande, sur la trato ipsa, ne plus esas sat multa spaco pri la plusa indosi. – AFG

alopati.o (*medicino*) La medicino qua kuracas per la inversaji (kontraste kun homeopatio), konforme a la formulo Latina *contraria contrariis curantur*. – AFGHIR

alopeci.o (*patol.*) Desaparo, tota o parta, di la hari, di la pili, e c. (che homo od animalo). – AFGHI

alos.o (*zool.*) Fisho ek la familio "Kupi", di qua la karno prizesas multe. (L. *aloso vulgaris*). – AFGHL

alotrop.a (*kem.*) Dicesas pri la korpi simpla qui, per altrigar sua stando, aquiras propraji anke altra. – AFGHIR

aloy.ar {tr} Kombinar, mixar metali (per fuzo). – AF

alp.o Pastureyo ye altitudo tre granda sur la monti Alpa. – AFGHIR

alpak.o **1.** (*zool.*) Ruminero ek la genero "lamai", di qua la lan-felo esas silkatra: l'alpaki vivas en Sud-Amerika. (L. *auchenia pacos*). **2.** Lano de alpakopili. – AFGHI

"**alpari**" **1.** (*komerco*) Inter-egalesi di la kambio-kursi monetala pri du merkati financala. **2.** (*financo*) Inter-egaleso di la kapitalo nominala di aciono od obligaciono, e la kurso aktuala. **3.** (*laboro*) Employato qua, po sua laboro, esas lojata e repastas gratuite, che sua patrono, ma ne recevas, de ica, salario-pekunio.

alt.a **1.** Qua preter-iras la nivelo ordinara. **2.** Qua preter-iras la nivelo di altra objekto. **3.** Superiora a la kozi sama-speca. **4.** Qua havas (ta o ca dimensiono) de lua pedo til lua somito. – AFHI

alt.o (*muziko*) Instrumento muzikala, kun kordi ed arketo, meza inter violino e violoncelo. – **alt.ist.o** Ta qua pleas alto. – AFGHIR

altar.o (*religio*) **1.** Tablo gazona, petra, e c. sur qua onu ofris olim sakrifikaji a la dei. **2.** (che la Kristani) Konstrukturo petra, marmora, tablo-forma, sur qua onu celebras la meso. – AGHIR

alte.o (*bot.*) Planto mucilajatra, ek la familio "malvacei". (L. *althaea*). – AFGHIRL

alter.ar {tr} Modifikar pri lua naturo. Chanjar la naturo e qualeso di kozo (generale a min bona). – AFGHI

altern.ar {ntr} Venar, ica pos ita, singla ye sua foyo. – AFGHI.

alternativ.a Dicesas pri la elektro-flui qui parkuras cirkuito, lore ta-direcione, lore ca-direcione. – AFGHI

alternativ.o Posibleso selektar altra opciono. – AFGHI

alternator.o Elektro-mashino qua produktas elektrofluo alternativa. – AFGHIR

altitud.o Alteso di loko, kompare a la nivelo di maro. – AFHI

altr.a Qua ne esas sama kam ulu, ulo, qua diferas de lu, qua esas diversa. – AFGHIR

alud.ar {tr} Uzar vorto, frazo, qua donas ideo pri persono, pri kozo, pri eventajo. – AFHI

alumet.o Stipeto de ligno, o de altra substanco, inflamebla, uzata por acendar. – F

alumin.o (*kem.*) Oxido di aluminio, uzata por facar porcelano. Al_2O_3 – AFHIR

alumini.o (*kem.*) Korpo simpla, metala, forjebla e duktila, tenaca, poke densa, ofte uzata aloye kun kupro (por facar juveli, vazi, e c.). Simbolo kemiala: Al. – AFGHIR

alun.o (*kem.*) So_4M_2, $(So_4)_3$, M'_2, 24 H_2 . (M: natro, o kalio, amonio, rubidio, cezio, arjento (M' = aluminio, fero, magnezo, kromo o galio). – AFGHI

alur.o La maniero marchar (pazope, trote, galope, e c.) – FGR

aluvion.o Sedimento quan lasas la aqui kande li retroiras. – AFG

alveol.o **1.** Celulo vaxa quan facas la abeli. **2.** Kavajo di la maxil-osto en qua singla dento esas inkastrita. – AFGHI

am.ar {tr} Ligesar, per sua kordio, ad (ulu). – AFHI

amalgam.o **1.** Aloyuro de merkurio kun metalo. **2.** (metaf.) Mixuro de elementi heterogena. – AFGHIR

amans.ar {tr} **1.** (ulo) Igar min sovaja la animalo. **2.** (ulu) (metaf.) Igar (persono) plu sociema. – HI

amar.o (*navig.*) Kordego uzata por retenar navo, fixigar objekto en navo. e c. – FHI

amarant.o (*bot.*) Planto autunala, kun flori reda bele, purpuree, veluratre. (L. *amaranthus*). – AFGHIR

amarilis.o (*bot.*) Bulboplanto kun granda, bela flori ye dolcega odoro: l'amariliso kultivesas en la gardeni. – AFGHI

amas.o To quo esas akumulita tale ke lu formacas maso, granda-quanta, per adjunti intersequanta. – AFGIR

amator.o La persono qua prizas e kultivas, por sua plezuro propra, ta o ca arto, cienco, e c. – AFGHIR

amauros.o (*patol.*) Deskresko, o desaparo komplete, di la vido-fakultato, sen kauzo detektebla en la vid-organaro. – AFGHI

amazon.o **1.** (*mitol.*) Muliero qua apartenis a tribuo militema qua ne aceptis viri kun su. **2.** Muliero qua kustumas kavalkar. – AFGHIR

amb.a La du kune, la unu e la altru.

ambaj.o Singla ek la perifrazi qui cirkondas la pens-enunco. – AFHI

ambasad.o Misiono permananta, establisita da guvernistaro apud guvernistaro stranjera, por igar plu facila lia interrelati. – AFGHI

ambici.ar {tr} **1.** Dezirar pasionoze la honori, la granda ofici, e solicitar li. **2.** Solicitar to quon onu egardas kom honorizivan realigar, exekutar. – AFGHIR

ambidextr.a Qua uzas egale-bone sua manui (dextra e sinistra). – AFGHI

ambigu.a Qua havas plura senci inter qui la spirito esas hezitanta. – AFGHI

ambl.ar {ntr} Aluro di quadrupedo qua marchas, trotas, levante alterne sua gambi di la sama latero. – AFHI

ambliop.a (*patol.*) Feblesko di la vido-fakultato. – AFHIR

ambon.o (*religio*) Tribuno petra, marmora, en la koreyo di la baziliki, de ube onu lektis laute la epistolo o la evangelio. – AFGHIR

ambos.o Maso de fero stalo-parkovrita, sur qua onu forjas la metali kolda o varmigita ad-rede od ad-inkandece. – G

ambr.o Substanco vaxatra, mosk-odoranta, retrojetata da maro. – AFGHIR

ambrozi.o (*mitol.*) Substanco da qua delektesis la nemortivi. (Anke metaf.) – AFGHIR

ambulanc.o Establisuro provizora, destinita a furnisar flego. – AFGHIR

ameb.o (*biol.*) Protozoario mikroskopala, qua vivas en la aquo sen-sala o saloza, ed havas pseudopodi por movar su. – AFGHIR

amebocit.o (*biol.*) Celulo di la organismi komplexa, animali o planti, qua su movas quale la amebi. – AFGHI

ameboid.a Dicesas pri la movi analoga ad olti di la amebi. – AFGHI

amelior.ar {tr} Igar plu bona, bonigar. – AFHI

"**amen**" "Tale eventez". Formulo per qua finas la pregi Latina. – AFGHIR

amend.o To per quo (ordinare: pekunio) onu reparas sua kulpo. – AFHI

ament.o (*bot.*) Floraro quala grapo, maxim ofte pendanta, karakteriziva di ula arbori.

americi.o (*kem.*) Elemento kun atomala numero 95 (Am). – AFGHIR

ametist.o Lapido violea. – AFGHIR

amfetamin.o Kompozuro organika stimuliva dil nervala sistemo central, l'uzo di qua efektigas impreso di bona stando e di forteso kun konsequanta faciligo di la laboro intelektal e plu multa rezisto a la fatigeso. – AFGHIR

amfiaster.o (*biol.*) Radiaco di la citoplasmo qua, dum mitoso, eventas cirkum la du

poli, ecepte en la regiono di la spindelo. – AFGHI

amfibi.a Qua vivas en aquo o sur tero. – AFGHIR

amfibol.a (*medic.*) Qualeso di febro di qua la intenseso-grado esas tre variiva. – AFGHI

amfigenez.o (*biol.*) Vario nedeterminita, produktita (segun la dicipuli di Darwin) da la medio qua, pro modifikar su, produktas chanji celulala qui ulakaze esas tre poka. – AFGHI

amfimixi.o (*biol.*) Riprodukto che qua la nova ento havas kom departo-punto celulo produktita da la fuzo di du celuli nekompleta (riprodukto inter-sexua) o di lia parti esencala (konjugo). – AFGHI

amfiox.o Mikra animalo marala, fishoforma, qua reprezentas la grado unesma di la skalo de la animali vertebroza, e quan onu renkontras sur litori sabloza. (L. *amphioxus lanceolatus*). – AFL

amfipirenin.o (*biol.*) Substanco akromatika de qua konsistas la membrano di la tisuo celulara. – AFGHI

amfiteatr.o **1.** Edifico cirklo-kurva, provizita ye gradi superpozita, ube eventis kombati di gladiatori. **2.** Parto di teatro moderna, provizita per gradi superpozita. **3.** Chambrego provizita ye gradi, ube profesoro diskursas doce. – AFGHIR

amfor.o (che la antiqui) Vazo de terakoto, destinita kontenor oleo, vino, e c. – AFGHIR

amiant.o Varietato blanka di asbesto (Si $O_3)_2$n, di qua la filamenti esas brilanta, nekombustebla. – AFGHIR

amid.o (*kem.*) Nomo generala di la kompozaji qui derivas de amoniako o de amino primara o sekundara per la substituco di la radiki acida ad hidro. – AFGHI

amidol.o (*kem.*) Diamidofenolo L.2.4, uzata kom revelilo fotografala. – AFGHI

amik.o Ta persono qua unionesas ad altra persono per afeciono altra kam olta qua devenas de la parenteso o de la atrakto sexuala. – AFHI

amil.o (*kem.*) $(CH_3)_2$. CH. $CH_2CH_2NH_2$.

amiloplast.o (*biol.*) Nomo di la granuli diferenciita, che protoplasmo, qui esas sen-kolora ed en qui naskas amilo. – AFGHI

amin.o (*kem.*) CH_3NH_2 o $(CH_3)_3NH$ o $C_6H_5N(CH_3)_2$

amitos.o (*biol.*) Su-divido nemediata di la celuli, sen su-divido di la nukleo-peloto. (Antonimo: "mitoso"). – AFGHI

amnesti.ar {tr} Efacar, kom suvereno, tota kategorio de krimini, de delikti, e c. – AFGHIR

amnezi.ar {ntr} Perdar la memoro. – AFGHIR

amnion.o (*anat.*) La membrano maxim interna ek ti qui tegas la feto. – AFGHI

amniot.o (*anat.*) Liquido, gelatinatra, qua, en planti, cirkondas la embriono, e divenas videbla erste pos la fekundigo. – AFGHI

amon.o NH_3. – AFGHIR

amoni.o NH_4. – AFGHIR

amoniak.o (*kem.*) Amonio-salo. – AFGHIR

amonit.o (*paleontol.*) Konko fosila. – AFGHIR

amont.ar {tr} Atingar la sumo de. – AFI

amor.ar {tr} Afecionar pasionoze persono di la altra persono. (Ta vorto expresas specale la amo di un persono e altra persono, ne kom relato sexuala e pure fiziologiala, ma kom sentimento specala.) – AFGHIR

amorc.ar {tr} Preparar por lua funciono. (Ex.: amorcar pumpilo). – F

amorf.a Sen formo fixa. – AFGHIR

amortis.ar {tr} **1.** Igar ulo min violentoza; febligar. **2.** Extingar debajo per pagar la kapitalo. **3.** Igar plu mola. – AFGHIR

ampelops.o (*bot.*) Speco de vito ornamentala, qua klimas sur muri. (L. *ampelopsis*). – FHL

amper.o (*elektro*) Intenseso-grado di elektro-fluo qua povas deskompozar 0,001118 gramo di arjento singla-sekunde, per elektrolizo, ek aquo-dissolvuro de arjento-nitrato. – AFGHIR

ampermetr.o (*elektro*) Instrumento por

mezurar la intenseso-grado di elektro-fluo, e di qua la cifro-plako koncernas le "ampère". – AFGHIR

ampersand.o Signo &, signifikanta "e". – AHIR

ampl.a Vorto qua expresas relato inter du kozi de speci diversa, maxim-multa-kaze la relato di kontenanto e kontenajo. "Ampla" qualifikesas: mantelo qua fitas tre laxe olua weranto; chambro o agro ube granda asemblitaro esos prezenta; provizuro qua satisfacas la demandi. Stato qua havas granda mar-komerco mustas havar navaro "ampla". – AFHI

amplitud.o Grandeso-grado di arko. – AFGHIR

ampul.o **1.** Mikra fialo, pasable sfera, qua finas pinte o quan onu klozas per weldo-lampo pos enduktir en olu liquido. **2.** Vitra vazo qua kontenas la fili di elektro-lampo. **3.** Veziketo produktata da la su-akumulo di seraji sub la epidermo. – AFHI

amput.ar {tr} (de) De-sekar per tranchilo, per skalpelo (membro, parto de membro, organo, e. c.) (Anke metaf.) – AFGHIR

amulet.o Objekto a qua onu atribuas supersticoze kuraciveso. – AFGHIR

amuz.ar {tr} Okupar per kozi qui disipas tempo. – AFG

-an-[o] Sufixo qua indikas individuo qua apartenas a klaso (urbo, lando, ensemblo) – homo qua esas "membro di"; plu precize: qua apartenas ad ula domeno (lando, socio, e c.). Konseque, lu ne uzesas nur pri homi, ma anke pri kozi.

an Prepoziciono qua indikas relato di kontigueso o di apogo, tale ke la kozo kontaktas o preske. – G

anabaptism.o (*religio Kristana*) Herezio qua konsistas ye negar la efiko di la bapto kande olca eventas ante la racion-evo, e ye baptar itere la adulti. – AFGHIR

anabaptist.o Adheranto di anabaptismo. – AFGHIR

anabios.o (*biol.*) Itero di la vivo videbla, pos longa periodo de vivo latenta. – AFGHI

anad.o (*zool.*) Ucelo palmipeda, di la familio "lamelo-rostri", qua vivas o ne-amansite od amansite. (L. *anas, anatis*). – FHIL

anaerobi.a (*biol.*) (Pri la organismi mikroskopala) Qua povas vivar en medio sen-oxa e sen-aera. – AFGHI

anafaz.o (*biol.*) Fazo di la konstituco di la nuklei filia lor la divido mitosala di la nuklei, divido per qua finas mitoso. – AFGHI

anagal.o (*bot.*) Planto singla-yara, ek la familio "primulacei". (L. *anagallis*). – AFGHI

anagram.o Vorto formacita ek la transpozo di la literi di altra vorto. – AFGHI

anakolut.o Elipso en qua onu omisas, en frazo, la korelativo gramatikala di vorto expresata. (Ex.: "Qua servas bone sua patrio / Ne bezonas ancestri." (Voltaire). La omiso di "ta" avan "qua" esas anakoluto.) – AFGHIR

anakond.o Grosa serpento tropikala longa de 7-8 metri, kolore oliveatra, bunta flave sur la ventro, qua havas vivo mi-aquala (L. *Eunectes murinus*). – AFGHIR

anakoret.o Religiano qua vivas sole. – AFGHIR

anakronism.o Eroro qua konsistas ye konsiderar ke la fakto eventis ante sua dato eventala o (per extenso di la senco) ye dato altra kam la lua. – AFGHIR

anal.o Singla de la naracuri pri la eventaji di la yaro koncernata. – AFGHI

analgezi.ar {tr} Produktar anestezio partala di la pelo o di la mukozi. – AFHI

analitik.o Cienco qua procedas per analizado. – **geometri.o analitik.al.a** Apliko di algebro a geometrio, qua, retroduktante la nociono "figuro" ad olta di "situeso", ed olta di "situeso" ad olta di "dimensiono", reprezentas la loki geometriala per equacioni, o deduktas, de la analizo di la equacioni, la karakterizivi di la figuri. – **lingu.o analitik.al.a** Qua tendencas deskompozar la moyeni per qui onu expresas la pensaji. – AFGHIR

analiz.ar {tr} Dividar ensemblo ad olua parti. – AFGHIR

analog.a Qua havas kelka karakteri komuna kun altra kozo.

analogik.a Funcionanta per grandi kontinue chanjebla (ex.: analogika komputero, televiziono). – AFGHIR

anamnez.ar {tr} Explorar la pasinta korpostando sanesala di persono kuracenda: anamnezar malada persono es grava medicinala funciono. – AFGHI

anamorfos.o (*matem.*) Fenomeno fizikala qua eventas kande la desegnuro deformita de objekto, pozate perpendikle a la axo di spegulo cilindra o kona, donas, per reflekto, imajo de la objekto sen deformo. – AFGHIR

ananas.o (*bot.*) Frukto saporoza e parfumoza, di planto dornoza, ek la familio "bromeliacei", di qua la formo esas ovatra. (L. *Ananasa sativa*). – FGHIR

anapest.o Verso en qua la silabi alternas yene: 2 kurta, 1 longa. – AFGHIR

anarki.o Stando sociala qua karakterizesas da la ne-existo di guvernanto. – AFGHIR

anastigmat.a (*opt.*) Vitro, od okulo, sen astigmateso. – AFGHIR

anastomos.o (*anat.*) Junturo di du vaskuli. – AFGHIR

anatem.ar {tr} (*religio Kristana*) Frapar per la malediko per qua la Eklezio katolika forpulsas ulu de sua medio. – AFGHIR

anatomi.o Cienco qua traktas la strukturo di la organi di nia korpo per dissekar li. – AFGHIR

ancestr.o Un persono ek la serio de genitori, avi, preavi, e c., retroire til epoko nedefinita. – AF

anchov.o (*zool.*) Mikra maro-fisho qua, konservate en salo, manjesas kom acesorajo repastala. (L. *engraulis encrasicholus*). – AFHIR

ancien.a Qua esis tala ja multa tempo ante la instanto konsiderata. – AFGHI

andrinopl.o Sorto di stofo kotona, tintita rede. – FHI

androce.o (*bot.*) Ensemblo de la stamini, de la organi maskula di floro. – AFG

androdioik.a (*bot.*) Qualeso di planto che qua la flori esas: ici, maskulo – iti, hermafrodita, la du sorti esante sur stipiti diversa. – AFGHI

androgin.a (*bot.*) Qua posedas e la organi maskulala e la organi feminala, ma en du flori separita. – AFGHIR

android.o Automato kun aspekto e funcioni simil ad iti homal. – AFGHIR

andromonoik.a (*bot.*) Qualeso di planto che qua la flori maskula e la flori hermafrodita esas sur la sama stipito. – AFGHI

anekdot.o Kurta naracuro pri mikra eventajo savinda. – AFGHIR

anemi.o (*patol.*) Deperiso produktata da la povresko di sango. – AFGHIR

anemofil.a (*biol.*) Dicesas pri la planti che qui la dissemo di poleno eventas per vento. – AFGHI

anemometr.o Instrumento per qua onu povas mezurar la rapideso-grado di vento. – AFGHIR

anemon.o (*bot.*) Planto de la familio "ranunkulacei", grupo de la "anemonei". (L. *anemone*). – AFGHIR

aneroid.o Barometro sen liquido. – AFGHIR

anestezi.ar {tr} (*kirurgio*) Igar ne-sentanta, per igar la malado absorbar ula substanci (kloroformo, etero, e c.). – AFGHIR

anet.o (*bot.*) Planto umbelifera di qua la semini esas toniziva ed ecitiva. (L. *anethum graveolens*). – AFHIR

anevrism.o (*patol.*) Tumoro produktita sur vaskulo arteria o sur kordio-parieto, da la distenseso di la tuniki. – AFGHIR

anex.ar {tr} Juntar ad ensemblo ulo qua divenas dependanta de ta ensemblo.

angel.o Fera hoko, kun pinti, quan onu muntas ye la extremajo di pesko-filo e quan onu provizas per lurivo por kaptar fishi.

angelik.o (*bot.*) Planto aromata, umbelifera, di qua onu konfitas la kosti verda. (L. *angelica archangelica*). – AFGHIR

"**angelus**" (*liturg. katol.*) Prego quan onu agas en la matino, ye dimezo ed en la vespero, memore di la anjelo-saluto. – AFGHIR

angin.o (*patol.*) Inflamo-morbo di la guturo, kun o sen produkto di membrani acesora. – AFGHIR

angiom.o (*med.*) Afekteso tumora o misformacala di la vaskuli. – AFGHIR

angiopati.o Morbo di la vaskuli sangala e limfala. – AFGHIR

angioplasti.o Ampligo mekanikala di vaskulo stretigita o tote obstruktita maxim ofte pro ateromi. – AFGHIR

angiosperm.a (*bot.*) Dicesas pri la planti di qui la grani kontenesas interne di la frukto. – AFGHI

anglikan.a (*religio Kristana*) Qua apartenas a ta formo di protestantismo qua esas la Stato-religio di Britania. – AFGHIR

angor.ar {ntr} (pri, pro) Esar la objekto di ta sento fiziologiala di fauco-konstrikto e di quaza sufoko qua akompanas desquieteso od expekto pasionoza. – AFHI

Angora- Nomo di raso di kato e di kapro, di qui la pili esas longa e silkatra. – AFGHIR

angostur.o Mikra arboro kun kortico sapore bitra ed odore aromoza (L. *Cusparia officinalis*). – AFGHIR

anguil.o (*zool.*) Genero de fisho reptera, di qua la korpo esas tenua, la pelo eskapanta, e quin onu trovas en la aqui sen-sala. (L. *anguilla*). – FHI

angul.o (*geom.*) Inter-eskarto-grado di du rekta linei qui inter-sekas sur plano. – AFHI

anhel.ar {ntr} (pro) Respirar en maniero penoza, hastoza. (Ex.: Me anheligis me, pro acensir ta eskalero tante rapide.) – AFHI

anhidr.a (*kem.*) Qua ne kontenas aquo. – AFGHIR

anilin.o (*kem.*) $C_6H_5NH_2$

anim.ar {tr} Igar plu vivoza en lua agado, en lua afecioni. – AFGHIR

animal.o Ento organizita qua povas sentar e movar su. – AFGHIR

animism.o (*biol.*) Doktrino qua konsideras la anmo kom la kauzo di la fenomeni psikala e fiziologiala. – AFG

anion.o (*elektr.*) Iono qua portas elektro negativa, e qua, en dissolvuro elektrolitika, movas su ad la anodo di la fluo. – AFGHIR

aniversari.o Dato qua korespondas a la dio kande ulo eventis, un o plura yari antee. – AFGHI

aniz.o (*bot.*) Planto umbelifera di qua la semini esas aromata. (L. *pimpinella anisum*) – AFGHIR

anizotrop.a (*biol.*) Dicesas pri la korpi organika quin karakterizas bi-refraktiveso. (Ex.: la fragmento obskura di la muskulo-fibro strioza.) – AFGHI

anjel.o (*religio Krist.*) Pura spirito qua mediacas Deo e la homo. – AFGHIR

anke, **ank** Simile, egale, same – aludante ago o stando qua riproduktesas. – I

ankilos.ar {tr} (*patol.*) Paralizar per la weldo di artiko movebla. – AFGHIR

ankore, **ankor** Expresas la ne-ceso di la ago o di la stando (quin indikas la verbo). – FI

ankr.o Peco de fero, provizita per du pintegi, quan onu imersas til la fundo di maro ube olu akroche fixigas su tale ke la navo, sur la korpo di qua lu esas muntita, retenesas. – AFGHIR

anm.o (*religio o filoz.*) Ento metafizikala, principo di vivo e di penso. – AFGHI

anobi.o (*zool.*) Genero de insekto koleoptera, familio de la "anobiidi". (L. *anobium*). – FL

anod.o (*elektro*) Elektrodo pozitiva di elektro-baterio, di ampulo radiografala. – AFGHIR

anomal.a Qua aspektas stranje, baroke. – AFGHIR

anonim.a **1.** Qua ne esas provizita per la nomo di la autoro. **2.** Qua ne konocigas

sua nomo. – AFGHIR

anorak.o Vesto kurta kun kapuco werata en diversa landi, ed inter altri da skieri. – AFGHI

anorexi.o (*patol.*) Morbala diminuto o manko di apetito. – AFGHIR

ans.o Parto salianta, ringa od arka, per qua esas provizita utensilo od implemento, por plufaciligar la sizo di olca. – F

-ant-[**a**] Sufixo di la participo aktiva prezenta.

antagonism.o Stando di interluktado. – AFGHIR

antagonist.o Ta qua luktas kontre altra. – AFGHIR

antarktik.a Qua ne direktesas vers la Urso-stelaro, ma vers la sudo-polo di la Terglobo. – AFGHIR

ante En epoko qua pre-iras la evento quan onu mencionas. – AFGHIR.

antecedent.o **1.** Antea agi di persono. **2.** Termino di propoziciono qua pre-iras logikale to quo relative "konsequas". **3.** Termino unesma di relato aritmetikala o geometriala. – AFGHI

anten.o **1.** (*zool.*) Apendico kornatra, artikoza e movebla, situita sur la kapo di la maxim multa ek la insekti. **2.** (*elektro, radio e televiziono*) Longa vergo, fixigita vertikale relate sulo. – AFGHI

anter.o (*bot.*) Mikra posho qua situesas sur la extremajo di la stamino e qua kontenas la poleno. – AFGHI

anteridi.o (*biol.*) Organo riproduktala maskulala di la maxim multa kriptogami, en qua naskas la anterozoidi. – AFGHI

anterior.a Qua pre-iras tempe o space. – AFHI

anterozoid.o (*bot.*) Korpi riproduktala di ula kriptogami. – AFGHI

antez.o (*biol.*) Desklozo di la floro, qua liberigas la poleno. – AFGHI

anti- Prefixo (rezervita a la terminaro ciencala e teknikala) qua signifikas "kontre". – AFGHIR

antibiotik.o Substanco medikala uzata por inhibar la kresko di, o destruktar, mikro-organismi qui esas la kauzo di morbi infektiva. – AFGHIR

anticiklon.o Atmosferala centro alta-presa. – AFHI

anticip.ar {tr} **1.** Prenar, proprigar a su ante la dato. **2.** Facar, agar, exekutar ante la dato. – AFGHI

antidot.o Substanco quan onu absorbigas da ulu, por kombatar en lu la efiko di veneno, di viruso. – AFGHIR

antiferment.o (*kem., biol.*) Korpo qua su opozas a la efiko di fermento. – AFGHI

antifon.o (*liturgio katol.*) Versaro quan onu kantas, tote o parte, ante psalmo o kantiko, e quan onu repetas tote, pose. – AFGHIR

antifraz.o Frazeto uzata – eufemisme od ironie – por expresar la kontreajo di la senco vera. – AFGHIR

antigen.o (*biol.*) Substanco heterogena, kun naturo proteinala, qua, penetrinta en l'organismo, efektigas la produkto di antikorpi. – AFGHIR

antiklin.a (*geol.*) Dicesas pri la plisuro di strato en qua la parto konkava regardas adinfre.

antikorp.o (*biol.*) Substanco proteina produktata dal organismo kom reakto al endukto di antigeni. – FGHI

antikrist.o L'enemiko dil Mesio, l'adverso di Kristo e di la veno dil Regno di Deo adsur la tero; potentega ma destinita sukombar.

antilogi.o Des-kohero di la idei, di la dico-maniero. – AFGHI

antilop.o (*zool.*) Ruminero di formo gracila, gracoza, kun korni ne-kaduka, kava, cirkondanta, nukleo ostoza, bloka. (L. *antilope*). – AFGHIR

antimateri.o (*fiz. nukl.*) Ensemblo di omna antipartikuli. – AFGHIR

antimilitar.ism.o Tendenco, doktrino qua esas kontre la militarismo. – **antimilitar.ist.o** Ta qua esas kontre la militarismo. – AFGHIR

antimoni.o (*kem.*) Korpo simpla, metala, qua uzesas por kompozar emetiko, e qua pulverigite uzesas nome di "kohi". – AFGHIR

antinomi.o Des-kohero, reala o semblanta, di du legi naturala (*leyi) o yurala. – AFGHIR

antipartikul.o (*fiz. nukl.*) Partikulo identa ad ordinara partikulo pri maso, vivo averaja e "spin", ma kun kargajo elektrala e momento magnetala kun signo kontrea. – AFHI

antipati.ar {tr} Instinte eskartar su de (ulo o de ulu). – AFGHIR

antipirin.o Medikamento obtenita de un ek la kompozanti di karbono, e qua kombatas febro, nevralgii. – AFGHIR

antipod.o **1.** Persono qua okupas sur la Terglobo loko diametre opozata. **2.** Sur la Terglobo, loko diametre opozata ad altra. – AFGHIR

antiqu.a Qua apartenas a la vivo-maniero, a la kustumi di epoki tre antea (partikulare, qua apartenas a la civilizeso-sistemo di la Greki e di la Romani lor la quaresma e lor la unesma yarcenti rispektive ante nia ero). – AFGHIR

antiquar.a Qua relatas l'antiquaji. – AFGHI

antirin.o Genero di skrofulacei.

antisepsi.ar {tr} Uzar produkturo apta kombatar la putro morbala. – AFGHIR

antisept.a Dicesas pri produkturo, substanco antisepsianta. – AFGHI

antitez.o Kontrasto qua produktesas da la apudigo di du idei, di du expresuri, qui inter-opozesas. – AFGHIR

antitoxin.o Substanco apta nihiligar la efiko di toxino. – AFG

antologi.o Kolektajo de mikra versari. – AFGHIR

antonim.o Vorto qua, konsiderate relate ad altra vorto, havas senco absolute opozata. – AFGHIR.

antonomazi.o Metaforo qua indikas persono per la karakterizivo di qua lu esas la tipo; od individuo qua posedas ula karakterizivi per la persono qua esas lua tipo. – AFGHIR

antracit.o (*mineral.*) Karbono fosila, qua brulas nur desfacile, kun flamo kurta, sen odoro nek fumo. – AFGHIR

antrax.o (*patol.*) Inflamo-tumoro di la tisuo celulara sub-pela. – AFGHI.

antropoid.a Qua similesas la homo, di qua la vizajo esas formo-vicina a la vizajo homala. – AFGHIR

antropologi.o Ta parto di la naturo-historio qua traktas la homo-speco. – AFGHIR

antropometri.o **1.** Studio di la proporcioni di la parti di la homo-korpo. **2.** Ta studio aplikata a la krimininti por rikonocar li. – AFGHIR

antropomorf.a Qua atribuas a la deajo la vizajo, la sentimenti, la pasioni di la homo. – AFGHIR

antus.o Ucelo-speco.

anul.ar {tr} Deklarar kom nevalida. – AFGHI

anunc.ar {tr} (ad) Konocigar da publiko per avizo vocala o skribura. – AFGHI

anus.o (*anat.*) Orifico extera di la rektumo, per qua ekiras feko. – AFGHI

anxi.ar {ntr} (pri, pro, de) Esar tale desquieta ke la kordio quaze konstriktesas. – AFGHI

aorist.o (*gram.*) Tempo di la konjugado Greka, qua expresas la ago pasinta en maniero nepreciza (same kam "-is" che Ido).

aort.o (*anat.*) Arterio precipua qua departas de la kordio e qua esas la fundamento di omna vaskuli arteria di la "grande cirkulo-kanalaro". – AFGHIR

aortit.o (*patol.*) Inflamuro di la tuniko extera di arto. – AFGHIR

apanaj.o Domeno quan la reji di Francia grantis a sua filiuli juniora, a sua fratuli, e qua retrovenis a la trono kande omna decendanti di la grantarii mortis. – AFGHIR

apar.ar Videbleskar subite. – AFGHI

aparat.o Ensemblo de la objekti, instrumenti, qui uzesas por exekutar o facar ulo. – AFGHIR

apart.a Quaze separita, izolita, sola, quankam permananta kom parto di ensemblo. – AFGHI

apartament.o Parto de domo, qua konsistas ye ula quanto de chambri, e qua esas habiteyo komfortoza. – AFGHIR

aparten.ar {ntr} (ad) Esar la proprietajo di ulu. (Anke metaf.) – AFHI

apati.o Stando di anmo o di mento o di psiko quin nulo povas emocigar. – AFGHIR

apel.ar {ntr} (ad ulu, pri ulo) Rekursar a la judiciistaro kompetenta di la grado superiora, por igar reformar verdikto qua enuncesis da tribunalo inferiora. – AFGHIR

apen Videz **apene**, **apen**.

apendic.o Parto qua servas kom parto di bloko precipua. – AFGHI

apendicit.o (*patol.*) Inflamuro di la apendico cekala vermoforma. – AFGHI

apene, **apen** Preske ne-. – FHI

apercept.ar {tr} (*filoz.*) Intuico, fakultato od ago qua konsistas ye intelektar quik, per koncio, ta o ca ideo o verajo. (En la filozofio da Leibniz, ta vorto signifikis la percepto juntata a reflekto.)

aperitiv.o Drinkajo, maxim ofte lejere alkoholoza, qua ecitas l'apetito. – AFGHIR

apert.ar {tr} (por) Igar acesebla per removar to quo *kluzigas. – AFGHI

apetit.ar {tr} (por) Tendencar a to quo satisfacos sua bezoni. (Anke metaf.) – AFGHIR

api.o (*bot.*) Planto umbelifera, di qua un speco divenis, per kultivado, celerio. (L. *apium*). – AFGHIR

apikal.a Dicesas pri la parto qua esas la somito di organo.

api-pom.o (*bot.*) Mikra pomo krakanta, di qua un latero esas blankatra, e la altra, reda. (L. *malum appianum*).

aplanat.a (*fotogr.*) Tipo di objektali rektalinea e simetra. – AFG

aplanatik.a (*opt.*) En qua ne eventas aberaco sferesala. – AFG

aplast.ar {tr} **1.** Platigar e deformar (korpo) per sinkar ula parto per shoko violentoza o per granda preso. **2.** (metaf.) Igar sukombar ad pezozajo tro grava, a kargajo tro grava; igar sukombar en lukto per efikigar force a qua ne esas posibla rezistar. – FHI

aplaud.ar {tr} Intershokigar la parto interna di la manui kom manifesto di sua granda admiro. – AFGHIR

aplik.ar {tr} (ad) 1 Pozar ulo sur ulo, tale ke la pozajo kovras la pozario komplete, adherante a lu. **2.** Igar efikar (ad ulu, ad ulo) agado od esforco. **3.** (metaf.) Uzar procedo, igar efikar regulo, ad ulo, ad ulu. – AFGHIR

aplomb.o 1 Equilibro stabila di korpo kande vertikalo, quan indikas aplombo-filo, koincidas kun olua baricentro ed abutas a la fundamento qua subtenas lu. **2.** (metaf.) Audaco neperturbebla. – AFGHIR

apne.o Pasable longa ceso di extera respiro, segunvola o senvola. – AFGHIR

apodiktik.a (*filoz.*) Qua enuncas verajo necesa. (Ex.: Omna cirklo havas centro.) – AFGHI

apofiz.o (*anat.*) Saliajo naturala di la osti. – AFGHI

apog.ar {tr} (ad, an, sur) Suportar od igar suportar per forco laterala od obliqua. Suportar, sustenar per apogilo. – FHI

apogam.a (*biol.*) Relatanta la riprodukto ne sexuala di planto. – AFGI

apoge.o (*astron.*) Punto ube Luno e Suno distas de Tero maxime. – AFGHIR

apokalips.o (*religio*) Libro de la Nova Testamento en qua esas naracita la revelo agita a Santa Ioannes en la insulo Patmos. – AFGHIR

apokrif.a (*religio*) **1.** Ne aceptata kom vera da la Eklezio katolika. **2.** (pri libro) Suspektinda, substitucita fraude,

dubitinda. – AFGHIR

apokromat.a (*fotogr.*) Dicesas pri objektalo fotografala o mikroskopala en qua la akromatikeso realigesas, ne nur pri la kolori (objektalo akromatika ordinara), ma pri tri kolori adminime. – AFGHIR

apolog.o Kurta rakonto, proza o versa, qua kontenas leciono di etiko aplikanta, maxim-multa-kaze per simboli ek animali od sen-vivaji. – AFGHIR

apologi.ar {tr} Prizentar kompozuro, diskurso justifikiva. – AFGHIR

aponevros.o (*anat.*) Membrano fibroza blanka, tre rezistiva, qua tegas komplete e mantenas la muskuli, inter-separas la faski de muskuli, o ligas li an la osti. – AFG

apoplexi.o (*patol.*) Paralizeso plu o min kompleta, produktita da lezuro cerebrala. – AFGHIR

apospori.o (*bot.*) Developo di gametofito de sporofito sen la formaco di spori. – AFGHIR

apostat.a (*religio*) Qua abandonis sua religio (la religio en qua lu naskis) po altra. – AFGHIR

aposteriori.e Segun la fakti observita.

apostil.o Noto sur peticiono, por rekomendar lu. – AFHI

apostol.o (*religio katol.*) Singla ek la dek-e-du dicipuli qui recevis de Iesu-Kristo la komiso predikor evangelio. Ta qua propagas la doktrino Kristana. – AFGIR

apostrof.o **1.** (*gram.*) Signo ortografiala qua remplasas litero elizionita. **2.** (*retoriko*) Procedo oratorala per qua onu interpelas subite persono prezenta, ento nevidebla, kozo quan onu traktas quale se lu esus persono. – Interpelo vigoroza di ulu. – AFGHIR

apotek.o Butiko ube la medikamenti preparesas, konservesas, vendesas, a konsumeri. – AFGHIR

apotem.o (*geom.*) **1.** Radio di la cirklo enskribata en poligono regulala. **2.** Alteso di un ek la edri di piramido regulala. – AFGHIR

apoteos.o **1.** Granto di honori deala. **2.** Granto di honori extraordinara. – AFGHIR

apotez.o (*arkit.*) **1.** Loko qua esas sud-latere di la koreyo en la kirki primitiva, provizita per etajeri, por libri, vesti e. c. **2.** Vestizeyo konektita kun publika balneyo. – AFG

apozicion.o (*gram.*) Qualifiko quan onu adjuntas a substantivo per altra substantivo apud-pozata. – AFGHIR

apr.o (*zool.*) Mamifero, ek la pakidermi, ek genero qua vivas sovaja, ed egardesas kom la tronko di la porko domestika. (L. *aper*). – GRL

apreci.ar {tr} Vidar ed intelektar la valoro ed importo di ulo, judikar segun la merito. – AFHI

aprentis.o (pri) Ta qua lernas mestiero. – AFGHI

apret.ar {tr} (*tekn.*) **1.** Submisar ula texuri a preparajo qua igas li koheranta, solida, flata, briloza. **2.** Indutar telo sur qua onu esas piktonta. – FGIR

april.o La monato quaresma di la kalendario. – AFGHIR

apriori.e Segun donaji qui pre-iras experimentado. – AFGHIR

aprob.ar {tr} **1.** Judikar bona, laudinda. **2.** Deklarar (per formulo) ke akto, konto, esas exakta. – AFGHIR

aproch.o (fortifikuro) Terlaboruro per qua militisti asiejanta avancas a la fortifikuri e rempari enemikala. – AFGHIR

aproxim.ar {tr} (*tekn.*) Evaluar tale ke onu saciesas per nura su-proximigo a lo exakta.

apsid.o **1** (*arkeol.*) Mi-cirklo qua formacas la fundo di la baziliki pagana, e divenis la santuario di la baziliki Kristana. **2.** (*astron.*) Punto di la orbito di planeto ube lu distas maxime o minime de la astro cirkum qua lu su movas. – AFGHIR

apt.a Qua havas la karakteri necesa por (agar, facar, efikar). – AFHI

apud Tre proxime, ma ne tam grande kam indikas "an". – IL

apunt.ar (fusilo, kanono, lorno, teleskopo)

Direktar, mantenar fixigita vers to quon onu vizas. – AFGHI

apus.o Ucelo nigra kun guturo blanka, kaudo forkatra, migrera, karakteri qui similigas lu semble a la hirundo, de qua lu kontree tre diferas pri kustumi e pri rango biologiala (L. *Apus apus*). – L

aqu.o (*kem.*) Liquido qua konsistas ye du parti de hidrogeno ed un parto de oxigeno. H_2O. – AFGHIR

aquafort.o Azot-acido (AzO_3H) dilutita per aquo, quan la grabisto uzas por korodar la kupro-plako. – AFGHIR

aquamarin.o Varietato di smeraldo, verda quale la mar-aquo. – AFGHIR

aquarel.o Pikturo lejera, en preske omna kazi sur papero, facita ek farbi diafana, dilutita per aquo. – AFGHIR

aquari.o Tanko en qua onu entratenas animali o planti aquala. – AFGHIR

aquatint.o Graburo per aquaforto, qua imitas aquopikturo. – AFGHIR

aquavit.o Drinkajo multe alkoholoza, aromatoza o spicoza. – AFGHIR

aquedukt.o Tubego subsula od elevita sur arki, qua adduktas aquo de loko ad altra. – AFGHIR

aquilegi.o (*bot.*) Planto renunkulacea. (L. *aquilegia*). – L

aquilon.o **1.** Vento de nordo. **2.** (*literaturo*) Vento kolda e violentoza. – AFGHIR

aquir.ar {tr} (per, po) Obtenar, prokurar a su la posedo di ulo. – AFGHI

-ar-[o] Sufixo qua, soldita a radiko nomala, indikas "(la maxim extensita) kolektajo, ensemblo" ek la kozi o personi nomata da la radiko.

ar.o Mezuro terenal, 100 m^2. – AFGHI

-ar Finalo di la verbi ye infinitivo di prezento e di neprecizeso epokala.

arabesk.o Ornamento di pikturo o di skulturo, facita ek planti, animali, fantazio-figuri interplektita kapricoze. – AFGHIR

arach.ar {tr} (de, ek) Deprenar (per violento, koakto) de ulo to quon lu retenas. (Anke metaf.) – FH

arak.o Liquoro alkoholoza quan onu obtenas de rizo o de la suko di kokoso. – AFGHIR

arakid.o **1.** Planto tropikala, leguminosa qua kultivesas pro sua frukto (grano) subtera. **2.** La grano de ta planto. (L. *arachis hypogaea*). – FHI

araknid.o (*zool.*) Singla artropodo del klaso *Arachnida*, qua kontenas i. a. akari, aranei e skorpioni. – AFHIR

araknoid.o (*anat.*) Un ek la tri envelopili di encefalo, membrano seroza tre dina, situita inter du altra. – AFG

arane.o (*zool.*) Artropodo qua filifas e texas telo reta, per qua lu kaptas la insekti quin lu devoros. (L. *aranea*). – AFHI

aranj.ar {tr} **1.** Dispozar la kozi tale ke (la mariajo, la partio di chaso, di ruro-promeno, e c.) povos eventar. **2.** Agar tale ke (la afero) abutos ad interkonsento. – AFGI

arbalest.o Quaza arm-arko, muntita an afusto-ligna, qua direktas la projektilo. – AFGHIR

arbitr.ar {tr} (aludante la persono qua esas selektita da la litij-partoprenanti o nominita da tribunalo por aranjar la afero). Decidar, evaluar. – AFGHIR

arbitraj.ar {ntr} (pri) (*financo*) Bank-operaco qua konsistas ye (1) selektar la borso-urbo ube la kambio-koto esas la maxim avantajoza pri tratar o livrar valor-paperi; (2) igar valor-papero remplasar altra qua aspektas kom min avantajoza. – AFGHIR

arbitri.o Volo libera. – AFGHI

arbor.o **1.** (*bot.*) Vejetanto perena, kun trunko alta e ligna. **2.** To quo kelke similesas forme arboro. – AFHI

arbust.o (*bot.*) Planto di qua la stipo similesas olta di arboreto, ma qua kreskas quale la planti herbatra. – FHI

arbut.o (*bot.*) Frukto globatra di planto di qua la foliaro esas sempre verda. (L. *arbutus*). – AFIL

arch.o **1.** (*biblo*) Sorto di navo klozita (*kluza) quan konstruktis Noe (Noah) por prezervar de la diluvio sua familio e la animali diversa. **2.** Kofro qua kontenis la lego-tabeli qui esis donita a Mozes. – AFGHI

ardez.o Argilo-skisto, nebulatre griza, facile separebla a folii dina. – FI

ardor.ar {ntr} (pri) Sentar deziro tre granda. – AFGHI

ardu.a **1.** Ube onu pasas nur desfacile pro la asperaji. **2.** (metaf.) Ube onu renkontras obstakli embarasanta. – AFHI

are.o Spaco inkluzata en surfaco plana. – AFGHI

arek.o (*bot.*) Genero de planto, de la familio "palmiero". (L. *areca*). – AFGHIR

aren.o Parto sabloza di cirko, di amfiteatro, ube eventas lukti. – AFGHIR

areol.o (*anat.*) **1.** Mikra spaco inter la fibri di la tisuo celulara. **2.** Cirklo brunatra qua cirkondas la mamopinto; cirklo redatra qua cirkondas punto inflamura. – AFGHI

areometr.o Instrumento uzata por mezurar la denseso-grado di korpi, precipue di liquidi. – AFGHIR

areometri.o Cienco qua havas kom objekto la mezuro di la denseso-grado di korpi, e precipue di liquidi. – AFGHIR

areopag.o Tribunalo suprega, che la Ateniani antiqua, qua judiciis sur la Marso-kolino. (Anke metaf.) – AFGHIR

arest.ar {tr} Kaptar ulu por enkarcerigar lu. – AFGHIR

argal.o (*zool.*) Ucelo di India, sur la ali di qua esas plumi dina, tenua, de qui onu facas kapvesti hominala eleganta. (L. *leptoptilus argala*). – AF

argan.o Aparato qua konsistas ye peci ordinare desmuntebla, e quan onu uzas por elevar kargaji. – FHI

argil.o (*geol.*) Tero mola e grasa, de qua onu fabrikas vazi multa-sorta, modeli por skulto, e c. – AFGHI

argon.o (*kem.*) Gaso simpla, senkolora, sensapora, senodora, ye qua konsistas cirkume la centimo di nia atmosfero. Simbolo kemiala: Ar. – AFG

argonaut.o Nomo di la heroi qui akompanis Jazon en Kolkidia, sur la navo "Argo". – AFGHIR

argument.ar {tr} (pri) Esforcar pruvar per la prizento di rezono. – AFGHIR.

"**argus**" Persono mitologiala qua havis cent okuli ed a qua Junono donabis kom instrucioni surveyor la nimfo Io. – AFGHIR

-ari-[o] Sufixo qua indikas "persono a qua nia ago direktesas, od ula kozo destinesas".

ari.o Ensemblo de noti muzikala e de toni ye qui konsistas kanto. – AFGHIR

arid.a Sen vejetanti, sterila. – AFGHI

ariet.o (*milit-arto*) En la milit-arto di la antiqui e di la mezepokani: milito-mashino kun, ye un extremajo, mutono-kapo ek fero, per qua onu frapis la muregi di urbo asiejata. – HI

aril.o (*bot.*) Extremajo supra dil kordeto qua formacas involukro pulpoza o piloza cirkum la semino. – AFGHI

arist.o **1.** Stangeto osta en la skeleto di la fishi. **2.** Interseko-lineo di du plani. **3.** Barbo di la spiko di ula planti graminea. – AFHI

aristokrat.a Qua apartenas a ta formo di guvernado en olqua la autoritato guvernala esas la privilejo di la nobeli. – AFGHIR

aristoloki.o (*bot.*) Planto lignoza di qua la radiko uzesas kom tonizivo ed apertivo. (L. *aristolochia*). – AFGHI

aritmetik.o (*matem.*) Cienco di la nombri, di kalkulado. – AFGHIR

aritmograf.o Aparato por kalkular mekanike; kalkulo-mashino. – AFGHIR

aritmologi.o Nomo di la cienco generala di la nombri, di la mezuro di la *grandori, irgequalan esas oli. – AFGHIR

aritmomanci.ar {ntr} Asertar savar (per procedi supernatura) to quo esas celita en la pasinto, la prezento e la futuro – per

nombri. – AFGHIR

aritmometr.o Kalkulo-linealo. – AFGHIR

ariv.ar {ntr} (an) Abutar an la fino-punto di sua iro. – AFHI.

arjent.o (*kem.*) Metalo blanka, briloza, quan onu uzas por fabrikar moneto-peci, vazi, juveli, adjuntante ad olu aloyuro de kupro. Simbolo kemiala: Ag. – AFHI

arjentan.o Aloyuro de nikelo kun kupro o zinko. – AFGHI

ark.o **1.** Parto limitoza di kurta lineo irgaspeca. **2.** Konstrukturo qua havas la formo di kurvo. **3.** Lumo dazlanta qua spricas inter du peci de karbono ligita an la du elektrodi di generatoro elektrala. – AFGHIR

arkabuz.o Olima paf-armo portebla. – AFGHIR

arkad.o Konstrukturo qua havas la formo di arko, qua su apogas a pilastri o koloni qui posibligas subpaso. – AFGHIR

arkaik.a Qua evas de la komenco di arto. – AFGHIR

arkaism.o Expresuro, vort-aranjo qua esas apene uzata pro olua quaza antiqueso. – AFGHIR

arkan.o Sekreto ciencala (o pseudo-ciencala) quan onu revelas o docas nur ad iniciati. (Ex.: la arkani di alkemio). – AFGHIR

arkegoni.o (*bot.*) Genit-organo feminala di la planti hepatikala, di mosi e di la kriptogami vaskulala e gimnosperma. – AFGHI

arkeolog.o La persono qua su okupas pri arkeologio.

arkeologi.o Cienco pri la kozi antiqua. – AFGHIR

arkespor.o (*bot.*) Parto interna di sporuyo che la muski, filiki. – AFGHI

arki- Prefixo qua indikas "en grado eminenta"; lu, do indikas grado supera. – AFGHIR

arkimandrit.o (*Eklezio Greka*) Superioro di monakeyo unesma-klasa. – AFGHIR

arkipelag.o Grupo de insuli. – AFGHIR

arkiplasm.o (*biol.*) Substanco ye qua konsistas la direkto-sferi en kariokinezo. – AFGHI

arkitekt.o La persono qua facas la mapo di edifico e direktas la konstrukto di olca. (Anke metaf.) – AFGHIR

arkitektur.o La arto konstruktar edifici. – AFGHIR

arkitrav.o Infra parto di la entablamento qua su apogas sur la kapiteli di la koloni. – AFGHIR

arkiv.o Singla kompozanto ek la ensemblo de la akti, dokumenti pri la historio di populo, di urbo, di instituto publika o privata, di komerco-societo. – AFGHIR

arkivolt.o Kadro di la arkado di pordo, di fenestro. – AFGHIR

arkont.o Un ek la non oficieri elektita singlayare, qui guvernis la republiko di la urbo Atena, antique. – AFGHIR.

arkoplasm.o (*biol.*) Atrakto-sfero o direkto-vezikulo, judikata kom un ek la organi prima di la celulo. – AFGHI

arktik.a Situita en la mi-sfero di la Terglobo, qua regardas vers la stelaro "Granda Urso", vers la nordo-polo di la Terglobo. – AFGHIR

arlekin.o Persono komika di la farso Italiana; lu aparas sur la ceneyo, kun vesto konsistanta ye peci triangula, diversa-kolora, e kun ligna sabro en la manuo. – AFGHIR

arm.o Instrumento uzata da la homo por atakar o por su defensar. – AFGHI

armadil.o (*zool.*) Mamifero sen-denta, kelke simila a la aselo. (L. *dasypus*). – AFGHI

armator.o Posedanto ed equipanto di navo. – FHIR

armatur.o Asembluro de peci de fero, por mantenar kunligite la diversa parti di karpentajo o di masonajo. – AFGHIR

arme.o Trupo de armieri diversa-sorta, destinita a milito. – AFGHIR

armistic.o Ceso provizora di milito. – AFGHI

armor.o Alta moblo, klozebla per klapi, destinita a kontenar objekti kelka-valora. – FHI

armoraci.o Speco di krucifero di la genero "koklearia". (L. *cocholearia armoracia*). – FHI

arnik.o **1.** Planto aromata di la familio "kompozaji", qua havas povo stimulala e tonizala. (L. *arnica montana*). **2.** Medikamento liquida, ek ta planto. – AFGHI

arob.o Signo @, uzata i. a. en adresi elektronikala. – FH

arog.ar {tr} (ad) Atribuar (a su) sen havar yuro ye olu (titulo, povo). – AFGHI

arom.o Emanajo de substanci odoranta, precipue de olti qui efikas a flarado. – AFGHIR

aromat.o Substanco odoranta, quan onu uzas kom parfumo, medikamento, kondimento, e c. – AFGHIR

arorut.o Farino manjebla quan onu extraktas de la radiko di L. "maranta indica". – AFGHIR.

aroz.ar {tr} Humidigar per varsar liquido gutope, imitante roso. – F

arpej.ar {ntr} (*muziko*) Plear muzikajo-parto tre rapide, igante audeblan intersucedante la son-uni di akordo. – AFGHIR

arsen.o (*kem.*) Korpo simpla, metaloida, stalo-griza, facile ruptebla, di qui la kompozaji (la aloyuri eceptate) esas venenoza. Simbolo kemiala: As. – AFGHIR

arsenal.o Loko ube onu fabrikas o depozas la armi, la municioni, la milit-instrumenti quin onu uzas tere, mare od aere. – AFGHIR

art.o Singla de la generi en qui la homo o la animalo produktas verki segun ula reguli. Aplikado di la savi por realigar koncepto. – AFGHIR

artemizi.o (*bot.*) Planto di la familio "kompozaji", toniziva. (L. *artemisia*). – FL

arteri.o (*anat.*) Vaskulo qua portas la sango de la kordio ad omna parti di la korpo. – AFGHIR

arteriit.o (*patol.*) Inflamuro di arterio. – AFG

arteriologi.o Ta parto di anatomio, qua traktas la arterii. – AFGHIR

arteriotomi.o Aperto di arterio per lanceto. – AFGHIR

artez.o-pute.o Puteo borita til aquo-strato subsula qua lore spriceskas. – AFGHIR

artichok.o (*bot.*) Sorto di kardono di qua la floro konsistas ye folii imbrikita, kun fundamento pulpoza. (L. *cynara scolymus*). – AFGR

artific.o To quo uzesas por travestiar naturalajo, verajo, por trompar. – AFGHI

artik.o (*anat.*) Junturo naturala inter du parti di korpo, movebla ica sur ita. – AFGHI

artikl.o **1.** (*gram.*) Partikulo qua, en ula lingui nacionala, juntesas a substantivo quan lu determinas. **2.** (*jurnalo, revuo, e c.*) Singla de la parti di edituro kolektiva. – AFGHIR

artikul.ar {tr} Emisar son-uni vocala, donante a li formi diversa, per ula movi da la labii, da la lango. – AFGHIR

artileri.o (*milit-arto*) Armeo-korpo uzata por la funcionigo di la kanoni. – AFGHIR

artiodaktil.o (*zool.*) Singla mamifero del *ordono *Artiodactyla*, karakterizata da para nombro de hufi ye singla pedo (bovo, porko, kamelo, hipopotamo, cervo, jirafo, edc). – AFHI

artizan.o Industrial o miindustrial laboristo, maxim multakaze habila pri sua mestiero: l’artizano praktikas sua profesiono sive sen helpero sive helpata da kelka kompani, sen esar guvernata da patrono. – AFHI

artokarp.o (L. *Artocarpus*) Genero di planti dil Azia tropikala. La nomo derivesis de la Greka *artos* (pano) e *karpos* (frukto) ed aludas la saporo di la frukti pos la koquo. – AFGHIR

artr.o (*anat.*) Korpo-parto movebla sur altra a qua lu esas juntita. – AHL

artrit.o (*patol.*) Inflamuro di la tisui fibroza e seroza di la artiki. – AFGHIR

artrodi.o **1.** (*anat.*) Artiko en qua esas

inkastrita la extremajo di altra osto. **2.** (*mekan.*) Junturo qua su movas quale genuo. – AFH

artropod.o (*zool.*) Brancho di la animal-regno, qua inkluzas la animali chitinoza (krabi, kankri, e c.) – AFHI

artros.o (*patol.*) Ne-inflamala kronika afekteso di artiki. – AFGHIR

aruf.ar {tr} Manuagar kontre la sinso normala la hari sur la kapo. – I

arum.o (*bot.*) Planto herbatra di qua ula speci kontenas nutrofekulo. (L. *arum*). – AFGHIR

aruspic.o (che la Romani antiqua) Sacerdoto qua exploris la internaji di la viktimi por obtenar de ta internaji auguri. – AFGHIR

as.o Ludo-karto o ludo-kubo di nur un punto. – AFGHI

-as (*gram.*) Finalo di la indikativo prezenta (e sen-epoka) di la verbi; elizionebla, en "esas" ed en omna prezent indikativo dil verbo, omnafoye kande l'eliziono di -as ne povas produktar obskureso o kakofonio.

asafetid.o (*bot.*) Gumo odoranta fetide, qua venas de speco di ferulo de Persia ed uzesas medicine. (L. *ferula asa foetida*). – AFGHI

asalt.ar {tr} (*milit-arto*) Atakar bruske por violento-vinkar loko fortifikita. – AFHIR

asasin.ar {tr} Mortigar kun preparo, embuske o surprize. – AFGHI

asbest.o Substanco minerala amfibola, qua esas fuzebla nur ye temperaturo extreme alta-grada. – AFGHIR

asekur.ar {tr} (kontre) Garantiar pagor ula quanto de pekunio se ta o ca risko (objekto di la asekuro) realigesos – po pekunio-quanto quan la asekurito pagas un-foye, o singla-yare (akonte). – AFGHI

asel.o (*zool.*) Mikra krustaceo izopoda qua prizas vivar en loki obskura e humida. (L. *oniscus asellus*). – GIL

asembl.ar **1.** Juntigar provizore plura personi ad un loko por ula skopo komuna. **2.** Kunigar plura kozi por ajustar li. – AFI

asent.ar {tr} Adoptar la koncepto-maniero quan onu aprobas (asento koncernas opinioni pure teoriala; konsento relatas prefere opinioni praktikala, t.e. propozi e rezolvi). – AFGHI

asept.a Qua ne kontenas mikrobi. – AFGHIR

asert.ar {tr.} Afirmar, sustenar afero kom certa, kun vigoro e fermeso.

asesor.o La persono qua adjuntesas a judiciisto precipua. – AFGHIR

asfalt.o Bitumo solida, brile-nigra, renkontrebla surface di ula lagi, precipue di la lago Asphaltita. – AFGHIR

asfixi.ar {tr} Haltigar la arterio-pulsado; asfixio esas la stando qua sucedas la oxigenizo neperfekta di sango, e finas per morto kande lu tro duras. – AFGHIR

asfodel.o (*bot.*) Genero de planti perena, kun bela flori, dispozita grape. (L. *asphodelus*). – AFGHIR

asidu.a **1.** Qua esas konstante prezenta che ulu, en ula loko por exekutar ibe sua taski. – AFHI

asiej.ar {tr} Instalar su kun armeo an-cirkum (urbo, fortifikajo) por agar lo necesa por atako sucesonta, e por sizar (lu). – AFHI

asign.ar {tr} Sumnar ulu ke lu su prizentez, ye la dio indikata, a la judiciisto. – AFGHIR

asimil.ar {tr} **1.** (*fiziol.*) Transformar la nutrivi tale ke li divenas identa a sua substanco. **2.** (metaf.) Igar suan la idei di altru. – AFGHIR

asimptot.o (*geom.*) Lineo rekta, ligata konstanta-relate a kurvo di qua lu proximigas su sen atingar lu. – AFGHIR

asinektik.a (*matem.*) (aludante anguli e figuri geometriala). Ne-homologa. – AFGHI

asist.ar {tr} Esar prezenta ye… e regardar. – FGHIR

askarid.o (*zool.*) Vermo hematoida qua vivas en la intestini di la vertebrozi, precipue di la homo. (L. *ascaridae genus: ascaris*). – AFGHIR

asket.o **1.** Persono qua, en la komenco di la

Eklezio Kristana, retroiris de la socio a loko ube lu esis sola, por ibe konsakrar su ad exerci di pieso ed a su-punisi. **2.** Persono qua impozas a su vivo-maniero austera. – AFGHIR

asklepiad.o Verso qua konsistas ye un spondeo, du koriambi ed un iambo. – AFGHIR

askolt.ar {tr} Atencar to quo dicesas; esforcar por audar. – I

asn.o (*zool.*) Animalo di la genero "solipedi", kun oreli longa, spino salianta, krio desharmonioza (bramo) e quan onu uzas precipue kom kargajo-bestio. (L. *asinus*). – AFHI

asoci.ar {tr} Igar partoprenar to quon agas ulu. Unionar ad ulu kom partoprenonto di to quon lu agas. – AFGHIR

asom.ar {tr} Ocidar per frapo de ulo tre pezoza. – F

asonanc.ar {ntr} (kun) **1.** Rivenar (aludante la sama son-uno). **2.** Konsistar ye rimo nekompleta, quan karakterizas nur la identeso di la vokalo acentoza inter du finali maskula e du finali femina. (Ex.: ek la Franca linguo: perte e peste). – AFGHI

asort.ar {tr} (kun) Kunpozar kozi qui inter-harmonias. – AFGIR

asparag.o (*bot.*) Planto gardenala, di qua la yuna sprosi esas manjebla. (L. *asparagus*). – AFGHIR

asparagin.o ($C_8H_8Az_2O_6$) Substanco quan onu renkontras precipue en la yuna sprosi di asparago e qua uzesas medicine kom urinifiva. – AFGHIR

aspartam.o Dulcigivo hipokalorioza ek aminoacidi. – AFGHIR

aspekt.ar {ntr} Vidatesar kun karakterizivi qui igas judikar lu kom ... (ed esas ya tala). – AFGHIR

asper.a Qua shokas desagreable la takto-senso. – AFHI

aspers.ar {tr} (ye) Humidigar ye kelka guti. – AFGHIR

asperul.o (*bot.*) Genero de rubiacei de la regioni ye temperaturo meza. (L. *asperula*). – AFHI

aspik.o (*zool.*) Varietato di vipero, serpento venenoza di Egiptia e di Libia, quan karakterizas influro remarkinda di lua kolo. (L. *naja haje*). – AFHIR

aspikjele.o Karno-disho o fisho-disho kun jeleo. – AFGHI

aspir.ar {tr} (per, ad) **1.** Atraktar per inspiro di aero. **2.** Direktar sua deziro ad ulu od ulo. – AFGHIR

aspirac.ar {tr} (*fonetiko*) Pronuncar (ula sorto di konsonanto) kun audebla exhalo; tale *aspiraco*, *-ajo*. – AFHI

aspirator.o Nomo di aparati diversa qui havas kom rolo aspirar la fluidi (aero, gaso, vapori, liquidi, e c.) pura o qui kontenas korpi solida suspende, la polvi (segala, limala, e c.) – AFGHIR

aspirin.o Acido acetil-salicila: $CH_3COOC_6H_4COOH$. Korpo blanka, solida, fuzo-punto: 133° Celsius. Uzata medicine kom kontre-febro, kontre-doloro. – AFGHIR

astat.o (*kem.*) Elemento kun atomala numero 85 (At). – AFGHIR

astatik.a (*magnet.*) Qua permanas movebla kande deprenata de sua cirkonstanci naturala. – AFGHIR

astenop.a (*patol.*) Dicesas pri persono di qua la vidiveso ne esas konstanta. (Komence, la malado vidas bone; balde, lu vidas quaze tra nebulo; fine, lu ne plus povas dicernar la objekti.) – AFGHI

aster.o (*bot.*) Planto kompozaja di qua la flori radioza similesas steli. (L. *aster*). – AFGHIR

asteri.o Zoofito radiera. (L. *asterias*). – AFGHIR

asterisk.o Steleto, signo tipografala en la formo di stelo (*), qua indikas refero, od a qua onu atribuas senco konvencionita. En Ido, formo ne oficala, o teknikala. – AFGHI

asterism.o Fenomeno optikala: reflekto radiacanta di lumo sur ula lapidi. – AFGHIR

asteroid.o (*astron.*) Mikra korpo qua cirkulas en cielo. – AFGHIR

astigmat.a (*patol.*) Di qua la okulo havas kom karakterizivo kurveso-neegalaji en la medii refraktiva. – AFG

astm.o (*patol.*) Sufoko intermitanta, atribuata a nevroso di la respir-organi. – AFGHIR

aston.ar {tr} Shokar la psiko per ulo extraordinara. – AF

astr.o (*astron.*) Ciel-korpo. – AFGHI

astragal.o **1.** (*anat.*) Osto di la tarso, di formo kuboida, inkluzita inter la maleoli di la tibio e di la peroneo. **2.** (*arkitekt.*) Muluro pozita sur kolono, inter la fusto e la kapitelo. – AFGHIR

astrakan.o Felo di qua la pili esas lokloza, devenanta de bovido nasko-mortinta. – AFGHIR

astrikt.ar {tr} Densigar ula tisui organika. (Aluno esas astriktiva). – AFGHI

astrocentr.o (*biol.*) Fuzelo akromatika di la nukleo. – AFGHIR

astrofizik.o Studio di la astri per la metodi diversa di fiziko. – AFGHIR

astroid.a Astro-forma, stelo-forma. – AFG

astrolab.o Instrumento uzata por mezurar la alteso-grado di la astri super horizonto. – AFGHIR

astrolog.o La persono qua praktikas astrologio. – AFGHIR

astrologi.o Exploro di la astri pri lia influo asertita di la homo-fato. – AFGHIR

astronaut.o Homo qua voyajas exter l'atmosfero terala. – AFGHIR

astronautik.o Cienco, tekniko ed aktiveso relatanta la konstrukto e l'uzo di la vehili qui voyajas exter l'atmosfero terala. – AFGHIR

astronom.o La persono qua konsakras su ad astronomio. – AFGHIR

astronomi.o Cienco pri la astri. – AFGHIR

astrosfer.o (*biol.*) Sfero atraktiva. – AFGHIR

asum.ar {tr} Aceptar responsor pri (ulo). – AFHI

asuncion.o (*religio katolika*) Festo-dio institucita da la Eklezio katolika, por honorizar la transporto mirakla di la korpo e di la anmo di la Virgino aden cielo. – AFHI

-at-[a] Sufixo qua indikas la participo prezenta pasiva.

atach.ar {tr} Forte juntar (kozi o personi). – AFGI

atak.ar {tr} (per, ye) Komencar la frapo (di enemiko, di adverso). – AFGHIR

ataraxi.o Quieteso di la psiko quan trublas nula deziro, nula timo. – AFGHIR

atashe.o (*diplomaco*) La persono qua, en ambasadeyo, esas, sur la skalo hierarkiala, nemediate dop la sekretario. – AFGIR

atavism.o Herediveso di ula karakteri korpala o mentala qui, en ula kazi, devenas de plura generacioni. – AFGHIR

ataxi.o (*patol.*) Neregulaleso di la movi di la korpo, produktata da la perturbeso di la funcioni nervala. – AFGHI

ateism.o Opiniono di la persono qua ne kredas ke existas Deo. – AFGHIR

ateist.o La persono qua profesas ateismo. – AFGHIR

atelier.o Loko en qua laboras piktisto, skultisto, fotografisto, artizano. – FG

atenc.ar {tr} Direktar sua tota penso ad. – AFGHI

atene.o **1.** En l'antiqua Grekia, edifico sakra a la deino Athena, precipue la templo di Athena qua funcionis kom kunveneyo por l'eruditi. **2.** Institucuro por la promoco di la lernado, partikulare en la feldi literaturala e ciencala. – AFGHIR

atent.ar {tr} Krimino-probar. – AFGHI

atenu.ar {tr} Igar (plu) febla, igar min grava. – AFHI

aterom.o (*patol.*) Degenero di la tuniko interna di la arterii, qua implikas lokale la existo di amasi de kolesterino e di kalko-sali. – AFGHIR

atest.ar {tr} Deklarar ke ulo esas exakta, reala. – AFGHIR

atik.o Supera parto di edifico, ordinare ornita per pilastri, e di qua la rolo esas disimular la tekto. – AF

ating.ar {tr} Sucesar tushar to quo distas. – AFHI

atip.a (*biol.*) Qua esas plu o min fora de la tipo normala. – AFGHI

atitud.o Mentala posturo (ex.: vere, il montras nobla atitudo). – AFHI

atlant.o (*arkitekt.*) Statuo di viro, nuda e drapirita, qua subtenas entablamento o kornico. – AFGHIR

atlas.o Kolekturo de mapi, de imaji anatomiala, anexita a libro. – AFGHIR

atlet.o La homo qua, en la ludi publika, kombatis pri luktado, e pri boxado (en Grekia antiqua). – AFGHIR

atmosfer.o Aero-zono qua cirkondas la Terglobo. – AFGHIR

atol.o Insulo ek koralio. – AFGHI

atom.o Ta parteto di korpo simpla, quan onu konsideris kom nepartigebla, e qua esas la elemento-quanto maxim mikra apta divenar parto de kombinuro. – AFGHIR

atoni.o Ne-existo di vivozeso. – AFGHIR

-atr-[**a**] Sufixo qua indikas simileso.

atrakt.ar {tr} Kaptar per ruzo-stroko. – AFGH

atraktometr.o Elektrala mezur-instrumento.

atrap.ar {tr.} Kaptar per trompo.

atribu.ar {tr} (ad) Donar (ulo) ad ulu kom lua parto. – AFGHI

atribut.o (*gram.*) Termino di la propoziciono, qua expresas la eso-maniero quan onu afirmas pri la subjekto. – AFGHIR

atric.ar {ntr} (*teol.*) Repentar pri sua peko sive pro shamo, sive pro timo a puniseso. – AFGHI

atrium.o (che la Romani antiqua) Korto interna, generale cirkondata da portiko apertata. – AFG

atrofi.ar {tr} Igar deperisar parto di la korpo o di organo qua, pro ne funcionar, ne plus alimentesas da la fluo sangala. – AFGHIR

atropin.o (*kem.*) $C_{17}H_{22}NO_3$. Alkaloido, extraktata de beladono, qua dilatas la pupilo. – AFGHIR

atun.o (*zool.*) Mar-fisho manjebla, di la genero "scomber". (L. *thynnus*). – AFGHIR

aturd.ar {tr} Cesir konciar o preske ne plus konciar, konseque (kom exemplo) de frapo, de granda shoko. e c. – FHI

aucion.ar {tr} Ofrar preco plu alta kam altru. – AFGHR.

aud.ar {tr} Perceptar per la orel-organaro. – AFGHIR

audac.ar {tr} Probar en maniero ne-timigebla. – AFHI

audienc.o Acepto di la viziteri, demanderi. – AFGHIR

audio- Prefixo indikanta sistemo di enrejistro e riprodukto di sonsignali: *audio-kaseto*, *audio-vidala*, *audio-rubando*, *audio-signalo*, *audio-sistemo*. – AFGHIR

audiometr.o Instrumento por la mezuro di la sentiveso dil organi audala. – AFGHIR

audion.o (*elektron.*) Elektronala ampliganta tubo vakua inventita dal injenioro elektrala Amerikana Lee De Forest en la yaro 1906. – AFGHIR

auditor.o Titulo di employato en tribunalo. – AFGHIR

auditori.o Chambrego kun bona akustiko, destinita a diskursi, lecioni, seminari, koncerti, edc. – AFGHIR

Augias-stabl.o Loko tre sordida. – AFGHI

augment.ar {tr/ntr} **1.** Igar plu granda, per adjuntar parti. **2.** Divenar plu granda, per aquirar parti. – AFGHI

augur.ar {tr} Igar konsiderar kom esonte bona o mala (pri la eventi). – AFGHIR

august.a Titulo honorizala, uzata a la membri di familio suverena. – AFGHIR

aul.o **1.** En la universitati Germana, Usana, Suisa: la chambrego di la akti e di la festi skolala. **2.** Palaco en qua rezidas la

kortanaro di rejio. – AFGHIR

aureol.o **1.** Cirklo lumala ye qua la piktisti cirkondas la kapo di Iesu-Kristo, di la Virgino e di la santi. **2.** Omna cirklo lumala o koloroza quan la okulo vidas cirkum objekto. (Anke metaf.) – AFGHIR

aurikul.o Singla de la du supra kavaji di la kordio. – AFGHIR

auror.o Koloro oranjea qua venas de la radii di Suno levanta, qui frapas horizonto. Metaf.: la komenco di ulo. – AFGHIR

auskult.ar {tr} (*medic.*) Askoltar, per pozar la orelo an la parti vicina di la kordio, di la pulmoni, e c., la bruisi normala od anomala qui eventas en ta organi. – AFGHIR

auspici.o (en Roma antiqua) Predico ek la flugo od ek la kanto di la uceli, quan onu agis jus ante komencar agado, entraprezo publika. (Anke metaf.) – AFGHI

auster.a Tre severa por su pri la mori, kun nuanco di rigoro ed asketeso. – AFGHI

austr.o Vento de la regioni suda. – AFGHIR

autark.a Nur per la moyeni dil propra stato. – AFGHI

autentik.a **1.** Di qua la exakteso, la vereso, ne esas kontestebla. **2.** Di qua la exakteso, la vereso, garantiesas per akto statala, municipala, per formalajo legala. – AFGHIR

autism.o (*psikol.*) Tendenco, frequa en la skizofrenio, di la pensado o di la perceptado, esar regulata dal deziri o bezoni personala prefere kam da la realajo objektala. – AFGHIR

auto- Prefixo rezervenda a la terminaro ciencala e teknikala, e di qua la ideo povas tradukesar per "su" (ex.: su-defenso) o per "propra" (ex.: propr-amo). – AFGHIR.

autobiografi.o Biografio di persono, kompozita da lu ipsa. – AFGHIR

autoblast.o (*bot.*) Organismo vejetala maxim simpla. – AFGHI

autobus.o Omnibuso movata per motoro vice per kavali. – AFGHIR

"**autodafe**" Lekto ed exekuto publika di la sentenco per qua Inquiziciono, en Hispania, kondamnis la hereziani a la tormento per kombusto. – AFGHIR

autodidakt.o Persono qua obtenis sua savaji ipse. – AFGHIR

autogam.a (*biol.*) (aludante ula protisti) Qua riproduktas su sen divido di la celulo. (Nur la nuklei diferencias su, e pleas la rolo di gameti.) – AFGHIR

autogir.o Aerovehilo sustenata da un o plura strukturi kun paleti rotacanta, qui funcionas per la forco dil vento. – AFGHIR

autograf.a (aludante letro, libro) Skribita da la autoro propra-manue. – AFGHIR

autoklav.o **1.** Dicesas pri klozilo di tanko qua kontenas ulo presata, e qua mantenesas klozata da la ipsa presajo qua efikas de interne. **2.** Tanko klozata per kovrilo mantenata da la preso interna, uzata por steriligar la substanci enpozita. – AFGHIR

autokrat.o Suvereno di qua la povo esas suprega e nekontrolata. – AFGHIR

autoliz.o Digesteso spontana di la tisui vejetala od animala. – AFGHIR

automat.a Qua semble movas su, pro la efiko da mekanismo celata. – AFGHIR

automobil.o Veturo movata per motoro qua alimentesas da explozo-substanci (kerozeno, benzino, e c.). – AFGHIR

automorf.a Dicesas pri la minerali di la roki qui limitizesas da formi kristalatra e plana. – AFGHIR

automorfism.o (*biol.*) Rejimo di automorfoso. – AFGHI

automorfos.o (*biol.*) Morfoso kompozata da faktori interna, che planto. – AFGHI

autonom.a **1.** Qua regnesas da sua legi propra. **2.** (*biol.*) Dicesas pri la formaco di ovo quan genitis du gameti sama-rasa. – AFGHIR

autopsi.ar {tr} Studiar anatomiale parti interna di kadavro, por informar la judiciistaro o la ciencisti. – AFGHIR

autor.o **1.** La kauzo prima di ulo. **2.** La

persono qua kompozis verko pensala. – AFGHIR

autoritat.o **1.** Yuro, povo, darfo pri koaktar ad obedio. **2.** (metaf.) Fakultato impozar su a la opiniono kunhomala per sua merito. – AFGHIR

autospor.o (*biol.*) Sporo adulteskinta interne di la sporangio, o jermifanta, che algi. – AFGHI

autostop.o Haltigo di vehili transitanta por demandar transporto gratuita ad ula loko. – FGHIR

autotip.ar {tr} Fotografar sur plako metala, lumo-sentiva, qua pose grabesos korode per acidi. – AFGH

autotomi.o (*biol.*) Rupturo reflexa di parto korpala, ex. che akrido, lacerto. – AFGHI

autun.o Sezono qua sequas somero e pre-iras vintro. – AFHI

auxiliar.a Helpala, helpanta. – AFHI

auxospor.o (*biol.*) Ovo qua rezultas de la kopulaco, che diatomei. – AFGHI

av.o Genitoro di genitoro di persono. – HIL

aval.o (*banko e komerco*) Garantio quan onu donas pri la pagoteso, da ula kunhomo, di pago-promisilo, per skribar infre di olca "Aceptate avale" e signatar ca formulo. – AFGHI

avalanch.ar {ntr} (aludante blokego di nivo-floki) Separar su de monto e precipitar su aden la valo. – AFHI

avan Prepoziciono qua relatas la loko, la plaso, quan okupas, en spaco, la enti o kozi, kontre ke "ante" relatas tempo. "Avan" indikas: situita en la areo quan povas vidar persono. – AFGHIR

avanc.ar {ntr} Lokizar su plu fore ad-avan. {tr} Lokizar plu fore ad-avan. – AFGHI

avantaj.o To quo donas ula superioreso generale. – AFGHI

avantal.o **1.** Peco de stofo, de ledro, quan onu ligas sur la parto avana di la korpo, super sua vesti, por evitar la domajeso di olci kande onu agas o facas ulo sordidigiva. **2.** Peco de ledro, ligita sur la parto avana di veturo sen-tekta, por protektar de la pluv-aquo, de la spricizuri. – H

avar.a Qua prizas pekunio por la plezuro de akumular olu. – AFHI.

avari.ar {tr} Domajar, ne nur navo, ma anke kozi transportata per navo, fervoyo, veturo. – AFGHIR

avelan.o (*bot.*) Frukto kun shelo un-lojia, ne-dehicenta, inkastrita per involukro. (L. *corylus avellana*). – FHIL

aven.o (*bot.*) Planto cereala nutrala, ek la familio "graminei". (L. *avena*). – AFHIL

aventur.ar {ntr} Irar renkontre di ulo di qua la rezulto ne esas pre-savebla. – AFGHIR

avenu.o Larja voyo, ordinare arbor-lineoza, per qua onu abutas a palaco, a kastelo, a placo, e c. – AFGHIR

averaj.o (*mat., stat.*) Valoro meza inter l'extrema supra e l'extrema infra de la valori egardata. – A

avers.o La facio di medalio, di moneto-peco; (pri la pagini di kayero, di libro, e c.) Singla ek la pagini kun numero ne-para. – FG

avert.ar {tr} (pri) Informar (ulu) pri ulo futura, bona o mala. – AFGHI

aviac.ar {ntr} (aludante homo) Cirkular en atmosfero, per moyeno altra kam aerostato od aeronavo. – AFGHIR

avid.a Qua deziras ulo ne-represeble. – AFGHI

avion.o Aeroplano. – FH

avionik.o Cienco di la projetado e produktado di elektronal aparati por uzo aeronautikala. – AFGHIR

aviz.ar {tr} (pri) Donar informo praktikala, konsilo od impero. – FGHIR

avocet.o Ucelo di marsho, granda quale fazano, kun longa beko turnita adsupere, longa gambi e plumaro blanka e nigra (L. *Recurvirostra avocetta*). – AFHI

avokad.o Frukto dil arboro L. *persea gratissima*, kolore verda, kun pulpo flavatra manjebla e parfumoza. – AFGIR

"**avoué**" Franca advokato. (En Francia: oficiero judiciala, institucita dum la 1789-revoluciono por remplasar la prokuratori, e di qua la rolo konsistas ye okupar su pri la proceduro judiciala e pri la inquesti di la procesi civila, ma sen pledar (la pledo resortisas a la advokati). – F

ax.o 1. (*geom.*) Lineo matematikala cirkum qua rotacas figuro plana, por produktar rotaco-solido. **2.** (*astron.*) Lineo cirkum qua eventas la rotaco di korpo cielala. **3.** (*mekan.*) Omna lineo cirkum qua korpo povas movar su. – AFGHI

axel.o (*anat.*) Korpo-parto qua esas sub la junturo di la brako kun la shultro. – AFGHI

axiom.o Verajo generala, nedemonstrebla, qua impozas su a la spirito kom evidentajo. – AFGHIR

axoid.o (*anat.*) Vertebro duesma di la kolo, qua esas insertita en la unesma. – AFGHI

axolotl.o (*zool.*) Formo larvala, kun brankii, di amfibio kapabla riproduktar su. – AFGHIR

axometr.o Indexo qua sequas la movi di la guvernilo-stango di navo ed indikas lua direciono. – FG

axon.o (*anat.*) Prolonguro di la celulo nervala qua konduktas impulsi elektrala de la korpo celulala dil neurono. – AFGHIR

axonometri.o Projekturo ortogonala sur plano obliqua ye la tri dimensioni di la korpo reprezentenda. La axi di la perspektivo esas la projekturi di la edri di la triedro tri-rektangula quan determinas la tri dimensioni. – AFGHI

aye[!] {interjeciono} Kurta klameto de doloro.

azale.o (*bot.*) Planto ek la familio "erikacei", kultivata kom apartamento-planto. (L. *azalea*). – AFGHIR

azigospor.o (*biol.*) Gameto kreskinta, ma qua permanas en la stando di simpla sporo. – AFGHI

azil.o 1. Loko konsiderata kom neviolacebla, ube la krimininti darfis refujar. **2.** Instituto di karitato, en qua onu gardas la puereti dum ke lia genitori okupas su pri la taski di sua mestiero. – AFGHI

azim.o Pano sen-hefa. – AFGHI

azimut.o Angulo formacata da la plano meridiana di loko, kun la plano vertikala qua pasas tra punto quan onu konsideras. – AFGHIR

azot.o (*kem.*) Korpo simpla, gasa, sen odoro, sen saporo, neapta por respiro o kombusto, qua esas elemento di aero, ed esas un ek la elementi fundamentala di la tisui vejetalala od organika. Simbolo kemiala: Az (N). – AFGHIR

azur.o Koloro ciel-blua. – AFGHIR

B

b (*muziko*) La noto sepesma di la do-gamo.

ba[!] {interjeciono} Expresas la ne-sucio pri la konsequaji de ulo, la quaza desprizo. – AFGHR

"**baba**" Kuko qua kontenas sukro, korinto e rumo. – F

babil.ar {ntr} Parolar ne-modere e pri frivolaji. – AFG

babirus.o (*zool.*) Mamifero artiodaktila simila a mikra porko, karakteriziva dil insuli Maluku, kun granda denti qui, en la maskulo, esas kurva adsupre (L. *Babirussa babirussa*). – AFGHIR

babuch.o Pantoflo de ledro, sen la una o dua ledro-peci ye qui konsistas la talono, e kun suolo plata. – AFGHIR

babuin.o (*zool.*) Sorto di simio cinocefala, kun labii salianta. (L. *Cynocephalus babuin*). – AFGHIR

bacheler.o La grado universitatala unesma (minim alta). – AFGHIR

bacil.o (*biol.*) Mikrobo di naturo vejetala, longa, bastonatra. – AFGHIR

badern.o Treso de olda kordegi navala, uzata por garnisar la masti, la yardi, e c., por prezervar li de la fricionado, o por impedar ke la kargajo renversesos da la navo-rulado. – FHI

badian.o (*bot.*) Planto ek la familio "magnoliacei", di qua la frukto esas aromata. (L. *Illicium anisatum*). – AFGHR

badijon.ar {tr} Indutar (parto malada) ye medikamento liquida. – AF

badminton.o (*sporto*) Sporto simila a teniso, praktikata sur agro plu mikra, per raketi plu lejera e volano. – AFGHIR

bagaj.o To quon onu kunportas dum voyajo, expediciono. – AFGHIR

bagatel.o Objekto qua valoras tre poke. – AFGHI

bagn.o Loko ube onu retenis la forcati en ula mar-portui, pos la supreso di la galeri. – AFGHI

bak.ar {tr} (en) Igar apta por nutro, per la efiko da fairo, en forno. – AG

bakanal.o Orgio bruisoza. – AFGHIR

bakelit.o (*kem.*) Sintezala rezino ek fenolo e formaldehido od ek simila substanci. – AFGHIR

bakteri.o (*biol.*) Mikrobo di natura vejetala, moviva o nemoviva, longa. – AFGHIR

bakteriolog.o Ciencisto pri bakteriologio. – AFGHIR

bakteriologi.o La parto di la biologio, qua havas kom temo di studio la bakterii. – AFGHIR

bakterioskopi.o Ciencala tekniko dil mikroskopal exameno di bakterii. – AFGHIR

bal.o Asemblitaro grandanombra de personi qui dansas. – AFGHIR

balad.o Mikra poemo ek versi inter-egala, qua konsistas ek tri strofi simetra ed un kupleto uzata kom homajo-versi. – AFGHIR

balalaik.o (*muziko*) Rusa triangula gitaro, ordinare tri-korda. – AFGHIR

balanc.o Instrumento por ponderar korpo, equilibriganta olca per maso de metalo uzata kom pez-unajo. – AFGHIR

balancier.o Maso (generale roto-forma) qua ocilas cirkum sua baricentro per resorto. – AFGHIR

balas-rubin.o Lapido ek aluminato di magnezio, varietato pinka. – AFGHIR

balast.o Grosa sabl-uni o fer-skorio, uzata: **1.** en la mar-navigado, por igar la navi plu equilibroza, per abasar la baricentro; **2.** sur la relvoyi, por kovrar la traversi qui suportas la reli. – AFGHR

balay.ar {tr} (per) Pulsar de avan su, sur sulo – polv-uni, rezidui, aquo, nivo-floki, e c., per fasko de mikra stipi o per brosilo longa-krina, fixigita a mancho longa. – F

balbut.ar {tr} Artikular la vorti en maniero poke dicernebla. – FHI

bald.e Poka tempo pose. – G

baldakin.o **1.** Doselo, subtenata da koloni, e garnisita ye tapeti, qua aspektas quale krono super la altaro, en la kirki. **2.** Lito-doselo de ube pendas kurteni. – AFGHIR

baldri.o Larja bendo de ledro o de stofo qua, suportante la espado o la sabro, portesas da la persono diagonale, de la shultro dextra a la hancho sinistra. – AFGI

balen.o (*zool.*) Granda mamifero, ek la klaso "cetacei", di qua la boko sen-denta esas garnisita (ye la du lateri, an la maxilo) ye granda lami dina, flexebla (barti). (L. *balaena*). – FHIL

balet.o Danso alegoria, exekutata sive en festo, sive en teatro, kom intermezo di opero, di komedio. – AFGHIR

balif.o Oficiro nobela o yurala qua, en Francia, olim judiciis ye la nomo di la rejo o di sinioro. – AFHI

balis.o (*navig.*) Signalilo por guidar la naviganto en paseyo danjeroza. – FH

balist.o Milito-mashino quan la antiqui uzis por lansar stonegi tre pezoza. – AFGHIR

balistik.o Cienco pri la rapideso-grado e la direciono di la projektili. – AFGHIR

balkon.o **1.** Platformo plu o min larja qua salias ek la fasado di edifico, ye la sama nivelo kam un o plura fenestri di etajo, e qua komunikas kun la internajo per un o plura aperturi. **2.** Galerio en la dopa parto di granda navo, kom ornivo o komodajo. **3.** Parto di la galerio unesma qua, en teatro, apudesas la lojii avan-cena. – AFGHIR

baln.ar **1.** {tr} Pozar e mantenar en aquo (la korpo o parto di la korpo) por netigar, koldigar, e c. **2.** {ntr} Humidigar abunde. – AFGHIR

balon.o Globo o bulo kava, mola, plena ye aero (kompresita) e, konseque, elastika, por ludar. – AFGHIR

balot.ar {tr} Votar duesma-foye por selektar definitive ek la kandidati qui, lor elekto, preske atingis la majoritato. – AFGHIR

balote.ar {ntr} Movar su, ocilante o tremante (aludante maso solida, ma elastika o viskoza, quale gelatino). – FHI

balustr.o Mikra pilastro fasonita. – AFGHIR

balustrad.o Rango formacita ek balustri, generale horizontala. – AFGHIR

balzam.o (anke metaf.) **1.** Substanco odoroza, rezinatra, qua fluas de ula vejetanti en formo di liquido. **2.** Nomo di preparaji farmaciala diversa, oleoza e balzamoza. – AFGHIR

balzamin.o Planto gardenala, di qua la semini kontenesas en kapsulo qua desklozesas (quale movata da resorto) kande onu tushas olu. (L. *impatiens balsamina*). – AFGHIR

bambu.o (*bot.*) Planto gramina di qua la kortico esas plektebla aden korbi, mati, e c., e la yuna stipi, transformebla a mobli, promeno-bastoni, e c. (L. *bambusa)*. – AFGHIR

banan.o (*bot.*) Frukto de planto herba, ek la familio "muscei", veninta de India, di qua la stipo esas dika, kona, ed havas quaza krono ek folii larja, de la centro di qua naskas beri saporoza, dispozita grape. (L. *musa sapientum*). – AFGHIR

band.o Asemblitaro de personi qui kuniras ed agas interkonsente. – AFGHIR

bandaj.o **1.** Aparato qua uzesas por fixigar pansilo, mantenar organo qua tendencas eskartar de lua plaso normala. **2.** Sistemo de bendi fera o stala, qua uzesas por mantenar la felgi di roto, la mulduri di giserio. – AFGHIR

bande.ar {ntr} (Pri navo) Inklinar su adflanke. – FHI

banderol.o Bendo longa ek stofo qua flotacas en la aero cirkondanta; finas ofte per du pinti; an pikturi, portas surskriburi. – AFGHIR

bandit.o Deliktanto (kriminanto) proskriptita qua furtas, asasinas sur la granda voyi. – AFGHIR

bandolier.o Rimeno, o sharpo, pozita sur un

shultro e qua suportas ula kozo (ex.: espado) sur la altra latero, do pasante oblique sur la korpo di la persono. – AFGHIR

baner.o Speco di insigno rektangula (ek stofo) fixigita per latero horizontala a stango di sama longeso, qua pendas per du kordi de la stango per qua onu portas la insigno. – AFGHI

banj.o (*muz.*) Gitar-simila kord-instrumento kun ronda plata sonbuxo, ordinare fel-tegita. – AFGHIR

bank.o Firmo qua komercas pri pekunio, indosas e transmisas la kredit-akti ye pago-dato konvencionita, pag-aceptita, diskontas olci, plufaciligas (per trati) la kambio di moneto inter la landi, recevas la pekunio-depozaji, e c. – AFGHIR

bankomat.o Sistemo interbanka di gicheti automata, qua posibligas a la klienti di banko, ye irga kloko, prenar pekunio kontanta ek la propra konto, til determinita quanto, per insertar personala magneto-karto en fenduro dil gicheto e kompozar per klavaro la personala kodexo di indentifiko. – AFGIR

bankrot.ar {ntr} (Pri komercisto) Faliar – falio qua punisesas da la lego pro eventir lua-kulpe. – AFGHIR

banyan.o (*bot.*) Arboro sempre verda (L. *Ficus bengalensis*), qua havas origino en India, ube ol esas anke kultivata kom arboro sakra; ol esas alta til 30 metri, kun trunko tre grosa e branchi preske horizontala, de qui decensas nombroza radiki, qui, pos kelka tempo, divenas quaze koloni sustenanta la pezo dil foliaro, qua povas okupar mili de metri quadrata. – AFHIR

baobab.o (*bot.*) Arboro di Afrika, di qua la grandeso atingas giganteso. (L. *adonsonia digitata*). – AFGHIR

bapt.ar {tr} (en la religio Kristana) Igar ulu Kristano per la sakramento destinita ad efacar la peko originala, e qua konsistas ye varsar aquo sur la kapo, pronuncante vorti sakramentala. – AFHI

bar.ar {tr} Obstruktar, klozar per stango. Baro-fluxo: granda bar-ondo qua avancas quaza-monte en ula estuarii. – AFGHIR – **bar.o-flux.o** Granda mar-ondo avane precipitanta, qua avancas ad-monte en ula estuarii.

barak.o Konstrukturo de planki, por shirmar peskisti, muton-gardisti, komercisti en areo publika, e c. – AFGHIR

barakan.o Dika stofo de lano, texita tre dense, qua fabrikesis en la XVIII-esma yarcento, precipue en la nordo-regiono di Francia. – AFGHIR

barakt.ar {ntr} Luktar per esforcar por su desintrikar. – R

baratri.o Fraudo da la navestro kontre armetori od asekuristi. – AFGHIR

barb.o Pili qui garnisas la mentono, la vangi, la labio supere di adultulo. (anke metaf.) – AFGHIR

barbakan.o Fenduro facita, por la fluo de la pluv-aquo, en muro qua subtenas tero. – AFGHI

barbar.a Stranjera pri civilizeso. – AFGHIR

barbeku.o (*koquo e.c.*) **1.** Ligna o metala framo por rostar o grilar manjaji super fairo, normale exterdome. **2.** Per extenso repasto o partio per ol. – AFGIR

barbel.o (*zool.*) River-fisho, ek la familio "ciprinoidi", di qua la maxilo esas garnisita ye filamento simila a ta qua existas cirkum la boko di preske omna insekti – e di qua la karno nutro-prizesas. – AFGHIR

barbiturat.o (*kem.*) Komuna nomo di plura medikamenti kalmigiva, hipnotigiva od anesteziiva, derivita de barbiturat-acido. – **barbiturat-acid.o** Organika substanco, unesmafoye sintezita en 1864, uzata por fabrikar barbiturati ($C_4H_4N_2O_3$). – AGIR

barbot.ar {ntr} Agitar su en aquo, igante lu spricar, trublante lu. – FHI

barbuli.ar {ntr} Parolar tro rapide e, konseque, neklare e konfuze, nekompreneble. – FHI

bard.o Poeto Kelta qua kompozis e recitis kansoni militala, religiala. – AFGHI

bardan.o (*bot.*) Planto ek la familio "kompozaji", di qua la radiko uzesis olim medicinale kom sudorifigivo, e la (larja) folii kom medikamento kontre tinio. (L. *lappa*). – FHI

barej.o Stofo de lano lejera, texita nedense. – AFGHIR

barel.o Granda vazo de ligno, cilindra, inflita en la mezo, konsistante ye duvi asemblita e cirkondita da ringi fera o ligna, klozita per du fundi ligna, uzata por transportar liquidi ed ula vari altra. – AFGHI

bari.o (*kem.*) Korpo simpla, metala, flavatre blanka e brilanta, tre oxidigebla, qua deskompozas la aquo ye la temperaturo normala. Simbolo kemiala: Ba. – AFGHI

baricentr.o Punto di korpo per qua pasas konstante la rezultanto di la gravito-forci qui efikas ad omna ek lua molekuli. – FHI

barikad.o Fortifikuro improvizita, ek pavi amasigita, arbori abatita, veturi renversita, e c., por impedar la aceso di strado. – AFGHIR

barit.o (*kem.*) Oxido di bario, substanco alkalioza venenoza, saporanta korodive, quarople plu densa kam aero. Simbolo kemiala: BaO

bariton.o **1.** Muzik-instrumento antiqua, quaze viulo, qua havas, sur sua mancho, dek-e-sis kordi de latuno quin onu pinchis per la fingri, ultre sep tripo-kordi a qui onu efikis per arketo. **2.** Homo-voco, inter tenoro e basvoco. – AFGHIR

bark.o Mikra kanoto, sen-masta, movebla per remili, e generale ne-uzata en aquo marala. – AFGHIR

barkarol.o Kansono ritmoza di la gondolisti di la urbo Venezia (Italia). – AFGHIR

barkas.o Granda barko uzata por la desembarko di la pasajeri e di la vari kande ne existas portui ube la navi povas an-kayeskar. – FGHIR

barograf.o Barometro enrejistrera, konstruktita specale por donar, sur grafiko kontinua, la kurvo di la altitudi atingita da aernavigero, aviacisto. – AFGHIR

barok.a Qua aspektas nereguloza o stranja (ex.: perlo, stilo). – AFGHI

barometr.o Instrumeno fizikala qua uzesas: **1.** por mezurar la pezo di aero, per recipiento apertita, plena ye merkurio qua, presata da atmosfero, su elevas plu o min alte en tubo gradizita, aero-vakua; **2.** por mezurar la altitudi, pro ke la aero-kolono deskreskas altesale, e ke desdenseskas atmosfero segun ke onu acensas; **3.** por prognozar vetero segun la denseso-grado di atmosfero. – AFGHIR

baron.o En la hierarkio di la tituli di nobeleso (grantita da la suvereno, od heredala), olta qua venas pos la viskomto ed ante la *chevaliero. – AFGHIR

baroskop.o Aparato por konstatar ke korpo pozita en aero perdas parto de sua pezo, egala a la pezo di la aero-volumino quan olu diplasas. – AFGHIR

barsh.o (*zool.*) Fisho qua tre similesas perko. (L. *labrax lupus*). – FGI

bart.o Omna ek la lami korno-harda qui garnisas transverse la maxilo di la baleno e di ula cetacei. – G

bas.a **1.** Qua ne atingas la nivelo ordinara. **2.** Qua ne atingas la nivelo di altra objekto. – F

basament.o Infra parto (bazo), videbla, di edifico, qua jacas sur la fundamento. – AFGHI

basen.o **1.** Recipiento portebla, cirklatra, di qua la bordi esas alta, destinita a kontenar aquo. **2.** Mar-baseno: la regiono quan trafluas omna fluvii qui adiras ta maro. **3.** Fluvio-baseno: la teritorio quan trairas fluvio kun omna lua riveri. **4.** Geologio-baseno: la teritorio ek masivo komuna de strati, de tereni geologiala. – AFGHIR

bask.o Parto de stofo taliita, qua pendas cirkum la zono (infre di la korsajo di la muliero-robi, o di la viro-fraki.) – AFH

basketbal.o (*sporto*) Sporto en qua du kin-homa esquadi esforcas lansar balono per la manui aden l'adversa goluyo, olim korbo, nun reto kun apertita fundo e pendanta de

metala ringo ye singla extremajo dil agro. – AFGR

baskul.ar {ntr} Falar de ta e ca alteso-punto, influe da pezo o forco, e retrovenar a la alteso-grado antea se altra (kontrea) pezo o forco ne efikas. – AFGH

bason.o (*muziko*) Sufl-instrumento muzikala ek ligno, kun langeto qua esas quaze la basa voco di la hoboyo. – AFGHI

basot.o (*zool.*) Hundo kun gambi tre kurta e tordita. – AFHI

bast.o Parto interna di la kortico di arboro, konsistanta ek la strati recenta maxim vicina a la alburno, e dispozita ye dina folieti, ita sur ica. – AG

bastard.a **1.** Qua naskis de patro e de matro ne unionita per mariajo. **2.** Qua ne esas raso-pura, speco-pura. – AFGHIR

basting.o (*navig.*) Garnisuro cirkum ferdeko, ek reti futerizita ye dika tolo, por stivar la hamaki e por amortisar la projektili lor kombato. – FI

bastion.o Masivo de tero, ordinare kovrita per gazono o per masonuro, konstruktita exter la anguli salianta di la remparo-cirkuito di fortreso por protektar lu. – AFGHIR

baston.o Longa peco de ligno, generale prenita de arboro-brancho o de dina stipo, ed uzata kom su-apogilo lor marcho. – AFGHIR

bat.ar {tr} Frapar (ulu od ulo) plura-foye, intersucedante, generale per utensilo: ad ulu, por dolorigar lu; ad ulo, por netigar lu (batar stuli, tapisi). (Bato esas do esence ago volata e duranta, sempre korpala.). – AFGHI

batali.ar {ntr} Kombatar (aludante individui, ma ne armeo). – AFGHIR

batalion.o Trupo de batalieri. – En la armei moderna: korpo de infantriani, qua subdividesas a plura kompanii. – AFGHIR.

batel.o Nomo generala, donita a naveti omnaspeca, ma precipue a naveti de dimensioni pasable granda quale gabari, e c. – FGHI

bateri.o **1.** (*milito*) Asemblajo de plura kanoni por destruktar poziciono enemika. **2.** (*elektro*) Asemblajo de plura elektro-kondensatori por produktar granda elektro-descharji. – AFGHIR

batik.o Procedo Indoneziana di kolorizo di la stofi, konsistanta en imersar la texuri en liquida farbi, antee parkovrinte per vaxo liquida la parti destinita restar senkolora. – AFGHIR

batisfer.o Metala kabino sfera, apta rezistar forta presi, por explorar la profundaji marala. – AFHIR

batiskaf.o Mikra submerso-navo por explorar la profundaji marala. – AFGHIR

batist.o Dina stofo, extreme dina.

batrak.o (*zool.*) Amfibio, animalo sango-kolda, di qua la tipo esas la rano, e qua konstitucas la klaso quaresma di la vertebrozi. – AFGHI

baud.o (*inf.*) Unajo di rapideso di komuniko elektronikala (= un informuno po sekundo). – AFGHIR

bauxit.o (*min.*) Sedimentala aluminioza petro. – AFGHIR

bav.ar {ntr} Lasar fluar la salivo ek la boko. – FHI

bay.o Mikra golfo di qua la aperturo esas streta. – AFGHIR

bayader.o Dansistino Indiana. – AFGHIR

bayonet.o Lamo de stalo qua, ajustebla segunvole ye la pinto di la fusilo, posibligas uzar olca kom armo di la tipo "sabro, espado". – AFGHIR

baz.o **1.** Parto infra di korpo per qua olca su apogas sur to quo suportas lu. **2.** (*geom.*) Lineo o plano qua limitizas korpo, figuro geometriala, e quan onu prenas kom nivelo por mezurar de ibe la alteso-grado di la korpo di ta figuro. – AFGHIR

bazalt.o (*geol.*) Roko nigratra, de origino fairala, qua ofte prizentas fragmenti prisma inter-paralela. – AFGHIR

bazar.o **1.** Merkato publika, che la Orientani. **2.** Edifico plur-etaja qua kontenas butiki diversa. **3.** Loko tektoza, galerio ube vendesas objekti omna-sorta. – AFGHIR.

bazil.o (*bot.*) Genero de planti odoroza, de la familio "labiacei", di qua un varietato kultivesas en la gardeni kom plezur-planto. (L. *ocenum basilicum*). – AFGHIR

bazilik.o **1.** Che la Romani antiqua: edifico rektangula, dividita aden plura navi da rangi de koloni – uzita kom *seanceyo di la tribunali o kom rendevueyo. **2.** Baziliko Romana antiqua, konsakrita a la kulto Kristana, e qua ordinare divenis la kirko precipua di la urbo. – AFGHIR

bazilik-vein.o (*anat.*) La precipua veino surfacala di la brakio. – AFGI

bazilisk.o (*mitol.*) Reptero mitologiala di qua la regardo mortigas. – AFGHIR

be.ar {ntr} Apertar la boko. – (anke en la senco figurala: "truo beanta".) – F

beat.a Qua ravisesas en Deo. (metaf.) Qua simulas beato; hipokrita. – AFGHIRL

beatifik.ar {tr} (aludante la papo) Pozar inter la beati (homo qua vivis sante). – AFGHIR

bebe.o Tre yuna infanto. – FHI

bechik.a Efikiva kontre tusado. – AFHI

bed.o Bendo de tero quan onu garnisas ye flori, arbusti, en gardeno. – AG

bedel.o **1.** Ta qua preiras o sequas la procesioni (generale religiala). **2.** Ta qua preiras l'altagrada personi en oficala ceremonii, o ta qua introduktas la vizitanti che ta personi. – AFGHIR

begin.o Sorto de regulierini qui vivis kongregacione segun reguli monakeyala, sen vovir. – AFGHIR

begoni.o (*bot.*) Tipo di la familio "begoniacei", quan onu kultivas kom plezur-planto. (L. *begonia*). – AFGHIR

bej.a Sablokolora. – AFGHI

bek.o **1.** Boko di la uceli, qua konsistas ye du lami korn-harda (mandibuli) ed uzebla kom armo por atakar o por su defensar. **2.** La extremajo di ula objekti qui finas pintatre. – AFHI

bekafik.o (*zool.*) Ula mikra ucelo. (L. *sulgia hotensis*). – AFGHI

bekas.o (*zool.*) Ucelo migrera, ek la klaso "steltieri", de la familio "longa-beka". (L. *scolopax rusticola*). – AFGHIR

bel.a Qua vekigas la admiro-sentimento, per igar sentebla o per manifestar ta o ca perfektajo korpala od etikala. – AFI

beladon.o (*bot.*) Planto herba, perena, ek la familio "solanei", venenoza en omna lua parti, e di qua la toxikeso uzesas medicinale. (L. *atropa belladonna*). – AFGHIR

belemnit.o Konko fosila, longa, cilindra, finanta per pinto. – AFGHIR.

belveder.o Paviliono konstruktita en loko de ube la peizajo esas agreabla e vasta, od an la somito di edifico de ube onu vidas vaste. – AFGIR

bemol.o (*muziko*) Signo pozita avan muzik-noto por savigar ke onu devas abasar ye un mi-tono ta noto ed olti di la sama grado en la sama mezuro. – Signo an la klefo por savigar ke onu devas abasar ye un mi-tono omna noti skribita sur la sama lineo, en la muzikajo. – FHIR

bend.o Areo limitizita per du linei paralela. – AFGHIR

"**benedicite**" Formulo di prego qua preiras la repasti, en l'uzo da la membri dil ordeni religiala. – FGHI

benedik.ar {tr} Dicar vorti qui wishas ad ulu lua feliceso. – AFGHI

benediktan.o Reguliero en la ordeno di santa Benediktus. – AFGHIR

benefic.ar Havar avantajo quan ulo od ulu grantas a ni. Havar profitoquanto pasable granda quan on obtenas de entraprezajo, de explotajo komercala, industriala, teatral e c. – AFHI

benign.a Bonvoloza ad omna personi – indulgema ad omni. – AFGHI

benk.o Sidilo longa (ligna, kom exemplo)

kun o sen dors-apogilo, streta, sur qua plura personi povas sidar kune. – AFGHIR

benzen.o Hidrokarbido *aromatika liquida, toxika, obtenita de gudro di min-karbo e de petrolo, uzata exemple kom dissolvivo. – AFHI

benzin.o Hidrokarbido, liquido senkolora, extraktita de rezini e de gudro minkarbonala, qua uzesas por preparar granda quanto de kompozaji aromatoza, por netigar la stofi, e c. Simbolo kemiala: C_6H_6. – AFGHIR

benzo.o Substanco rezinoza qua defluas, tra incizuro, de varietato de L. *styrax benzoin*. – AFGHIR

benzoat.o (*kem.*) Salo od estero dil benzoat-acido. – **benzoat-acid.o** Acido organika blanka, kristalara, kun formulo C_6H_5COOH, uzata en l'industrio alimentala e kosmetikala ed en medicino. – AFGI

benzol.o Kompozanto di la karbongudri qua distile pasas sub 170º C. e konsistas ye mixuro qua kontenas benzeno, tolueno, xilono. – AFGHIR

bequadr.o (*muziko*) Signo analoga a la "b" kun ventro quadrata, uzata por nihiligar la bemoli o la diezi, e retroduktar noto a lua tono naturala (de kande la diezi uzesis). – FHIR

ber.o (*bot.*) Frukto tre pulpoza, di qua la semini situesas meze di la pulpo. – AG

berberis.o (*bot.*) Bero reda tre acida, naskanta en grapi, de qui onu facas sorto di vino, e qui produktesas da planto lignoza, kovrita ye pikili (L. *berberis vulgaris*). – AFGHIR

bered.o Toko de lano, di qua la parto supra esas plata e cirkla. – AFGIR

berenjen.o (*bot.*) Varietato di solano, di qua la frukto (qua havas la formo di granda bero longa) manjesas kom legumo. (L. *solanum melongena*). – FH

bergamot.o (*bot.*) Varietato di piro tre parfumoza, qua quaze liquideskas lor manjeso. (L. *citrus bergamia*). – AFGHIR

beriberi.o (*patol.*) Sorto di anemio, partikulara che la habitanti di insulo Ceylon. – F

beril.o Varietato di smeraldo, diafana, maro-verda. – AFGHIR

berili.o (*kem.*) Elemento kun atomala numero 4 (Be). – AFGHIR

berjer.o Larja fotelo, di qua la sido-plako esas garnisita ye kuseno mola. – FGR

berkeli.o (*kem.*) Elemento kun atomala numero 97 (Bk). – AFGHIR

berlin.o Granda karoso klozita, quar-rota, di qua la parti anteriora e posteriora esas simetra. – AFGHIR

berlok.o Siglili, klefi, mikra juveli, qui pendas de rubando, de kateno di posh-horlojo. – FGIR

berm.o Parto horizontala en taluso. – AFGHR.

bernakl.o (*zool.*) Genero de krustacei kun pedi apendicoza, di qui la konko subtenesas da pedikulo kontraktebla. (L. *brana bernicla*). – AFGHI

bers.ar {tr} Ociligar dum kelka tempo, dolce (bebeo) en lua lito o sur la gremio, por dormigar o kalmigar lu. – F

bes La noto muzikala si bemolizita.

besti.o Omna animalo, eceptante la homo. – AFGHIR

bestiari.o (en Roma antiqua) Persono destinita kombatar kontre bestii feroca. – AFGIR

bet.o (*bot.*) Planto herba, kun radiko pulpoza, genero di la familio "kenopodei". (L. *beta*). – AFGHI

betel.o (*bot.*) Arbusto sarmentoza de India orientala, de la genero "pipro". (L. *piper betel*). – AFGHIR

beton.o Mixuro de mortero hidraulikala e de stoni triturita, qua hardeskas en aquo. – AFGHIR

betoni.o (*bot.*) Planto herba, perena, kun bela flori spike-dispozite – genero di la familio "labiacei". (L. *betonica officinalis*). – AFGHI

betrav.o (*bot.*) Speco di beto kun radiko rotacanta quale la rapo, blanka o reda, qua donas nutrivo por la homo e la bestii, e di qua onu extraktas sukro. (L. *beta rapa*). – AH

bezig.o Karto-ludo. Nomo, en ta ludo, di la unioneso di la karelo-pajo e di la piquo-damo. – AFGHI

bezoar.o Agreguro kalkoloza quan onu renkontras en la intestino ed en la stomako di ula animali, e quan onu uzis kom antidoto, amuleto, e c. – AFGR.

bezon.ar {tr} Indijar ulo quon postulas la naturo o la cirkonstanci o la skopo vizata. – FI

bi- Du-... (uzata por la termini ciencala: bikapa, biloba, e c.)

bibl.o Asemblajo ek la libri "Olda Testamento" e "Nova Testamento" – che la Kristani; la "olda Testamento", che la Judi. – AFGHIR

bibliofil.o Persono qua prizas e kolektas la libri editita pri ta o ca temo, la diversa edituri, lia valoro, lia skarseso-grado, e c. – AFGHIR

bibliografi.o Enumero di la libri publikigita pri ta o ca temo, lia imprimo-dati diversa, lia valoro, lia skarseso-grado, e c. – AFGHIR

biblioman.o Ta qua havas bibliomanio. – AFGHI

bibliomani.o Prizego pasionoza di la libri. – AFGHIR

bibliotek.o **1.** Moblo garnisita ye tabuli sur qui onu ordinas libri. **2.** Edifico qua kontenas kolektajo de libri. – AFGHIR

biceps.o (*anat.*) Muskulo qua havas du ligo-punti ye lua parto supra (kom ex.: la muskulo avana di la avanbrakio). – AFGHI

bicikl.o Velocipedo kun du roti inter-egala, dispozita ica dop ita. – AFGHIR

bidet.o Tualeto-moblo, kun kuveto sidilatra, por ablucioni intergamba. – AFGHIR

bidon.o Lada vazo klozita, por oleo, petrolo, benzino, e c. qua kontenas de 1 til 10 litri; gurdatra kontenilo ek lado, quan la soldato portas. – FHIR

biel.o (*tekn.*) Stango qua ligas un peco ad altra (en mashino), generale stango di pistono a manivelo, e transformas movo rektalinea a movo rotaca. – AFGHIR

bifstek.o Loncho de bovo-karno destinita a koqueso sur grililo. – AFGHIR

bifurk.ar **1.** {tr} Dividar a du branchi. **2.** {ntr} Dividar su quale la gambi di homo bifurkas de trunko. – AFGHI

bigam.a **1.** (*yuro ekleziala*) Mariajita dufoye; mariajita kun vidvino. **2.** Qua su mariajis duesmafoye, la mariajo unesma ne esante dissolvita. – AFGHIR

bigot.a Qua agas devocaji streta-mente, minucioze e kelke hipokrite. – AFGI

bikini.o Balno-vesto por mulieri, konsistanta ek supra parto, simila a mam-zono, ed infra parto, simila a kalsono. – AFGHIR

bikursal.o (*geom.*) Kurvo sur qua selektesis punto de ube duktesas rekto; ta kurvo renkontresas da ta rekto en nur du punti; la duopla punto esinte selektita origine. (Ex.: lemniskato). – AFGI

bikuspid.a (*natur-historio*) Qua finas per du pinti. – AFGHI

bil.o Liquido bitra, flava verdatre, sekrecita da hepato, qua penetras en la duodenumo segun ke la nutro-materio decensas aden lu, e pri qua onu konjektas ke lu helpas digestado. – AFGHI

bilanc.o (*komerco*) Equilibrigo di aktivo e di pasivo di konto komercala. – AFGHIR

bilboket.o Ludilo qua konsistas ye bastoneto qua finas, calatere per pinto, talatere per pleto, meze di qua esas suspendita bulo quan onu devas lansar tale ke onu retro-recevos lu sur la pinto o sur la pleto. – FGIR

bilg.o Kolektuyo (en la fondo di la holdo di navo) di la aqui, rezidui ed exkrementi, quan onu vakuigas per pumpili. – AG

biliard.o **1.** Pleo qua konsitas ye pulsar ivoro-

buli per longa bastono. **2.** Tablo sur qua esas tensita tapiso verda, garnisita ye rebordi, e sur qua onu pleas biliardo. – AFGHIR

biliet.o Paper-folieto, karto, per qua konstatesas, favore di ulu, yuro tempala, komprita, od obtenita per favoreso. – AFGHIR

bilion.o 1,000,000². – AFGHIR

bin.ar Celebrar meso dum la sama dio en du kirki o dufoye en la sama kirko. – FGHI

binar.a (pri sistemo di nombrifado) En qua onu expresas omna nombri per du cifri (1 e 0). – AFGHI

bind.ar {tr} Sutar ad-ensemble la kayeri di libro, inkastrar li en kovrilo kartona di qua la dorso e la platajo kovresas da telo, felo, e c. – AG

binet.o (*agrokultivo*) Implemento kun mancho longa, di qua la ferajo prizentas, ye ca latero di la mufo, lamo streta e plata; talatere, du (e mem tri) denti – e qua uzesas por kultive modifikar duesmafoye sulo o planto. – FH

binokl.o Du okulo-vitrodiski solidara. – AFGHIR

binokular.a (*opt.*) Por uzo per amba okuli. – AFGHIR

binomi.o (*algebro*) Quanto qua konsistas ye du termini unionita per la signo "plus" o la signo "minus". – AFGHIR

bio- Prefixo ciencal indikanta elemento biologial: *agro-bio-teknologio*, *bio-analizar*, *bio-fiziko*, *bio-demografio*, *bio-diverseso*, *bio-geografio*. – AFGHIR

bio-dinamik.o Cienco qua relatas la teorio (tre anciena) segun qua existas vivo-forci qui diferas de la forci fiziko-kemiala, e qui esus la fonto di la manifesti specifika: sentiveso, moviveso, genetiveso, morto, e c., di la enti organoza. – AFGHIR

bio-fizik.o Cienco qua aplikas la legi fizikala a la studio di la fenomeni dil organismi vivanta. – AFGHIR

bio-genez.o Teorio segun qua omna ento vivanta venis de ento qua genitis lu. – AG

biografi.o Redakturo qua naracas la viv-eventaji di persono. – AFGHIR

bio-kemi.o Parto di biologio, qua traktas la relati di la strukturo kemiala di la elementi nemediata, a la mekanismo funcionala di la celuli, tisui ed organi di la organismi vivanta. – AFGHIR

biologi.o Cienco generala pri la vivo, lua kondicioni e lua formi diversa (organizeso di la enti vivanta, medii ube li vivas, funcioni di la vivo, e c.) – AFGHIR

bio-mas.o Tota quanto de enti vivanta qua trovesas en determinita volumino de aquo o de tereno. – AFGHIR

bio-mekanik.o Parto di biologio, qua traktas la expliko mekanista di la fenomeni vivala. – AFGHIR

bio-mekanism.o **1.** Strukturo di ula parto di korpo vivanta kun propra funcionado. **2.** Aparato mekanikala qua simulas la funcionado di ula parto di korpo vivanta.

bionik.o Cienco qua studias l'apliko a teknologial aparati di funcioni e strukturi biologiala dil animali. – AFGHIR

biopsi.o (*med.*) Ablaciono di fragmento de tisuo vivanta, por diagnozo. – AFGHIR

bio-ritm.o **1.** Manifestado ciklala di fenomeno vivala. **2.** L'ensemblo di la ritmi, pozitiva e negativa, relatanta l'aktiveso korpala, emocala ed intelektala di persono, kalkulata segun apta tabeli. – AFGHIR

biosfer.o Ensemblo di la parti dil Tero, inkluzanta l'aquo e l'aero, habitata da organismi vivanta. | ext. Ensemblo dil organismi vivanta en la biosfero. – AFGHIR

bio-teknologi.o L'ensemblo dil apliki di la biologio en la feldo di la tekniko. – AFGHIR

biotop.o (*ekol.*) Mikra areo qua havas biologiala speci distingiva. – AFGHIR

bir.o Drinkajo fermentacinta, preparita ek hordeo ed ek jermifinta frumento e lupulo. – AFGI

birem.o Galero qua havas singla-latere du rangi de remisti. – AFGHIR

biret.o Mikra boneto; kun quar edri quadrata, qua esas faldebla. – AFGHIR

birk.o (*bot.*) Arboro qua esas un genero di la familio "betulacei". (L. *betula*). – AG

bis Duesmafoye. – FGHIR

bis La noto muzikala si diezizita.

bis.o Materio texebla, sorto di lino flavatra, de qua la Antiqui fabrikis stofi tre granda-preca. – AFGHIR

bisextil.a En qua inkluzesis la dio quan onu adjuntas a la monato februaro singla-quaresma-yare. – AFGHI

bisk.o Kankro-supo. – AFG

biskot.o Loncho de pano preparita per lakto (vice per aquo) e sikigita e bakita en forno. – AFG

biskuit.o Kukajo lejera, qua konsistas ye ovi, farino e sukro. – AFGHIR

bismut.o (*kem.*) Metalo grize-blanka kun nuanci redatra, lameloza, frajila, qua, amalgamita kun merkurio, uzesas por stanizar la speguli. Simbolo kemiala: Bi. – AFGHIR

bistr.o Farbo bruna flavatre, quan onu obtenas de fuligino koquita e dilutita, e quan onu uzas por aquo-piktar. – AFGR

bisturi.o Mikra kultelo kirurgiala, di qua la lamo, movebla, mantenesas da resorto kande onu apertas lu. – AFGHIR

bisulfat.o (*kem.*) Sulfato acida. – AFHIR

bisulfid.o (*kem.*) Kompozuro kontenanta du atomi di sulfo.

bisulfit.o (*kem.*) Sulfito acida. – AFHIR

bit.o (*navig.*) Bloko pozita en la parto avana di la navo, e qua konsistas ye du montanti ed un traverso sur qua spulesis e fixigesis per amaro la kabli. – AFGHIR

bit.o (*elab.*) Mezur-unajo di la quanteso di informo, equivalanta la selekto di un de du posibla opcioni same probabla. – AFGHIR

bitr.a Qua saporas repugnante. – (metaf.) Qua impresas penigante, chagrenigante. – AG

bitum.o Substanco minerala, liquida (nafto) o solida (asfalto), bruna. – AFGHIR

bivak.ar {ntr} Kampar sen tendi, havante cielo kom plafono, generale cirkum fairi, nur dum un nokto. – AFGHIR

bizantin.a Qua prizas disipar sua tempo en diskutar subtilaji ne-utila. – AFGHIR

bizar.a Qua ne sequas la konduti egardata kom komuna e kustumala. – AFGI

bizel.o Bordo (di planko, cizelo, e c.) tranchita oblique. – FH

bizon.o (*zool.*) Bovo sovaja di Usa, di qua la dorso esas giboza, la korni kurta e rondatra, kun longa barbo. L. *bos americanus*. – AFGHIR

blam.ar {tr} (pro, pri) Desaprobar ulu quan onu judikas kom aginta male. – AFGHI

blank.a Di qua la koloro esas pasable simila a lakto, a nivo-floki, e c. – **blank.a indos.o** Indoso sur dokumento (cheko, trato) sen indikar la nomo dil pagario. – **blank.a signatur.o** Signaturo sur dokumento (ex. kontrato) blanka, t. e. sen indiki di kondicioni, obligi, edc. – AFGHIR

blasfem.ar {ntr} Pronuncar vorti qui ofensas la deajo. – AFGHI

blastem.o (*biol.*) Grupo de celuli qui restas longatempe nediferenciita, de qui developesas organo di animalo o di vejetanto. – AFGI

blat.o (*zool.*) Insekto ortoptera bruna, qua odoras fetide, ajila, devorema, qua devoras la nutrivo-provizuri, rodas la stofi, e c. (L. *blatta*). – FGI

blaz.ar {tr} Obtuzigar per impresi granda ed ofte iterata. – AFG

blazon.o Ensemblo de emblemi konsiderata kom signo distingiva di familio nobela, di urbo, di korporaciono, e c., quan onu reprezentis sur la skudi, la baneri, la siglili, e c. – AFGHI

blend.o (*kem.*) Erco de zinko-sulfuro,

ordinare unionita a la mineralo-strati de plombo, de arjento. – AFGHIR

blez.ar {ntr} Pronuncar "s" quale "the" Angla o "c" (avan "e" e "i") Hispana (t.e. kun la lango-pinto inter la denti.) – F

blind.a Sen vidiveso. – AG

blog.o (*inf.*) Sito che Interreto, ordinare kreita ed aktualigata da nur un persono, kontenanta artikli, komenti, raporti, edc, ofte anke imaji e video-dokumenti, ordinare montrata segun inversa kronologial ordino. – AFGHIR

blok.o La toto di korpo; una amaso granda e pezoza. – AFGHIR

blok.um.ar Substitucar provizora remplasivo, ex. briko, pavo, karelo, tegulo, al definitiv objekto ne ja disponebla; substitucar (en la kompostado) altra tipo, inversigante ol, t. e. la bazo adsupre, dum ke la justa tipo es ankore requizitenda. Ant. desblokumar.

blokhaus.o (*milit.*) Fuorteto regiono-sola, ek ligno, ordinare juntita a fortifikajo precipua per koridoro subsula. – AFG

blokus.ar {tr} Asiejar fortreso, kampeyo, portuo, por impedar omna komuniko da la asiejiti kun la exter-esanti. – AFGHIR

blond.a (aludante la hari, la brovi, la barbo, e c.) Di qua la koloro esas inter or-flava e klar-kastanea. – AFGHIR

blotis.ar {ntr} Lokizar su squate, kontraktante su, an poka spaco. – F

blu.a Di qua la koloro pasable similesas olta di cielo sen-nuba, jorne. – AFGI

bluf.ar Fanfaronante exajerar e mem trompar. – AFGI

blut.ar {tr} Pasigar tra la dika telo (burelo) di sivo cilindra, adube falas la mueluro e qua – retenante la brano – lasas pasar nur la farino. – F

bluz.o Supervesto, ek telo dika, lano, e c., kun aperturo avana, e di qua la formo similesas olta di kamizo – quan weras la rurani, la laboristi brakiala, e c., e la infanti e pueri, kom streno-vesto. – AFGHIR

bo- Prefixo qua indikas la parenteso rezulte de mariajo.

boa.o (*zool.*) Serpento di Sud-Amerika, di qua la grandeso e la forteso esas timinda – qua trituras per sua ringi la animali mem la maxim granda, ed englutas li pos kovrir li ye sua salivo. (L. *boa constrictor*). – **boa-fur.o** (fig.) Sorto di sharpo facita ek plumi di strucho o pili precoza, kun formo di serpento boao, werata da mulieri cirkum la kolo. – AFGHIR

bobin.o Mikra cilindro ligna, kun rebordi, sur qua la filo lina o silka volvesas o desvolvesas reguloze, spulesas. – AFGHR

bodmeri.ar {ntr} Prestar pekunio di qua la rimborseso garantiesas da vari qui mar-transportesas, ma qua rimborsesos nur se ta vari atingos lia destino-portuo, o proporcione a la quanto di la vari qui tale arivos. – F, Ned.

bodruch.o Dina membrano de la grosa intestino di la bovi, di la mutoni, desgrasizita, preparita a pelikulo preske diafana, quan onu pozas sur la vunduri – ek qua onu fabrikas baloneti – e per qua onu kovras la or-folii lor lia bateso. – F

bofist.o Fungo qua produktas nubo ek bruna spori polvatra de sua korpo matura. – AFG

bogi.o Ensemblo de quar (o du) roti qui formacas vagoneto e suportas la extremajo di vagono o di lokomotivo. – AFGH.

boikot.ar {tr} Interkonsentar (tacite od expresite) por punisar, per domajo pekuniala od etikala, individuo o lando, per refuzar exekutar ula labori, komprar ula vari, e c. – AFGHIR

bok.o **1.** Che la homo e kelka animali: kavajo ye la parto infra di la vizajo, qua komunikas interne kun la kanalo respirala e la kanalo nutrivala. **2.** Aperturo qua esas la enireyo di kavajo. **3.** Parto di fluvio o di rivero, ube lia aquo enfluas respektive la maro od altra aquofluo. – **bok-harmonik.o** Instrumento muzikala formacita da buxeto truizita, provizita per langeti vibriva, quan on sonigas per apogar olu a la labii,

glitigar ol addextre ed adsinistre e suflar aden la trui. – FHI

bokal.o Vazo cilindra o cilindratra, ek vitro, sen pedo, kun fundo plata e boko larja, uzata precipue en kemio, farmacio (e por konfituri). – FGHIR

bol.o Kalico mi-sfera ek fayenco, porcelano, generale destinita a kontenor nutrivi liquida. – AFGH

"**bolero**" Kansono, dans-ario Hispana, generale ye modo minora, tri-tempa, e ye movo rapida. – AFGHIR

bolet.o (*bot.*) Fungo kun chapelo pedikuloza, mi-sfera, di qua la surfaco suba konsistas ye tubi cilindra – genero di qua plura speci esas manjebla (cepo, e c.) e di qua un altra (agariko di la querko) esas la materio di tindro. (L. *boletus*). – AFGHI

boli.ar {ntr} (aludante liquido) Subisar ta transformeso rapida ye ula temperaturo (qua dependas de la liquido e de la aero-preso) per qua parto de la liquido vaporeskas, forme di buli qui acensas groseskante til la surfaco ube li krevesas, disjetante en la atmosfero cirkondanta la aero o la vaporo quin li kontenis. – AFHI

bolid.o (*astron.*) Meteoro fairatra, akompanata da traco-linei lumoza, fumuro, detono ed adterfalo di aeroliti. – AFGHIR

bolt.o (*tekn.*) Stifto de fero qua uzesas por interfixigar du peci de ligno, de fero, e c., finanta capinte per kapo ronda qua limitizas lua extremajo supera, e tapinte per skrubino o kelo. – AGR

bolus.o Speco di argilo delikata, feroxidoza. – AFGHI

bomb.o Projektilo ek fero, kava, plenigita ye substanco detoniva qua explozas lor lua falo. – AFGHIR

bombard.ar {tr} Asaltar per la lanso di bombi. – AFGHIR

bombicil.o (*zool.*) Ucelo de la paseroformi kun ampla boko provizita per beko kurta e rekta, tufo su-erektiva sur la kapo e plumaro mola e densa kun grizeso redatra (L. *Bombycilla garrulus*). – L

bombinator.o (*zool.*) Genero de batraki sen-kauda, analoga a rospi, karakterizata da lia lango ronda, ligita tota-aree a la boko-sulo, e da lia ventro qua esas veinizita ye makuli nigra ed oranjo-flava. (L. *bombinator*). – FHL

bon.a Qua prokuras avantajo, satisfaco; qua havas en su perfekteso. – AFGHIRL

bonbon.o Sukrajo (drajeo, e c.) fabrikita da la sukrajisti. – AFGHIR

bonet.o Kapvesto mola, senborda, ek stofo, trikoturo, furo, e c. – AFHI

bong.o (*muz.*) Kubana frap-instrumento konsistanta ek du konatra tamburi interligita, de qui la dextra esas plu granda (“femino”) e la sinistra plu mikra (“maskulo”). – AFGHIR

boniment.ar {ntr} (aludante la sharlatani e feriala aktori) Diskursar fanfaronere por laudar sua vari od atraktar publiko. – F

bonz.o Budha-sacerdoto en la Oriento-regioni di Azia. – AFGHIR

bor.ar {tr} Truifar rotace. (Borilo portesas e movesas da drilo.) – AGR

bor.o (*kem.*) Korpo simpla, metaloida, bruna verdatre, sen saporo nek odoro. Simbolo kemiala: B. – AFGHIR

borach.o (*bot.*) Planto herba, tipo di la familio "boragacei", di qua la stipo e la folii kovresas ye pili pikanta – e la folii, dispozita grape. (L. *borago*). – AFGHIR

borax.o (*kem.*) Antea nomo di la sodo-borato. Simbolo kemiala: $B_4O_7Na_2$. – AFGHIR

borborigm.o Bruiso da la diplaseso di la gasi en la abdomino, meze di la liquidi quin kontenas la intestini. – AFGHI

bord.o Parto extrema qua limitizas la konturo di objekto. – **bord.um.o** Bordo di vesto, tuko, stofo, ek texuro plu densa, kom ornamento o por evitar destexeso. – AFGHIR

borde.ar {ntr} Avancar (aludante navo) zigzage kontre vento. – FHI

bore.o Nomo mitologiala di la nordo-vento. – AFGHIR

borgez.o La persono qua apartenas a la meza klaso di la habitanti di urbo. – AFGHIR

bori.o (*kem.*) Elemento kun atomala numero 107 (Bh). – AFGHIR

born.o Instrumento uzata por agar konekti di konduktili elektrala inter li o kun sustenilo. – FH

bors.o Loko publika ube su asemblas la kurtajisti, moneto-kambiisti, e c., por operaci komercala, financala pri valoraji (acioni, obligacioni) di qui la kurso esas variiva. – AFGHIR

bosaj.o Saliajo sur la surfaco di muro, destinita a talieso, skulteso figurala od ornamentala. – AFGI

bosel.ar {tr} Formacar reliefi en metalo per martelago (de interne). – AFG

bosk.o Grupo de arbori qui kovras areo pasable granda. – AFGHI

boston.o **1.** Ludo quar-partnera per kinadekedu karti. **2.** Sorto di valso, deveninta de Usa, qua exekutesas per glitar segun mezuro tri-tempa, en ritmo "moderato". – AFGHIR

bot.o Pedo-vesto ledra qua kontenas la gambo. (Boteto kontenas nur la infra parto di la gambo; shuo kontenas nur la pedo.) – AFHR

botanik.o Parto di la natur-historio qua havas kom temo di studio la vejetanti. – AFGHIR

botaniz.ar {ntr} Kolektar por la studio botanikala (ne "praktikar o studiar botaniko"). – AFGHIR

botel.o Vazo portebla, di qua la ventro esas cilindra, la kolo streta e longa, destinita a kontenar liquidi, precipue vino. – AFGHIR

***boton.o** (*elektro*) Mikra cilindro, ek materio elektro-nekonduktiva, mantenata en glito-tubeto, kun un resorto, e qua uzesas por igar interkontaktar la extremaji di elektro-filo fluidoza, o por ruptar ta kontakto.

botulism.o Intoxiko alimentala efektigata da la toxino elaborata dal bacilo L. *clostridium botulinum*. – AFGHIR

bov.o (*zool.*) Mamifero ruminera quan onu uzas prefere por la agrokultivo se lu esas bovulo, e por obtenar lua lakto se lu esas bovino – o quan onu grasigas por bucheso. (Kande bovulo esas destinita a la tauro-kombati, lua nomo esas "tauro".) – AFHI

box.ar {tr ed ntr} Interbatar per pugno-frapi, en la maniero Angla. – AFGR

boy.o (*navig.*) Omna korpo flotacanta (peco de ligno o korko, barelo, e c.) destinita a markizar, sur la surfaco di aquo, la punto ube lansesis ankro – ed informar pri rifo od obstaklo od indikar la direciono di paseyo o di kanaleto. – AFGHIR

boyar.o Sinioro, personego, en Rusia caroza, en Transilvania. – AFGHIR

brac.o Kordego an la du extremaji di yardo. – AFGHI

bracelet.o Ornivo ringo-forma qua cirkondas la ponyeto. – AFGHIR

brach.o Viro-vesto, qua kovras la persono, de la hanchi til sub la genui, e bifurkas tale ke olu envelopas la kruri. – AFHI

bradip.o (*zool.*) Mamifero de la tribuo "sen-denti". (L. *bradypus*). – AFHI

brak.o Speco di chas-hundo, reza-pila, e kun oreli pendanta. – AFGHI

braki.o **1.** Membro en la parto supra di la korpo homala, qua artikizesas ye la shultro e qua finas per la manuo; che ula animali, membri qui korespondas a la brakii homala pro lia situeso o funciono. **2.** Parto de la maro qua konstriktesas da du litori. – **braki.um.o** Insigno werata ye brakio, por montrar funciono od ofico. – AFGHIR

brakicefal.a Di qua la kapo esas kurta. – AFGHIR

brakiopod.o (*zool.*) Klaso de moluski kun konko bivalva, sen-movila, di qua la boko situesas inter du brakii tre karnoza ed esas provizita ye multa filamenti quin oli povas igar ekirar od enirar per spular olci spirale.

– AFGHI

brakistokron.o (*mekan.*) Kurvo quan devas sequar korpo pezoza por irar de ca a ta punto en tempo minima, la rapideso-grado lor la departo esante nula. – AFGI

brakte.o (*bot.*) Folieto qua diferas de la folio ordinara qua, che ula planti, situite ye la inserto-punto di la floro, akompanas o parte kovras olca. – AFGHI

bram.ar {ntr} Vorto generala por omna krii di bestii. – FHI

braman.o Sacerdoto di la bramanismo, qua apartenas a la unesma ek la kasti Indiana, e qua dicis naskir de la kapo di Brama. – AFGHIR

bran.o Reziduo de la muelo, asemblajo ek la eskombri de la shelo di la frumento-grani. – AF

branch.o **1.** (*bot.*) Sproso ligna qua kreskas sur la trunko di arboro. **2.** (*geom.*) Singla de la linei intersimetra, di qui la uniono formacas ula kurvi geometriala (hiperbolo, parabolo). **3.** To omna quo, departante de stango, aspektas analoge kam la arboro-branchi. **4.** La familii diversa, genitita de trunko komuna. (Ex.: familio-branchi). – AFGIR

brand.o Fasko de palio flamoza per qua onu dis-tushas por incendiar, o quan onu kunportas por lumizar. – AFGI

brandi.o Kompozajo ek aquo ed alkoholo, obtenita per la distilo di vino, cidro, grani, betravo, e c. – AFG

brandis.ar {tr} Ociligar en sua manuo minacoze (espado, lanco, javelino). – AFHI

brankard.o Singla de la du branchi (ligna), plu o min lejera, maxim ofte kurvigita por su adaptar a la korpo di la kavalo, qui artike juntesas a la avana parto di veturo, ed inter qui onu jungas la kavalo. – F

branki.o Lami dispozita quale la denti di pektilo, ye qua konsistas la respir-aparato di la animali qui vivas en aquo e respiras la aero quan olca kontenas dissolvite (fishi, krustacei). – AFHI

brankiopod.o (*zool.*) Mikra krustaceo, di qua la pedi, apta por natado, esas garnisita ye apendici brankia. – AFGHI

bras.ar {tr} Movar, agitar por operaco. (Ex.: brasar oro ed arjento en kruzelo.) – FHI

brav.a Pronta afrontar la danjero (precipue en la kombati). – AFGHIR

bravur-ari.o Ario briloza, destinita ad eminentigar la kantisto. – AFG

braz.ar {tr} Unionar (du metali interdiferanta) per aloyuro quan onu fuzas en fairego. – AF

brech.o Rupturo qua posibligas enirar remparo-cirkuito. – AFGHIR

brechi.o Roko di qua la strukturo esas fragmentoza, ek peceti anguloza, diversa-kolora, aglomerita en cemento naturala. – AFGHI

brek.o Veturo quar-rota, generale sen-tekta, qua havas, ye sua parto avana, sidili situita alte, e du benki longesale. – AFGHI

brelan.o Hazardo-ludo, quan onu pleis per distributar tri karti ad omna ludonto. – FGI

brem.o (*zool.*) Fisho river-aquala, qua similesas karpo, e di qua la karno nutro-prizesas. (L. *abramis brama*). – AFH

bretel.o Bendo de ledro, quan onu pasigas sur la shultro, por suportar sako, dorso-korbo, kamilo; benda de texuro elastika, bifurkoza, por subtenar la pantalono virala. – FI

brev.o Reskripto pontifikala, ordinare en linguo Latina, papo-sigluroza. – AFGHIR

breviar.o (*religio katolika*) Asemblajo ek la prego-texti qui, en la religio katolika, esas recitenda da la kleriki ye ula kloki di la jorno. – AFGHI

brez.o Ligno transformita a karbono per kombusto, sive ardoranta, sive extingita. – AFHI

brid.o La du rimeni qui, fixigita ye singla lateri di la morso, uzesas por haltigar o direktar sel-kavalo o vetur-kavalo. – AFHI

brig.o (*navig.*) Navo qua havas nur un granda masto, inklinita addope ad un *mezeno-masto. – AFGHIR

brigad.o Korpo de armeani mi-divisiona. – AFGHIR

brigantin.o (*navig.*) Mikra navo, rigoza quale brigo, ma sen-ponta. – AFGHIR

brik.o Karelo ek argilo hardigita per fairo o suno-radii, quan onu uzas por la konstrukto di muri, di kameni, por kovrar sulo. e c. – AFGR

brikol.ar Facar omnasorta mestieri, mikra labori (ne nur ye pejorativa senco). – F

bril.ar {ntr} Difuzar lumo forta. – AFGHI

briliant.o Diamanto facetoza sure e sube, quan onu povas inkastrar ajure por ke lu esez plu briloza. – AFGHR

brin.o Parto (seciono o segmento) di kordo. – FH

brioch.o Kuko ek pasto fermentacinta, konsistanta ye farino, butro ed ovi, e qua ordinare havas la formo di kaloto inflita, quaze-kronizita da kapo. – F

brisk.a Di qua la gayeso esas kelke tro libera. – A

briz.o Vento fresha qua naskas sur la litoro ye ula kloki. – AFGHIR

brizant.o Rokajo reze aquo-surfaco (en maro) sur qua la ondi ruptesas. – F

broch.o Muliero-juvelo, kun pinglo, uzata por ligar shalo, kolumo, e c. – AFGHR

brod.ar {tr} Plubeligar (texuro) per ornivi reliefa, manuo-facita. – AFH

brodkast.ar Radiodifuzar. – A

brokant.ar {tr} Komprar e pose vendar o kambiar vari ne-nova, ne-fresha. – AF

brokat.o Stofo de silko rekamita ye flori, ornivi ek oro, arjento, silko. – AFGHIR

brokatel.o **1.** Speco de texuro damaska kun desegnuri satina, reliefa sur fundo facita ek grosa wefto texita serje. **2.** Marmoro flava o redatra kun makuli nigra e violeatra. – AFGHIR

brokoli-kaul.o (*bot.*) Italia-kaulo, varietato di kaulo, kun pedunkli min grosa e plu longa kam ti di la flor-kaulo ordinara. – (L. *brassica oleracea botrytis*). – AFGHIR

brom.o (*kem.*) Korpo simpla, metaloida, obskur-reda, qua tre odoras quale kloro, di qua lu esas vicina pro la ensemblo de sua propraji. Simbolo kemiala: Br. – AFGHIR

bromid.o (*kem.*) Aniono dil bromo. – AGR

bronki.o (*anat.*) Singla ek la du tubi kartilagoza quin formacas la bifurko di la trakeo e qui subdividesas, en pulmono, a rami sencese plu mikra. – **bronki.et.o** Mikra ramo di bronkio. – AFGHIR

bronkit.o (*patol.*) Inflameso di la mukozo qua tapete kovras la bronki. – AFGHIR

brontosaur.o Reptero terala herbivora dil juraso, granda-dimensiona, de la dinosaurii, kun kapo mikra, denti kulieratra, artri avana plu kurta kam le dopa (L. *Brontosaurus*). – AFGHIR

bronz.o (*kem.*) Metalo harda e sonora, obskur-kolora, qua konsistas ye aloyuro de kupro e stano, segun proporcioni variiva ed a qua onu adjuntas ulakaze zinko, plombo e mem arjento – quan onu uzas kom materio por gisar statui, medalii, kloshi, kanoni. – AFGHIR

bros.ar {tr} Frotar, per asemblajo ek faski de drini, de porko-pili, ek fragmenti de hundo-herbo (L. *triticum caninum*) e c., ajustita inter-nivele sur plako de ligno, de ivoro, e c., por netigar, sen-polvigar, e c. – AFH

brosh.ar {tr} Pasigar filo tra folii o kayeri de folii por sutar li ad-ensemble. – AFGR

brov.o (*anat.*) Saliajo arko-forma, garnisita ye pili, qua esas situita super singla okulo. – AGR

bru.o (*bot.*) Kovrilo verda, fibroza, ledratra, qua protektas la shelo di la nuco, di la mandelo, di la avelano, e c. – F

bruet.o Sorto di mikra baskul-veturo, quan onu pulsas o tranas per du brankardi, e qua rulas per mikra roto an la dopa parto. – F

bruis.ar {ntr} Sono od asemblajo de soni qui rezultas de vibri nereguloza, e ne relatas skalo muzikala. – F

brul.ar {tr ed ntr} **1.** Parkonsumar, destruktar per la efiko da fairo. **2.** Domajar (kom ex.: la dermo) per la efiko da fairo o da kaloro intensa. – F

brun.a Di qua la koloro tendencas esor nigra. – AFGIR

brunis.ar {tr} Polisar metali per instrumento ek stalo, agato, hematito, sanguino, e c. – AFGHI

brusk.a Qua agas per movo subita e violentoza. – AFGHI

brut.a De qua la instinto grosiera ne esas fasonita da civilizeso. – AFHI

bub.o Puero mizeroza e malicoza qua vagas en la stradi. – G

bubal.o Antilopo di Afrika, kun korni ringoza e kurvigita addope. (L. *bubalis*). – AFHIR

bubon.o (*patol.*) Tumoro glandatra, produktita da la inflameso di la ganglioni limfala sub-pela, specale ye la inguino, la axelo, la kolo. – AFGHIR

buch.ar {tr} Ocidar la bestii destinita a la homo-nutro. – AF

bud.ar {ntr} Manifestar nekontenteso, mala humoro, per silenco, agado, expreso di la fizionomio. – F

budjet.o (*financo*) Etato komparala di la spensi e di la revenui publika, pri omna yaro. – AFGR

buduar.o Mikra chambro di la apartamento di damo, refujeyo eleganta ube el su lokizas kande elu esas sola. – AFGR

buf.ar {ntr} Kreskar volumine ad omna direcioni. – FG

bufal.o (*zool.*) Speco di bovo di la regioni tropikala, aklimatita en Grekia, Italia, e c., plu granda e plu forta kam la bovo ordinara, plu sovaja kam lu, e di qua la muzelo esas plu larja kam la lua, la korni plu larja e kurvigita addope. (L. *bubalus*). – AFGHI

bufet.o Tablo, plad-etajero ube esas servita dishi, kukaji, drinkaji, ye la dispono di la invititi, voyajanti. – AFGR

bufon.o La persono qua esforcas ridigar per joki grosiera. – AFGHR

bufr.o Maso polsterizita (o resortoza) destinita ad amortisar la shoki. – AGR

bugl.o Trumpeto kun klavi. – AFGH

bugran.o Dika telo apretita, quan la taliori uzas kom futero interna por rigidigar la infra parto di la pantolo, la kolumo, la surfaldaji di vesto. – AFHI

buh.o (*zool.*) Nokt-ucelo di la familio "strigi" (forsan pro la plum-penacheti qui ornas lua kapo). (L. *buho maximus*). – L

buji.o **1.** Kandelo de stearino. **2.** Organo uzata por acendar la gas-mixuro en la explozo-motori. – AFGH

bukanier.o Olim en Amerika bufalo-chasero, plu tarde pirato. – AFGHI

buket.o Asemblajo de flori koliita e kunligita; fasko analoga a la aspekto di flor-buketo. – AFGR

bukl.o Sorto di ringo o mi-ringo de metalo tra qua pasas axo kun halto-pinti, uzata por fixigar la extremajo di rimeno, di gurto, di klapo, e c. – AFHIR

bukmaker.o Profesionisto di la pariado sur la agri di kaval-konkurso-kuri. – AFGI

bukolik.o Qua apartenas a la genero "dramato pastorala". – AFGHI

bul.o **1.** Korpo sfera, generale destinita a rular, a rotacar. **2.** Globeto quan la aero, la gaso quan kontenas liquido, formacas kande lu acensas til la surfaco. – AFH

bul-letr.o Letro papala provizita per plombosigluro pendanta. – AFHI

bulb.o Influro tuberkulala, ovoida, globatra, formacita da la asembleso di squami o di folii rudimenta. – AFHI

buldog.o (*zool.*) Varietato di hundo, plu mikra, di qua la nazo esas min aplastita, la kaudo tordita, la pili falvea e nigre strioza. – AFG

buldozer.o Mashino su-movanta per bendi metala, provizita avane per granda lamo por planigar tereni, extirpar arbori e bushi, desembarasar loki de eskombri e sim. – AFGHIR

buletin.o Mikra jurnalo, revuo o periodala raporto. – AFGHI

bulimi.o (*patol.*) Apetito ne-naturala, ne-saturebla, quan produktas forsan tenio od afekto hipokondra, histeria, e c. – AFGHI

bulin.o (*navig.*) Kordo qua tensas la seglo per la infra angulo.

bulion.o Liquido en qua onu boliigis ula substanci. – AFGHR

bulvard.o **1.** En la urbi di qui la fortifikaji esas supresita: promeno-voyo qua – arbor-lineoza – cirkondas la urbo en la loko quan okupis la terplenajo avan la rempari. **2.** Larja voyo arbor-lineoza, interne di urbo. – AFGIR

bumerang.o Jet-armo uzata da la aborijeni di Australia, e di qua onu konstatis la existo anke che ula populi di Dekkan e la Egiptiani antiqua. – AFGHIR

bunt.a Igita disparata per la asemblo di kolori male asortita. – G

bur.o Amaso de pili, sive de animali, sive de ula stofo lana o silka; to quon onu pozis sur la kargajo di la pafili. – FHI

burask.o To ne esas ventego, nek tempesto, ma subita e neduranta vento-frapo. – FHI

burbilion.o Grumelo blankatra, filamentoza, tenaca, quan onu renkontras funde di la furunkli pusifanta. – F

burdon.o (*zool.*) Speco di abelo, di qua la korpo esas tre voluminoza, tre piloza, qua vivas en galerii subsula, en socii mikra-nombra, remarkinda pro lua bruiso per-rostra, e quan onu konfundas ofte a la "burdono falsa". (L. *bombus*). – F

burel.o Stofo grosiera de lano. – FHI

buret.o Mikra vazo de lado, de kupro, e c., qua kontenas oleo destinita a lubrifikar la mashini, la velocipedi, e c., quan lu lasas ekirar nur gutope. – AFGH

burg.o Granda vilajo ube, ordinare, lokizesas la merkato di la vilaji cirkondanta. – AFH

burgrav.o Komto, sinioro kasteloza, a la judiciado di qua, ordinare, resortisis urbo. – AFGHI

burjon.o (*bot.*) Sproso, rudimenta, qua kontenas jerme la stipi, branchi, folii, flori, e frukti di la vejetanto. – AF

burlesk.a Di qua la komikeso esas extravago. – AFGHI

burnus.o Mantelo de lano blanka o bruna, kun kapuco quan weras la Arabi. – AFGR

burokrat.o La persono qua molestoze uzas, a publiko, la povo quan donas a lu lua grado en la kontori di stato-administreyo. – AFGHI

burs.o Saketo por portar moneto-peci en la posho. – AFGHI

bus.o (*bot.*) Arboreto di la familio "euforbiacei", di qua la foliaro esas sempre verda. – (L. *buxus*). – AFGHIR

bush.o Grupo, asemblajo de arboreti (nefruktifera). – AFGI

bushel.o En Francia, olima mezurilo di kapaceso (cirkume 13 litri); nun, la bushelo kontenas – segun la regioni) 1 o 2 dekalitri. – en Usa, la kapaceso varias segun la stati. – AFR

busk.o Lamo flexebla ek barto-materio, stalo, e c., qua, per aplikeso muldoza a la kurveso di la pektoro, mantenas rigide la parto avana di korsajo, di jupo-korpo. – AF

busol.o Instrumento facita segun la duopla proprajo di la magnet-agulo; direktar sua pinto ad (vers) la nordo-polo, a proximigar su ad vertikalo segun ke lu portesas ad la poli. – FGI

busprit.o (*navig.*) Masto avana di navo, inklinita a la aquo-surfaco, qua portas la seglo avana e fixigita an kordego. – AFGHIR

bust.o **1.** Che la homo: la kapo e la parto supra di la korpo. **2.** Skulturo qua reprezentas la kapo e la parto supra di la

korpo, maxim-multa-kaze sen la brakii. – AFGHIR

bustrofedon.o Skribo-maniero che la Greki antiqua: la linei de literi iras alterne de dextre a sinistre, e de sinistre a dextre. Onu renkontras olu en ula epigrafi, subskriburi, medalii. – AFG.

but.ar {ntr} (kontre) **1.** Marchante, pedo-shokar ne-expektite kontre korpo qua salias sur la voyo. **2.** Apogar ulo kontre trabo, arko, e c. – AF

butan.o Hidrokarbido gasa, senkolora, kun formulo C_4H_{10}, obtenita de la distilo dil petrolo, qua utiligesas, liquidigita, kom fuelo por uzi domala. – AFGHIR

butik.o Chambrego, ter-etaje, qua debushas an la strado, ed en qua la komercisti expozas e vendas endetale sua vari. – FI

butom.o Certena junkatra marsho-planto. – FH

buton.o Mikra peco cirkla, plata o konvexa, ek metalo, ivoro, perlomatro, ligno, ulakaze kovrita ye stofo, e qua, fixigite sur parto di vesto, ligas olca ad altra sur qua esas loklo kordona o truo. – AFHI

butor.o (*zool.*) Speco di herono qua ne esas dresebla por chasado. L *botarus*. – F

butr.o Substanco grasa, manjebla, flava pale, quan onu separas de lakto per batado. – AFGIR

buvrel.o (*zool.*) Pasero di qua la beko esas kona, grosa, kurta e konvexa, la kapo e la ali nigra, la ventro reda, quan onu amansas ed exercas pri siflar. L *purrula*. – F

bux.o Kolektuyo di qua la formo e la dimensioni esas variiva, ek ligno, kartono, metalo, e c., generale portebla, qua havas kovrilo, e destinita a kunportar, transportar od kontenar objekti prezerve. – AG

buz.o (*zool.*) Raptucelo, genero "avidi desnobla", kun korpo grosiera e quan lua posturo sen-mova dum plura hori (vartante sua raptotajo) igas aspektar stupida. (L. *falco buteo*). – AFGHIR

buzard.o (*zool.*) Raptucelo, genero "avidi desnobla", di qua la tarso esas tenua ed alta, havanta mi-kolumo de plumi, e qua similesas la buzo. (L. *buteo vulgaris*). – AFGH

C

c (*muziko*) Nomo di la noto unesma di la dogamo.

c. e. Co esas.

c.a (= ica) Pronomo qua uzesas por ri-nomar kozo qua jus nomesis o quik nomesos. Generale, ta (ita) uzesas por korespondar a ta senco – ca (ica) esante rezervate por indikar: **1.** objekto plu proxima; **2.** la duesma ek du nomaji (ta (ita) koncernas lore la unesma). – F

"**cambium**" (*bot.*) Parto di la sapto qua, pro solideskar pokope, augmentas la substanco di la basto e di la alburno inter qui lu cirkulas. – AFGHIRL

car.o (olim, ante 1915) La suvereno di Rusia. – AFGHIR

cecidi.o (*bot.*) Nomo generala di la gali quin produktas, sur la vejetanti, ula paraziti animala o vejetanta (insekti, akari, vermi, bakterii).

ced.ar {tr} (ad) Abandonar (ulo ad ulu), renuncante sua yuro. – AFHI

cedili.o Mikra signo (kelke simila a komo) qua – en la linguo Franca (kom exemplo) – pozite sub la litero "c" kande olca sequesas nemediate da la vokali "a", "o", "u", indikas ke ta "c" esas pronuncenda quale "s" che Ido. – AFGHIR

cedr.o (*bot.*) Granda arboro verda-folia, de la familio "koniferi", deveninta de Avan-Azia – di qua la ligno odoras ed esas poke putriva. (L. *cedrus*). – AFGHIR

cedrat.o (*bot.*) Frukto de varietato di citroniero, deveninta de Persia. (L. *citrus medica*). – AFGHI

cedul.o Dokumento per qua onu notifikas ulo. – AFHIR

cefalopod.o (*zool.*) Molusko di qua la korpo konsistas ye sako membrana, qua kontenas la viceri, e di qua la kapo esas garnisita ye palpili. – AFGHI

cek.o (*anat.*) Komenco-parto di la grosa intestino, klozita sua-baze per quaza sakovoyo, e qua recevas, de la intestino tenua, la reziduo de la digesto. – AFHIR

cel.ar {tr} Igar eskapar videso. – AFHI

celebr.ar {tr} **1.** Exekutar solene (mariajo, meso, e c.). **2.** Laudar, publikigar solene. – AFGHI

celeri.o (*bot.*) Apio odoranta, dolcigita per kultivado, e di qua onu manjas la yuna stipi e la bazo di la petioli. (L. *apium graveolens*). – AFGR

celest.o (*muz.*) Muzik-instrumento kun klavaro, simila a pianeto, ma kun marteleti frapanta stala lami vice tensita kordi. – AFGHIR

celiak.a (*patol.*) Qua sufras de celiak-morbo. – **celiak-morbo** +Autoimuna morbo afektanta la tenua intestino di genetikale predispozita *kindi ed adulti, pro ingesto di nutrivi glutenoza (frumento, aveno, sekalo, hordeo, *tritikalo e spelto), e karakterizata da kronika diareo, magresko, fatigeso, edc. – AFGHIR

celib.a Qua vivas sen mariajir su. – AFGHI

celofan.o Materio senkolora o koloroza, diafana, uzata por involukri. – AFGHIR

celul.o **1.** Mikra chambro (ex.: di monako, di karcerano). **2.** Alveolo quan konstruktas la abeli. **3.** Mikra kavajo en ula organi di la animali e di la vejetanti. **4.** Elemento anatomiala embriona che la planti o la animali. – AFGHIR

celuloid.o Kompozajo kemiala, qua imitas skalio, koralio, e c. – AFGHIR

celulos.o Korpo neutra ye qua konsistas la tisui di la vejetanti e specale la tisuo celulara ipsa. – AFGHIR

cembr.o (*bot.*) Nomo di speco di pino, di qua la grani esas manjebla. (L. *cembro*). – F

cement.o Mixuro de kalko e de briki pistita, por interjuntar la petro-bloki en masonuro. – AFGHIR

cementac.ar {tr} Pozar stratope, sur metalo, substanco qua, efike da temperaturo tre alta, modifikas lu, adportante a lu un ek sua elementi. – AFGHIR

cen.o **1.** Parto di teatro ube pleas la aktori. **2.** Loko ube eventas la pleajo. **3.** Divido di

akto teatrala, determinita da la ekiro di la protagonisti. – AFGHIR

cenobit.o En la komenci di la historio di la Eklezio Kristana, la personulo qua vivis komune kun altra regulieri (opoze ad "anakoreto"). – AFGHI

cenotafi.o Imituro di tombo, erektita memorige di mortinto, e qua ne kontenas lua reliquii. – AFGHI

cens.o La revuo evaluata da la autoritati statala, sive por taxo, imposto, sive por ula yuro (elektiveso). – AFGHIR

censor.o En Roma antiqua, un ek la du judiciisti di qui la tasko konsistis ye okupar su pri la censo, reprimandar e punisar la personi qui violacis la mori. – AFGHIR

censur.ar {tr} **1.** Reprimandar ulu publike. **2.** (aludante la Eklezio Kristana o korpo di ta Eklezio) Kondamnar publike doktrino. – AFGHIR

cent 100. – AFGHIR

"**cent**" (plur. "**cent-i**") Moneto-dividuro equivalanta centimo de dolaro. – AFGHIR

centaur.o En la mitologio antiqua, ento mi-vira, mi-kavala. – AFGHIR

centaure.o (*bot.*) Planto de la familio "kompozaji", di qua plura speci uzesas medicinale. (L. *chlora perfoliata centaurea*). – AFHI

centauri.o (*bot.*) Planto herba de la familio L. *Gentianaceae* (L. *Erythraea centaurium*). – AFHI

centezimal.a Di qua la parti esas centimi. – AFGHIR

centi- Prefixo indikanta la centima parto. – AFHI

centiar.o La parto centima di aro. – AFGHIR

centifoli.o (*bot.*) Rozo di qua la petali esas tre multa. (L. *rosa centifolia*). – AFG

centigrad.a Dividita a 100 gradi. – AFGHI

centigram.o Parto centima di gramo. – AFGHIR

centilitr.o Parto centima di litro. – AFGHIR

centim.o Parto centima di franko (la olima unajo monetala di plura landi). – AFGHIR

centimetr.o Parto centima di metro. – AFGHIR

centon.o Versajo ek versi o fragmenti di versi pruntita hike ed ibe. – AFG

centr.o **1.** (*geom.*) Punto interna, situita egaldiste de omna punti di cirklokurvo o di la surfaco di sfero. **2.** To quo esas la centro, la mezo di extensajo. **3.** Apliko-punto di la rezultanto de plura forci. **4.** Loko adube konvergas forci, agi diversa. – AFGHIR

centrifug.ar {tr} Efikigar la forco per qua moveblo qua cirkulas segun kurvo retropulsesas de la centro di ta kurvo. – AFGHIR

centriol.o (*biol.*) Korpuskulo qua esas en la centrosomo, en la celuli dil animali. – AFGHIR

centripet.ar {tr} Efikigar la forco per qua moveblo qua cirkulas segun kurvo atraktesas ad la centro di ta kurvo. – AFGHIR

centrodesmos.o (*biol.*) En la divideso dil celulo, l'originala strukturo di konekto inter la centrioli. – AFGHI

centroid.o (*geom.*) La punto centrala di irga figuro. – AFGHI

centrolecit.o Ovo di qua la plasmo nutriva akumulesas en la centro di la celulo. – AFGHIR

centroplasm.o (*biol.*) La plasmo ek qua kompozesas la centrosomo dil celulo ed en qua esas la centriolo. – AFGHI

centrosfer.o (*biol.*) Maso de protoplasmo qua cirkondas la centrosomo e prizentas ulakaze du zoni sama-centra e ne-egale koloroza. – AFGHIR

centrosom.o (*biol.*) Mikra korpuskulo qua okupas ordinare la centro di la celulo, apud la parieto nukleala, e qua konjekteble pleas granda rolo en mitoso. – AFGHIR

centuri.o (En Roma antiqua) **1.** Asemblitaro de cent civitani ye qui konsistis un ek la

dividuri politikala di la populo. **2.** Dividuro de kohorto a cent homi. – AFGHIR

centurion.o En epoki antiqua: oficiro di la armeo Romana, qua komandis cent soldati. – AFGHI

cep.o (*bot.*) Varietato di grosa fungo tre pulpoza, manjebla. (L. *boletus edulis*). – F

ceptr.o Komando-bastono, impero-bastono, un ek la insigni rejala, imperiestrala. – AFGHIR

cer.o Granda kandelo de vaxo. – AFHI

ceramik.o Arto (ed industrio) di la fabriko di objekti ek terakoto, fayenco, porcelano, emalio. – AFGHI

cerasti.o (*bot.*) Genero de la familio "kariofilacei" qua inkluzas plu kam cent speci qui kreskas en omna parti di la Terglobo. – **cerasti.o agr.al.a** Mikra planto (alta de ne plu kam 40 centimetri) herba e perena di la zoni alpala (L. *Cerastium arvense*).

cerat.o Medikamento uzenda korpo-surface, kom unguento, konsistanta ye vaxo dissolvita en oleo. – AFGHI

cerber.o (*mitologio*) Hundo tri-kapa qua facionis an la pordo di inferno. – AFGHIR

cereal.a (*bot.*) Di qua la grani, farinoza, uzesas por la nutro di la homo. – AFGHI

cerebel.o (*anat.*) Parto dopa ed infra di la encefalo, qua unionas la cerebro a la spino. – AFHI

cerebr.o (*anat.*) La encefalo, amaso nervoza, ye qua esas plena la kranio-kavajo, e precipue la parti avana e supra di la encefalo. – AFGHI

ceremoni.ar {ntr} Konformigar su a la formo di la pompo qua akompanas la celebro di solenajo. – AFGHIR

cerfoli.o (*bot.*) Planto umbelifera, aromata, di qua la folii uzesas kom kondimenti. (L. *anthriacus cerefolium*). – FIL

ceri.o (*kem.*) Korpo simpla metala, ferea, harda, denseso-grado: 6,7. Simbolo kemiala: Ce.

ceriz.o (*bot.*) Mikra frukto, reda plu o min forte, globa, pulpoza, di qua la kerno esas glata, quan produktas arboro de la familio "rozacei" (di qua la ligno uzesas por moblifado). (L. *prunus cerasus*). – AFH

cerizlaur.o (*bot.*) Arboreto de la familio "apocinacei". – (L. *cerasus (prunus) laurocerasus*). – F

cern.ar {tr} Enemike cirkondar ed enklozar por kaptar. – FG

cert.a **1.** Qua konsideresas, egardesas, kom nedubitebla, kom vera. **2.** Qua ne dubitas pri la vereso, la exakteso, di ulo. – AFHI

certen.a Inter ula e certa, preske certa, certatra. – AFHI

certi.o (*zool.*) Ucelo de la paseroformi, habila en marchar sur la trunki, kun beko sabroforma por kaptar insekti e larvi (L. *Certhia brachydactyla*). – L

certifik.ar {tr} Garantiar kom vera, kom exakta. – AF

cerumen.o (*anat.*) Materio grasatra, flavatra, qua, sekrecite da la folikuli aden la tubeto di la orelo extera, lubrifikas la membrano di olca, ed ibe su amasigas ofte, hardeskante. – AFGHI

ceruz.o (*kem.*) Subkarbato di plombo, substanco blanka, friabla, quan onu uzas kom fardo, e kom farbo por induto edificala, e de qua onu facas la emalio di porcelano. – AFHI

cerv.o (*zool.*) Mamifero ruminera, di qua la kapo esas garnisita ye korni branchatra. (L. *cervus elaphus*). – FHIR

ces (*muziko*) La noto do bemoloza.

ces.ar {tr e ntr} Ne durar. – AFHI

cesi.o (*kem.*) Metalo alkalioza, korpo simpla. Simbolo kemiala: Cs. – AFGHIR

cest.o En la epoki antiqua: rimeno ulakaze garnisita ye plombo, per qua la atleti cirkondis sua manui por la pugno-kombato. – AFGI

cetace.o (*zool.*) Granda mamifero marala, fishatra (baleno, kashaloto, e c.). – AFGHI

ceter.a Qua restas kande finis la enumero, la

depreno. – FL

cetoni.o (*zool.*) Genero de koleoptero di qua la kolori esas metalatra quale la kantarido (L. *cetonia*). – AFHIL – **cetoni.o or.e.a** Speco, qua atingas 18 milimetri de longeso, apartenanta a ta genero (L. *cetonia aurata*). – FIL

cezar.o Imperiestro. – AFGHIR

cezur.o Divido ritmala di verso, indikita da silabo qua finas vorto sur qua onu devas plufortigar la pronunco. – AFGHI

chagren.ar {ntr} Sentar bitre doloro psikala. – F

chak.o Kapvesto kun viziero, ek materio rigida, ordinare cilindratra. – AFG

chaket.o Ludo analoga a la triktrako. – FH

chalaz.o **1.** Hilo interna di la vejetanto. **2.** Punto jermala di la ucel-ovo. – FG

chalenj.o (premio) En konkurso en qua la premio ne donesas, ma prestesas dum tempo a la vinkinto, qua havas lu til kande altra persono vinkas e konquestas la premio. – F

cham.o (*zool.*) Quadripedo ruminera, de la genero "antilopi", kun korni kava e glata, quan onu renkontras en la alta monti di Alpi. (L. *rupicapra tragus*). – AF

chamad.o Tambur-ago, trumpet-ago por avertar la enemiko ke onu deziras parlementar o kapitulacar. – AFGHR.

chamar.o Speco di redingoto kun kordoni transversa an-avane, vesto Polona de epoko revolucionala di la 19esma yarcento. – FH

chambelan.o Oficiero komisita por okupar su pri la chambro di rejo, di princo, qua weris klefo kom insigno. – AFHI

chambr.o **1.** Parto di lojeyo. **2.** Salono ube onu su asemblas por deliberar. **3.** En la guverno-sistemi reprezentala: singla de la du asemblitari qui posedas la yuro legifar same kam la chefo di la exekutigo-autoritato. **4.** (*teknologio*) Nomo di kavaji diversa qui plu o min similesas chambro. – AFI

champani.o Vino de Champania (Francia). – AFGHIR

champinion.o (*bot.*) Genero de fungi di la familio "agaricinei", karakterizata da la prezenteso di ringo ye la supro di la pedo, lami libera pinka, pose nigra, t.e. departanta de la bordo di la chapelo e qui ne arivas til la pedo, e spori bruna purpurea. – F

champion.o Singla de la adversi qui kombatis en lico. (metaf.) La persono qua konsakras su a la defenso di ideo, di idealo. – AFG

chanc.o Probableso favoroza o desfavoroza. – AFGI

chanfren.o Parto avana di la kapo di kavalo, de la fronto til la naztrui. – AF.

chanj.ar {tr e ntr} **1.** Substitucar ula kozo ad altra en un loko o funciono. **2.** Prenar kozo vice altra, o pos altra. **3.** Divenar altra. – AFL

chankr.o (*patol.*) Ulcero qua tendencas rodar la parti qui cirkondas lu. – AFGR

chant.o Edro laterala, streta, di korpo larja e plata. – FG

chao {interjeciono} Expresuro di saluto neformal qua uzesas kande on separas su de ulu (= til la rivido). – AFGHIR

chap.o **1.** Mantelo ceremoniala quan weras la episkopi, la kantori, la sacerdoti por ula oficii solena. **2.** (*tekn.*) Peco qua parkovras ulo. – FGH

chapel.o **1.** Kapovesto (virala) qua konsistas ordinare ye korpo rigida o mi-rigida por recevar la kapo, kun rebordo cirklo-kurva plu o min larja. **2.** Kapovesto (mulierala) qua konsistas generale ye korpo por recevar la kapo, o kaloto, kun rebordo. – FI

chapitr.o Singla de la parti ye qua konsistas la dividuri di libro, kodexo, kontrato, budjeto, e c. – AFGHIR

chaplet.o Asemblajo de kin deki de grani filizita, separita per grano plu grosa. – AFL

char.o **1.** Veturo lejera di la antiqui, kun du roti, aperturoza dope, tirata da du o plura kavali jungita tale ke li avancas fronte, e sur la parto avana di qua la duktanto stacas. **2.** Veturo dekorita, en la festi,

procesioni, masko-festi, e qua portas personegi simbola, historiala, maskiti, e c. – AFGHI

chariot.o Kargo-veturo kun quar roti, rideloza ed un-timona, uzata en la ruro por transportar la rekoltaji, la vari vendenda, e c. – en la armei, por transportar la bagaji, e c. – F

charj.ar {tr} **1.** Lokizar (veturo, e c.) sub la pezo di la objekti (kargajo) portenda ulube, transportenda. **2.** Garnisar (ulo) ye pezajo, ye ula quanto, destinita a ta o ca uzo (fusilo, pipo, bobino, e c.). – AFHI

charm.ar {tr} Ravisar, seduktar per atraktivo forta. – AF

charnir.o Ligilo ek du fero-plaketi, artikoza, de qui adminime un povas movar cirkum axo. – AFHIR

chart.o En la mezepoko, omna akto en qua enrejistresis la akti di proprieto, vendo, privileji grantita, e c. – AFGHIR

chas.ar {tr} Proxime-sequar la animali por kaptar o destruktar li. – AFHI

chast.a Qua konservas sexuo-pura sua korpo e sua psiko. – AFHI

chazubl.o Vesto sacerdotala per qua kovresas la sacerdoto dum ke lu celebras la santa sakrifiko, qua pendas sur la albo, ed havas kom ornivo precipua la figuro di la Kruco (Kristana). – AF

che {prepoziciono} En la domo, habiteyo, lando, domeno (materiala o spiritala) – inter ta o ca sorto de grupani. – F

chef.o La persono qua esas ye la kapo di grupo quan lu duktas ed a qua lu imperas. – AFGHR

chek.o (*banko*) Folieto separita de kayero talonoza, kompozita ek bilieti pagebla ye vido (da banko) a qua, pro pagendeso a la portanto, esas indosebla. – AFGHR

chelat.o Kasko di qua la kaloto esas mi-sferatra, la viziero kurta e fixa, la nukumo granda, quan (en la mezepoko ed en la yarcento 16esma) weris la militisti kavaliera. – AFHI

cher.a Qua kustas plu multe kam lo analoga. – FHI

cherp.ar {tr} (ek, da) Prenar ek puteo, fonto, barelo, e c. kelko de la liquido quan lu kontenas. – (anke metaf.) – R

chevron.o **1.** Peco ek ligno, fixigita an la pento di tekto, e suportanta la lati qui subtenas la tekto-kovruro, la teguli, la ardezo-plaki. **2.** Bendi plata, dispozita V-forme sur la skudo, la blazoni. – AFHR

chifchaf.o (*zool.*) Ucelo insektivora de la genero L. *phylloscopus* de la paseroformi, kun plumaro olivea o flava verdatra, beko kurta e tenua. – A

chifr.ar: {tr} Kompozar kripto-grafuro, t.e. texto sekreta, qua tradukas la vera texto per ula moyeno o regulo ("klefo"). – AFG

chig.o (*zool.*) Insekto di Sud-Amerika. (L. *sarcopsylla penetrans*). – AFH

chik.a Qua havas gracio eleganta, audacoza. – AFGR.

chil.o (*fiziol.*) Suko qua konsistas (en la intestino tenua) ye la parto nutriva di la bulo nutrala, qua divenas sango. – AFGHIR

chim.o Sorto di paplo quan produktas, en la stomako, la elaboro komencala di la nutrivi. – AFGHIR

chimpanze.o (*zool.*) Simio alta-statura. (L. *troglodytes niger*). – AFGHIR

chinchil.o (*zool.*) Mamifero de la roderi kun kapo granda, longa muzel-pili e splendida furo griza densa e mola, tre precoza (L. *Chinchilla lanigera*). – AFGHIR

chinion.o Che la muliero: la parto di la hararo qua amasigesas ed erektesas dop la kapo. – AFG

chip.a Qua kustas min multe kam lo analoga. – A

chitin.o (*kem.*) Elemento precipua di la kuraso di la "artropodi". Simbolo kemiala: $C_{16}H_{26}N_2O_{10}$

chitozamin.o (*kem.*) Bazo qua formacesas per hidrolizo di la chitino e di multa albuminoidi.

choan.o (*anat.*) Orifico dopa di la naztrui. –

AFGHI

chokolad.o Substanco nutrala, ek kakao-grani, pistita kun sukro. – AFGHIR

chom.ar {ntr} Nelaborar pro ne-employateso nevolata. – F

chopin.o Birglaso qua kontenas cirkume un mi-litro. – AFG

chose.o **1.** Bendo de tereno, ofte stonizita, qua dominacas rivero, lageto, marsho, quan lu transiras, ed uzata kom voyo, paseyo. **2.** La mezo (generale pavizita o stonizita) di voyo, strado. – FG

chuv.o (*zool.*) Mikra korniko quan onu renkontras en la klosh-turmi. (L. *corvus monedula*). – F

c.i (*gram.*) Pluralo di ca.

cian.o (*kem.*) Gaso senkolora, produktita da la kombino di azoto kun karbo, qua kondutas quale korpo simpla en la reakti kemiala. Simbolo kemiala: N:C, C:N. – AFG

cianat.o (*kem.*) Salo od etero di la cianacido.

cianhidr.a (*kem.*) Produktita da la kombino di ciano kun oxo. Simbolo kemiala: H.CN. – AF

cianid.o Salo dil acido cianhidra. – AGR

cianofil.a (*biol.*) Qua havas parieti celulala qui facile absorbas kolorizivo koton-blua. – AFGHI

ciatik.a (*anat.*) Qua relatas la grosa nervo qua iras de la plexuso sakrumala til la muskuli dopa di la kruro, di la suro e di la pedo. – AF

cibernetik.o Cienco qua, departante de la studio dil sistemo nervala di la homo, konstruktas, sequante la sama direkti, la komplexa mashini kalkulera. – AFGHIR

cibol.o (*bot.*) Planto legum-gardenala, analoga a la onyono, quan onu uzas koquante kom kondimento. (L. *allium fistulosum*). – AFGHIR

cibori.o (*liturgio katol.*) Vazo kalico-forma, kun kovrilo, qua kontenas la hostii konsakrita por la komuniono di la Kristo-Ekleziani. – AFGI

cicisbe.o Amoranto di damo, qua esas quaze oficale agnoskata e servas elu publike. – AFGHIR

cidr.o Drinkajo ek pomo-suko fermentacita. – AFGHIR

ciel.o **1.** Spaco en qua jiras omna astri. **2.** Parto de la spaco qua aspektas quale vulto mi-sfera di qua la horizonto esas la limito. – FHI

cienc.o **1.** Savo exakta e sistemigita pri ula temo o grupo de temi, qua relatas la mondo fizikala od un ek la arti liberala (gramatiko, logiko, muziko, e c.). **2.** Sistemo de savaji, en qua fako de fakti preciza koordinesas e reduktesas a legi (*leyi). – AFHI

cifr.o Tipo o signo qua reprezentas nombro (Araba o Romana). – AFGHIR

cigan.o Membro di tribui vaganta qui venis de Oriento. – FGHI

cign.o (*zool.*) Ucelo palmipeda aquala, analoga a ganso, di qua la kolo e la beko esas longa, remarkinda pro la gracio e la eleganteso di lua konturi e movi. (L. *cygnus*). – AFHI

cikad.o (*zool.*) Insekto hemiptera qua emisas bruisado akra e monotona produktita da la interfroto di du membrani situita en la abdomino. (L. *cicada*). – AFGHIR

cikatr.o Marko poslasita sur la pelo da vunduro, bruluro, pos risanesko. – AFHI

cikl.o **1.** Periodo kontinua ek ula quanto de yari, dum qua ula fenomeni astronomiala eventas sam-ordine. **2.** Serio de modifikesi di korpo qua pasas tra estadi diversa, e retro-venas a sua departo-punto. **3.** Serio de poemi pri un epoko, un temo, e c. **4.** Lineo spirala quan formacas, cirkum stipo o rameto, la origino-punto di folii qui inter-korespondas. – AFGHIR

ciklamen.o (*bot.*) Planto herba, perena, de la familio "primulacei", di qua la folii esas ronda kordio-forme e purpurea, la floro pendanta blanka e purpura. (L. *cyclamen*). – AFGHI

ciklid.o (*geom.*) Areo di la klaso quaresma, qua admisas kom lineo duopla la cirklo di

la infinito, e posedas dek serii de secioni cirkla. – AFGHIR

ciklit.o (*patol.*) Varietato di iriso-koroidito qua afektas la parto dopa ed extera di la koroido (parto qua havas prolonguri pasable multa). – AFGHI

cikloid.o (*geom.*) Kurvo trasata da la par-jiro di punto qua apartenas a cirklo-kurvo qua rulas sur rekto fixa. – AFGHIR

ciklometri.o Arto mezurar la cirkli. – AFG

ciklon.o Sturmo-vento qua vorticas, atraktante (per forco ne-rezistebla) irgo quon lu renkontras sur tero e sur maro. – AFGHIR

ciklop.o Giganto mitologiala, reprezentata kom havanta nur un okulo (meze di sua fronto). – AFGHIR

ciklos.o (*biol.*) Cirkulado en-celula che la planti (kontraste kun la cirkulado generala di la planti).

ciklotron.o En fiziko nukleara, aparato acelerera di partikuli charjita pezoza. – AFGHIR

cikoni.o (*zool.*) Ucelo migrera, de la klaso "steltieri", di qua la kolo, la beko, la gambi esas tre longa. (L. *cyconia*). – FHIL

cikori.o (*bot.*) Planto legum-gardenala, di qua la folii esas mikra e frizita, quan onu manjas kom legumo o salado, de qua onu facas infuzuri. (L. *cichorium*). – AFGHIR

cikut.o (*bot.*) Planto perena, venenoza, de la familio "umbeliferi". (L. *conium maculatum,* e speco di *cicuta*).

cili.o **1.** (*anat.*) Pilo qua garnisas la bordo libera di la palpebro (che la mamiferi). **2.** (*bot.*) Sorto di pilo silkatra qua bordumas ula parti di la vejetanti. – AFGI

ciliar.o (*anat.*) Parto avana ed extera di la koroido, qua havas prolonguri pasable multa.

cilic.o (*religio katolika*) Kamizo, zono de krini, werita sur la pelo, por penitencar o su mortifikar. – AFGHI

cilindr.o **1.** Solido produktita da rekto movebla qua rotacas cirkum sua axo a qua lu esas paralela. **2.** Rolero de petro, de metalo, de ligno, quan onu igas rotacar cirkum lua axo, e sub qua onu pasigas to quon onu volas submisar a preso uniforma. – AFGHIR

cilindroid.o (*geom.*) Solido qua similesas cilindro, ma di qua la bazi esas elipsi vice cirkli. – AFGHIR

cim.o (*zool.*) Insekto di qua la korpo esas plata, la odoro fetida, qua sugas la sango di la personi dormanta. (L. *cimax lectularium*). – IL

cimas.o (*arkitekt.*) Muluro ye la supro di kornico. – AFGHI.

cimbal.o (*muziko*) **1.** (che la antiqui) Instrumento ek du mi-globi bronza, kava, quan onu tenis per ringo fixigita ye la suprajo, e quin onu intershokis. **2.** (nun) Instrumento ek du diski inter-egala, kupra, quin onu interfrapas. – AFGHR

cimitar.o Sabro di qua la lamo esas larja, kurva, uzata che la Orientani. – AFHI

cinabr.o (*kem.*) Merkurio-sulfuro, reda. Simbolo kemiala: HgS – AFGHIR

cinam.o Che la antiqui: substanco aromata quan onu dicas esir miro. – AGR

cindr.o Reziduo pulveratra, de la kombusto di ula materii: ligno, terkarbono, e c. – AFI

cinekamer.o Mashino por cinematografar. – AIR

cinem.o Salono, chambrego, publika ube projektesas, sur *skrino, fotografuri di qui la figuri esas quaze-vivanta (ek filmo). – AF

cinematik.o La parto di mekaniko qua koncernas la legi (*leyi) di movo konsiderata pure, sole. – AFGHIR

cinematograf.ar {tr} Enrejistrar cinemo-filmo. – AF

cinerari.o (*bot.*) Planto de la familio "kompozaji", deveninta de Kabo di Bona Espero. (L. *cineraria*). – AFGHI

cinetik.o (*fiziko*) Teorio pri ensemblo de fenomeni, fondita exkluzive sur la movo di materio. – AFGHIR

cinez.o (*biol.*) Divideso mediata di la nukleo,

en qua la kromosomo e la centrosomi diplasesas. – AFGHIR

cinik.a **1.** Qua apartenas a la skolo filozofiala quan fondis Antistenes, tale nomizita pro ke olu esis establisita komence en Cinosargos, pre-urbo di la urbo Athinai. **2.** Qua su lokizas super deco, la konveno-reguli, e pudoro. – AFGHI

cinkl.o (*zool.*) Ucelo paseroforma qua kustumas restar alonge la torenteti alpala, ube lu imersas su por chasar diversa bestii (L. *Cinclus cinclus*). – FL

cinocefal.o (*zool.*) Genero de simio, di qua la muzelo esas longa quale che la hundo. (L. *cinocephalus*). – AFHI

cintil.o Peceto flama, lumoza, qua su separas de korpo kombustata. – AFHI

cip.o (*arkitekt.*) Mi-kolono sen kapitelo, qua simulas kolono ruptita, quan la antiqui erektis kom monumento funerala, quan li lokizis sur la voyi por indikar la direcioni, od en la loki konsakrita ad ta o ca eventaji memorinda.

cipres.o (*bot.*) Arboro rezinala, de la familio "koniferi", quan lua foliaro obskura igas selektar por plantaceso en la tombeyi, apud la tombi. (L. *cypressus*). – AFGHIR

ciprin.o (*zool.*) Genero de fisho qua vivas en aquo sen-sala, di qua la tipo esas la karpo, e di qua la koloro esas pasable oranjea o redatra. – (L. *cyprinus*). – AFHI

ciraj.o Kompozajo nigra, quan onu extensas sur la ledro di la pedovesti, di la harnesi, e quan onu frotas per brosilo por igar lu brilanta. – FHI

circinat.a (*dermatologio*) (Lezuri di pelo), grupigita cirklatre o cirklo-fragmentatre, di qua la centro esas sen-domaja. – AFH

cirk.o **1.** Klozajo cirkla ube onu celebris (che la antiqui) la ludi publika. **2.** Sorto di teatro, cirkoforma, ube la spektajo konsistas ye prodalaji di kavalko, di voltijo. – AFGHIR

cirkl.o (*geom.*) Parto de plano, di qua la limito esas kurvo klozita di qua omna punti distas egale de punto interna (centro). – AFHIR

cirkonciz.ar {tr} Distranchar la prepuco. – AFHI

cirkond.ar {tr} **1.** Esar cirkum. **2.** Garnisar cirkume.

cirkonflex.o En la linguo Franca, Portugalana, e c.: signo ortografiala (^) quan onu lokizas super ula vokali longa (â, ê, î, ô). – AFGHIR

cirkonspekt.a Qua surveyas prudente, e desfideme, to quon lu dicas od agas, o to quon dicas od agas la kunhomi.

cirkonstanc.o **1.** Singla de la fakti di eventajo o di situaciono. **2.** Fakto acesora, qua akompanas eventajo precipua. – AFHI

cirkonvalacion.o (*milit.*) Trancheo kun palisadi, parapeti, fortifikajo tempala per qua armeo envelopas la placo asiejata, por cesigar la relati di olca kun la mondo extera, o per qua lu su protektas kontre la ataki de la trupi qui venas por sokursar la placo asiejata. – AFHIR

cirkonvolucion.o Envolveso – sinui cirkloforma. – AFHI

cirkuit.o **1.** Spaco parkurenda por cirkumirar komplete loko. **2.** Iro cirkuma, vice iro tra la voyo rekta. – AFHI

cirkul.ar {ntr} **1.** Irar e retroirar omna-direcione sinue. **2.** (pri moneto) Aceptesar da omna homi di la regiono a qua lu esas destinita, kom valoroza. – AFGHIR

cirkuler.o Letro de qua un kopiuro uniforma sendesas sama-instante a plura (e, generale: a tre multa) personi. – AFGHIR

cirkum {prepoziciono} En la loko, tempo o quanto qua esas vicina, apuda – kompare a la objekto, quaze ringe exter lu. – GL

cirkumnutacion.o (*bot.*) Parkuro helicoida da la extremajo di la radiko, o di la stipo, di vejetanto.

cirus.o Nubo havanta l'aspekto di maso de tenua filamenti e plumeti. – AFGHI

cis (*muziko*) Do-noto, diezoza.

cis {prepoziciono} Ca-latere di, ne trans lu. – L

cisipar.a (*biol.*) Qua su riproduktas per sua

divideso a du parti, generale segun la mikra axo di la korpo. – AFGHIR

cisoid.o (*geom.*) Kurvo di la grado triesma, konsistanta ye du branchi simetra qui departas de un punto e tendencas a tangento komuna, sen atingar lu ul-instante. – AFG

cistercian.o (*religio Kristana*) Reguliero qua resortisas a la ordeno religiala qua kreesis en la Franca urbo Citeaux. – AFGHIR

cistern.o Granda tanko a qua duktesas e rekoliesas la aquo pluvala. – AFGHIR

cit.ar {tr} Adportar voce o skribe extraktaji de texto por sekondar to quon onu asertas. – AFGHIR

citadel.o Kastelo fuorta qua protektas urbo. – AFGHIR

citar.o (*muziko*) Sorto di muzik-instrumento kordoza, quan uzis la antiqui. – AFGHIR

citiz.o (*bot.*) Genero de planti di qua la tipo esas la Alpo-citizo o "falsa ebeniero". (L. *cytisus*). – AFGHIR

citod.o (*biol.*) Maso protoplasma nuda, sen-nuklea (ex.: la monero di Haeckel).

citodierez.o Divideso dil citoplasmo di la celulo matra aden la du celuli filia. – AFHI

citokin.o Proteino produktita da celulo por modifikar l'aktiveso di altra celuli. – AFGHIR

citologi.o (*biol.*) Parto di histologio di qua la studio-temo esas la celuli, de la vidopunti konstituceso, morfologio ed evoluciono. – AFGHIR

citoplasm.o (*biol.*) Protoplasmo, situita exter la nukleo di la celulo vivanta. – AFGHIR

citosom.o (*biol.*) La korpo celulala egardata sendepende de la nukleo. – AFGHI

citotropism.o (*biol.*) Atrakteso di celulo ad altra celuli vivanta, od ad ula substanci kemiala sen-viva. – AFGHIR

citrat.o Salo dil acido *citrika. – AFGHIR

citron.o (*bot.*) Frukto flava klare, saporanta acide, de arboro di la genero "oranjo". (L. *citrus*). – AFG

citrus.o Arboro od arbusto de la familio L. *Rutaceae*, sempre verda, kun flori blanka e parfumoza e frukti sukoza, kultivata por la produktado di la frukti e dil esenci. – AFR

civet.o (*zool.*) Mamifero karnivora, analoga a la martro, qua sekrecas quaza mosko. (L. *viverra zibetha*). – AFGHIR

civil.a Qua relatas la civitani. (Antonimo di armeala, religiala, kriminala, politikala). Estado civila: ensemblo de la dokumenti relativa a la estado sociala di singla civitano: naskala akto, mariajala akto, e c. – AFGHIR

civiliz.ar {tr} Pasigar de la estado primitiva, naturala, ad estado plu progresoza pri la kultiveso etikala, morala, pensala e sociala. – AFGHIR

civism.o Devoteso di la civitano a la Stato. – AFGHI

civit.o **1.** Urbo, konsiderata kom korpo politikala. **2.** La korpo ek la civitanaro. – HI

ciz.o Instrumento qua konsistas ye du lami di qui la bordi tranchanta interkrucumas, ed uzata por tranchar la kozi dina (stofo, papero, filo, e c.). – AFI

cizel.o Instrumento ek stalo, longa, plata, tranchiva ye un extremajo por laborar metalajo (bronzo, oro, arjento, e c.), uzata por entaliar e nochizar. – AFGHIR

c.o Ca kozo.

"**conquistador**" Singlu del aventureri qui, pos la deskovro di Amerika, entraprezis la konquesto di olu kom chefi en expedicioni pekuniizita da la suvereni Hispana.

"**corpus juris**" Kolekturo kompleta ed ordinita de verki yurociencala.

cunami.o (*geol.*) Ondo o serio de ondi produktata da fenomeno (maxim ofte sismo, volkanal erupto submara o terglito) qua rapide movas vertikale granda aquo-maso (maro od oceano). – AFGHIR

cyan.a Nom-epiteto di koloro inter blua e verda, importanta en imprimado. – AFGHIR

D

d (*muziko*) Noto duesma di la do-gamo.

da {prep} Indikas la individuo, objekto, kozo o kauzo qua igas, facas od efektigas ulo.

dafn.o (*bot.*) Planto, genero de la familio "timelei", analoga a lauro.

dag.o Poniardo olima, di qua la lamo akuta povis penetrar tra la lakuni di la kuraso o tra la mashkuti. – AFHI

daim.o (*zool.*) Genero di animalo, analoga a cervo, ma plu mikra, e di qua la supra parto di la kornobranchi esas aplastita e palmoida. (L. *cervus dama*). – F

daktil.o Verso-pedo ek un silabo longa, sequata da du kurta. – AFGHI

dal {prepoziciono kun artiklo} Da la.

dali.o (*bot.*) Planto exotika, de la familio "kompozaji", kultivata en nia gardeni pro lua flori di qui la kapituli esas nereguloza, la kolori brilanta e diversa. (L. *dahlia*). – AFGHIL

dalmatik.o (*liturgio*) Ornivo kirko-vestala, sorto di chazublo sen-kruca, quan metas la diakono e la subdiakoni qui helpas la sacerdoto. – AFGHIR

daltonism.o (*patol.*) Stando anomala di la vid-organo, qua impedas dicernar ula kolori, precipue la kolori komplementala. – AFGHIR

dam.o **1.** Muliero spozoza. **2.** Muliero vidva. **3.** En la kartoludo: figuro qua reprezentas rejino. **4.** En la shako-ludo: ta rejino qua unika darfas serchar e kaptar omna-direcione ed irga-diste. **5.** En la piono-ludo: piono qua arivinte a la lasta lineo di la piono-plako, duopligesas por distingar lu de la ceteri, e darfas marchar e kaptar diagonale irgadiste. – AFGHI

damacen.o (*bot.*) Oblonga pruno, kelke pintoza ye un extremajo, kun obskur-blua o violea shelo e verdatra pulpo. –AFGHI

damask.o Stofo de silko, di qua la texuro prizentas flori, desegnuri; stofo, linjo, qua prizentas ornamenti analoga. – AFGHIR

damaskin.ar {tr} Inkrustar oro, arjento (en peco de fero o de stalo). – AFGHIR

damijan.o Tre grosa botelo fera, gresa, terakota, di qua la ventro esas larja, la kolo kurta, maxim-multa-kaze envelopita ye ozier-plektajo, ed ansoza, uzata por transportar liquidi. – AFHI

damn.ar {tr} Kondamnar a la punisi pos-morta ed eterna (religio Kristana). – AFG

damzel.o Titulo qua aplikesas a la celibini. – AF

dandi.o Viro qua ostentas sua eleganteso segun-moda pri sua vesti e gesti. – AFGR

danjer.o To quo minacas la interesti, la sekureso di ulu. – AF

dank.ar {tr} (pri, pro) Agnoskar recevir bonfaco. – AG

dans.ar {ntr} Agar serio de pazi, de salti, de posturi, ritmoza e kadencoza, maxim-multa-kaze segun la soni de muzik-instrumento. – AFGHR

dard.o Lans-armo antiqua, bastono kun fera pinto triangula, quan onu lansis pos brakio-ociligir por augmentar la impulso-forco. – AFHI

darf.ar {tr} Havar la yuro o permiso. (Ta vorto havas la senco legala, kontrea a la ideo di interdikto.) – G

darn.ar {tr} Modo specala di rapecar stofi, vesti, ne per pozar peco de stofo, ma imitante la texuro en la loko truoza. – A

dat.o Indiko pri la yaro, la monato, la dio en qua fakto eventis od eventos. – AFGHI

datel.o (*bot.*) Frukto sukroza, ovala, di qua la grano esas longa, e quan produktas ula sorto di palmiero. (L. *phoenix dactylifera*). – AFGHI

dativ.o (*gram.*) Kazo di la deklino (Latina, Greka, Sanskrita, e c.) per qua expresesas ke kozo atribuesas a la komplemento. – AFGHIRL

datum.o Singla elemento analizebla e traktebla dal intelekto o da aparato (precipue komputero), por obtenar informo, konoceskar o solvar problemo, edc: *kolektar datumi*, *fidinda datumi*, *mankas*

datumi pri lu. – AFGHI

datur.o (*bot.*) Genero de planti ek la familio "solanei", di qua un speco esas narkotigiva e venenoza. (L. *datura*). – AFHIR

dax.o (*zool.*) Mamifero plantigrada, karnavida, ma anke fruktivora e granivora, kurta-gamba, di qua la ungli esas forta e hokatra, exkav-apta. (L. *meles taxus*). – GL

dazl.ar {tr} **1.** Dominacar per brilanta o moviganta lumi. **2.** (metaf.) Admirigar per ecelanteso, beleso, injenieso, e c. – A

de (*gram.*) Prepoziciono qua indikas la punto di departo (en spaco e tempo), la origino, dependo, punto departala; uzesas anke: **1.** kun la substantivi qui signifikas mezuro, quanto, kontenanto; **2.** kun la adjektivi "plena, longa, larja, alta, profunda, dika, e c." qui, fakte relatas mezuro, dimensiono; **3.** kun titulo di nobeleso.

de.o (*mitologio, religio*) Ento superega, objekto di la kulto da la personi qui kredas ke lu existas, e ke li e mondo submisesis a lua povo. – AFHI

deb.ar {tr} Devar pagor per pekunio, kozo o servo. – AFHIR

debat.ar {tr} Diskutar kun un o plura konversanti, ye maniero ordinoza ed atencoza – singlu prizentante la argumenti qui servas sua propra interesto o prefero. – AFGHIR

debet.o (*komerco*) To quon ulu debas. – AFGHIR

debil.a Febla naturale, temperamentale. – AFHI

debit.ar {tr} **1.** Vendar endetale. **2.** Lasar fluar ula quanto de liquido, dum ula quanto de tempo. – FHI

deboch.ar {ntr} Kondutar ne-etikale pri la relati sexuala. – AFR

debush.ar {ntr} Ekirar de loko streta, por extensar su en loko min konstriktita. – AFG

debut.ar {ntr} Aparar unesmafoye koram publiko. – AFGHI

dec.ar {ntr} Respektar, egardar, extere la konveno-reguli, la bona mori. – AFGHI

decembr.o Monato qua, nun, esas la dek-e-duesma (e la dato-lasta) di la yaro. – AFGHIR

decemvir.o Un ek la dek viri di kolegio judiciala en antiqua Roma. – AFGHI

decend.ar {ntr} Venar, segun lineo qua iras nemediate de genitori a gefilii, de raso, de trunko prima. – AFGHI

decens.ar {ntr} Irar de supre ad infre. Portesar de supre ad infre. – AFHI

decept.ar {tr} **1.** Trompar per la aspekto luranta. **2.** Trompar per ne realigar la esperajo. – AFHI

dechifr.ar {tr} Deskovrar la klefo e tradukar kriptografuro. – AFGHIR

deci- (*mez.*) Prefixo ciencala (simbolo: d) por dekimo. – AFGHIR

decid.ar {tr} Pri temo qua genitis deskonkordi, enuncar sua judiko pos studiir la faktori di la problemo. – AFHI

decidu.a (*bot.*) Qua su separas e falas naturale, kande lua vivo cesis. – AFGHI

decil.o (*mat.*) En ensemblo de valori ordinita, singlu de la non valori qui dividas l'ensemblo per dek parti single kontenanta egala nombro de datumi. – AFGHIR

decilion.o 10^{10}

decim.o La parto dekima di franko. – AFGHIR

decimac.ar {tr} Ek deko de personi, ocidar una, indikita lotrie. – AFGHI

decimal.a Qua procedas per deki. – AFGHIR

dedik.ar {tr} (ad) **1.** Pozar (templo, kirko) sub la protekto deala. **2.** Pozar (libro, generale) sub la protekto di ulu, per enskribar en olu la nomo di la persono. – AFGHI

dedol.ar {tr} (*kirurg.*) Deprenar la parto surfacala di la tisui. – F

dedukt.ar {tr} Ekirigar (logike) de propoziciono (la serio de konsequaji quin lu kontenas implicite). – AFGHIR

defekt.o To quo, en persono od en kozo, ne esas tala qualan lu devas esar. – AFHI

defektiv.a (*gramat.*) Che qua mankas ula formi di la deklino-tipo, di la konjugo-tipo a qua lu apartenas. – AFGHI

defens.ar {tr} (kontre, de) **1.** Helpar (ulu) kontre ti qui atakas lu. **2.** Shirmar (ulo) de to quo minacas lu. – AFGHI

deferenc.ar {tr} Manifestar egardo ad ulu per exekutar lua volo o deziro. – AFGHI

deferent.a **1.** (*anatomio*) Kanalo deferenta: kanalo ek-sekrecala di la testikuli. **2.** (*astronomio*) Cirklo deferenta: cirklo imaginita da la olima astronomi por explikar la ecentrikeso, la perigeo e la apogeo di la planeti. **3.** (*botaniko*) Kanalo deferenta: organo precipua por la cirkulado di sapto.

defervec.ar {ntr} (*medicino*) Deskresko gradoza di febro, qua anuncas la konvaleco pri la morbi akuta. – AFGHI

defi.ar {tr} Instigar ulu ad agor o facor ulo, per enuncar dubito pri lua audaco o kapableso agar o facar lo. – AFHI

deficient.a (*matem.*) (Nombro) tala ke la sumo di lua parti quantima ne equivalas lu. – AF

deficit.o To pro la manko di quo ne inter-equilibrigas la revenui e la spensi, la havajo e la debeto, la quanto de produkturi e la quanto bezonata da la konsumeri. – AFGHIR

defil.ar {ntr} (aludante trupo de homi) Pazar ganso-marche, seriope o kolonope, koram superioro. – AFGHI

defile.o Paseyo streta inter du monti. – AFGHI

defin.ar {tr} Konocigar, per formulo preciza, to quon esas kozo, o la senco di termino. – AFGHI

definitiv.a Fixigita tale ke la kozo ne plus esas ri-agenda o rifacenda. – AFGHI

deflac.ar {tr} (*financo*) Reduktar la quanto de moneto-papero qua cirkulas. (Antonimo: inflaco). – AFGHIR

deflegm.ar {tr} Removar la min alkoholoza liquidi dum la distilo di alkoholo.

deform.ar {tr} Alterigar pri lua formo. – AFG

degener.ar {ntr} Perdar la bona qualesi di sua raso. – AFGHI

degn.ar {tr} Voluntar (agar ulo) pro egardo di ulu quan onu judikas digna ye lo. – AFHI

degrad.ar {tr} **1.** Decensigar (ulu) de la grado dignesala, honorumala, qua esas lua. **2.** Tre abasar, etikale. – AFGHI

dehicent.a (*bot.*) Dicesas pri organo klozita qua su apertas ipse ye ula periodo di lua kresko. – F

dejun.ar {ntr} Repastar, ye dimezo. – F

dejur.ar {ntr} Esar en la periodo dum qua onu devas laborar, servar, agar, obedie di employanto od exekute di lo konvencionita kun organizuro. (Anke pri oficiro en armeo). – GR

dek 10.

deka- (*mez.*) Prefixo ciencala (simbolo: da) por "dekopla". – AFGHI

dekad.ar {ntr} Irar a ruineso. – AFGHIR

deka-edr.o (*geom.*) Figuro qua havas dek edri.

dekagon.o (*geom.*) Poligono qua havas dek anguli e dek lateri.

dekalkomani.o Procedo per qua onu transportas imaji kolorizita adsur surfaco (porcelano, papero, e c.) qua retenas lia stampuro.

dekalog.o (*religio*) Asemblajo de la dek imperi da Deo a Mozes (sur la monto Sinaya). – AFGHI

dekan.o **1.** Alta-rangiero di kirko (en kirko katedrala, la prezidero di la kanonikaro). **2.** Alta-rangiero di universitato (la profesoro selektita kom lua chefo dum ula quanto de tempo). – AFGHIR

dekant.ar {tr} Transvarsar (liquido) tale ke en la vazo unesma restez la lizo. – AFGHI

dekap.ar {tr} Removar la strato de oxido qua kovras la surfaco di metalo. – FGHI

deklam.ar {tr} Recitar, saliigante la senco per la toni e la gesti. – AFGHIR

deklar.ar {tr} **1.** Konocigar aperte (ulo). **2.** Enuncar aperte fakto. – AFGHIR

deklin.ar {tr} **1.** Enuncar la serio de la

dezinenci (di kazi, di genri, di nombri) tra qua pasas nomo, pronomo, adjektivo qualifikala en ula lingui. **2.** (pri astro) Distar de la equatoro di la sfero cielala, supere o sube. **3.** (pri la magnet-agulo) Deviacar de la meridiano ter-globala, per ula angulo. – AFGHI

dekokt.ar {tr} Boliigar substanco en liquido, por ke la utilajo quan lu kontenas dissolvesez en ta liquido. – AFGHIR

dekolt.ar {tr} Abatar addope o sesgar vesto por videbligar la kolo. e c. – AFGR

dekor.ar {tr} Garnisar ye acesoraji destinita a plubeligar. – AFGHIR

dekrement.o (*radioteckniko*) Deskresko di la ocili o di elektro-fluo.

dekremetr.o (*radioteckniko*) Aparato uzata por mezurar nemediate la dekremento logaritmala di cirkuito de elektro-fluo alternata o di ondo-serio elektromagnetala.

dekret.ar {tr} (aludante autoritatozo suprega) Decidar, rezolvar. – AFGHIR

dekubit.ar {ntr} (aludante homo-korpo, kushita) Pozesar (flankale, dorsale). – AFGHI

del {prepoziciono kun artiklo} De la.

deleg.ar {tr} (ad, ulu) Charjar (ulu) per ofico, transmisante a lu omna, o parto de, sua autoritato. – AFGHIR

delegacion.o Delegitaro. – AFGHI

delekt.ar {tr} Igar (ulu) savurar juo. – AFGHI

deleter.a (*biol.*) Grave nociva a la saneso. – AFHI

delfin.o **1.** (*historio di Francia*) Titulo di la filiulo seniora di la reji di Francia. **2.** (*zool.*) Cetaceo suflera, mikra, di qua la kranio esas konvexa, quan la fabli antiqua ed olima reprezentas kom amika a la homo. (L. *delphinus*). – AFGHIR

delfinel.o (*bot.*) Nomo di ranunkulaceo, planto astriktiva. (L. *dephinium*). – F

deliber.ar {ntr} (pri) Ponderar en su ipsa, o kun altra personi, pri problemo solvenda o rezolvo agenda, la motivi "por" e la motivi "kontre" la decido o rezolvo. – AFGHI

delici.o Juo delikatega, bonega, ecelanta. – AFHI

delikat.a Qua esas extreme dina, tenua, pura; di qua la gusto-sentiveso igas nefacila la satisfaco. – AFGHIR

delikt.ar {ntr} Agar tale ke la lego esas violacita. (En Francia) Opoze a krimino ed a kontravenco: violaco di la lego qua efektigas puniseso segun la delikto-kodexo. – AFGHIR

deliquec.ar {ntr} (*kem.*) Qua aquiris la proprajo absorbar la vaporo di aero humida e, pro lo, dissolvesar. – AFGHI

delir.ar {ntr} **1.** Standar tale ke, pro febro, ebrieso, e c., la idei esas acidente nekoheranta ed ecitegita. **2.** Havar sua spirito en ta stando di exalteso plu o min violentoza qua karakterizas alienaco. **3.** Havar sua spirito en tala stando di exalteso violentoza, ke lu cesas obediar raciono. – AFGHIR

delt.o (*geog.*) La regiono, kun formo proxime triangulala, quan fluvio limitizas branchifante ye sua ekflueyo. – AFGHIR

deltoid.o (*anat.*) Muskulo triangulatra qua, per juntar la humero a la klavikulo ed a la skapulo, servas por elevar ed abasar la brakio.

demagog.o La homo qua esforcas igar su povoza a turbo, per flatar lu. – AFGHI

demagogi.o **1.** Sistemo di politiko segun qua onu flatas turbo. **2.** Stato ube la povo statala abandonesas a turbo. – AFGHIR

demand.ar {tr} (ulo, ad ulu) **1.** Savigar ke onu volas havor (ulo). **2.** Savigar da ulu ke onu expektas (ulo) de lu. – FHI

demarsh.ar {ntr} Ago sociala per qua persono volas influar altra por obtenar ulo. Demarsho implikas sempre la ideo di "pazi" en la socio por atingar ula skopo, por obtenar irga helpo o favoro. – F

dement.a (*patol.*) Malada de grava desordineso di sua raciono. – AFGHI

dementi.ar {tr} **1.** Kontredicar (ulu) kom nedicinta lo exakta. **2.** Kontredicar (to

quon dicas ulu) kom ne-exakta. – FHI

demision.ar {ntr} Retretar volunte de ofico. – FGHI

demiurg.o (en la filozofio olima) Deo, konsiderata ne kom kreinto, ma kom ordininto, di materio. – AFGHIR

demografi.o Cienco qua studias quantesale la fenomeni koncernanta la stando e la movo di la habitantaro. – AFGHIR

demokrat.a Esar partisano di demokratio, e (plu generale) havar la mento demokratiala o demokratismala. – AFGHIR

demokrati.o La rejimo politikala en qua la populo guvernesas da su ipsa (t. e. per sua elektiti); lua principo esas la suvereneso di la majoritato. – AFGHIR

demolis.ar {tr} Deskonstruktar, per faligar, sucedante, omna parti qui kompozas lu. – AFGHI

demon.o **1.** (che la antiqui) Feo bonfacera o malfacera qua – segun la kredo lora – prezide direktis la fato di homo, di populo, ed inspiris a lu bonaji o malaji. **2.** (nun) Diablo. **3.** (metaf.) personiguro di defekto, di vicio. – AFGHIR

demonstr.ar {tr} **1.** Pruvar, per rezono, la exakteso di propoziciono. **2.** Docar per montrar la kozi, per pozar li avan la regardo. – AFGHIR

demonstrativ.a (*gram.*) Qua indikas persono o kozo. – AFGHIR

demotik.a (Skribo-formo) kursiva, vulgara, che la Egiptiani antiqua, simpliguro di la skriboformo hieratika (hieroglifi). – AFG

denar.o En Roma (antique), monet-uno ek arjento qua valoris cirkume dek "as-i". – AFGHIR

denatur.ar {tr} Igar neapta kom nutrivo, ma lasar sat apta pri uzeso en industrio. – AFGHIR

dendrit.o Petro sur qua esas videbla desegnuri naturala qui reprezentas arboro-rami; ta ipsa rami.

dendrologi.o (*bot.*) Cienco pri lignoza planti (arbori, arbusti e liani). – AFGHIR

denigr.ar {tr} Inspirar mala opiniono pri ulu (o ulo) per aserti ed opinioni severa o nejusta. – F

denominator.o (*matem.*) Ta ek la du termini di fraciono qua indikas a quanta parti inter-egala dividesis la unajo. – AFHI

dens.a **1.** Di qua la maso esas granda kompare a la volumino. **2.** Relato di la pezo di korpo (solida o liquida) a la pezo di volumino egala de aquo distilita ye 4° C. **3.** Relato di la pezo di gaso a la pezo di volumino egala di zero sama-faktore. – AFHI

densimetr.o Aparato por mezurar nemediate la denseso-grado di la korpi (precipue la liquidi). – AFGHIR

dent.o **1.** (*anat.*) Singla ek la mikra osti emalioza qui garnisas la maxilo e la mandibulo di la homo, di ula animali, ed uzesas da li por tranchar, arachar, pistar la nutrivi, por mordar, e c. **2.** (*tekniko*) To quo esas dentatra. – AFHIR

dentel.o Texuro ajuroza, ek reto tenua de filo o de silko, di qua la bordo esas generale dentoza, uzata kom fundo por flori, ornivi facita per spindelo o per agulo. – F

dentifric.o Preparuro qua uzesas por frotar, por netigar la denti. – AFHI

dentin.o Ivoro dil denti. – AFGI

denunc.ar {tr} Indikar (ulu) kom kulpinta, precipue a la tribunali od a la policisti. – AFGHIR

deontologi.o Studio pri devi, etikala obligi e yusta konduto, precipue koncerne profesionala domeni: *deontologiala kodexo*, *medikala deontologio*. – AFGHIR

depart.ar {ntr} (de, ad) Forirar de loko. – AFHI

department.o Dividuro teritoriala, o resortiso teritoriala. – AFGHIR

depend.ar {ntr} (de) Ligesar necese a persono od a kozo, kom nepovanta esor o realigesor sen lu. – AFHI

deperis.ar {ntr} Tale febleskar ke morto probable eventos balde. – FI

depesh.o Informo (publika o privata) sendita

(ad ulu) per moyeno rapida. – AFGHIR

deplor.ar {tr} Manifestar, expresar, profunda chagreno pro (ulo). – AFHIR

deponent.a (*gram. Latina*) Qua havas la formo pasiva e la senco aktiva. – AFGHI

deport.ar {tr} Duktar (kondamnito) adexter la teritorio ad-an loko de ube lu devos ne ekirar. – AFGHIR

depoz.ar {tr} Pozar (kozo) en loko ube lu esos sekura. – AFGHIR

depres.ar {tr} Abasar la nivelo per preso de alte ad infre. – AFGHI

deput.ar {tr} Elektar (ulu) por reprezentar la naciono en asemblitaro deliberanta. – AFGHIR

deriv.ar {tr} **1.** Ekirigar de lua lito aquo fluanta, por direktar lu ad altra direciono. **2.** Atraktar (sango, humoro) de parto di la korpo ad altra, ube lia adfluo esas min danjeroza. **3.** Ekirigar (vorto) de altra per modifikar lua formo; (senco) de altra senco per extenso. e c. – AFHI

derm.o (*anat.*) Tisuo-fibroza ye qua konsistas la strato maxim dika e maxim profunde-situita di pelo, e quan kovras membrano surfacala (epidermo). – AFGHI

dermatit.o (*patol.*) Inflamo di pelo. – AFGHIR

dermatogen.o (*anat.*) Tisuo yuna qua, ye la somito di la stipo o di la radiko, produktas la epidermo o la "kofio".

dermatologi.o Fako di la medicino qua studias la morbi di la pelo. – AFGHIR

derog.ar {ntr} (de) (yurocienco) Eceptar, violacar provizore, ula lego o regulo. – AFGHI

dervish.o (che la Mohamedisti) Quaza monako. – AFGHIR

des (*muziko*) La noto duesma di la do-gamo bemoloza.

des- La antonimo di (to quon indikas la radiko).

desegn.ar {tr} (per, sur, e c.) **1.** Riproduktar, per krayono o plumo, la formo di la objekti. **2.** Igar videbla la konturi. – AFHI

deser.o La kozi servata laste, lor repasto: fromajo, frukti, kuko, e c. – AFGR

desert.ar {tr/ntr} Abandonar loko (precipue aludante armeano) o partiso, e c. quin onu devas ne livar. – AFGHIR

deserv.ar {tr} (en templo, kirko, sinagogo) Agar la servado religiala. – AFGH

desikator.o **1.** (*kem.*) Aparato sikigera. **2.** (*tekn.*) Aparato en qua onu pozas diversa texo-materii por determinar la pezo vera di la vari en paki. – AFGHIR

deskript.ar {tr} Reprezentar skribe o parole (persono, kozo) pri lua traiti extera. – AFHI

despens.o Loko ube onu inkluzas la provizuri (en kolegio, farmo-domo, e c.) – FHI

despit.ar {ntr} (pri, pro, de) Iracar pro desprizeso, desegardeso, o pro ke altru preferesas a ni, e chagrenas pri lo. – AFHI

despot.o Monarko absolutista qua guvernas segun sua arbitrio. – AFGHIR

destin.ar {tr} (ad, por) **1.** Fixigar anticipe (ad ulu) kom esonta lua loto. **2.** Fixigar anticipe kom uzota por ta o ca skopo. – AFGHI

destrukt.ar {tr} **1.** Desfacar (lo facita). **2.** Ruinar tote. – AFGHIR

detach.ar {tr} (*armeo*) Sendar (ulu, trupo) separite, aparte. – AFG

detachment.o (*armeo*) Mikra korpo de armeani quan onu detachas de korpo plu granda. – AFG

detal.o La partikularajo di objekto. – AFGHIR

detektiv.o Policisto komisita por explorar. – AFGR

detektor.o (*elektr.*) Aparato por transformar elektro-magnetala ondi a formo di energio perceptebla da la orelo o da la okulo. – AFGHI

determin.ar {tr} **1.** Fixigar (ulo) quo esas ankore dubitebla. **2.** (*gram.*) Fixigar la rolo, en la frazo, di propoziciono chefa (aludante propoziciono acesora). – AFGHIR

deters.ar {tr} (per) Netigar per eventigar la evakueso di la humoro, di la puso, e c. – AFGI

deton.ar {ntr} Eventigar bruiso subita per bruska expanso di gaso. – AFGHI

detriment.ar {tr} Efektigar ad ulu (ad ulo), perdo, mem ne-vole e mediate. – AFHI

deuteri.o (*kem.*) Izotopo di la hidrogeno, ek qua ol esas extraktata, havanta maso atomala duopla kam olta di la hidrogeno ordinara. – AFGHIR

deutomerit.o (*zool.*) La segmento dopa dil korpo di la *gregarini, en qua esas la nukleo. – AFGHI

deutoplasm.o (*biol.*) Rezervo-materii inkluzita en la citoplasmo e ne vivoza.

dev.ar {tr} Obligesar agor ulo. (Ta vorto konvenas ad obligesi omna ed omnaspeca; uzenda en omna imperi, preskripti e konsili. Obligeso dependas de volado.) – FHI

devalor.ar {tr} (*financo*) Diminutar la valoro di moneto papera relate oro.

devalu.ar {tr} (*financo*) Substitucar a monet-unajo, altra monet-unajo qua kontenas min multa oro. (Ta operaco konsakras legale la devaloreso di moneto, por sekurigar la stabileso di ica.)

devanc.ar {tr} Pasar preter objekto movanta en la sama sinso. – Pasar preter sua rivali, pri rango, en hierarkio. – F

devast.ar {tr} Ruinar (regiono per destruktar arbori, cereali, lojeyi, e c., tale ke la sulo igesas nuda). – AFHI

develop.ar {tr} **1.** Igar parkreskar to quo kontenesas en jermo. **2.** Igar parkreskar ulo – to quo esas virtuala, potenciala. – AFI

deviac.ar {nt} (de) Eskartesar de la voyo rekta; eskartesar de la direciono normala. – AFHI

deviz.o Formulo quan onu skribis super, sub od apud la skudo en la blazono, olim. – AFGHIR

devoc.o Zelo por religio, por la praktikado religiala. – AFGHI

devor.ar {tr} **1.** (aludante animalo) Saturar su per sua raptajo. **2.** Manjar avide. – AFHI

devot.a Konsakrita a servar od a sorgar la interesti di ulu. – AFGI

dextr.a Situita ye la latero opozita ad olta ube trovesas la pinto di la homo-kordio. – AFHI

dextrin.o (*kem.*) Substanco analoga a gumo, di qua la kompozanti kemiala esas sama kam olti di amilo, e quan onu uzas por apretar, bluizar. Simbolo kemiala: $(C_6H_{10}O_4)n$. – AFGHIR

dezert.a Qua ne esas sovaja (od arida), ma ne-habitata. – AFHI

dezinenc.o Fino-literi di vorto, qui expresas la flexioni. – FGHI

dezir.ar {tr} (pro) Tendencar a (kozo quan onu volas posedar, od ago quan onu volas efektigar – segun quante ta voli esas satisfacebla). – AFHI

dezol.ar {tr} Frapar (ulu) per aflikto troa, pro qua judikeble omno mankas a lu. – AFHI

di (*gram.*) Prepoziciono qua expresas la relato di persono o kozo: **1.** kun termino a qua ta persono o kozo apartenas, o de qua lu dependas; **2.** kun termino submisita a lua efiko.

di.o Tempo-quanto qua fluas (inter du pasi da Suno ye la sama meridiano, de dimezo a dimezo), e qua varias segun la epoko di la yaro (t. e. segun la situeso di Tero sur ekliptiko). – AFHI

diabas.o (*geol.*) Roko eruptala, qua havas la sama kompozanto mineralogiala kam diorito, e strukturo ed intrikajo de prismi aplastita, feldspata, aglomerita en plaji de piroxeno. – AFG

diabet.o (*patol.*) Morbo karakterizata da ek-sekreco abundanta di urino qua kontenas plu o min multa elementi sukra – e da deperiso gradoza. – AFGHIR

diabl.o **1.** (en la religio Kristana) La demono di lo mala, Satanas, princo di la anjeli rebela. **2.** Persono o kozo quan onu komparas a diablo. – AFGHIR

diad.o **1.** Asemblajo de du principi, de du

elementi. **2.** (*filoz.*) Duo ek la principo unesma (monado) e la principo interiora, qua devenas de ica.

diadem.o **1.** Bendo ornizita ye broduri, lapidi, quan la suvereni weris zone sur sua fronto. **2.** Bendo, kapo-ringa, ye qua konsistas la krono di la suvereni. – AFGHIR

diafan.a Qua lasas pasar la lumo-radii, tale ke onu povas dicernar la objekti tra lu. – AFHI

diafiz.o (*anat.*) Korpo di la osti longa. – AFG

diafragm.o **1.** (*anat.*) Muskulo parieta inter la pektoro e la abdomino. Parieto qua dividas ula organi. **2.** (*optiko*) Cirklo opaka, muntita en teleskopo o lorno, por haltigar la radii qui ne kuniras a la foko. Disko kun truo ronda, quan la fotografisto muntas en la objektalo samaskope. – AFHIR

diagnoz.ar {tr} Determinar (morbo) per la simptomi qui esas lua propraji. – AFGHIR

diagonal.a Qua iras de angulo ad angulo opozita. – AFGHIR

diagram.o Expresuro grafika, tabelo lineala, cifrala, ek la parti di ensemblo ed ek lia inter-relati. – AFGHIR

diakaustik.a (*geom.*) Produktita da la inter-seki di la radii refraktita.

diakilon.o **1.** Emplastro ek dekokturo de gladiolo-radiki, de oleo e de litargiro, a qui onu adjuntas ulakaze gumo-rezini, pecho blanka, terpentin-oleo, vaxo. **2.** Sparadrapo ek ta emplastro, extensita sur tela peco. – AFG

diakon.o (en la eklezio katolika) Kleriko qua havas la duesma ek la ordi superiora. – AFGHIR

diakonis.o (*religio*) **1.** En la komenco-periodo di la eklezio Kristana: filiino o vidvino qua recevis la impozo di la manui, e su konsakris a la entrateno di la templi, di la povri, e c. **2.** En ula sekti di protestantismo: damo qua su konsakris a verki piesala, karitatala. – AFGHIR

diakritik.a Qua esas signo adjuntita a litero (supersigno, subsigno, e c.) – kom exempli: ç, â, ĝ, ë, e c.) – AFGHIR

dialef.o (*ling.*) Separo pronuncala e metrikala di vokalo finala di vorto de vokalo komencala di la vorto sequanta, tale ke la du vokali egardesas kom apartenanta a du diferanta silabi en la verso. – I

dialekt.o (*linguistiko*) Varietato regionala di linguo. – AFGHIR

dialektik.o Metodo per qua onu deduktas rezoni, uzata por demonstrar o refutar. – AFGHIR

***dialektologi.o** (*ling.*) Sistemala studio pri la diversa dialekti di linguo. – AFGHIR

dializ.ar {tr} Separar du substanci dissolvura, per difuzo tra parieto poroza, quan un de li povas trairar. – AFG

dialog.ar {ntr} (kun) Konversar kun un persono. – AFGHIR

diamagnet.a Qua aquiras magneteso negativa. – AFGHIR

diamagnetism.o (*fiz.*) La proprajo di ula substanci esar diamagneta. – AFGHIR

diamant.o (*mineral.*) Lapido ek karbo kristaligita, un sorto di qua uzesas kom juvelo pos facetizo (se lu esas pura). – AFGHIR

diametr.o (*geom.*) Lineo rekta qua pasas tra la centro di cirklo, di sfero, di sferoido, e di qua la extremaji tushas la periferio. – AFGHIR

diant.o (*bot.*) Planto gardenala, de la familio "kariofilei". (L. *dianthus*). – L

diapazon.o (*muz.*) Instrumento qua donas noto uzata kom departo-punto por regular la tono. – AFGHIR

diapedez.o (*patol.*) Hemoragio tra la pelo-pori. – AFGHIR

diapozitiv.o Plako diafana o filmo kun imajo fotografala pozitiva imprimita, por projektesar sur skreno. – FGHIR

diare.ar {ntr} (*patol.*) Ofte evakuar feko liquida ek la intestino. – AFGHI

diari.o Dio-libro. – AGHI

dias.o (*geol.*) Nomo donita olim, da Macon

(1839) a la strato geologiala permiana. – AG

diastaz.o (*kem.*) Substanco azotoza, neutra, extraktita de hordeo, de frumento, e c. qua efikas quale fermento a la amilo di la grani, tale ke lu separas la sukro e la dextrino de la substanci nesolvebla kun qui li esas mixita. – AFGHIR

diaster.o (*biol.*) Amfiastero. – AFGHI

diastol.o (*anat.*) Movo di dilato di la kordio e di la arterii, qua alternas kun la movo di konstrikto (sistolo). – AFGHI

diatez.o (*fiziol.*) Ta stando generala di la organismo di homo, maxim-multa-kaze atavismala od inata, qua, pos esir latenta, su manifestas per ula morbi. – AFGHI

diatome.o (*bot.*) Familio de algi feoficea, od algi bruna. – AFGHIR

diatonik.a (*muziko*) Qua procedas segun la sucedo naturala di la toni e la mi-toni di la gamo. – AFGHIR

diatrib.o **1.** Diserturo kritikoza. **2.** Kritiko akra. – AFGHIR

dic.ar {tr} (ad, pri, pro) Savigar per vorti e signi (to quon onu havas komunikenda). – FHI

dicern.ar {tr} Vidar o komprenar la difero inter du kozi (t. e. ke li interdiferas). – AFHI

dicion.o Arto, maniero parolar o deklamar. – AFGHIR

dicionari.o Vorto-libro en qua esas definita la senco di la vorti klasifikita alfabetale (quale en ica verko). – AFGHIR

diciplin.ar {tr} Kustumigar a la regulo di subordino e di ordino, impozata a la membri di korpo, di organismo. – AFGHIR

dicipul.o Persono qua asimilas la lecioni di maestro o la doktrino di ulu. – AFHI

didaktik.o La doco-cienco. – AFGHIR

didelf.o (*zool.*) Grup-uno mamifera (marsupiali), di qua la femino havas abdomino-posho en qua elu shirmas sua yuni dum la kelka monati qui sequas lia nasko. (L. *didelphus*). – L

diedr.a (*geom.*) Qua konsistas ye du plani. – AFG

dieldrin.o (*kem.*) Substanco kun formulo $C_{12}H_8Cl_6O$, tre aktiva insektocidivo, qua transformesas a kompozuro toxika per expozo a la lumo sunala. – AFGHIR

dielektrik.o (*elektro*) Omna medio qua posibligas nur tre febla o desegardebla kondukto di elektro.

dierez.o (*ling.*) Separo pronuncala e metrikala di du foni normale formacanta diftongo, en vorto, tale ke li egardesas kom apartenanta a du diferanta silabi, quale se li formacus hiato. La dierezo indikesas ofte per tremao. – AFGHIR

diet.o **1.** Nutro-rejimo qua konsistas ye la absteno tota o parta de nutrivi. **2.** En ula stati di Europa (ante 1914): Germania, Suedia, Polonia, Suisia, Hungaria – asemblitaro politikala suprega, ek elementi diversa segun la charto politikala di la stato. – AFGHIR

dietetik.o Parto di medicino, qua traktas la nutro-rejimi. – AFGHIR

diez.o (*muziko*) **1.** Intervalo de un mi-tono per qua onu elevas noto. **2.** Signo (#) quan onu pozas acidente avan noto od an la klefo por savigar ke onu devas elevar ye un mi-tono omna noti skribita sur la sama lineo, en la muzikajo.

difam.ar {tr} Dicar ulo, exakta o ne-exakta, qua atakas la honoro di ulu o lua bona reputeso; ago punisebla da la lego civila. – AFHIR

difer.ar {ntr} (de, per) Esar des-simila (kam). – AFGHI

diferenci.ar {tr} Eventigar la ensemblo de fenomeni qui, de la ovo, produktas la tisui diversa ye qui konsistas organismo komplexa. – AFGHI

diferencial.o (*tekn.*) Mekanismo muntita sur la arboro di la movo-roti di automobilo, por posibligar ke, lor jiro, la roto exter-jira aquirez la rotaco-rapideso di la roto interna-jira. – AFGHIR

difrakt.ar {tr} Produktar deviaco semblanta di la lumo-radii kande li frolas la bordi di korpo opaka. – AFGHI

difteri.o (*patol.*) Morbo quan karakterizas la formaco di pseudo-membrani en la guturo. – AFGHIR

diftong.o (*linguistiko*) Asemblajo de du vokali qui pronuncesas per un voc-emiso (kom ex.: au, eu, ie.). – AFGHIR

difuz.ar {tr} Extensar omna-direcione, omna-sinse. – AFGHIR

dig.o **1.** Konstrukturo por preventar inundi; longa konstrukturo destinita a retenar la aquo, sur litoro o sur rivo, alonge lageto, an la enireyo di portuo. **2.** (metaf.) Obstaklo opozita a to quo tendencas ekirar de sua limiti. – FHI

digest.ar {tr} (*fiziol.*) Elaborar (nutrivo) por igar asimilebla la parto nutriva, e separar ica de olta qua esas eliminenda. (Anke metaf.) – AFGHI

digital.o (*bot.*) Planto di qua la floro esas simila a ganto-fingro, e la floro uzata por plulentigar la movi di la homo-kordio. (L. *digitalis*). – AFGHIL

digitalin.o Substanco efikera di la digitalo purpura. – AFG

digitigrad.o (*zool.*) Bestio qua, pro havar la tarso e la metatarso plu alta kam normale, apogas su sur sua fingri exkluzive, lor marcho. – AFHI

dign.a Qua meritas (favoroze o desfavoroze) ulo. – FHI

digram.o (*linguistiko*) Grupo de du literi; son-uno simpla, reprezentata skribe per grupo de du literi. (Kom ex.: sh, ch, e c.) – AFGHI

digres.ar {ntr} (pri diserto) Traktar, eskartante su, deviacante, de la temo. – (*astron.*) Elongaco maxima di planeto interiora. – AFHI

dijital.a **1.** Prizentanta informi per cifri, ne per montrilo: *dijitala horlojo*. **2.** Funcionanta per limitizita quanti, nechanjebla kontinue: *dijitala komputero, televiziono*. – AFGHI

dik.a Konsiderata segun la dimensiono opozata a longeso ed a larjeso. – AG

diklin.a (*bot.*) Di qua la floruli separesas de la florini. – AFGHI

dikogam.o (*bot.*) Dicesas pri la flori hermafrodita, en qui ne eventas sam-instante la developeso di la stamini e di la pistilo.

dikotiledon.a (*bot.*) Di qua la embriono havas du lobi (kotiledoni). – AFGHI

dikotom.a (*bot.*) Di qua la stipi di la rameti e di la pedunkli esas dividita – subdividita duope. – AFGHIR

dikotomi.o (*logiko*) Metodo di divido, per subdivido du-unaja. – AFGHIR

dikt.ar {tr} Dicar (ulo) koram ulu, por ke lu skribez olu segun ke la vorti pronuncesas. – AFGHIR

diktam.o (*bot.*) Planto aromata de la familio "labiei", konsiderita olim kom remediilo kontre la vunduri. (L. *dictamnus*).

diktator.o **1.** (en Roma, antique) Stat-oficiero extraordinara e provizora, di qua la autoritato esis sen restrikto. **2.** (nun) Ta homo qua recevas od arogas a su la yuro koncentrar en su omna autoritato, omna yuri. – AFGHIR

dil {prepoziciono kun artiklo} Di la.

dilat.ar {tr} **1.** Extensar korpo elastika. **2.** (*fiziko*) Augmentar la volumino di korpo (per la efiko di kaloro) sen augmentar lua maso. – AFHI

dilem.o (*logiko*) Rezono en qua onu reduktas omna kazi a du alternativo-branchi interkontrea, inter qui absolute oportas selektar, ica esante exakta se la altra esas ne-exakta, e qui du duktas a la konkluzajo quan onu volas demonstrar.

dilet.ar {tr} Prisar e kultivar, pro la plezuro de lo, arto, cienco, e c. – AFGHIR

diligent.a **1.** Qua manifestas sorgo zeloza. **2.** Qua manifestas agereso konstanta en la exekuto di ulo. – AFHI

dilijenc.o Granda veturo publika, kun plura faki, por transportar la voyajanti. – AFGHIR

dilut.ar {tr} **1.** Dissolvar substanco en liquido; (*homeopatio*) tenuigar la dozo de medikamento, per adjuntar a lu liquido. **2.** Pozar en aquo ula substanci solvebla, por transformar li a pulvero nepalpebla, per dekanto. – FHI

diluvi.o Granda inundo qua submersis la terglobo e perisigis preske omna homi (segun Biblo). – AFGHI

diluvion.o Diluviala formacuro.

dimension.o (*matem.*) L'ampleso di korpo en irga de la tri direcioni di alteso, larjeso e profundeso. – AFGHI

diminut.ar {tr/ntr} **1.** Igar min granda, min multa, per la removo di parto. **2.** Divenar min granda, min multa, per la perdo di parto. – AFGHI

dimiti.o Stofo mixura, ek lino-warpo e kotono-wefto. –AG

dimorf.a (*kristalografio*) Qua havas kom proprajo kristaleskar ye du formi qui apartenas a du sistemi geometriala interdiferanta.

din.a Tre poke dika. – AG

dinam.o (*tekn.*) Generatoro di elektro-fluo kontinua, kun magneto-feldo auto-ecitata. – AFGHIR

dinamik.o La cienco pri la kalkulo di la movi di la korpi qui submisesas a la efiko da la forci qui movas li. – AFGHIR

dinamism.o (*filoz.*) Sistemo en qua materio konsideresas kom facita ek forci qui esas ipse efikiva. – AFGHIR

dinamist.o Partisano di dinamismo.

dinamit.o Explozivo ek mixuro de nitroglicerino e substanco inerta (sablo quarcoza, greso polva, e c.) – inventita da Alfred Nobel. – AFGHIR

dinamometr.o Instrumento por mezurar la povo di motoro, la forteso muskulala di la homi, di la animali. – AFGHIR

dinamometri.o Evaluo e komparo di la fortesi, per dinamometro.

dinasti.o Serio de suvereni, decendinta de un ancestro. – AFGHIR

dind.o (*zool.*) Galinaceo di qua la kaudo, kurvatra abanike, esas extensebla rotatre quale olta di pavono. – (L. *maleagris gallopavo*). – FI

dine.ar {ntr} Repastar, en la vespero (cirkum 19 o 20 kloki). – AFG

dinosaur.o (*paleontol.*) Komuna nomo di diversa *sauri del *ordoni *Saurischia* ed *Ornithischia*, ofte tre granda, qui preponderis en la ekosistemi di *mezozoiko dum c. 160 milion yari. – AFGHIR

dinoteri.o (*zool.*) Genero de mamiferi rostroza, ye qua konsistas la familio "dinoteridi". – AFG

diocez.o (*eklezio katolika*) Distrikto di qua la judicieso religiala resortisas ad episkopo od arkiepiskopo. – AFG

diod.o Aparato elektronikala qua posibligas la paso di korento elektrala en un sinso e blokusas ol en l'altra sinso. – AFGHIR

dioik.a (*bot.*) Di qua la floruli e la florini esas sur stipi diversa.

dioptr.o La fenestreto tra qua onu regardas por vizar punto per la instrumento di qua la nomo esas "alidado". – AGHIR

dioptri.o (*optiko*) Mezur-unajo por la vitro-diski di la binokli.

dioptrik.o (*optiko*) Teorio di la vitro-diski optikala. – AFG

dioram.o Pikturo granda-dimensiona, facita ek farbi diafana sur telo sen bordi videbla, di qua onu variigas la lumizo por prizentar diversa iluzioni optikala a la personi qui spektas lu de loko obskura. – AFGHIR

diorit.o (*geol.*) Roko fairatra, ek feldspato e verda amfibolo. – AFGHIR

dioxid.o (*kem.*) Oxido di qua singla molekulo kontenas du atomi di oxigeno. – AGIR

dioxin.o (*kem.*) Kompozuro organika di qua la strukturo konsistas ek ringo kun quar atomi di karbo e du di oxigeno, kun formulo $C_4H_4O_2$. – AFGHIR

diplas.ar {tr} Removar (ulo, ulu) de lua plaso. – AF

diplo.o (*anat.*) **1.** Asemblajo de du lami osta, kompakta, ye qui konsistas la surfaci interna ed extera di la kranio. **2.** Tisuo sponjatra quan onu renkontras inter la surfaci di ta osti, e, generale, en la osti plata.

diploid.a (*biol.*) Qua havas paro de singla tipo di kromosomo. – AFGHIR

diplom.o **1.** (olim) Akto oficala (faldita e siglita) qua emanis de suvereno ed establisis o konfirmis yuro, privilejo. **2.** (nun) Akto emananta de universitato, fakultato, skolo publika, qua grantas grado, titulo. – AFGHIR

diplomac.o Fako di politiko, qua koncernas la relati di populo, di guvernistaro, kun altra, la negocii, la kontrati internaciona. – AFGHIR

diplomatik.o Cienco di qua la studiajo esas la diplomi, charti, ed altra tituli, la verifiko di la autentikeso, di la integreso di la akti, e c. – AFGHIR

diplostemon.o (*bot.*) Floro o planto di qua la quanto di la stamini esas duopla ye olta di la sepali e di la petali.

diport.o (*financo*) Ajorno, til liquidaco borsala proxima, di la livro di valor-akti (acioni, obligacioni), vendita, pagante premio; la premio pagata por ta ajorno. – FGHI

dipter.o (*zool.*) Insekto sugera, di qua nur la du ali supra esas developita, le infra esante remplasigita da organi rudimenta. – AFGHI

diptik.o **1.** (en la epoki antiqua) Asemblajo de du tabuleti ivora sur qua onu skribis (en Roma) la nomo di la konsuli e di la stat-oficieri alta-ranga; en la Eklezio katolika, la nomi di la episkopi, di la bonfaceri di la Eklezio, di la martiri, e c. **2.** (nun) Pikturo basreliefa, kovrita da quaza shutro di qua la surfaco interna esas anke pikturoza e skulturoza. – AFGHI

direcion.o Lineo rekta segun qua korpo su movas o pozesas. – AFGHIR

direkt.ar {tr} **1.** Funcionigar segun ta o ca konduto-lineo; (aludante kleriko) trasar ad ulu la konduto-lineo quan lu devas sequar pri lua koncienco. **2.** Movigar ad skopo indikita. – AFGHIR

Direktori.o (*historio di Francia*) Komisitaro de kin membri, qua investesis per la povo exekutala, de 1795 til 1799. – AFGHIR

diret.a **1.** (pri treno) Qua, segun lua itinerario, atingas sua destino-staciono sen haltir ye la multa stacioni di la interspaco. **2.** (pri voyo) Rekta; sen-sinua o poke-sinua. **3.** (pri cito) En qua onu reportas, uzante la pronomo "me", la vorti pronuncita (reale o konjektate) da ulu. **4.** (pri metodo) Qua iras rekte a la skopo. – AFGHI

dis (*muziko*) La noto duesma di la do-gamo, diezoza.

dis- Prefixo qua indikas ideo di semeso hike ed ibe, hazarde.

disenteri.o (*patol.*) Inflamuro di qua la fonto esas en la grosa intestino, qua karakterizesas da ofta kaki di materio mukatra, sangoza, akompanata da koliki forta e da doloriganta tenseso di la regiono anusala qua bezonigas kako-probo (olqua esas sen-sucesa). – AFGHIR

disert.ar {tr} (pri) Prizentar ideo-developo pri temo, pri doktrino-punto. – AFGHIR

dish.o Nutrivo destinita a prizentesar lor repasto. – A

disident.a Qua ne konkordas kun la religiani maxim multa, pri ula punto, dogmato. – AFGHIR

disimul.ar {tr} Celar sua pensi, opinioni, sentimenti, o fingar altri. – AFHI

disip.ar {tr} Ofte spensar abunde ed ecese de sua havajo, po kozi frivola e sterila. (Metaf.) Onu disipas sua energio, sua atenco ye multa objekti e skopi. – AFHI

disjuntiv.a **1.** (*logiko*) Qua indikas la separeso di la du termini di propoziciono. **2.** (*gram.*) Qua indikas ke la vorto separesas, pri lua senco, de la vorto qua sequas lu.

disk.o **1.** (en la epoki antiqua) Cirklajo pezoza, fera o petra, quan onu probis lansar maxim adfore lor la exerci, la ludi atletala. **2.** Nomo di omna korpo plata e cirkla (kom ex.: disko fonografala, e c.) –

AFGHIR

diskont.ar {tr} (*banko*) Anticipe pagar ad ulu la pekunio-quanto qua debesas a lu, prece di retenajo kalkulita segun la interesti di la pekunio-quanto dum la tempo qua fluos til la pago-dato normala, konvencionita (ye procento qua varias segun la kurso di la merkato). – AFGHIR

diskret.a Qua evitas jenar o tedar la kunhomi per sua demandi, o nocar li per agi neprudenta (ex.: revelo di sekretaji). – AFGHIR

diskriminac.ar {tr} Desfavorar persono o grupo de personi pro lua o lia individual traiti od opinioni (raso, sexuo, sexual preferi, evo, sociala klaso, partiso, religio, edc). – AFGHIR

diskriminant.o (*algebro*) **1.** Funciono di la koeficiento di equaciono di la grado duesma, qua posibligas dicernar ka la kurvo reprezentata da la equaciono en koordinati ortangula esas kurvo vera, o sistemo de du rekti, – en la kazo di elipso – kad ica esas reala od imaginala. **2.** Dicesas anke pri la equaciono $D = b^2 - 4ac$, en qua a, b, c esas la koeficienti di $ax^2 + bx + c = 0$. – AFG

diskurs.ar {ntr} (pri) **1.** Developar temo oratorala koram un o plura personi, animante la pronunco per gesti. **2.** Developar docive temo (parole o skribe). – AFGHIR

diskursiv.a (*logiko*) Qua pasas de un ideo ad altra, qua procedas per serchi inter-sucedanta (opoze ad intuicala). – AFG

diskut.ar {tr} Studiar problemo, questiono, ponderante la "por" e la "kontre". (Aludante personi qui ne havas la sama opiniono). Kambiar argumento-punti pri ula temo. – AFGHIR

dislexi.o (*med.*) Trubleso pro qua on sucesas nek lektar nek komprenar texto skribita, quankam on esas kapabla lektar e komprenar singla vorti. – AFHIR

dislok.ar {tr} Separar violentoze (la parti di ensemblo). – AFGHI

dism.o **1.** Dekimo de la rekoltajo (che la Judi, olim) presustracionata por ofrar a la Sinioro o donata a la levidi. **2.** Parto (variiva) de la rekoltajo, presustracionata da la eklezio katolika e da la siniori feudala. – FHI

disoci.ar {tr} (*kem.*) Separar la elementi unionita. (Anke metaf.). – AFGHIR

disonanc.ar {ntr} Formacar harmonio poke agreabla audale. – AFGHIR

dispach.o (*komerco*) Aranjo, konvenciono pri la perdi, la avarii, inter kompanio di asekuro navala e la asekurito. – FGH

disparat.a Qua shokante dessimilesas to quo cirkondas lu. – AFGHI

dispens.ar {tr} (de) **1.** Permisar specale (ad ulu) agar o facar ulo quon interdiktas la regulo di la eklezio katolika, o ne agar o facar to quon lu preskriptas. **2.** Permisar (ad ulu) ne agar o facar ulo. – AFGHIR

dispensari.o Loko en qua la povri povas konsultar mediki e recevar flegi o medikamenti (sen lojar en olu). – AFHI

dispepsi.o Desfacileso pri digestar. – AFGHI

dispers.ar {tr} Separar per pulsar li, per igar li disirar (kozi, personi, qui asemblesis). – AFGHI

dispirem.o (*histologio*) Spiremo duopla qua, dum mitoso, aparas an la poli di la celulo, kande la kromosomi rigrupigas su por formacar la elementi nuklea di la du celuli nova.

dispon.ar {tr} Agar segun sua arbitrio pri ulo, pri ulu; darfar agar, uzar, ulo quale onu volas lo. – AFGHIR

disput.ar {ntr} (pri, pro) Komencar kontre ulu lukto per vorti violentoza, grosiera. – AFGHIR

dist.ar {ntr} (de, per) Interseparesar per ula quanto de spaco o de tempo. – AFGHIR

distal.a (*anat.*) Qua esas maxim fora del centro en korpo(parto): *distala surfaco di dento*. – AFGHIR

distik.o **1.** (*metriko antiqua*) Asemblajo de du versi; asemblajo de un hexametro ed un pentametro. **2.** (*prozodio moderna*) Poemeto de du versi. – AFGHI

distil.ar {tr} Purigar (substanco) per vaporigar la parto volatila e kondensar ica, per (kom exemplo) alambiko. – AFGHIR

disting.ar {tr} (per) Igar rikonocar (persono, kozo) per atribuar a lu karakterizivo, traito, marko, tale ke onu povas dicernar lu. – AFGHI

distint.a Markizita ye karaktero partikulara, qua impedas konfundar lu kun ulo analoga.

distrakt.ar {tr} Deturnar la mento, la atenco de lua objekto, sive per amuzivi, sive per irga moyeno altra. Existas menti nature distraktita o distraktebla, qui distraktesas da irga kauzo extera, o mem da nula. – AFHI

distribut.ar {tr} (inter, che) Dividar, donante un parto a singlu, inter plura personi o plura loki, kun dicerno, ne hazarde. – AFGHIR

distrikt.o Teritorio limitoza qua, en ula landi, resortisas a ta o ca judiciistaro. – AFGHIR

diten.ar {tr} Konservar (ulo) kom posedajo til ula evento. – AFGHI

ditiramb.o **1.** (en la epoki antiqua) Poemo lirika por honorizar Bako. **2.** (metaf.) Laudo entuziasmoza. – AFGHIR

ditres.o **1.** Kordio-preseso laceranta. **2.** Situaciono kordio-laceranta. **3.** Situaciono di ta qua balde perisos se ne helpota quik. – AF

divag.ar {ntr} Lasar sua penso irar exter la limiti di raciono. – AFHI

divan.o Kanapeo sen dors-apogilo, ma kun kuseni movebla quin onu apogas kontre muro. – AFGHIR

diven.ar {ntr} Komencar esar (ulo) ye ta o ca instanto. – FI

diverg.ar {ntr} (aludante elementi plu o min inter-apuda an la departo-punto) Inter-eskartar sempre plu multe, segun ke li plulongeskas. – AFGHI

divers.a **1.** (aludante kozi quin onu komparas) De qua singla havas karaktero diferanta de olta di la ceteri. **2.** Plura (personi o kozi) di qui la naturo, la karaktero esas interdiferanta. – AFGHIR

diversion.ar {ntr} **1.** (pri operaco militala) Deturnar la enemiko de la punto quan lu atakas, per koaktar lu a su-defenso en punto altra. **2.** Ago qua deturnas la spirito, la kordio, de to quo fatigas lu, suciigas lu, ad objekto altra. – AFGHIR

divertikul.o (*anat.*) Apendico kava, analoga a sako-strado, qua debushas en kavajo naturala di la homo-korpo.

divid.ar {tr} **1.** (*matem.*) Donite la produto de du faktori ed un ek ici, determinar la faktoro nekonocata. **2.** Igar, de toto, plura parti. – AFGHIR

divin.ar {tr} **1.** Savar, per moyeni supernatura, to quo celesas en la tempo pasinta, prezenta, futura. **2.** Deskovrar, per konjekti, supozi, interpreti, to quon onu ne savas. – AFHI

divizion.o **1.** En armeo, grupo de armeani qua kompozesas ek adminime du brigadi. **2.** En navaro, parto de eskadro qua kompozesas ek adminime tri milito-navi komandata da un chefo. – AFGHIR

divorc.ar {ntr} (de) Dissolvar legale la mariajo per qua onu esas unionita a la spozo. – AFHI

divulg.ar {tr} Dissavigar da multa personi. – AFGHI

dizastr.o Desfortuno tre granda e subita, qua ruinas multa homi o tota socio, exemple: grava vinkeso, granda incendio, naufrajo. – AFHI

dizign.ar {tr} Decidar exakte (pri formo, dimensioni, materiali, edc) quale produktar ulo (domo, mashino, aeroplano, automobilo, moblo, kultelo, edc). – AFHI

"**djin**" (che la Arabi) Demono.

do (*muziko*) Noto unesma di la gamo ordinara, sen acidento.

do Konjunciono, uzata por kunduktar la konsequanto, la konkluzo di lo preiranta. – FI

doari.o **1.** (*yuro olima*) Parto de la havaji donita da la spozulo a sua spozino, quan elu posedeskis se elu divenis vidva, e qua

transpasis ad ilua filii. **2.** Revenuo atribuata a rejino, a princino salika. – FI

doc.ar {tr} (ad) Komunikar ad ulu (cienco, arto) per lecioni intersequanta. – L

docent.o En la universitati di Germania, profesoro di qua la lecioni pagesas, ne da la stato, ma da la studenti ipsa. – AFGR

docil.a Qua havas bona tendenci pri lasar su instruktesar e duktesar. – AFHI

dodekaedr.o (*geom.*) Poliedro kun dek-e-du edri. – AFGHIR

dodekagin.a (*bot.*) Qua havas dek-e-du stamini. – AFGHIR

dodekagon.o (*geom.*) Poligono kun dek-e-du anguli e dek-e-du lateri. – AFGHIR

dodekandr.a (*bot.*) Qua havas dek-e-du stamini.

dog.o (*zool.*) Hundo grosa e kurta, di qua la muzelo esas kurta, la maxilo e la mandibulo forta, la labii pendanta. – FG

dogan.o Administrerio qua impostas la vari taxita, kande oli eniras od ekiras la teritorio. – FHI

dogmat.o Kredendajo o punto, en doktrino religiala o filozofiala. – AFGHIR

dogmatik.o La teologio qua traktas la dogmato Kristana. – AFGHIR

dogr.o Mikra navo pontoza, quan onu uzas por peskar la harini e la makreli. – AFGHI

doj.o Duko elektita, chefo nominala di la republiki olima di Venezia e di Genova (Italia). – AFGIR

dok.o Maro-baseno por konstruktar o reparar navi; baseno cirkondata da kayi e warfi por charjar o descharjar navi. – FGR

doktor.o La persono qua obtenis la grado universitatala maxim alta en fakultato (teologio, yurocienco, medicino, cienci, literaturo). – AFGHIR

doktrin.o Ensemblo de nocioni propozata da ulu kom docenda pri temo. – AFGHIR

dokument.o Texto skribura, raporto-texto, akto, qua uzesas por klarigar fakti historiala, judiciala, e c. – AFGHIR

dol.o (*yurocienco*) Trompo (per tacar pri ula fakti konocinda da la koncernato; o per kredigar, da ica, fakti qui ne existas) qua detrimentas la interesti di ulu. – FGHI

dolar.o (*ekonomiko*) Monet-uno en Usa, Kanada, e. c. – AFGHI

dolc.a 1. Qua plezas a la gustado pro saporo agreabla. **2.** (metaf.) Qua donas juo subtila. – FHI

doli.o (*tekn.*) Kavajo qua esas ye la extremajo di la instrumento specala qua uzesas en la rivetago por impedar la riveto ekbatesar per la martelagi. – A

dolikocefal.a (Homo) di qua la kranio esas longa. – AFGHIR

dolman.o Vestio longa, ornita per frogi, quan weris ula armeani (kom exemplo: en Francia, la husari, la kaval-chaseri). – AFGHI

dolmen.o (*arkeologio*) Monumento megalita, qua konsistas ye un petro plata, pozita sur un o plura petri erektita vertikale. – AFGHR

dolomit.o Karbato de kalko o de magnezio, quan onu renkontras, kom roki, en masi quaze-marmora od en kristali di la sistemo romboedrala. – AFGHIR

dolor.ar {ntr} (pro, de, pri) Subisar sento laceranta de ula lezuri, de ula standi morbala qui afektas la korpo. – FHI

dom.o 1. Konstrukturo destinita ad uzesor kom habiteyo. **2.** Konstrukturo destinita ad uzo specala, publika o privata. – AFRL

domaj.ar {tr} (per, pro) Facar altero materiala, qua minbonigas, minaptigas, kozo (o la korpo di persono). – AFI

domati.o (*bot.*) Kavajo sur la korpo di ula planti, en qua insekti e sim. shirmas su. – AFGHI

domen.o 1. Sulo-peco quan ulu proprietas. **2.** Yuro di proprieto e di sinioreso ye ulu od ulo. (Anke metaf.). – AFGHIR

domestik.a (pri animali) Qua vivas apud la homo e servas lu por satisfacar lua bezoni o por lua plezuro. – AFHI

domicil.o 1. La habiteyo legala, oficala, di

ulu. **2.** (*astrologio*) Zodiako-signo sub qua astro konsideresis kom influanta maxime. – AFGHI

domin.o **1.** Robo flotacanta, kapucoza, per qua onu su vestizas kande onu iras por masko-balo. **2.** Ludilo ek duadek-e-ok mikra paralelepipedi osta od ivora, dividita a du parti, per qui onu obtenas la kombinuri diversa: blanka-blanka, blanka-aso, blanka-du, blanka-tri, e c. til sis-sis. – AFGHIR

dominac.ar {tr} **1.** Havar sub sua hegemonio, prepondero. **2.** Havar apud-sub su. – AFGHIR.

dominant.o **1.** (*muziko*) En la gamo ordinara, la noto kinesma, ta qua (pro formacar kun la unesma la konsonanco maxim perfekta) determinas la tono ed uzesas kom fundamento di la harmonio. **2.** En la plankanto, noto sur qua onu kantas la korpo di verso. **3.** (*kristalografio*) Tipo geometriala normala segun qua korpo kristaleskas. – AFG

dominikan.o Reguliero de la ordeno di la frati predikera, fondita da Santa Dominikus. – AFGHIR

domt.ar {tr} **1.** Koaktar ad obedio (animal ne-amansita). **2.** Koaktar ad obedio (ti qui refuzas submisar su). – FGHI

don.ar {tr} (ad) **1.** Igar disponebla da ulu. **2.** Propozar kondiciono determinita en la enunco di problemo. – AFHI

donac.ar {tr} Abandonar ad ulu la proprieto di ulo, sen recevar ulo po olu. – AFHIR

dop {prep} An la latero opozita ad olta ube situesas la vizajo di persono o la facio di kozo. – I

dorad.o **1.** (*zool.*) Mar-fisho de la familio "komberidi". (L. *coryphaena hippurus*). **2.** Mar-fisho de la familio "sparoidi". (L. *chrysophrys aurata*). – FGHIR

dorik.a (*arkitekturo*) La duesma ek la kin grupi arkitekturala che la Antiqui, karakterizata da koloni kaneloza, sen-baza, kapitelo ek granda muluro kalicatra, fuzo interruptata da triglifi. – AFGHIR

dorlot.ar {tr} (ulu) Traktar tenere, afablege. – F.

dorm.ar {ntr} Esar en ta stando dum qua (che homo od animalo), haltigesas ula funcioni lia vivo (precipue dum nokto), pro la neceseso di lia repozo. – AFHI

dorn.o (*bot.*) Pikanto qua kreskas sur ula planti. – **dorn.o-ginest.o** (*bot.*) Arbusto de la leguminosi kun branchi tre dornoza e folii pikiva (L. *Ulex europaeus*). – **dorn.o-perk.o** (*zool.*) Mikra ajilega fisho di aquo ne-saloza kun dorni su-erektiva sur la dorso, di qua la maskulo konstruktas la nesto (L. *Gasterosteus aculeatus*). – AG

dors.o (*anat.*) Facio dopa di la homo-korpo; facio supera di la animalo-korpo. – AFHI

dosel.o Kronatro qua superesas altaro, trono, e quan onu portas en la procesioni super la eukaristio. – H

dosier.o Dokumentaro pri certen afero o societo o persono. – AFGHI

dot.ar {tr} (per, ye) Provizar (homo) per la havajo quan lu adportas mariaje a sua spozo. – Provizar per ula qualesi. – AFHI

doz.o **1.** Quanto de medikamento, quan la malado devas absorbar en un foyo. **2.** Quanto quan onu devas inkluzar, en medikamento kompozaja, de singla ek la substanci ye qui lu konsistas. **3.** Quanto de to quo formacas kompozajo. – AFGHIR

dozen Dek-e-du. – AFGHIR

dracen.o (*bot.*) Planto ornamentala. (L. *dracaena*). – FGH

drag.ar **1.** Skurar (portuo, rivero, e c.) per deprenar de la fundo di la skurajo la gravio, la slamo, la rezidui. **2.** Arachar (ostri, musli) per skrapilo fera, adaptita a reto sakatra. **3.** Probar peskar (ankro di qua la boyo esas perdita) per kordego garnisita ye grapino quan onu tranas sur la fundo di portuo, rivero, e c. – AFH

dragoman.o Interpretisto en Oriento. – AFGHIR

dragon.o **1.** (olim) Soldato de la kavalrio lejera. **2.** (nun) Soldato de la kombato-infantrio, qua havas kasko stala kun krinaro pendanta. – AFGHIR

draje.o Mandelo, avelano, ed altra kozo kovrita per sukrajo harda. – F

drak.o **1.** Animalo mitologiala, quan la Antiqui reprezentis kom havanta ali, skrach-ungli, serpento-kaudo, e c. **2.** (*blaz.*) Reptero reprezentata en la eskudo kom havanta du pedi ed un kaudo. **3.** (*zool.*) Lacerto di India, qua vivas sur la arbori, e che qua la flanko-pelo povas extensar su tale ke olu formacas quaza ali e parafalo. (L. *draco*). **4.** (*astron.*) Stelaro en la mi-sfero boreala. – AFGHIR

drakm.o Unajo di pondero e di moneto che la Greki antiqua. – AFGHIR

drakonal.a Di qua la severeso esas extrema. – AFGHIR

dramat.o **1.** Teatrajo, en qua lo komika mixesas a lo tragediala. **2.** (aludante eventajo ek la vivo reala) Ensemblo de cirkonstanci violentoza, solvata per katastrofo. – AFGHIR

drap.o Stofo ek warpo e wefto lana, di qua la texuro (submisite a lanugizo ed a fulo) esas lanugoza. – F

drapir.ar {tr} Dispozar (tapeto-stofo) tale ke lu formacas ondi harmonioza. – AFGIR

drash.ar {tr} Frapar repetoze sur la garbi (de cerealo) rekoltita e dispozita sur sulo-peco plana ed harda, por separar la grani di la spiki. – AG

drastik.a (*medicino*) Qua purgas forte. – AFGHIR

dren.ar {tr} (*agrokultivo*) Liberigar (tereno humida) de la aquo ecesanta, plufaciligante la ekfluo per kanaleti ek briki, teguli, e c., quin onu dispozas ye ula profundeso-grado. – AFGHIR

dres.ar {tr} Kustumigar animalo pri agar docile e reguloze. (Onu dresas la animali por igar li exekutar ula movi determinita – ofte ne-naturala – o por servar la homo – kom ex. kavalkado – o por agar irga prodalaji). – FGR

drezin.o Vehilo biciklatra, sen pedali, movata dal uzanto per pedoshoki sur la sulo, anke fervoyala vehilo kun quar roti, movata per manivelo o motoro. – AF

driad.o (*mitologio*) Deino di la boski. – AFGHI

drift.ar {ntr} Esar pulsata da vento o marfluo deviace de sua voyo.

dril.o (*tekn.*) La instrumento qua portas e movas la borilo en metalo. – AGR

drink.ar {tr} Englutar liquido, aspirante lu per la boko. – AG

drog.o Ingrediento uzata en kemio, farmacio, tinto, ed en la ekonomio hemala. – AFGHI

drol.a Qua havas en su ulo stranja e plezanta. – AFG

dromedar.o (*zool.*) Kamelo un-giba. (L. *camelus dromedarius*). – AFGHIR

dron.ar {tr} Mortigar ulu, su, per asfixio en liquido. – A

dront.o (*zool.*) Granda ucelo kurta-pluma, di la insuli Maurico e Reunion, di qua la speco ne plus existas. (L. *didus ineptus*). – FGH

droser.o Nomo di certena planto-grupo karno-manjanta. – FHI

druget.o Stofo de lano, de lino e lano, de lano e silko, de silko, sur qua quaze-semesas desegnuri rekamita qui ne texesas en la fundo di la stofo. – AFG

druid.o Sacerdoto di la Galli (Kelti). – AFGHIR

drup.o (*bot.*) Frukto tre pulpoza, simpla, nedehicenta, kernoza (abrikoto, persiko, pruno, e c.) – AFHI

druz.o (*mineralogio*) En mineralo, inkrustajo de kristali di naturo interdiferanta, mineralo en qua trovesas ta kristali. – AFGH

du (*matem.*) La cifro "2". – AFGHIR

dubit.ar {ntr} **1.** Ne savar qua, ek du opinioni interkontrea, esas la exakta. **2.** Ne savar kad existas ulo exakta (pri). – AFHI

duel.ar {ntr} Interkombatar (aludante nur du adversi). Interkombatar (aludante du privati, de qui la una postulas de la altra la honor-satisfaco (pos ofenseso) per armo-lukto). – AFGHIR

duen.o **1.** En Hispania, muliero pasable olda,

quaza edukistino, adjuntita ad adolecantino od a yuna muliero di rango nobela, por moro-surveyar elu sencese. **2.** Oldino qua moro-surveyas adolecantino o yuna muliero. – AFGH

duet.o Muzikajo por du voci o du instrumenti koncertanta, kun o sen akompanuro. – AFGHIR

duk.o **1.** La homo qua havis la guvernereso, la sinioreso, di teritorio qua kovris plu kam un komtio. **2.** Suvereno di ula stati (duko di Brunswick, Granda Duko di Baden). **3.** Sinioro ye la grado maxim alta sub la rejo. **4.** Princo di suvereno-lineo qua recevis la titulo (Granda Duko di Rusia). – AFHI

dukat.o Olima monet-uno de oro pura, analogo a la florino, di qua la valoro equivalas 5 o 6 franki ora. – AFGHIR

dukt.ar {tr} Igar (persono, kozo) agar od irar en ta o ca maniero, per direktar ed akompanar lu. – AFHI

duktil.a Di qua onu povas extensar, longigar (filoforme) la materio sen ruptar lu. – AFGHI

dulkamar.o (*bot.*) Planto de la genero "solani", olim tre uzata kontre ula pelo-morbi. (L. *solanum dulcamara*). – AFGHI

dum {prep} En la tempo-quanto kande ulo esas eventanta, agata o facata. – L

dumdum.o (*mil.*) Kuglo qua expansas lor shoko facante danjeroza vunduro. – AFGHIR

dun.o Kolino sabla, sur litoro. – AFGHIR

dung.o Omno quon onu mixas a la kultivo-tero por igar lu plu fertila. – AG

duodenum.o (*anat.*) Parto komencala di la intestino tenua. – AFGHI

dup.o Persono quan onu trompas per misuzar lua naiveso. – AFG

duplex.a (*telegrafado*) Qua posibligas sendar sam-instante, sur un filo, mesaji en la du sinsi.

duplik.o (*yuro-cienco*) Respondo a repliko. – FGHI

duplikat.o Kopiuro, exemplero duesma di akto, kontrato-texto, quitigo-texto, epistolo, e c. – AFL

dur.ar {tr/ntr} Ne-cesar existar, permanar plu o min longe. Ne-cesar (sua ago). – AFGHIR

duramatr.o (*anat.*) Ek la tri membrani qui envelopas la maso cerebra e la myelo, la maxim dika e solida, harda. – AFGHI

duramen.o Maxim interna parto di arborotrunko, generale multe kompakta, plu harda kam lignostrati plu extera. – AFI

durst.ar {tr/ntr} **1.** Bezonar drinko. **2.** Dezirar nepaciente. – AG

dush.ar {tr} **1.** Arozar per aquo-sprico direktata a ta o ca parto di la korpo, por efikar medicinale. **2.** Lavar (la homo-korpo) per aquo qua lansesas pluve o cirkle. – AFGHIR

duv.o Singla ek la planki kurvatra qui formacas la korpo di kuvo ligna, di barelo, e qui juntesas per ringi fera. – FG

duyong.o (*zool.*) Mar-hundo de la insularo Malayala (Oceano Indiana). (L. *halicore dugong*). – AFGHIR

E

e, **ed** Konjunciono qua uzesas por interligar la frazi o la propozicioni koordinita.

e (*muziko*) Noto sepesma di la do-gamo.

e- Prefixo signifikanta “elektronikala”: *e-posto*, *e-mesajo*, *e-libro*. – AFGHI

-e Dezinenco di la adverbi derivita.

-e-[a] Sufixo qua signifikas "samakolora kam" o "sam-aspekta kam".

eben.o (*bot.*) Ligno de la ebeniero (L. *dicapyros ebenum*), tre pezoza, tre harda, di qua la grano esas tre densa, e remarkinda pro la beleso di lua obskur-nigreso. – AFGHI

-ebl-[a] Sufixo qua signifikas "quan onu povas…".

ebonit.o Kauchuko hardigita per vulkanizo, de qua onu facas pektili, juveli, izolivi por la aparati elektrala. – AFGHIR

ebri.a **1.** Di qua la cerebro-funciono trublesas da drinkir tro multe vino od altra drinkajo fermentacita. **2.** Di qua la spirito trublesas da la deliro de pasiono. – AFHI

ebuli.ar {ntr} Agitesar (aludante la surfaco di liquido) kande lu bolieskas. – AFHI

ebulioskop.o Aparato per qua onu determinas, per bolio, la quanto de alkoholo quan kontenas alkoholajo.

e. c. Ed cetero, ed ceteri.

ecel.ar {ntr} (en, pri) Esar, en sua genero, ye grado eminenta. – AFGI

ecelenc.o Titulo honorala, donata a la ministri, a la ambasadisti. – AFGHI

ecentrik.a **1.** (*geom.*) Di qua la centro eskartesas de punto donita. **2.** **ecentrik.o** Disko uzata por transformar movo cirklo-kurva, per ranuro kalkulita segun la movo produktenda rektalinea (iro e retroveno), ed en qua cirkulas roteto qua komandas la mekanismo. – AFGHI

ecept.ar {tr} Lasar extere persono, objekto, pri qua onu afirmas ulo. – AFHI

eces.ar {tr} **1.** Transirar limito fixigita. **2.** Transirar to quon ulu povas tolerar. – AFGHIR

echek.ar {tr} Kontreagar vinkoze sua adverso, o minacar lu.

echop.o Mikra butiko, qua konsistas, maxim-multa-kaze, ye shirmo-tekto apogita an domo, an la muro di qua lu fixigesis en angulo konkava. – F

ecit.ar {tr} **1.** Produktar (movo) en la psiko, en la organismo. **2.** Advokar (ulu) a psiko-movo (sentimento, rezolvo, e c.). **3.** Igar (movo psikala) plu vivaca. **4.** Igar (ulo, la organismo) plu vivaca, plu ardoroza pri sentar, volar, e c. – AFHI

eciz.ar {tr} (*kirurgio*) Ablacionar parti mikra-volumina, per instrumento tre tranchiva.

ed Videz **e**, **ed**.

-ed-[o] Sufixo qua signifikas "la kontenajo di".

"**edelweiss**" (*bot.*) Nomo vulgara di planto alpala ek la familio "kompozaji", remarkinda pro la lanugo blanka e lanatra qua kovras lu, precipue lua foliin. (L. *leontopodium*)

edem.o (*patol.*) Influro qua konsequas de infiltruro seroza en tisuo celulara. – AFGHI

eden.o (*religio*) **1.** En Biblo: la paradizo terala. **2.** (metaf.) Loko di delicii. – AFGHI

eder.o (*zool.*) Anado de la regioni tre Europa-norda, de qua onu obtenas la lanugo "ederduno". (L. *somateria*) – AFGI

ederdun.o Mikra plumi dina e dolca qui kreskas en la vivo-komenco che la edero, la cigno, la ganso, ed ek qui onu facas lito-kovrili, matraci, kapkuseni, apogo-kuseni. – AFGH

edific.o Ulo plu generala kam domo, kastelo, palaco. Quaze meza inter ta tri vorti. – AFHIR

edifik.ar {tr} **1.** Fermigar pri lua pieso. **2.** Informar komplete pri persono, kozo. – AFHIR

edikt.ar {tr} Establisar per dekreto suverenala. – AFGHI

edil.o (*Rom. hist.*) En Roma antiqua, oficisto kun funcioni administrala e di polico

urbala. – AFGHI

"**Edipus**" **1.** Nomo di la princo famoza Greka qua divinis la enigmato propozita da la sfinxo. **2.** Ta qua divinas facile la enigmati.

edit.ar {tr} Imprimar ed ofrar ad kompreri eventuala (libro, jurnalo, e c.); imprimar la texto da ula autoro. – FGHIR

edr.o (*geom.*) Singla de la plani qui limitizas solido. – G

eduk.ar {tr} **1.** Formacar infanto, puero, adolecanto, per developar e direktar lua fakultati korpala, morala (etikala), mentala, religiala. **2.** Kustumigar ulu pri la ceremonialo mondumala (politeso, konveni, deci, e c.). **3.** Exercar la animali pri lia kapablesi inata. **4.** Nutrar, plumultigar, entratenar ula animali por lia manjeso, lia laboro e la plezuro quan onu recevas de li; same pri planti. – AFHI

efac.ar {tr} Desaparigar to quo trasesis. – AF

efeb.o (*hist.*) Yuno ne ja plene vira. – AFGHI

efedrin.o Alkaloido kontenata en diversa speci de planti, uzata por instili okulala o nazala ed en la kuraco dil astmo bronkiala. – AFGHIR

efekt.o Rezultajo de la efiko di kauzo. – AFGHIR

efektiv.o **1.** (*armeo, administrantaro*) La nombro de la individui qui fakte servas. **2.** La nombro de la individui di qui la nomi enrejistresis en la etati di societo, e c. – AFGHI

efemer.a Qua duras dum nur un dio. – AFGHI

efemerid.o **1.** Tabeli astronomiala qui indikas, pri singla dio di la yaro, la situeso di la astri. **2.** Libro qua indikas anticipe la fakti astronomiala o meteorologiala, kalkulebla e predicebla pri ta o ca epoko. – AFGHI

efervec.ar {ntr} **1.** (aludante gaso) Ebuliar tra liquido. **2.** Emocar vivace, ma neduronte. – AFHI

eficient.a Qua produktas efekto maxima po laboro, esforco, energio, spenso, minima. – AF

efigi.o Averso (di monetospeco). – AFHI

efik.ar {ntr} Produktar la efekto quan onu expektas de lu. – AFHI

eflorec.ar {ntr} **1.** (*kem.*) La efekto qua konsistas ye la formaco di kristali ye la surfaco di solido o liquido. **2.** (*fiziol.*) Fenomeno qua karakterizesas da mikra influro di la pelo. – AFGHI

efluvi.o Exhalo di odoro, maxim ofte agreabla. – AFGHI

-eg- Sufixo qua indikas "la grado maxim alta".

eg.o To ye quo konsistas la individueso, la personeso. – L

egal.a Same-quanta o same-quala kam to a quo onu komparas lu. – AFGHIR

egar.ar {tr} Lokizar distrakte (ulo) ube onu ne plus trovas lu. – F

egard.ar {tr} Atencar kozo o persono, pro lua importo. – AF

egid.o **1.** (en la epoki antiqua) Shildo di Pallas, kovrita per la felo di la kaprino Amalte, e sur qua reprezentesabis la kapo di Meduzo. **2.** To quo protektas. – AFGHI

egiptolog.o Studiisto, experto pri egiptologio. – AFGHIR

egiptologi.o Cienco qua studias la civilizuro dil antiqua Egiptia. – AFGHIR

eglefin.o (*zool.*) Fisho de la genero "gadi". (L. *gadus aeglefinus*) – FL

egocentr.a Egardanta sua ego quale centro di omno, judikanta omno segun relato a sua propra vivo. – AFGI

egorj.ar {tr} Ocidar per kultelo-frapo en la kolo (fauco). – F

egotism.o Manio multe parolar pri su ipsa. – AFHIR

egotist.o Egotismoza persono. – AFGHIR

eis (*muziko*) La noto triesma di la do-gamo diezoza.

ejekt.ar {tr} **1.** (*mekaniko*) Retrojetar adextere aero per aparato qua evakuas ta fluido per altra fluid-amaso qua movas tre rapide. **2.** (*pafarmo*) Ekjetar (la mufo di kartocho). – AFGHI

ek {prepoziciono} **1.** De interne ad extere… **2.** Indikas la materio di kozo (de qua onu imaginas ke lu esas extraktita). **3.** (metaf.) Indikas objekto, o mem ento, qua apartenas ad ensemblo, kolektitaro (e quin onu supozas extraktita de olu). – **ek.fal.aj.o** Polvo radio-aktiva difuzita tra grand aero kom rezultajo di explozo nukleara.

ek.o (*akust.*) Reflekto de la son-ondi retrosendita a la oreli da surfaco qua produktas retroshoko. – AFGHIR

"**ekarte**" Kartoludo quan partoprenas du personi, e segun la regulo di qua la ludanti darfas forjetar omna o kelka karti, e prenar altri kom remplasanta. – F

ekidn.o (*zool.*) Mamifero Australiana, de la familio "sen-denti", di qua la muzelo esas longa e tenua, la korpo kovrata da pikanti quale la herisono, qua ovifas e nutras su ek insekti. (L. *echidna [hystrix]*). – AFGHI

ekimos.o (*patol.*) Makulo livida sur la pelo, produktita da la ekfluo di la sango en la tisuo celulara. – AFGHI.

ekin.o (*zool.*) Ekinodermo globatra, herisata per pikanti (nomata anke "mar-herisono"). (L. *echinus*).

ekinoderm.o (*zool.*) Klaso de animali radioza, di qui la korpo esas garnisita per multega pinti artikoza e movebla. – AFGHI

eklampsi.o (*patol.*) Konvulsi qui eventas maxim-multa-kaze pro albuminurio. Konvulsi che infanteti. – AFGHI

eklektik.a Qua asemblas en un doktrino-korpo la exaktaji quaze dissemita en sistemi diversa di filozofio e di cienco. – AFGHIR

eklezi.o Asemblitaro de ti qui adoras la deo di la Kristani; la eklezio Kristana, asemblitaro de ti qui profesas la lego di Kristo. – AFHIR

eklips.ar {tr} **1.** (pri astro) Cesigar lua videbleso. **2.** (metaf.) Obskurigar per brilar supera-grade. – AFHIR

ekliptik.o (*astron.*) Orbito quan Tero parkuras cirkum Suno. – AFGHIR

eklog.o Mikra poemo en qua encenigesas muton-pastori. – AFGHIR

ekograf.ar {tr} (*med.*) Obtenar imajo di organo od altra korpoparto per eki produktata da ultra-soni qui trairas ol: *ekografar la utero di gravida muliero*. – AFHIR

ekologi.o Cienco di la relati da la organismi kun la medio en qua li vivas, kun la cirkonstanci organika (biologio) e neorganika (kosmala) di la existo. – AFGHI

ekonom.o En granda dom-edo od en institucuro: la persono di qua la rolo konsistas ye jerar la spensi. – FGHIR

ekonomi.o **1.** Administro financala di domo, societo o stato. **2.** (metaf.) (pri organismo) Gani (nutrado) e spensi (perdi di materio e di energio). – AFGHIR

ekonomik.o La cienco pri la produktado, la cirkulado, la kambiado e la repartiso di la kozi valoroza. – AFGHIR

ekosistem.o (*ekol.*) Sencese interrelatanta ensemblo de *biocenoso e biotopo. – AFGHIR

ekrit.ar {tr} (*komerco*) Notar en la konto-libri la fluktui di la aktivo e di la pasivo di omna konto. – F

ektoderm.o (*embriol.*) Strato extera di la blastodermo, qua pose divenos la epidermo e la nervaro.

ektopi.o (*med.*) Anomaleso di plaso di organo. – AFGHIR

ektoplasm.o **1.** (*biol.*) Parto periferia di la celulo, diferenciajo de la citoplasmo, tale ke la kambii da ica kun la medio eventas segun la naturo di la celulo. **2.** (*cienci okulta*) Plasmo, da origino psikala, qua (segun-dice) emanas de mediumo.

ekumenik.a (*religio*) Universala. – AFGHI

ekzem.o (*patol.*) Morbo di la pelo, karakterizata da la erupto di mikra vezikuli, sequata de exkorii surfacala. – AFGHIR

el(**u**) Pronomo qua remplasas personino kande onu volas emfazar ke lu esas femina.

elabor.ar {tr} **1.** Transformar, produktar per laborado. (anke metaf.) **2.** (*fiziol.*) Igar absorbebla od asimilebla, substanco od igar ica tala ke lu esas ekpulsebla de la organismo o de la korpo. – AFHI

elastik.a Qua esas kontraktebla, extensebla, deformebla per preso, tiro, e c. e retrohavas sua volumino, sua formo komencala kande ta efiko cesas. – AFGHIR

elastin.o Materio ek la klaso "albuminoidi", quan onu renkontras en la tegumenti ed en la subten-organi.

elefant.o (*zool.*) Mamifero de la klaso "pakidermi", remarkinda pro la maso enorma di lua korpo, lua pelo sen-pila e rugoza, la dentegi qui garnisas lua maxilo, e lua nazo longigita a rostro. (L. *elephas*) – AFGHIR

elefantiaz.o (*patol.*) Quaza ledro, karakterizata da tuberkuli di la pelo qui igas olca rugoza quale ta di la elefanto. – AFGHIR

elegant.a **1.** Karakterizata da distingateso plena ye gracio e ye sen-jeneso. **2.** Di qua la manieri esas gracioza e sen-pene tala. – AFGHIR

elegi.o (en la epoki antiqua) Mikra poemo di karaktero melankolioza e tenera. – AFGHIR

elekt.ar {tr} (por… -eso) (aludante plura personi) Selektar per voto (por ofico, plaso, posteno). – AFHI

elektr.o (*fiziko*) Proprajo quan ula korpi posedas od aquiras, kande li frotesas, kompresesas, e c., atraktar o retropulsar altra korpi, produktar cintili, deskompozar kemiale, sukusar la nervi, e c. – AFGHIR

elektrod.o (*fiziko*) Konduktivo quan onu igas komunikar kun calatere la baterio, talatere medio a qua la fluo elektra efikas kemiale. – AFGHIR

elektrofor.o Aparato qua uzesas por akumular elektro. – AFGHIR

elektrokardiogram.o Registro di aktiveso-flui en la kordio. – AFHI

elektrolit.o Korpo qua, liquida, esas deskompozebla da la elektro-fluo. – AFGHIR

elektroliz.ar {tr} Deskompozar kemiale per la fluo elektra. – AFGHIR

elektrologi.o Parto di fiziko qua traktas la fenomeni elektrala e magnetala (elektro-magnetala), e lia relati kun altra fenomeni. – AFGHIR

elektrometr.o Instrumento uzata por mezurar kargaji elektrala e diferi di potencialo. – AFGHIR

elektrometri.o Ensemblo de la metodi pri la mezuro di la elektro-*grandori (intenseso, rezistiveso, e c.). – AFGHIR

elektromobil.o Veturo movata per elektro-motoro (vice per kavali o per gas-motoro). – AFGHIR

elektron.o (*fiziko*) Korpuskulo qua portas la maxim mikra kargajo izolebla ek elektro generale negativa. – AFGHI

elektronik.o (*fiziko*) Cienco e tekniko koncernanta l'emiso e la propago dil elektroni en la vakuajo od en la materio. – AFGHIR

elektroskop.o Aparato per qua onu povas konstatar la elektrozeso. – AFGHIR

elektroskopi.o Studiado di la elektroskopi e di la apliko-kazi elektroskopala. – AFGHIR

elektuari.o (*medic.*) Medikamento koheranta mola, ek substanci diversa (pulvero, pulpi) interligita per siropo o vino. – AFGHIR

element.o **1.** (che la antiqui) Parto konstitucanta di kozo. **2.** (che la moderni) Korpo quan onu kredas simpla, kemiale. **3.** En la linguo ordinara: singla ek la kozi di qui la asemblo e la kombino formacas kozo altra. **4.** (pri cienco) La principi prima sur qui lu fondesas, e per qui onu komencas lernar lu. – AFGHIR

elev.ar {tr} Transportar a nivelo supera. (Anke metafore). – AFHIR

elevacion.o Desegnuro di la formi extera di ula korpo vidata en direciono horizontala. – AFH

elevator.o **1.** (*anat.*) Muskulo qua levas ulo. **2.**

(*mekaniko*) Aparato uzata por levar la navi en la reparo-doki. **3.** Aparato por elevar od abasar vertikale homi o kozi de ula etajo ad altra. – AFGHIR

elf.o (*mitol. Skandinava*) Koboldo di atmosfero. – AFGHIR

elimin.ar {tr} (*tekniko, matem.*) Ekirigar, eskartar. – AFGHI

elips.o **1.** (*gramatiko*) Figuro di retoriko qua konsistas ye supresar un o plura vorti quin la lektero od askoltero devos suplear. **2.** (*geom.*) Kurvo qua rezultas de la seko di kono rekta per plano obliqua ye la axo e ye omna aristi. – AFGHIR

elipsoid.a Elipso-forma. – AFG

elit.o To quo selektesas ek korpo kom lo maxim bona. – AFG

elitr.o (*zool.*) Alo rezistiva qua kovras, che ula insekti, ali plu dina e plu tenua. – AFG

elixir.o Preparajo farmaciala, qua rezultas de la mixo de ula siropi kun alkoholaji. – AFGHIR

elize.o **1.** (che la antiqui) Regioni di inferno ube, segun la antiqui, la homi vertuoza, la heroi, sejornis pos lia morto ed ube printempo esis eterna. **2.** (metaf.) Loko delicioza. – AFGHIR

elizion.ar {tr} (*gram.*) Supresar la vokalo senacenta fine di vorto. – AFGHI

elongac.o Angulo-disto, mezurata de la centro di Tero, inter Suno e ta o ca planeto.

eloquent.a **1.** Tre talentoza pri parolar. **2.** (metaf.) Qua efikas quale parolo eloquenta. – AFGHI

elud.ar {tr} Evitar habile, rapide e ruze. – AFHI

"**elzevir**" (*imprim-arto*) Tipo gracioza, derivita de ta tipo karakterizata da linei perpendikla (substitucita, en 1466, da du imprimisti Romana, a la tipi gotika). – AFGHIR

-em-[**a**] Sufixo qua signifikas "qua tendencas a…"

emaci.ar {tr} Magrigar, desgrasigar. – AFI

emali.o **1.** Verniso qua rezultas de la vitrigo di substanci fuzebla (silico, plomb-oxido, natroxo, potaso) quan onu aplikas, per fuzo, sur la terakotajo, la fayencajo, la metalajo, ed a qua onu adjuntas metal-oxidi pulverigita, por kolorizar lu diverse. **2.** Verniso formacita da la vitrigo ye la surfaco di fayencajo. – FGHI

eman.ar {ntr} (de) **1.** (aludante partikuli nepalpebla) Eskapar de korpo sen ke la korpo percepteble deskreskas substancale. **2.** Devenar de ulo, de ulu. **3.** (filoz.) En la doktrino panteista pri emano, aludante la modi di substanco: ekirar, per libereski intersucedanta, de la substanco una ed universala qua esas Deo. – AFGHI

emancip.ar {tr} **1.** (*legaro di la Roma antiqua*) Liberigar de la autoritato patrala. **2.** (*legaro moderna*) Liberigar (minoro) de la tutelo. **3.** (en la mezepoko) Liberigar (serfo, vasalo) de lua devi a lua sinioro. **4.** (metafore) Liberigar de la tutelo di autoritato supera. – AFGHIR

emaskul.ar {tr} Privacar de virala forteso, vigoro, kurajo; febligar (ne kastrar). – AF

embalm.ar {tr} Prezervar (kadavro) de putro, per enpozar substanci aromata, sikigiva ed antisepsiiva. – AF

embaras.ar {tr} (per, pro) **1.** Jenar (pri agar, movar). **2.** Duktar a perplexeso, en qua lu ne savas quon decidor o rezolvor. – AFHI

embarg.ar {tr} **1.** (*yuro marala*) Sorto di sequestro da guvernantaro sur la navi di naciono stranjera kun qua lu militas. **2.** (yuro civila) Posedeskar, ye la nomo di la tribunalo, mobli, imobli (di debanto por garantiar a la debario to quo debesas a lu), objekti interdiktita, kontrabando-vari, e c. – AFGHIR

embark.ar **1.** {tr} Pozar en barko, en navo; enirar navo por voyajo sur aquo. (anke: enirar treno, veturo). **2.** {ntr} (aludante maraquo) Penetrar violentoze super la bordo di la navo. – AFHI

emberiz.o (*zool.*) Genero de uceli, di qua la speco tipa esas pasero "kornirostra", analoga a la verdrono. (L. *emberiza*)

emblem.o **1.** Signo videbla, selektita konvencione por reprezentar ideo, kozo

abstrakta, ed ulakaze akompanata da subskriburo explika. **2.** Figuro qua memorigas kozo abstrakta per ula aludo. **3.** Atributo di kozo, uzata por reprezentar olca. – AFGHIR

embol.o (*patol.*) Korpo stranjera qua produktas la fenomeno "embolio".

emboli.o (*patol.*) **1.** Obstrukteso pro sango-koagulajo fibrinoza, kuntirata da la sango-cirkulado aden arterii plu mikra. **2.** Obstrukteso pro sango-koagulajo, naskinta en la veini, e kuntirata da la sango-cirkulado ad la kordio. – AFGHI

embot.ar {tr} (*tekn.*) **1.** Fasonar, per martelago, metalo por formacar sur olca la reliefo de puncuro ube la riproduktendo esas kava. **2.** Fasonar, per martelago o saliigilo, metalo-plako, fero-tolo, por rondigar lu a baseno, kasrolo, por igar lu ornivo arkitekturala. – FH

embrac.ar {tr} Prenar e klemar en sua brakii. (aludante kozo) Cirkondar per sua korpo – quaze kovrar. – AFHI

embrag.ar {tr} Igar komunikar la motoro di mekanismo kun la parti di olca quin onu volas movigar, per glitigar kulise rimeno de libera pulio adsur fixa pulio (sam-axa e sama-periferia), dento-roto ad piniono, e c. – F

embrazur.o **1.** Vakuo en parieto. **2.** Vakuo en muro, ube ajustesas la klapi di pordo, di fenestro. **3.** Vakuo en la muro di parapeto, qua recevas la boko di kanono. **4.** Aperturo di furnelo tra qua pasas la kolo di retorto. **5.** Vakuo en la masivo di fornego. – AFR

embriogeni.o Formaceso, developeso di la embriono che la animali. – AFGHIR

embriologi.o Parto di la natur-historio qua traktas la formaceso e la developeso di la embriono.

embrion.o (*fiziol.*) **1.** Jermo naskanta, produktita da la fekundigo. **2.** (metafore) Intencajo. **3.** Jermo fekundigita, qua komencas developesar en la semino. – AFGHI

embrok.ar {ntr} (*medicino*) Fomentar, per varsar lente liquido grasa sur korpo-parto malada. – AFGHI

embusk.ar {tr} Postenizar en loko de ube lu povas surprizar la enemiko (od ulu altra). – AFHI

emend.ar {tr} **1.** Plubonigar per modifikar to quo esas mala, defektoza. **2.** (*yuro*) Reformar verdikto. – AFGHI

emerit.a Qua pensionesas kom retretinta pos sua tota kariero. – AFGHI

emers.ar {ntr} Ekirar de loko ube on submersesis ed aparar trans la surfaco. – AFHI

emetik.o Substanco, preparajo por vomigar. – AFGHI

emetrop.a (*oftalm.*) Dicesas pri okulo homala qua vidas normale. (La okulo emetropa esas, do, nek miopa, nek presbita). – AFG

emfaz.ar {tr} **1.** Exajerar la tono, la termini, por importigar la kozi. **2.** Aplikar ta figuro di retoriko per qua igesas importoza, termino qua ne esas tala ordinare. – AFGHIR

emfizem.o (*med.*) Augmento di aero kontenata en organo. – AFGHIR

emigr.ar {ntr} Ekmigrar. – AFGHI

eminenc.o Titulo quan onu uzas a la kardinali ed a la chefa sacerdoto di Malta. – AFGHI

eminent.a Qua situesas aparte pro ta o ca traito di supereso. (Propre e metaf.) – AFGHIR

emir.o **1.** Che la Arabi, guvernisto di provinco; chefo di tribuo. **2.** Titulo di la viri qui decendas de Mohamed muliero-linee. – AFGHIR

emis.ar {tr} **1.** (*fiziko*) Produktar adextere. **2.** (*financo*) Livrar por la cirkulado la valoraji (banko-bilieti, monet-uni) quin onu jus kreis. – AFGHI

emo Finala punto vizata (intencata). – A

emoc.ar {ntr} Ekirar de quieteso. – AFHIR

empal.ar {tr} Tormente trapikar per paliso, sinkante ica aden la rektumo. – AFHI

empati.o (*filoz., psikol.*) Fenomeno pro qua kreesas sorto di uniono afecionala kun altra individuo pro procedo di identesko. – AFGHIR

emperial.o La suprajo di veturo, aranjita por recevar voyajeri. – FHI

empire.o **1.** Segun ula teorii kosmologiala di la antiqui, la sfero ciela maxim granda, maxim alta, sama-centra, ta qua kontenis la fairo eterna, o la astri. **2.** En la teologio Kristana: cielo, kom rezideyo di la beati. – AFGHIR

empirik.o Metodo fondita sur la experimentado; metodo neciencala fondita sur experimentado nekompleta. – AFGHIR

emplastr.o **1.** Sorto di gipso per qua la aktoro qua pleas la rolo di Petreto kovras sua vizajo en la pantomimi. **2.** Blankajo quan la mulieri uzas kom fardo. – FHI

employ.ar {tr} Uzar (sua-profite) ulu per igar lu laborar. – AFH

empost.o **1.** Strato de petro qua kronatrizas fosto o pilastro sur qua su apogas la vulto di arkado. **2.** Parto supra di pordo, di fenestro, quan onu lasas fixa, por diminutar la alteso di la klapi. **3.** Parto vitro-kareloza, fixa, di pordo, di parieto, tra qua kelka lumo-radii eniras chambro obskura. – AFGHI

emu.o Ucelo simila a la strucho ma plu mikra, kun korpo grosa e kurta e pedi kun tri fingri (L. *Dromiceius novae-hollandiae*). – AFGHIR

emul.a Qua penas por egalesar o superesar la ceteri en kozi laudinda od en konkurso loyala. – AFHI

emuls.ar {tr} Adjuntar a drinkajo liquido laktatra quan onu extraktas de la semini ek qui onu povas ekpresar oleo. – AFGHIR

emulsin.o Substanco albuminoida quan onu extraktas de la mandeli. – AFGHI

emund.ar {tr} **1.** Purigar (arboro) de lua branchi mortinta, de lua planti parazita. **2.** Netigar, beligar o preparar kozo per removo di omna parti o peci neutila, nebona o nebela. – FHI

emuntori.o (*fiziol.*) Tubo, organo, per qua evakuesas la humori superflua.

en {prepoziciono} Qua esas inter limiti, spacale o tempale.

enartros.o (*anat.*) Artiko movebla. – AFG

encefal.o (*anat.*) La ensemblo ek cerebro e cerebelo. – AFHI

encefalit.o (*patol.*) Influro di la encefalo. – AFG

enciklik.o (*eklezio katolika*) Letro cirkulera da la papo, pri punto di doktrino, di dogmato. – AFG

enciklopedi.o Libro qua kontenas expozita, segun ordino metodala, la toto di la savaji homala. – AFGHIR

-end-[a] Sufixo qua signifikas "quan onu devas", "quan oportas".

endemi.o (*patol.*) Manifestado di morbo, di qua ula kazi renkontresas intermite en ca o ta regiono. – AFGHIR

endemik.a Dicesas pri morbo qua esas specala ye regiono, ube lu regnas preske sencese. – AFGHIR

endermik.a **1.** (*medic.*) Di qua la fonto esas en la dermo. **2.** (pri metodo) Segun qua onu efikas a la dermo per fricioni, locioni, uncioni, e c. – AFGHI

endetal.a (pri vendo o kompro di vari) Mikra-quantopa. – FG, Sueda

endivi.o (*bot.*) Cikorio gardenala. (L. *cichorium endivia*) – F

endoderm.o (*embriol.*) Strato interna di la blastodermo qua, pose, divenos la digesto-tubo, e la kovro-epitelio e la glandi anexa di ica.

endogami.o (*sociol.*) Kustumo di socio segun qua membro mariajas su kun persono di la sama grupo sociala. – AFGHIR

endogen.a (*bot.*) Qua kreskas interne di su ipsa.

endokardi.o (*anat.*) Membrano qua tapetatre kovras la internajo, la kavaji di la kordio.

endokarp.o (*bot.*) Un ek la tri strati o membrani ye qui konsistas la envelopilo

(perikarpo) di la frukto, olta qua konstitucas la surfaco interna.

endokrinologi.o (*med.*) Studio di la funciono e di la morbi di la glandi kun sekreco interna. – AFGHIR

endoparazit.o Parazito qua habitas interne di sua hosto.

endoplasm.o Parto centrala od interna di la korpo celula di la enti monoplastida.

endorfin.o (*biol.*) Substanco aganta simile a la morfino, qua esas sintezata e sekrecata da la hipofizo. – AFGHIR

endoskop.o (*med.*) Instrumento por explorar l'internajo di organi o kavaji naturala. – AFGHIR

endoskopi.o (*med.*) Tekniko di exploro vidala di organi o kavaji interna. – AFGHIR

endosperm.o Mikra organo, funcionanta kom kotiledono en la graminei, la liliacei, e c.

eneagon.o (*geom.*) Poligono qua havas non edri e non anguli.

enemik.o Homo qua havas sentimenti des-amikala. – AFHI

energetik.o Teorio fizikala, defensita da Duhem e Wilhelm Ostwald, qua konsideras, en la fenomeni, nur la manifesti mezurebla, abstraktigante la naturo propra di la kozi. – AFGHIR

energi.o **1.** Forco vivaca, agera, di la organismo o di la psiko. **2.** Lo apta efektigar laboro. – AFGHIR

energid.o (*biol.*) Nukleo e la citoplasmo kun qua ol interagas, egardata kom unajo. – AFGHI

enfil.ar {tr} (*milito*) Kanonagar enemiki trupa o nava, tale ke li trairesas longesale. – AFGHI

engaj.ar {tr} Ligar ulu kom employoto per kontrato. – AFGHIR

engros.a (pri vendo o kompro di vari) Granda-quantopa.

enigmat.o Ulo divinenda segun defino-frazi obskura. – AFHI

enkaustik.o **1.** (che la antiqui) Farbo facita ek vaxi koloroza, liquidigita per fairo. **2.** Mixuro de vaxo e de terpentino, quan onu uzas por briligar la parqueti, la mobli ligna, e c. **3.** Induturo vaxo-fundamenta, ye qua onu kovras la statui marmora por igar plu matida lia blankeso. – AFGHI

enkilem.o (*citologio*) Liquido o suko nukleala en qua balnas la grani kromatika.

enklitik.o (*gram.*) Vorto qua, en la skribo, unionesas a la vorto preiranta tale ke, aspekte, lu esas quaze una kun ita, e qua ne acentizesas. Kom ex.: L. *que* en *neque*; *ne* en *venisne*; F. *ce* en est-*ce*; *je* en sais-*je*. – AFGHI

enlumin.ar {tr} Piktar ye kolori vivaca, aplikata plata-nuance. – AFGHI

enmenaj.ar {ntr} (en) Transportar sua mobli a nova habiteyo por ibe lojar. – F

enorm.a Qua ecesas omna grandeso o quanteso mezurebla. – AFG

enoter.o Genero de planti herba inkluzanta diversa speci orniva e kuraciva (L. *Oenothera*). – HIRL

enoy.ar {ntr} Esar la objekto di ta deskomforto quan sentas la psiko kande nulo interesas, okupas lu. – AFI

enrejistr.ar {tr} **1.** Enskribar o trans-skribar oficale en registri. **2.** Dicesas anke pri ula aparati qui notas ocili, movi diversa (kom ex. la stigmografo enrejistras la pulso arteriala). – F

ensembl.o Asemblajo de personi, de kozi, qui omne formacas toto. – AFGR

ent.o To quo existas. – AFI

entablament.o (*arkitekt.*) Saliajo an la suprajo di la muregi di edifico, sur qua su apogas la karpenturo di la tekto. – AFGHIR

entam.ar {tr} **1.** (pri kozo tillore netushita) Agar la trancho, frapo, brecho, nocho ye lu, dat-unesme. **2.** (metaf.) Komencar (ulo), iniciar, inaugurar. – F

enterit.o (*patol.*) Influro di la mukozo qua tapete kovras la kanalo intestina. – AF

entern.ar {tr} Koaktar a rezido en ta o ca urbo, regiono, la ekiro esante interdiktita. – AFGHI

entimem.o (*logiko*) Silogismo en qua un ek la premisi esas tacita, pro ke lua evidenteso posibligas suplear lu. – AFGHIR

entomofil.o Planto di qua la fekundigeso devenas de la transporteso, da la insekti, di la poleno.

entomologi.o Parto di la zoologio, qua traktas la insekti. – AFGHIR

entraprez.ar {tr} **1.** Asumar la direkto, la exekuto (di afero, di tasko). **2.** Obligar su exekutor ula labori, furnisor ulo, po preco o segun kondicioni determinita. – AFHI

entraten.ar {tr} Igar provizata per la kozi qui esas necesa por vivo e pro komforto. – F

entrav.ar {tr} **1.** Impedar o jenar la marcho di animalo per irga moyeno. **2.** Impedar o jenar per ulo qua haltigas, embarasas. – FH

entre.o Disho qua venas pos la fisho-disho ed ante la rostajo. – FGH

entrechat.o (*danso*) Salto dum qua la pedi intershokas rapide. – FGIR

entremes.o Disho qua venas inter la rostajo e la desero. – AFGHI

entren.ar {tr} (pri, por, per) Preparar, per exerci e per rejimo specala, ad ago tre energio-konsumanta. – AFH

entresol.o (*arkitekt.*) Lojeyo inter la ter-etajo e la etajo unesma. – AFGH

entropi.o Mezuro dil grado di homogeneso di sistemo, en la cienci fizikala e specale en termodinamiko. – AFGHIR

entuziasm.ar {ntr} **1.** Sentar sua psiko exaltata. **2.** Ravisesar pro joyo. – AFGHIR

enukle.ar {tr} (*kirurgio*) Extirpar tumoro quan, per presar, onu ekirigas tra incizuro. – AF

enumer.ar {tr} Enuncar unope omna parti di ensemblo. – AFHI

enunc.ar {tr} Adexterigar, donante a lu formo determinita, to quon onu havas en sua spirito. – AFHI

envelop.ar {tr} **1.** Cirkondar per ulo qua kovras (lu) omna-punte. **2.** (*milito*) Cirkondar tale ke nula ekireyo posibligas eskapo. – AFGI

envergur.o **1.** Larjeso di seglo par-desvolvita. **2.** Spaco quan embracas la ali di ucelo (di aeroplano) kande li esas extensita. – FH

envi.o Fragmenteto qua su separas de la pelo cirkum la ungli. – F

envidi.ar {tr} **1.** Dezirar (kozo, quan altru posedas). **2.** Dezirar (esar en la situaciono di ulu) – AFHI

enzim.o Fermento solvebla. – AFGI

eocen.o (*geol.*) La duesma epoko di terciaro. – AFGHI

eogen.a (*geol.*) Dicesas pri la grupo maxim anciena ek la sulostrati terciara.

eolipil.o (*tekn.*) Sfero kava, kun orifico streta, qua – plenigite per aquo varmigita til bolio – igas olca ekirar per sprico kontinua, forta; se instalite sur quar roti, la shoko da vaporo kontre la aero extera igas la aparato avancar. – AFGHI

eon.o Evo dil universo, kosmal e geologiala ciklo. – AFGI

eozin.o (*kem.*) Materio reda koloriziva (tetrabromofluoreceino). – AFG

eozinofil.a (*citologio*) Leukocito tre grosa, di qua la nukleo esas polimorfa, maxim ofte duopla, mem triopla.

epakt.o (*kosmol.*) Nombro qua indikas quanta dii esas adjuntenda a la Luno-yaro por ke lu egalesez la Suno-yaro, tale indikanta la evo di Luno kande finas yaro. – AFGHIR

epark.o **1.** (che la Romani antiqua) Guvernisto di provinco en lando Greka. **2.** (lor la imperio Greka) Prefekto di Konstantinoplo. **3.** (en Grekia) Subprefekto. – AFGHIR

eperlan.o (*zool.*) Mikra marfisho, briloze perlomatrea, di qua la karno esas delikata. (L. *osmerus eperlanus*) – FIL

epicen.a Qua indikas sen-distinge la ento maskula, e la ento femina qua korespondas. – AFGHI

epicentr.o Punto di la surfaco terala super la *hipocentro di tertremo. – AFGHIR

epicikl.o (*astron.*) En la astronomio olima:

mikra cirklo qua (lore-konjekte) parkuris la periferio di cirklo plu granda, tale justifikante la neregulalaji videbla quin onu deskovris en la movi di la astri. – AFGHIR

epicikloid.o (*geom.*) Kurvo produktata da la rotaco di punto selektita sur kurvo movanta qua rulas sen glito cirkum kurvo fixa. – AFGHIR

epidemi.o Difuzo di morbo qua atakas, en un loko, en la sama instanto, granda quanto de personi, ed aspektas kom dependanta de kauzo qua efikas generale. – AFGHIR

epidemiologi.o Fako di la medicino qua studias la kauzi e la legi di difuzo di la morbi, specale di le infektiva. – AFGHIR

epiderm.o (*anat.*) Strato surfacala di la pelo, membrano dina e diafana qua kovras la dermo. – AFGHIR

epidural.a (*anat., med.*) Qua esas sur od exter la L. *dura mater*. – AFGHIR

epifani.o (*religio Kristana*) **1.** Aparo di Iesu a la Reji Maga qui venis adorar lu. **2.** Festo-dio Ekleziala (katolika) en la dio sisesma di januaro, por celebrar ta adoro. – AFGHIR

epifit.a Qua vivas sur altra planti, sen tirar de li sua nutrivi. – AG

epifiz.o (*anat.*) Saliajo ostatra qua, ligita – che la infanto – a la osto per kartilago, divenas pose apofizo. – AG

epigastr.o (*anat.*) Parto supera di la abdomino, situita an-super la umbiliko. – AFG

epigenez.o Doktrino segun qua onu konceptas la formaceso di la korpi vivanta per la adjunto sucedanta di parti qui ne pre-existis en la jermo.

epiglot.o (*anat.*) Valveto ye la parto supra di laringo, di qua lu klozas (per sua abaseso) la orifico supra lor an engluto, por impedar la eniro di la nutrivi aden la tubi respirala. – AFG

epigon.o **1.** (*mitol.*) Singla de la heroi di la milito duesma di Tebo. **2.** (metaf.) La homo qua apartenas a la generaciono dato-duesma. – AFG

epigraf.o **1.** La skriburo quan onu renkontras o pozas sur la monumenti. **2.** Kurta cito-texto quan onu lokizas kape di libro, di chapitro, por indikar lua tendenco. – AFGHIR

epigrafi.o La cienco di la epigrafi. – AFGHIR

epigram.o Mikra versajo qua kontenas espritajo pikanta. – AFGHIR

epik.a Qua naracas per versi ago heroala: – AFGHIR

epikarp.o Shelo extera di la frukto.

epilepsi.o (*patol.*) Morbo di la encefalo, karakterizata da acesi dum qui la malado esvanas subite e kaptesas da konvulsi. – AFGHIR

epilog.o **1.** (che la antiqui) Kurta diskurso recitita da la aktoro lor la fino di la pleo, e per qua lu demandis de la spektinti aplaudi. **2.** Rezumo, konkluzo, ye la fino di poemo, di diskurso, di libro. – AFGHIR

episilogism.o (*filoz.*) Sorito du-silogisma, rezono dum qua onu prenas kom un ek la premisi lo konkluzita de silogismo pre-iranta.

episkop.o Alt-oficiero di la Eklezio Kristana, chefo e pastoro di diocezo. – AFGHIR

epistemologi.o Kritikado di la cienci. – AFGHI

epistol.o **1.** (*literaturo*) Letro versa. **2.** (*liturgio katolika*) Extraktajo de la letri kanonala o de la cetera libri santa, quan onu lektas o kantas lor la meso, ante la evangelio. – AFGHIR

epitaf.o Skriburo sur tombo. – AFGHIR

epitalami.o Mikra poemo, kompozita okazione mariajo, honore di la jusa spozi. – AFGHI

epiteli.o (*anat.*) Quaza epidermo qua kovras la membrani mukoza, seroza, vaskulala e glandala. – AFGHIR

epitet.o (*gram.*) Vorto quan onu adjuntas a substantivo por plu-saliigar la ideo quan ica expresas. – AFGHIR

epitom.o Abreviuro de libro. – AFGHIR

epizod.o **1.** Agado acesora qua ne ligesas rigoroze a la temo. **2.** Fakto acesora qua ligesas plu o min rigoroze ad ensemblo de fakti. – AFGHIR

epizooti.o Morbo epidemiala, o kontagiala, qua afektas tota klaso de animali domestika en un foyo. – AFGHIR

epod.o **1.** En la poezio Greka e Latina: la dividuro triesma e lasta di la odo, qua venas pos la strofo e la anti-strofo. **2.** Verso duesma (iambo quar-silaba) di distiko di qua la verso unesma esas iambo sis-silaba. **3.** Mikra poemo ek distiki tala. – AFGHIR

epok.o Tempo-parto qua havas kom distingivo ulo historio-importoza. – AFGHIR

epolet.o Insigno armeanala, an la shultro, ek bendo di qua la extremajo mi-cirkla garnisesas per franjo. – AFGHIR

epruvet.o Tubo ek vitro o kristalo, di qua un extremajo esas klozita, qua uzesas por mezurar la volumino, la elastikeso di la gasi, por agar experimenti kemiala diversa, por determinar la koncentreso-grado di ula liquidi, e c. – FHI

epulis.o (*patol.*) Surkreskajo di la jenjivo. – FG

equacion.o (*algebro*) Formulo qua expresas egaleso inter du quanti algebrala, e qua kontenas ordinare un o plura nekonocaji. – AFHI

equator.o **1.** Granda cirklo di la Ter-sfero, perpendikla relate la rotac-axo, e qua dividas la globo a du mi-sferi. **2.** Granda cirklo di Suno e di la planeti, perpendikla relate lia seko di la plano di la Ter-equatoro e di la cielo-sfero. – AFGHIR

equi- Prefixo uzata exkluzive en la vorti ciencala, qua signifikas "egala". – AFGHI

equilibr.ar {ntr} **1.** Esar en la situeso di korpo, di punto materiala, qua – atraktate da forci inter-egala ed inter-kontrea – permanas sen movo. **2.** Esar egale repartisita (pri fluido en ta o ca medio). **3.** (pri la kozi) Esar distributita saje. – AFHIR

equinox.o Singla ek la du periodi di la yaro dum qua (pro ke Suno pasas en la equatoro), la dio-duro egalesas la nokto-duro sur la tota Ter-globo. – AFGHI

equip.ar {tr} **1.** Provizar (navo) per omno necesa por la manovro, e por la nutro e la armizo di la homi embarkota. **2.** Provizar (armeani) per la kozi necesa, vesti, armi, e c. **3.** Provizar (mashino, aparato) per omna kozi necesa por lua funciono. – AFGIR

equipol.ar {tr} (*matem.*) Equilibrigar segun la metodo da Giusto Bellavitis.

equiset.o (*bot.*) Planto kriptogama, di qua la stipo esas rugoza. (L. *equisetum*) – A

equitat.o Yusteso naturala, segun la komuna raciono, quan onu opozas a la yusteso legala, a la legaro civila. – AFGHIR

equival.ar {tr} Esar sama-valora (kam). – AFGHIR

er.o (*kronologio*) **1.** Epoko konvencionita, de kande onu komencas kontar la yari di naciono. **2.** Epoko remarkinda, de qua komencas koz-ordino nova. – AFGHIR

-er-[o] Sufixo qua indikas "ta qua su okupas ofte pri" (ma sen agar lo profesionale).

eratik.a (*geol.*) Stranjera en la loko ube onu observas lu, e qua konjekteble adportesis ibe de fore (kom ex. grosa, enorma fragmenti de roki, e c.) – AFGHI

erc.o Substanco minerala qua kontenas un o plura metali. – G

erekt.ar {tr} Stacigar (per equilibrigar vertikale). – AFGHI

erg.o (*fiz.*) Unajo di laboro en la sistemo *CGS*, korespondanta a la laboro facita da la forco de 1 *dyne* per la diplaso de 1 centimetro. – AFGHIR

ergativ.o (*gram.*) (en la *Baska ed altra lingui) Kazo dil subjekto di transitiva verbi. – AFGHIR

ergatoplasm.o (*biol.*) Parto di la plasmo qua efektigas la laboro celulifala – opoze a la trofoplasmo, di qua la rolo esas nutrala.

ergonomi.o Studio dil relato inter la homo ed altra elementi di lua medio (precipue laboral) ed apliko di principi e metodi por augmentar olua komforto, sekureso ed efikiveso. – AFGHIR

ergot.o (*bot.*) Produkturo vejetala parazita, venanta forme di mikra pinto, di sporno, sur la spiki di ula graminei, e qua esas venenoza. – AFHI

ergotin.o (*kem.*) Bazo extraktita de la sekal-ergoto, ed uzata medicinale kontre la hemoragii. – AFG

ergotism.o Venenago per la sekalo ergotoza. – AFG

-eri-[o] Sufixo qua signifikas "butiko, butikego en qua onu ofras kom varo…", "establisuro ube onu (agas to o co). "

erik.o (*bot.*) Arbusto de la familio "erikacei" qua kreskas en la suli sabloza. (L. *erica*) – GIL

ering.o (*bot.*) Genero de planto umbelifera, pikantoza. (L. *eryngium*)

eringi.o (*bot.*) Planto de la familio L. *Apiaceae* difuzita sur la rivi sabloza dil Mediteraneo e dil Atlantiko estala (L. *Eryngium maritimum*). – AIL

eritroblast.o (*histol.*) Globulo reda prima, kun nukleo ed hemoglobino, quan onu renkontras dum la periodi di regenero di la anemii grava, en la kakexio, e mem quik pos la nasko.

eritrocit.o (*histol.*) Globo reda nukleoza, di qua la divideso produktas la globuli reda sen-nuklea (hematii).

eritrofil.a (*biol.*) Qua prizas la koloro reda.

eritrozin.o Kolorizivo kontenanta iodo e natro o kalio, analoga al eozino, uzata por tintar rede o flave la lano e la silko, por kolorizar la papero ed en fotografarto. – AG

erizipel.o (*patol.*) Influro surfacala di la pelo, kun tenseso. – AFHI

ermin.o (*zool.*) Martro blanka, mamifero digitigrada di qua la pelo, kovrita subventre da pili blanka tre tenua, esas furo tre chera. (L. *putorius ermineus*) – AFGHI

ermit.o (*religio*) Solitaro, retretinta a loko dezerta, por ibe exercar su a pieso. – AFGHIR; **ermit-krab.o** Krustaceo kun abdomino mola, qua kustume celas su en la konki di la moluski (L. *Pagurus bernhardus*). – A

erod.ar {tr} Rodar per efiko korodiva. – AFGHI

erogen.a Qua povas produktar senti erotika, ecitar sexuale. – AFGHIR

eror.ar {ntr} **1.** Forirar de lo exakta. **2.** (pri doktrino, opiniono) Ne esar konforma a lo exakta, a lo vera. – AFHI

erotik.a Qua koncernas amoro. – AFGHIR

erste Ne ante (ta o ca dato, ta o ca evento). – G

erud.ar {tr} (pri) Exercar pri la cienco di la dokumenti qui koncernas ta o ca ek la savaji homala. – AFHI

erupt.ar {ntr} (pri kozo) Ekirar, desintrikar su bruske de to quo kontenas lu. – AFGHI

erv.o (*bot.*) Genero de leguminosi, di qua la speco tipa esas la lenso. (L. *ervum*) – AFGHIL

es (*muz.*) La noto triesma di la do-gamo bemoloza.

-es- Sufixo qua indikas la qualeso, la estado, la stando.

es.ar: {ntr} Verbo qua ligas la atributo a la subjekto di la propoziciono, afirmante la qualeso di olca. – AFHIR

esam.o **1.** Grupo de abeli, de vespi, qui vivas socie. **2.** Grupo multa-membra de insekti. (Anke metafore). – FL

esay.o Libro en qua la autoro traktas surfacale temo, sen vizir a traktar lu profunde. – AFGH

esbos.ar {tr} Komencar laboro, verko, indikante lua formi, kolori, e c., sen par-facar ula ek li. – FI

esenc.o **1.** (*filoz. e teol.*) Quo konstitucas la fundo di la ento. **2.** Quo konstitucas la naturo propra di kozo. **3.** Quo konstitucas la parto maxim importoza di kozo. **4.** Quo kontenas la efiko partikulara ye substanco. – AFGHIR

esforc.ar {ntr} Uzar sua vigoro por rezistar o por vinkar rezistanto. – FHI

eshafod.o **1.** Konstrukturo qua subtenas la gradi por la spektanti. **2.** Konstrukturo sur placo publika, ube onu exekutas la morto-verdikti. **3.** Konstrukturo karpentura sur qua laboristi okupesas da la konstrukto, la reparo o la dekoro di la edifici. – FGIR

eshelon.o (*armeo*) Personi, kozi, dispozita ye intervali. – F

-esk-[ar] Sufixo qua indikas "divenar", "komencar…".

esk.o **1.** Irgo quo atraktas, kom manjajo, bestii sovaja, fishi, uceli e sim., e quo uzesas por kaptar li. **2.** (fig.) Trompo, luro, sedukto. – I

eskadr.o (*navaro*) Asemblajo de milito-navi komande da admiralo. – AFGHIR

eskadron.o (*armeo*) Trupo de armeani kavaliera; dividuro de regimento di la kavalrio, komandata da oficiro supra-grada. – AFGHIR

eskal.ar {ntr} (pri navo) Haltar en portuo, dum voyajo, por embarkar o desembarkar pasajanti o vari. – FHI

eskalator.o Mashinala eskalero ek movanta gradi, por transportar personi adsupre ed adinfre inter diferanta etaji o niveli, precipue en granda butiki, aeroportui, subtera fervoyala stacioni, edc. – AFR

eskald.ar {tr} **1.** Brular per aquo varmega. **2.** Imersar en aquo bolianta. – AFH

eskaler.o (en edifico) Serio de gradi sequanta, fixigita, uzata por acensar o decensar de etajo ad altra. – FHI

eskamot.ar {tr} Habile desaparigar objekto, per subtila procedo qua eskapas la regardo di la spektanto. – FGH

eskap.ar {tr} **1.** Tirar su de to, en quo onu retenesas. **2.** Cesar retenesar. – AFHI

eskar.o (*medic.*) Krusto nigratra, quan formacas la desorganizeso di la tisui en parto atakata da gangreno o da la efiko di korodivo. – AFHI

eskarbil.o Fragmento de terkarbono, ne par-kombustita e mixita a cindri. – FH

eskarol.o (*bot.*) Varietato di cikorio kultivata, quan onu manjas kom salado. (L. *lactuca scariola*) – FGHI

eskarp.a Di qua la pento esas preske vertikala. – AFHI

eskart.ar {tr} **2.** Pozar (la parti di kozo) tale ke li kelke interdistas. **2.** Pozar kelka-diste de kozo, de persono. **3.** Forigar de la direciono quan onu devas sequar. – FHI

eskatologi.o Parto di la teologio qua havas kom objekto la serchado pri la fazi finala di la homo e dil universo. – AFGHIR

eskombr.o To quo restas de objekto ruptita. – FHI

eskopet.o Speco di funel-fusilo, quan onu weris bandolieratre.

eskort.o Trupo qua akompanas persono de loko ad altra, por surveyar lua sekureso o por honorizar lu per lo; kaptiton, por impedar lua eskapo; konvoyon, por protektar lu. – AFGHIR

eskot.o (*navo*) Grosa kordego manuo-movebla, fixigita an la angulo di basa segli por desvolvar od extensar li. – FGH

eskrok.ar {tr} Furtar (ulo de ulu) per dupigar (lu). – FI

eskudel.o Vazo kava, ligna, terakota o metala, e c., en qua onu servas buliono, supo, por manjar li. – FHI

eskup.ar {tr} Vakuigar per ligna shovelo kava (la aquo qua eniras la navi). – AF

-esm-[a] Sufixo por formacar, de la nombri kardinala, le ordinala.

esmerili.o (*zool.*) Speco di falkono, remarkinda pro la mikreso di lua staturo, la lejereso di lua flugo e la rapideso di lua movi. (L. *falco subbuteo*) – FHI

esoter.a (*filoz.*) Qua esas la objekto di docado partikulara, intima. – AFGHIR

espad.o Atak-armo, ek lamo akuta ek stalo, muntita aden mancho konkoza, e quan onu weras an la flanko, en gaino. – FHI; **espad.o-fish.o** (*zool.*) Fisho longa til 5 metri, sen squami, kun la muzelo simila ad espado pintoza, rapidega natero, peskata pro la karno tre prizata (L. *Xiphias gladius*).

espaler.o Muro garnisita maxim-multa-kaze

per lato-greto alonge qua onu plantacas frukt-arbori di qui la branchi esas aplikita a lu. – AFGHR

espar.o (*navo*) Stango, min forta kam la masteto, qua suportas la paviliono, ek qua onu facas la stangi per qui onu impedas la altra navi venar kolizionar od abordar atakoze. – AFG

esparset.o (*bot.*) Planto foreja, analogo a la luzerno, di qua la floro esas granda, purpuratra e flavatra, e dispozita spike od axo-grape. (L. *onobrychis sativa*) – AFG

espart.o (*bot.*) Gramineo qua kreskas en la nordo-parto di Afrika, di qua la stipeti uzesas por facar objekti diversa (chapelo-frami, e c.), papero, e c. (L. *stipa tenacissima*) – AFGHI

espel.ar {tr} Lektar la vorti literope, e formacante la silabi. – AF

esper.ar {tr} Konsiderar (to quon onu deziras) kom realeskonta. – FHI

espin.o (*bot.*) Arboreto dornoza. – FHI

espinet.o (*muziko*) **1.** Muzik-instrumento portebla, kordoza, quan on pleis per plumo-pinto. **2.** Sorto di klavikordo, di qua la kordi agesis per pinto di korvo-plumo. – AFGHIR

esplanad.o (*armeo*) Tereno plata e nuda qua, en la fortifikaji, esas situita de la rempari a la domi di la urbo. **2.** Sulo-peco nuda, qua esas situita extere e portee di fortreso. – AFGHI

espres.o Treno (e c.) qua iras rapide a sua destino-staciono, haltante intervale nur ye kelka stacioni. – AFGHIR

esprit.o Vivaceso pikanta di la spirito. – FG

espruv.a Qua ne lasas… efikar a su. – AF

esquad.o **1.** (*armeo*) Parto di kompanio de infantriani o de kavalriani. **2.** Trupo de laboristi qui okupesas da tasko specala. – AFHI

est.o Un ek la quar punti kardinala; olta qua esas ube Suno su levas. – AFGH

establis.ar {tr} **1.** Fondar kom duronta multa-tempe. **2.** Institucar. – AFGHIR

estad.o Eso mentala, animala, psikala, od aferala di la individuo koncernata. (estado civila: la situaciono di persono kom filio legitima o ne-legitima, mariajita o celiba).

estafet.o Kuriero qua portas la depeshi de ca a ta posto-kontoro. – AFGHIR

estakad.o Asemblajo de palisi, interligita da kateni, da ferstangi, e c., en la enireyo di portuo, di kanalo, por barar lu. – FHI

estal.ar {tr} Expozar, sur surfaco plu o min granda, vari vend-ofrata. **2.** Extensar komplete sur surfaco. **3.** (metaf.) Expozar komplete kom regardenda. – F

estamp.ar {tr} Markizar (metalo, ledro, petro-karono) per la traco (reliefe o kave) di mulduro, di modelo, di matrico, di qua lu subisas la preso. – AFGHIR

estanch.ar {tr} Haltigar la fluo di liquido. – AFH

estay.o (*navo*) Grosa kordego, tensita de la parto avana di la navo til la kapo di omna masto, por fermigar ica avane, quale la vanti fermigas lu dope. – AFH

ester.o (*kem.*) Kompozuro organika qua maxim ofte obtenesas per kondenso di acido kun alkoholo, kun elimino di aquo. – AFGHI

estetik.o Parto di filozofio, qua traktas lo bela en naturo ed en arto. – AFGHIR

estezi.o (*medic.*) La kapableso sentar. – A

estim.ar {tr} Opinionar favoroza pri la valoro (etikala, morala, karakterala) di persono. – AFGHI

estiv.ar {ntr} (pri la bestio-trupi) Vivar dum somero en la pastureyi di la monti. – FGHIR

estomp.ar {tr} **1.** Dilutar la traci de krayono e pastelo, sur desegnuro, per rolero fela o papera, di qua la extremaji esas ordinare pinto. **2.** Kovrar per nuanco subtila. – AFG

-estr-[o] Sufixo qua signifikas "chefo di", " mastro di".

estrad.o Parto elevita super la planko-sulo di chambro, di chambrego, di salono, sur qua onu lokizas lito, trono, katedro, e c. – AFGHR

estragon.o Planto herba, aromata, uzata kom kondimento. (L. *artemisia dracuncules*) – AFGHIR

estrib.o Quaza triangulo de fero, pinta-baza, qua, suspendate an singla latero di la selo per rimeno, subtenas la pedo di la kavalkanto. – FH

estriol.o (*biol.*) Estrogeno naturala, qua trovesas en la placento ed en l'urino di muliero gravida. – AFGHIR

estrogen.o Hormono ovariala qua agas pri la developo di la karakteri feminala e pri la ciklo menstruala. – AFGHIR

estron.o (*biol.*) Estrogeno qua trovesas en l'ovario, en la placento, en l'urino, kun diversa e komplexa agi. – AFGHIR

estuari.o (*geogr.*) Larja ekflueyo di fluvio, gulfatra. – AFGHI

estubl.o Parto di la stipo qua restas stacanta kande onu falchas la frumento, la sekalo. – AFGI

esturjon.o (*zool.*) Grosa fisho qua iras de la mari a la granda fluvii, e di qua la ovi uzesas por facar kaviaro. (L. *acipenser huso*) – AFHI

esvan.ar {ntr} Ne plus konciar sua vivo. – FI

-et- Sufixo qua indikas "la grado extrema di mikreso o febleso".

etaj.o (*arkitekt.*) En domo, en edifico, konsistanta ye plura apartmenti superpozita: omna parto sama-nivela. – AFGR

etajer.o Moblo ek montanti qui portas tabuleti horizontala, dispozita etaje, sur qui onu pozas libri, art-objekti, e c. – FGR

etalon.o **1.** Tipo legala di la mezurili e ponderili. **2.** (*financo*) Metalo selektita por la fabriko di la moneto-peco qua uzesas kom tipa unajo di omna moneto-peci di la lando koncernata. – F

etamin.o Stofo ek lano lejera. – Lanajo, krinajo, quan onu uzas por blutar. – AFGHIR

etap.ar {ntr} (pri armeo) Haltar en loko ube la trupi marchanta repozos dum nokto. – FGHIR

etat.o To quo konstatas la estado di la kozi en ta o ca instanto. – FGHI

eter.o **1.** La parto maxim subtila di atmosfero, ye qua (krede da la antiqui) konsistas fairo. **2.** (*fiziko*) Fluido neponderebla, di qua ula fizikisti konjektis la existo por explikar la fenomeni "foto" e "kaloro". **3.** (*kem.*) Liquido volatila qua produktas la alkoholi kande onu removas de li equivalanto ek aquo. – AFGHIR

etern.a **1.** Qua nek komencis nek finos. **2.** Qua ne finos. **3.** Di qua la fino-instanto ne esas previdebla. – AFHI

etik.o **1.** La cienco pri la mori. **2.** Traktato pri ta cienco. – AFGHIR

etiket.o Indiko-texto fixigita sur objekto, por savigar la naturo, la kontenajo, la preco, la destineso, e c. di ica. – FG

etimon.o (*ling.*) Vorto de qua altra vorto historiale derivesas. – AFGHIR

etimologi.o Decendo de vorto relate un o plura vorti altra de qui lu derivesas. – AFGHIR

etiol.ar {tr} **1.** Igar (planto) febla e senkolora per kreskigar lu en loko obskura. **2.** Igar (persono) febla e pala, per privacar lu de aero libera, de korp-exercado. – AFL

etiolin.o (*biokem.*) Pigmento flava qua trovesas en la planti, mem se kreskinta en loko obskura. – AFGI

etiologi.o **1.** (*filoz.*) Exploro di la kauzi. **2.** (*medic.*) La parto di medicino, en qua onu exploras la morbi. – AFGHIR

etiquet.o Ensemblo di la reguli e kustumi sequenda en la korti rejala. | (extens.) Ensemblo di la kustumo-normi di konduto en socio ed en partikulara ceremonio. – AFGHIR

etmoid.o (*anat.*) (Osto kraniala) di qua la lamo supra esas truoza, inkastrita en la sesguro infra di la osto frontala, e qua kontributas a formacar la naztrui. – AFG

etni.o (*etnog.*) Grupo de homi qui sentas su unionita da komuna genealogio od ancestreso, reala od imaginata, ed ordinare anke da komuna linguo, kulturo, kustumi,

ritui o religio: *etniala konflikti*. – FGHI

etnografi.o Deskripto di la populi. – AFGHIR

etnologi.o Cienco di la origino e di la deveno di la populi. – AFGHIR

etologi.o Cienco di la mori. Traktato di la mori.

etos.o Kustumo, normo di vivo. – AGHI

etuy.o Sorto di buxo adaptita a la formo di la objekto quan lu kontenos. – FGHI

eudiometr.o Instrumento uzata por determinar la proporcioni di la parti qui kompozas aero od irgaltra mixuro de gasi. – AFGHIR

eudiometri.o Analizo di aero, di mixuri de gasi, per eudiometro. – AFGHIR

eufemism.o Figuro de vorti, qua konsistas ye diminutar – per la termino o la frazoformo quin onu uzas – to quo esas shokiva en la vorto propra. – AFGHI

eufoni.o Sorgo por evitar la soni orelo-harda en la pronunco. – AFGHI

euforbi.o (*bot.*) Planto di qua la suko esas laktatra, akra e korodiva. (L. *euphorbia*)

eufori.o Sento di vigoro, kontenteso ed optimismo. – AFGHIR

eufrazi.o (*bot.*) Genero de planti de la familio L. *Orobanchaceae*, kun aspekto di mikra planti herba floroza, mi-parazita (L. *Euphrasia*).

eugenik.o (*med.*) Fako ciencala qua vizas l'amelioro di la homala speco. – AFGIR

eukalipt.o (*bot.*) Arboro balzamoza, de la familio "mirtacei", deveninta de Oceania, di qua la ligno esas veinoza, e la folii uzata kom astriktivo e kontre-febro. (L. *eucalyptus*) – AFGHI

eukaristi.o (*religio Kristana*) Sakramento di la religio katolika, qua kontenas substancale la korpo, la sango, la anmo e la deeso di Iesu-Kristo, en la formo di pano e di vino, por servar a la fideli kom nutrivo anmala. – AFGHIR

eunuk.o **1.** Viro kastrita, di qua la ofico, en Oriento, konsistis ye surveyar la mulieri en la haremi. **2.** Viro igita nekoitiva. – AFGHIR

eur.o (*ekon.*) Pekunial unajo dil Uniono Europana (€): *la abonpreco di Progreso kustas 10 euri*. – AFGHIR

europi.o (*kem.*) Elemento kun atomala numero 63 (Eu). – AFGHIR

eutanazi.o (*med.*) Rapida parfino, per irga moyeno apta prokurar la morto en maniero ne doloroza, di procedo morbala kun prognozo desfavoroza ed akompanata da sufradi egardata kom netolerebla. – AFGHIR

ev.ar {tr} Existar de (ta o ca quanto de tempo). – L

evaku.ar {tr} **1.** (*medic.*) Ekpulsar (materii akumulita en parto di la korpo). **2.** Forsendar amase (la personi qui okupas loko). – AFGHI

evalu.ar {tr} (ye) Determinar aproxime la valoro o la quanto, per kalkulo o konjekto. – AFHI

evangeli.o (*religio Kristana*) **1.** Doktrino e lego da Iesu-Kristo. **2.** Singla de la libri (4) ube raportesas la biografio di Iesu-Kristo, lua doktrino e lua lego. – AFGHIR

event.ar {ntr} Divenar fakto. – AFI

eventual.a Qua povas eventar, realeskar, se ula cirkonstanci existas. – AFGHIR

evident.a Qua posedas ta klareso quan la exaktagi prizentas a la spirito. – AFGHI

evier.o Speco di tablo kava, o kuvo ek petro o ceramikajo, sur qua onu lavas (generale en koqueyo) e qua havas truo per la ekfluo di la aquo rezidua. – F

evikt.ar {tr} (*yuro-cienco*) Expropriar legale, kun la yuro a rekurso kontre la vendinto, ta qua aquiris sincere to quon onu ne havis la yuro vendar a lu. – F

evit.ar {tr} Probar ne-renkontror (ulu) o ne atingesor (da ulo). – AFHI

evolucion.ar {ntr} **1.** Manovrar turnante cirkum su. **2.** Parkurar la ciklo di sua developeso. – AFGHIR

ex- Prefixo qua signifikas "qua ne plus esas".

exajer.ar {tr} Igar ulo transirar la limiti qui

konvenas, parole, pense, age. – AFHI

exakt.a Rigoroze konforma a la fakti. – AFGHIR

exalt.ar {tr} **1.** Laudar (la merito di ulu) til alta grado di glorio. **2.** Developar (sentimenti di la psiko) ad alta grado di intenseso. – AFGHI

examen.ar {tr} Submisar (kandidato) ad experimenti por saveskar lua valoro. – AFGHIR

exantem.o Erupto pelala. – AFGHI; **exantem-tif.o** (*patol.*) Morbo infektiva prezenta en loki kun grava nesufici kuracala, qua efektigesas da la jermo *Rickettsia prowazekii*, transmisata dal lauso L. *Pediculus humanus corporis;* la kontagio eventas nur de homo a homo. – FGHI

exark.o **1.** (epoki antiqua) Reprezentero di la imperiestro di Oriento en provinco fora. **2.** (nun) Reprezentero di la patriarko di Konstantinoplo (Istanbul) komisita por vizitar la provinci. – AFGHIR

exasper.ar {tr} **1.** (*medic.*) Igar (morbo) atingar sua kolmo. **2.** Igar (ulu) atingar la kolmo di la iriteso psikala. **3.** Bitrigar extreme la humoro per irito troa. – AF

exauc.ar {tr} **1.** Satisfacar (ulu) per grantar a lu to quo esas la objekto di lua deziri, di lua pregi. **2.** Efektigar (la deziro, la prego, di ulu). – F

exegez.o Interpreto di texto (historiala, yurala, e c.) – AFGHI

exekut.ar {tr} Efektigar to quo konsequas (de rezolvajo, de projetajo, de verdikto). – AFGHIR

exempl.o **1.** Maniero esar, agar, di ulu, konsiderata kom imitinda. **2.** La persono qua esas, agas, tale. **3.** To quon subisas ulu (desfortuno, puniseso, e c.), egardata kom apta donar leciono. **4.** La persono qua subisas ta desfortuno, ta puniso. **5.** To quo eventis, konsiderata kom komparo-termino pri to simila quo povas eventar. **6.** Fakto quan onu mencionas sekonde di aserto. **7.** Extraktajo di texto quan onu citas, sekonde di expliko gramatikala. – AFGHIR

exempler.o **1.** Singla de la objekti formacita per tipo unika quan onu riproduktis. **2.** Singla de la specimeni di un speco o di un varietato en kolektajo zoologiala, botanikala, mineralogiala. – AFGHIR

"**exequatur**" **1.** (*yuro-cienco*) Permiso legala necesa por ke verdikto da arbitri, da tribunali, stranjera divenez exekutebla. **2.** Permiso quan bezonas aganto stranjera por exekutar en la lando la misiono quan konfidis a lu lua guvernistaro.

exerc.ar {tr} Formacar, fasonar (ulu) por igar lu praktikar. – AFGHIR

exerg.o (*numismatiko*) Spaco rezervita maxim-multa-kaze en la infra parto di medalio, por recevar surskriburo (moto, devizo, dato, e c.). – AFGHI

exfoli.ar {tr} Removar foliope, lamelope (ula parti di substanco). – AFGHI

exhal.ar {tr} **1.** Emisar (gaso, vaporo, odoro). **2.** (pri animali, vejetanti) Lasar eskapar tra la tisui ula elementi eliminata de la organismo. **3.** (metaf.) Lasar eskapar (sentimenti). – AFHI

exhaust.ar {tr} **1.** Sikigar per par-cherpo. **2.** Vendar la lasta exemplero (di libro, e c.). **3.** Igar febla komplete. **4.** (*logiko*) Enumerar omna kazi, omna hipotezi posibla di temo. **5.** (*matem.*) Uzar la procedo qua posibligas neglijar la difero inter du *grandori, per pruvar ke la difero esas infinite mikra. – AFI

exhort.ar {tr} (pri) Probar igar (ulu) volar ulo, per diskursi persuadiva. – AFHI

exil.ar {tr} Koaktar (ulu) a livar lua patrio, interdiktante a lu retrovenor en olu. – AFGI

exin.o (*biol.*) Strato extera, transformita a kutino ($C_6H_{10}O$) e neegale dikeskinta (pinti e dresti, pori e plisuri), di poleno-grano.

exist.ar {ntr} Apartenar a la nuna realaji. – AFGHI

exkardin.ar {tr} Liberigar kleriko de lua obligi ad una diocezo, por ke il inkardinesez en altra. – F

exkav.ar {tr} Facar, kavigante. – AFHI

exkluz.ar {tr} **1.** Pozar (ulu) exter kozo kom ne esante plu partoprenonta olu. **2.** Retropulsar (kozo) kom nekonciliebla kun altro. – AFGHIR

exkomunik.ar {tr} (*religio Kristana*) Forjetar (ulu) de la komuniono (katolika). – AFGHIR

exkori.ar {tr} (*medic.*) Skrachar surfacale, entamante nur la pelo. – AFHI

exkrement.o (*fiziol.*) Materio liquida o solida (sudoro, muko nazala, urino, feko) quan ula organi ekpulsas de la korpo. – AFGHIR

exkurs.ar {ntr} Cirkular explorante ula quanto di la surfaco, de la areo di lando. – AFGHIR

exkuz.ar {tr} Alegar, favore di ulu, motivi por mingravigar to quon onu reprochas a lu, o por justifikar lu pri lo. – AFGHIR

"**ex-libris**" Enskriburo da ulu sur la libri di sua biblioteko, por indikar ke li apartenas a lu; ta enskriburo, maxim-multa-kaze, agesas per la glutino di desegnuro artala sur papero-folio, kun indiko di la nomo di la proprietanto.

exod.o **1.** (pri la Hebrei antiqua) Libro duesma di Biblo, qua kontenas la historio di la ekiro de Egiptia. **2.** (metaf.) Ekmigro grand-amase de populo. – AFGHI

exogen.a (*bot.*) Di qua la kresko eventas adexter su ipsa, per la strati extera.

exorcis.ar {tr} (*teol. Kristana*) Agar a la demoni (por expulsar li de la korpo di demonozi), od a la demonozo, la pregi, la ceremonii di la eklezio katolika. – AFGHI

exordi.ar {tr} (*retoriko*) Pri diskurso: komencar, preparante la atenco e la afableso-sentimenti. – AFGHI

exostos.o **1.** (*medic.*) Surkreskajo morbala sur la surfaco od interne di osto. **2.** (*bot.*) Surkreskajo sur la trunko, la branchi di ula arbori. – AFG

exoter.a **1.** (*filoz.*) Dicesis pri la dicipuli qui vartis sua inicieso, pri ula doktrini neprofunda – pri ula libri kompozita tale ke lia kontenajo esis komprenebla da la plebeyo. **2.** (*okultismo*) Dicesas pri la docajo quan onu darfas divulgar ad omna homi. – AFGHIR

exotik.a **1.** (*natur-historio*) Qua ne esas produkturo naturala di nia klimati. **2.** (metaf.) Qua ne apartenas a la lando ipsa, nek a la landi relative vicina (pri la mori, la kustumi, e c.) – AFGHI

expans.ar {ntr} **1.** (*cienco*) Agar ta movo per qua gaso, vaporo dilatesas; agar ta movo per qua parto organa developesas, divenas plu voluminoza, o transformesas ad altra parto organa. **2.** (metaf.) Agar ta movo per qua la kordio, vice konstriktar sua sentimenti, difuzas li adextere. **3.** Movo per qua ula doktrini, ula idei, kreskas ed atraktas adheranti kontinue plu multa. – AFGHI

expedi.ar {tr} Sendar ulo (ordinare vari) a destinario – AFGHIR

expedicion.ar {tr} Sendar homi, komisar li, por militar o por explorar regiono. – AFGHIR

expekt.ar {tr} Mente anticipar ula evento. – AFHI

expektor.ar {tr} Ekjetar de la tubi respirala, per la boko. – AFGHI

experienc.ar {tr} Konocar (ulo) savar (pri ulo) per uzir lu praktikale. – AFHI

experiment.ar {tr, ntr} (pri, per) En la observocienci: operaco quan onu agas por verifikar o por demonstrar ulo per praktiko. – AFGHIR

expert.a Qua savas tre multe (pri ulo) per praktikado. – AFGHIR

expertiz.ar {tr} Submisar a la evaluo da experti. – AFGHIR. (Pri experti) Evaluar la preco, la qualesi di (ulo).

expiac.ar {tr} **1.** Lavar per ceremonio religiala, per sakrifiko (krimino pro qua onu esas despurigita). **2.** Reparar (peko, krimino) per puniseso. – AFGHI

expir.ar {ntr} **1.** Ekpulsar de la pulmoni (la aero qua uzesis por respiro). **2.** (pri vejetanti) Restitucar ad aero (pos prenir de lu ula elementi gasa) ti ek la elementi qui

esas eliminenda de la organismo. **3.** (metaf.) Cesar existar o cesar validesar. – AFGHI

explicit.a Par-enuncita. – AFGHI

explik.ar {tr} **1.** Klarigar per developo (la senco di ulo). **2.** Justifikar fakto. – AFGHI

explor.ar {tr} **1.** Observar minucioze e detaloze, esforcante penetrar til la esenco di la kozi. **2.** Parkurar (lando) studiante sorgoze, pro skopo ciencala, strategiala, e c. – AFGHIR

explot.ar {tr} Valorigar (kozo) per extraktar profito de lua produkturo. – AFGHR.

exploz.ar {ntr} Spliteskar violentoze. – AFGHI

exponent.o (*matem.*) Mikra cifro dextre e kelke super nombro, por indikar per qua potenco lu egardesas. – AFGHIR

exportac.ar {tr} Transportar a lando stranjera ed ibe vendar (la produkturi da la sulo o da la laboro nacionala). – AFGHIR

expoz.ar {tr} **1.** Prizentar, lokizar tale ke (la kozo) esas facile videbla. **2.** Prizentar, lokizar tale ke (la kozo) submisesas a la efiko da ulo. – AFGHI

expres.ar {tr} Manifestar (penso, sentimento) per parolo, gesto od irgaltra signo extera. – AFGHI

expropri.ar {tr} Desposedigar (ulu) legale de la proprieto di ulo. – AFGHI

extaz.ar {ntr} **1.** Havar sua anmo, sua psiko, ravisata tale ke, dum kelka tempo, ica ne plus koncias su. **2.** Ravisesar pro admiro, pro joyo. – AFGHIR

extens.ar {tr} **1.** Developar longesale, larjesale. **2.** Estalar (su) sur spaco por kovrar ica, sur areo por kovrar ica. **3.** (metaf.) Aplikar a plura kozi tale ke ici kontenesas. – AFHI

extenu.ar {tr} Igar magra extreme, per exhausto di la vigoro. – AFHI

exter {prepoziciono} En la spaco-parto qua komencas ube finas la korpo. – AFHI

extermin.ar {tr} Destruktar til la lasta uno (di raso, di speco). – AFHI

extern.o Skolano (lernanto) qua ne habitas la lerneyo. – AFGHI

exting.ar {tr} **1.** Cesigar la kombusteso o la lumizo. **2.** Kalmigar, quietigar. – AFHI

extirp.ar {tr} **1.** Arachar kun lua radiki (planto) por ke lu ne povez ri-kreskar. **2.** Deprenar radikale parto malada. **3.** (metaf.) Destruktar radikale (kozo establisita che la homi). – AFG

extors.ar {tr} Koaktar ulu cedar ulo (generale pekunio) per minaco, per violento nemateriala. – AFGHI

extra Di qua la qualeso esas extraordinara. – AFGHIR

extrad.ar {tr} (aludante guvernerio) Livrar persono akuzata ye krimino, refujinta sur olua teritorio, a guvernerio stranjera qua demandas lu. – AFGHI

extrados.o (*arkitekt.*) Surfaco konvexa quan vulto prizentas ad-extere (opoze a "intradoso").

extrafloral.a (*bot.*) Dicesas pri nektario situita sur folio o sur stipo vice ke en floro. – AFGHI

extrakt.ar {tr} **1.** Retrotirar (kozo) de loko ube lu esas sinkita, stekita, nature od acidente. **2.** Tirar de libro, de manuskripto (un o plura texto-peci quin onu kopias). **3.** Deprenar de substanco, per deskompozar lu (elemento quan onu separas de lu). **4.** (*aritm.*) Extraktar radiko quadratala, kubala: ektirar ta radiko de ta nombro per deskompozar ica. **5.** (*kem.*) Extraktar salo: per analizo kemiala. – AFGHIR

extraordinar.a **1.** Qua ne resortisas a la regulo, a la normo. **2.** Qua diferas de to quon onu vidas ordinare. **3.** Qua esas super la nivelo ordinara di la kozi, di la personi. – AFG

extravag.ar {tr} Agar, dicar kozi qui ne korespondas a la raciono komuna. – AFGHI

extravert.o Ulu qua atencas la mondo extera, qua ne exploras sua pensi e sentimenti. – AFGHI

extrem.a **1.** Qua esas tote ye la fino. **2.** Qua esas tote ye la lasta grado. **3.** Qua esas ye

grado tre alto. **4.** Qua agas til la lasta punto. – AFGHI

extrinsek.a (*filoz.*) Qua tiresas, cherpesas, ne de la kozo ipsa, ma de cirkonstanci acesora, extera. – AFHI

exud.ar {ntr} Ekfluar preske nesenteble, quale sudoro. – AFGHI

exulcer.o (*medic.*) Ulcero neprofunda. – FH

exult.ar {ntr} Kaptesar da joyo profunda o da sentimento (amo, amoro) qua su expresas per movi, kanti, e c. – AFI

exutori.o 1. (*medic.*) Ulcero artificala, destinita a plear la rolo di deturnivo, por produktar ed entratenar pusifo lokala. **2.** Moyeno uzata por eskartar ulo mala, pro desembarasar su de lu. – FHI

-ey-[**o**] Sufixo qua signifikas "loko destinita por".

-ez (*gram.*) Dezinenco di la imperativo.

ezofag.o (*anat.*) Tubo membrana qua iras de la faringo a la stomako, e duktas ad ica la nutrivi. – AFHI

F

fa (*muziko*) La noto quaresma di la do-gamo.

fab.o (*bot.*) Planto ek la familio "leguminosi", kun shelo grosa, qua kontenas grano oblonga, uzata kom nutrivo. (L. *vicia faba*) – FHI

fabl.o Naraco kurta, proza o versa, di qua la protagonisti esas, maxim-multa-kaze, od enti imaginita, od animali, e qua uzesas kom pruviva pri leciono di etiko praktikala. – AFGHI

fabrik.ar {tr} Facar, per materii prima quin onu laboras, ula kategorii di objekti destinita a livresor engrose a la komercisti, segun procedi mashinala o mekanikala. – AFGHIR

fac.ar {tr} Tirar kozo ek altra, adaptante lu a destineso nova. – FHI

facet.o Latero di objekto plura-angula. – AFGHIR

faci.o La parto "vizaja" di irga korpo. – AFHI

"**facies**" (*cienco*) Aspekto, fizionomio.

facil.a Facebla od agebla sen peno. – AFHI

facin.ar {tr} **1.** Seduktar nerezisteble per la povo di la regardo. **2.** (metaf.) Dazlar per prestijo. – AFGHI

facion.ar {ntr} (pri soldato) Komisesir sorgor por la sekureso di posteno, di institucuro publika avan qua lu stacas armoze dum plura hori til remplaseso da altru. – F

faeton.o Speco de kalesho tirata da du kavali e de olima automobilo tre alta, deskovrita, kun quar plasi. – AFGHIR

fag.o (*bot.*) Arboro granda, ek la familio "amentacei", di qua la kortico esas grizatra, la foliaro densa. (L. *fagus*) – HIL

fagocit.o (*biol.*) Celulo qua povas inglobar e digestar la partikuli neorganika ed organika.

fagocitos.o (*biol.*) Rolo di la fagocito, deskovrita da Mechnikof.

fail.o (*informatiko*) Ensemblo de informi dijitaligita, qui esas kodexigita e lektebla nur da softwaro. – AIR

fair.o **1.** Emanajo de kaloro e de lumo, quan produktas la kombusteso di ula korpi, quan la Antiqui konsideris kom un ek la quar elementi. **2.** (metaf.) Ardoro, saporo varma ed ecitiva di la drinkaji alkoholoza; ardoro di la psiko, di la pasioni. – AG

fak.o Parto di irgo dividita o subdividita, exemple buxo, stablo od anke teritorio, cienco e. c. – G

fakir.o Nomo (en India) di la asketi mendikera di omna sekti (Mohamedisti, Civaisti, Vishnuisti) qui probas aquirar santeso per kontemplo e su-mutili. – AFGHIR

fakocher.o (*zool.*) Mamifero Afrikana simila al apro, kun pelo rugoza kovrita da pokega pili, granda kapo kun krinaro prolongita sur la dorso e kanini salianta e kurva (*Phacochoerus aethiopicus*). – FI

faksimil.o Riprodukturo exakta de skriburo, de desegnuro, obtenita sive manuale, sive per imprimo, grabo, e c. – FGHIR

fakt.o **1.** To quo existas reale. **2.** (*yuro-cienco*) To quo eventas en afero, to quo judiciesas. **3.** To quo eventis. – AFGIR

faktitiv.a (*gram.*) Qua indikas ke la subjekto di la verbo eventigas la ago.

faktor.o **1.** (*matem.*) En la multipliko, la multiplikanto e la multiplikendo. **2.** (metaf.) To (o: ta) quo (o: qua) efikas por la rezultajo. – AFGHIR

faktori.o Kontoro di agenti di kompanio komercala en lando stranjera. – AFGHI

faktorial.o (*matem.*) (*algebro*) Produto di qua la faktori esas segun progresiono geometriala. – AG

"**faktotum**" La homo qua, serve di ulu, agas irgo por plezar a lu. – AFG

faktur.o (*komerco*) Noto quan la vendisto furnisas a la komprinto di la vari quin ita livras, sur qua indikesas la preco di ta vari. – AFGHI

fakultat.o **1.** (*filoz.*) Povo di ento libera pri uzar sua agiveso, funcionala. **2.** (*universitato*) Korpo de profesori komisita por kurso-docar ed examenar, en omna

fako di la domeno "doco supra-grada". – AFGHIR

fakultativ.a Quan onu darfas agar o ne agar. – AFGHI

fal.ar {ntr} Irar de supre ad infre, pro la efiko da gravito. – AG

falang.o **1.** (*anat.*) Singla ek la mikra osti longa, ye qui konsistas la fingri di la manui e di la pedi. **2.** (milito) (che la Greki antiqua) Korpo de infantriani. – AFGHIR

falangin.o (*anat.*) Falango duesma di la fingri trifalanga.

falansteri.o (*sociologio*) En la sistemo sociala da la Franco Fourier: habiteyo di singla grupo de cent familii. – AFGHIR

falarop.o (*zool.*) Genero de uceli de la familio L. *Scolopacidae*, inkluzanta tri vivanta speci, migrera ed aquala, tre habila en natado (L. *Phalaropus*). – AFHI

falbal.o Bendo de stofo plisita, frunsita, e c., qua uzesas por ornar jupo, manteleto, shultro-tuko, qua fixigesas sur ici per lua parto supra. – FGI

falc.o Entaliuro en la kadro di pordo, di fenestro, por ke la bordo di la klapo qua klozas lu esez kontre-aplikebla sen lasar lum-lakuno. – GR

falch.ar {tr} (*agrokultivo*) Tranchar (la feno, la cereali) per instrumento ek longa mancho ligna e granda lamo arkatra. – FI

fald.ar {tr} Igar duopla unfoye o plurafoye (materio flexebla, stofo, papero, e c.) per abatar ica parto sur ita. – AG

falen.o (*zool.*) Nokto-papiliono. (L. *phanaena*) – AFGHI

fali.ar **1.** {tr} Ne atingar to quon onu vizis. **2.** {ntr} Ne agar to quon onu devas etikale. **3.** {ntr} (*komerco*) Deklarar su nesolventa, cesar la pagado di sua debaji. – AFGHI

falk.o (*navo*) Plankaro extera per qua onu plualtigas la bordo di navo kande la ondi esas tro granda. – FHI

falkon.o (*zool.*) Raptucelo – genero di la klaso "rapteri" – quan onu dresis olim por chasado. (L. *falco*) – AFGHI

fals.a **1.** Qua havas, di kozo, nur la semblo. **2.** Qua prenas, por trompar, la semblo di kozo. – AFGHIR

falset.o Voco akuta, produktita da la vibro di la kordi supra di la laringo. – AFGHIR

falv.a Flava rufe. – FG

fam.o Favoreso, segun-modeso, quan la nomo di ulu (o di ulo) obtenis. – AFGI

famili.o **1.** Asemblitaro de la personi quin unionas la sango o la alianco, qui vivas en un hemo, partikulare la patro, la matro, e lia filii. **2.** Asemblitaro de la personi unionita per la sango o la alianco. **3.** La serio de la personi qui devenis de la sama familio, generacionope. **5.** Asemblitaro de enti di qui la origino esas komuna, di qui la interesti esas komuna. **5.** (*zool. e bot.*) Kolekturo de generi intervicina pro ula karakterizivi generala quin li posedas komune. – AFGHIR

familiar.a **1.** Qua relatas ad ulu libere, sen jeneso, sen ceremonialo. **2.** Qua kustumas la uzo di ulo; di qua la praktiko, la uzo, esas ordinara ye ulu. – AFGHI

famin.o Sufrado generala, produktita da la indijo di nutrivi. – AFI

fan.ar {tr} Netigar, purigar (frumento) per sukusar lu sur sorto di korbo plata, di qua la bordo esas basa, por forjetar la polvo, la brano, la palio-peceti. – AFG

fanatik.a **1.** Qua kredas inspiresar deale. **2.** Ta quan zelo religiala blindigas, incitas ad agi neyusta, violentoza, qui transiras la limiti di la raciono komuna. – AFGHIR

fanerogam.o (*bot.*) Planto di qua esas videbla la organi di la fruktifado. – AFGHI

fanfar.o (*muziko*) Ario armeala kurta, tre ritmoza, pleata per trumpeti od altra muzik-instrumenti kupra. – AFGHI

fanfaron.ar {ntr} (pri, pro) Exajerar sua avantaji, sua forteso, e c., per parolo od altre, por trompar sua kunhomi. – FHI

fang.o Tero, polvo, dilutita dense da aquo sur sulo, en la stradi, voyi. – FGI

fantasmagori.o Produkto, en loko obskura, di figuri lumoza, di qui la imaji grandeskas e

semblas marchar ad la spektanti. – AFGHIR

fantastik.a Kreita da fantazio, da kaprico, da la imagino-fakultato exter la posiblaji e la realaji. – AFGHI

fantazi.ar {tr} (pri) Konceptar, vidar la kozi, havar idei qui naskas de imaginado-kaprico. – AFGHIR

"**fantazia**" Sorto di distrakto, di amuzo, en qua la kavalieri Araba agas galope evolucioni diversa, pafante.

fantom.o **1.** Aparajo qua aspektas quale la imajo de persono qua ne plus vivas, o quale la imituro di persono reala. **2.** (metaf.) To quo nur aspektas quale persono, kozo. – AFGHIR

far.o Turmo erektita sur litoro, ye la somito di qua esas faira lumo-fonto qua uzesas por guidar (dum nokto) la iro di la navi. – FHI

farad.o (*elektrotekniko*) Kapaceso di konduktivo di qua la potencialo kreskas per un *volt* po charjuro de un *coulomb*. (La *farad* equivalas 10^9 kapaceso-unaji C.G.S) – AFG

faradiz.ar {tr} Elektrizar por skopi medicinala o terapiala, per elektrofluo induktita ed interruptita. – AFGHI

farandol.o Danso Provencana, quaza marcho ritmoza, segun movado vivaca, agita da longa lineo de danseri qui intertenas per la manui. – AFGHI

faraon.o **1.** Titulo di la suvereno, en Egiptia antiqua. **2.** Hazardo-ludo. – AFGHIR

farb.o Substanco quan onu aplikas sur ula objekti por produktar la sento di koloro. – G

farcin.o (*patol.*) Inflamuro, ofte kontagiala, akompanata da molesko di la ganglioni e di la vaskuli limfala, qua afektas la kavali, la muli. – AFI

fard.o **1.** Kompozajo quan onu aplikas sur la pelo por plubeligar la karnaciono. **2.** (metaf.) Aspekto versemblanta qua kolorizas o travestias la fakti. – F

farin.o Substanco nutriva di ula grani de cereali, pulverigita. – AFHI

faring.o (*anat.*) La dopa parto di la boko.

faringit.o (*patol.*) Inflamuro di la faringo.

farize.o La homo qua agas la gesti religiala, ma di qua la pieso esas plu semblanta kam reala. – AFGHIR

farm.ar {tr} Signatar la konvenciono per qua proprietero lugas ter-domeno ad ulu qua explotos olu po preco yarala. – AFG

farmaci.o La arto preparar la medikamenti. – AFGHIR

farmakope.o Libro qua traktas la arto preparar la medikamenti. – AFGHIR

fars.o **1.** Hachuro de karni spicizita ye qua onu garnisas la parto interna di pultro, di pasteto, e c. **2.** Mikra teatrajo bufonala. **3.** Kozo bufonala quan onu dicas od agas. – AFGHIR

fasad.o Parto avana di konstrukturo, ube esas la enireyo precipua. – AFGHI

"**fascia**" (*histologio*) Termino per qua indikesas formacuri aponevrosala, veli sive fibra sive celulara, qui kovras od envelopas muskuli o regioni.

fashin.o Branchari asemblita a faski, quin onu uzas por plenigar la fosati di fortifikajo, shirm-apogar kanono-baterii, impedar la krulo di tero, e c. – AFGHIR

fashism.o Sistemo politikala, qua havas karaktero nacionalista, antisocialista, antiparlamentista, instalita (en 1922) en Italia, da Benito Mussolini. – AFGHIR

fasiac.ar {ntr} (*bot.*) Deformesar teratologie per aplasto (stipi, rami, pedunkli). – AF

fask.o **1.** Asemblajo de ula quanto de kozi simila, longa, inter-ligita. **2.** (*optiko*) Ensemblo ek radii o de lumo-pinseli qui emanas de un fonto. – FHI

fason.ar {tr} Laborar ula materio por fabrikar objekto definita (fasono di vesto, di juvelo). – AFGR

fast.ar {ntr} (dum) abstenar plu o min komplete nutrivi. – AG

fat.o **1.** Rango atribuita ad homo da potento qua (imaginate) decidas segun sua arbitrio pri la destineso di singla homo. **2.** Ta ipsa

potento. – AFGHIR

fatig.ar {tr} **1.** Abatar per spensigar lua energio. **2.** Repugnar per tedo, obsedo. – AFHI

fatu.a Qua stulte kontentesas pri su ipsa. – AFHI

fauc.o (*anat.*) Parto extera ed avana di la kolo (do, anke la laringo, ma vidata extere). **2.** (metaf.) Formi kava (tekniko, geografio). – IL

faun.o (*mitol.*) Deo agrala, ordinare reprezentata kom kornoza, e kapro-pedoza. – AFGHIR

fav.o (*patol.*) Tinio produktita da fungo. (L. *achorion Schoenleini*) – L

favor.ar {tr} Avantajizar ulu, prefere kam la ceteri. – AFGHIR

fax.ar {tr} Sendar texto od altra dokumento per sistemo elektronikal uzanta telefon-lineo: *faxez a me la raporto*. – AFGHIR

fay.o Silko-stofo gros-grana. – AFGH

fayenc.o Terakotajo vernisita od emaliizita. – AFGR

faz.o **1.** Singla de la aspekti sucedanta di Luno e di la planeti dum lia rotaco, e segun la situeso (relate Tero) di la parto lumizata da Suno. **2.** Singla de la estadi sucedanta tra qui pasas kozo dum lua evoluciono. – AFGHIR

fazan.o (*zool.*) Ucelo, genero ek la familio "galinacei", sen kresto sur la kapo, di qua la kaudo esas longa, etajoza, di qua la plumaro esas, che la maskulo, extreme brilanta. (L. *phasianus*) – AFGHIR

fazeol.o (*bot.*) Planto leguminosa. (L. *phaseolus vulgaris*) – GI

fe.o Ento fantastika, quan onu reprezentas kom muliero dotita per povo supernatura. – AFGIR

febl.a Qua ne plus povas tre efikar (anke metafore). – AF

febr.ar {ntr} Esar en la stando di maladatreso quan karakterizas pulsi tre, tro frequa, plumulteso di la kaloro korpala, e generala deskomforto. – AFGHIR

februar.o Monato duesma di la yaro, qua kontenas 28 dii en la yari ordinara, e 29 en la yari bisextila. – AFGHIR

feder.ar {tr} Unionar (populi, societi, sindikati, e c.) per obligo reciproka. – AFGHIR

fek.o Exkrementi anusala. – AFGHI

fekul.o Sedimento amilatra quan depozas la suki di ula materii vejetala, o quan formacas la farino lavita di la grani de cereali, leguminosi, di la tuberkuli de terpomi (*kartofli), di la rizomi de manioko. – AFHI

fekund.a Apta produktar enti simila a su. (anke metaf.) – AFHI

fel.o (*tekn.*) Pelo deprenita de animalo mortinta, e preparita por skopi diversa. – AG

feld.o (*tekn.*) Spaco, areo, en qua eventas ula distributo di forci (elektrala, magnetala, e c.) – AF

felg.o (*tekn.*) **1.** Singla ek la sis peci de ligno kurvigita qua, en roto, formacas la cirklo-kurvo extera en qua inkastresis la spoki. **2.** Singla ek la quar peci de ligno, plu granda, qui formacas cirklo-kurvo duesma, tenono-asemblita en la unesma. – AG

felic.a Di qua la anmo, la psiko, esas satisfacita komplete. – AFHI

felin.a Di qua la movi e gesti esas dolca e flexebla quale olti di la kato. – AFHI

felp.o Stofo de lano, de kotono, de silko qua imitas plusho, ma di qua la pili esas plu longa e min densa. – GI

felt.o Texuro forta, densa, ek lano e pili, aglutinita e fulita. – AFGHI

femin.a Qua apartenas a la sexuo organizita por konceptar e parturar, o por *pondar ovi. – AFGHIR

femur.o (*anat.*) Osto di la kruro. – AFHI

fen.o Herbo quan onu falchas e lasas sikeskar, uzata kom nutrivo por la kavali, la brutaro. – FHI

fenacetin.o $C_2H_5.C_6H_4.NH.DC.CH_3$ – AFG

fenakistoskop.o Aparato, konstruktita

komence dil XIX yarcento, per qua on povas vidar imaji movanta; ol konsistas ek du diski rotacanta: l'unesma havas fenestri equidistanta tra qui on povas regardar la duesma disko kontenanta serio de imaji, qui, observata en rapida sucedo, donas l'iluziono di la movo. – AFHI

fenc.o Barilo qua klozas. – AG

fend.ar {tr} **1.** Dividar longesale. **2.** Dividar per eskartar la parti poke adheranta. – FHI

fenestr.o **1.** Aperturo di qua la formo e la grandeso esas diversa, facita en la muri di konstrukturo por lasar aero e jorno penetrar. **2.** Kadro vitroplakoza qua klozas ta aperturo. – AFGI

fenikul.o (*bot.*) Planto aromata de la familio "umbeliferi". (L. *foeniculum vulgare*) – AFGIL

fenix.o Ucelo fablala di Arabia qua, segun la legendi klasika e mezepokala, konstruktis a su, ye omna kinacentesma yaro, rogo kun planti aromatoza, por brular sur ol e pose rinaskar de ol. – AFGHIR

fenobarbital.o (*kem.*) Barbiturato kun ago longe duranta, kalmigiva, hipnotigiva e kontre-epilepsia, kun formulo $C_{12}H_{12}N_2O_3$. – AFGHR

fenol.o (*kem.*) Substanco desinfektiva, extraktita de la olei tre pezoza, devenanta de la distilo di min-karbono e di gudro. Simbolo kemiala: C_6H_5 OH. – AFGHIR

fenomen.o Modifikeso di korpo quan perceptas nia sensi. – AFGHIR

fenomenologi.o **1.** Traktato, diserturo, pri la fenomeni, pri to quo povas frapar la sensi. **2.** (*filoz.*) En la Hegel-sistemo, cienco pri la idei qui naskas de la percepti da la sensi. – AFG

fenotip.o (*biol.*) Ensemblo di la karakteri morfologiala di individuo. – AFGHIR

fenugrek.o (*bot.*) Herbo de la familio L. *Fabaceae* kun flori flavatra e semini havanta povi medicinala (L. *Trigonella foenum-graecum*). – AFHI

fer.o Metalo blanka, grizatra, fuzebla per alta temperaturo, tenaca, duktila, forjebla, magnetala, uzata tre diverse en industrio. – Simbolo kemiala: Fe. – AFHI

ferdek.o (*navo*) Plankaro fixigita sinse di la longeso di navo, por kovrar la holdo o por formacar etaji. – AG

feri.o Granda merkato ube vendesas vari omnasorta, qua eventas unfoye o plurafoye singlayare, en regiono, ordinare lor ed en la loko ube celebresas la festo lokala. – AF

ferm.a **1.** Qua ne flexas, qua ne shancelas. **2.** (metaf.) Qua ne ocilas. **3.** (*komerco*) Di qua la kondicioni esas definitiva e ne dependas de ta o ca eventualajo. – AFGHI

ferment.o **1.** To quo produktas ula transformi molekulala (diastazi, e c.) **2.** (metaf.) To quo naskigas ula agitesi psikala. – AFGHIR

fermentac.ar {ntr} Subisar la transformo molekulala quan produktas fermento (anke metaf.). – AFGHIR

feroc.a Di qua la karaktero esas kruela, sango-durstanta. – AFHI

feromon.o (*biol.*) Omna substanco kemiala, eksekrecata da animalo, qua influas la konduto, la developeso o la riprodukto di altra individui de la sama speco. – AFGHIR

fertil.a Qua produktas multo (exemple: agro). – AFGHI

fervor.ar {ntr} (pri, pro, por) Qua ardoras vivace. – AFHI

fes Noto quaresma di la do-gamo, bemoloza.

fest.ar **1.** {tr} Agar la solenaji religiala, memorigala, quin onu celebras en ula dii di la yaro; joyo-manifestar honorize di eventajo memorinda. **2.** {ntr} Partoprenar gala-festino, gala-balo, e c., donata da rejo, princo, urbo, privato. – AFGHI

festin.ar {ntr} Agar repasto festala, pompoza, honorize di ulo o di ulu. – AFH

festival.o Serio de eventi muzikal, cinematografal, teatral, edc. – AFGHIR

feston.o **1.** Envolvajo ek folii e flori, arkoforma, quan onu suspendas intervalope, kom festo-ornivi. **2.** Bordo di

vesto, di linjo, taliita formacante denti kurva (o quadrata, o tri-angula). **3.** Broduro qua kovras la bordo. – AFGHIR

festuk.o Stipeto de palio. – F

fet.o Che la animali vivipara: la produkturo de la koncepto, kande lu ne plus esas embriono e komencas formacesar. – AFGHI

fetid.a Mal-odoranta repugnante. – AFGHI

fetish.o Objekto materiala, deigita da ula populi sovaja. – AFGHIR

feud.o Terdomeno di nobelo, di qua la posedanto resortisas a la sinioro di altra terdomeno, debas ad ilca sincereso e homajo, ed obligesas a lu pri ula servi e debi. – AFGHIR

fez.o Boneto reda kun grosa fasketo ek lano o blua silko, uzata en la landi Mohamedista. – AFGHIR

fi[!] Interjeciono qua expresas la desprizo di ulo. – AFGR

fiakr.o Lugo-veturo qua halte-vartas sur la placi, e quan onu lokacas iro-forfete o segun-dure. – AFGR

fial.o Recipiento analoga a flakono, ma min granda, e kun streta "boko", quan onu uzas precipue por la liquidi farmaciala. – AFGI

fianc.ar {tr} Obligar per promiso reciproka di mariajo, agita solene koram sacerdoto, e koram parenti, amiki. – AFI

fiask.o Nesuceso di autoro, di artisto, ye lua publiko. – AFGHIR

fibr.o Singla de la elementi tenua, longa, flexebla, di qui la interplekteso konstitucas ula substanco animala, vejetala o minerala. – AFGHIR

fibril.o (*bot.*) Filamenti tenua ye qui konsistas la radiketi.

fibrin.o Substanco organika, liquida, sen-odora, sen-sapora, grizatra-blanka, quan onu renkontras partikulare en la sango, en la chilo, de qua lu separas su per koagulo kande ta liquidi esas ekpasinta. – AFGHIR

fibrinogen.o (*biol.*) Substanco proteina de qua derivesas la fibrino per ago da enzimi. – AFGHIR

fibroin.o (*kem.*) Substanco albuminoida, homogena e diafana, ye qua konsistas parte la silko di la kokono di la insekti silkifera. – AG

fibrom.o (*med.*) Tumoro benigna di la tisuo konektanta fibroza. – AFGHIR

fibul.o (en la epoki antiqua) Brocho, agrafo ek metalo, por retenar la extremaji di vesto. – AFGHI

fich.o Lamo de ivoro, de osto, de perlomatro, qua uzesas, dum kartoludo, e c., por la konto di la punti quin singlu ganas, e qui pagesas lor la fino di la ludo. – FGHR

fid.ar {ntr} (ad) Tale estimar (ulu) ke onu konfidas a lu la sorgo okupor su senkontrole pri ulo. – AFHI

fideikomis.o (*yuro-cienco*) Donaco o legaco ad ulu, konfidita a lu kom honesto, por transmisesor ad altru. – FGHI

fidel.a Qua ne falias pri to quon expektas de lu persono a qua lu ligesas per su-obligir. – AFHI

fier.a Ta qua havas alta (ma generale justa) opiniono pri sua valoro, merito, povo, e qua manifestas lu extere. – FHI

fifr.o (*muziko*) Mikra fluto sis-trua, di qua la sono esas tre akuta, uzita olim kom akompananto di la tamburo dum marchi armeala. – AFG

fig.o (*bot.*) Frukto di qua la pulpo esas mola e sukroza, produktata da arboro de la familio "urticei", di qui la flori esas asemblita en recevuyo komuna. (L. *ficus*) – AFGHIR

figur.o **1.** Formo videbla di korpo. **2.** (*retoriko*) Formo di la parolo, qua modifikas la expreso di la pensado. **3.** (*geom.*) Reprezenturo grafika di la formi quin geometrio konceptas en spaco.

figurant.o La homo qua, en teatro, engajesis por plear la rolo di la protagonisti qui ne parolas od esas tre acesora. – AFGH

fij.o Karto sur qua onu skribas la tituli di la libri di biblioteko, noti, dokumenti, quan

onu klasifikas alfabetale o numerale, en buxi, por rekursar a lu kande onu bezonas ta o ca libro, dokumento, e c.

fik.o (*patol.*) Surkreskajo karnoza, kun pedunklo streta, e somito inflata figatre.

fikari.o (*bot.*) Planto herba di qua la flori esas flava, di la genero "ranunkuli". (L. *ranunculus ficaria*)

fiktiv.a Di qua la valoro, la realeso, esas nur konvencionala.

fil.o Brino tenua, longa, ek texo-materio, metalo. – FHI

filament.o Elemento longa e tenua ye qua konsistas ula tisui vejetala, animalala o minerala. – AFGHI

filandr.o Filo lejera qua flugetas en aero. – F

filantrop.o La homo qua amas homaro. – AFGHI

filari.o (*zool.*) Vermo nematoda kun korpo filatra, parazita, di la klimati tropikala (L. *Filaria*). – AFGHIR

filas.o Materio texebla (kanabo, lino, e c.) ne ja filigita. – FH

filateli.o Cienco, studio, sercho di la posto-marki (*timbri postala). – AFGHI

filet.o **1.** Spiralo qua cirkondas skrubo. **2.** Parto di la animalo, qua, pro havar nek tendini nek osti, esas distranchebla a lonchi dina. – FGHI

filetik.a Qua apartenas a, o relatas, sive la ancestraro di speco, sive la procedi qui abutis a la formaceso di la speci, sive la diversa lineaji di la grupi di la klasifiko naturala.

filharmoni.o Amo pasionoza pri muziko. – AFGHIR

filhelen.o **1.** Partisano di la Greki antiqua, di la arti e di la civilizeso-sistemo di Grekia antiqua. **2.** Amiko di la Greki moderna, partisano di lia nedependo politikala. – AFGHI

fili.o Persono konsiderata pri la ligilo qua unionas lu a ti de qui lu naskis. – AFHIR

filial.o Firmo fondita da firmo "patra".

filigran.o Laboruro ek fili de oro, de arjento, de vitro, interplektita ed interligita per solduri preske neperceptebla. – AFGHIR

filik.o (*bot.*) Planto senkotiledona, kriptogama, herba, di qua la semineti kontenesas da kapsuli an la surfaco reversa di la folio, di qua la folii volvesas krosatre ante lia desklozeso, e di qua ula speci divenas arboratra en la regioni tropikala. (L. *filicea*) – IL

filipik.o Diskurso violentoza kontre ulu qua guvernas la Stato. – AFGHIR

filistr.o Nomo donata da la kulturozi, da la artisti, a la personi quin li konsideras kom nekapabla komprenar to quo esas spiritala, artala.

film.o Bendo fotografala celuloida, uzata en la kameri obskura di la cinematografilo. – AFG

filogenez.o Historio dil evoluciono dil organismi vivanta del epoko di lia aparo sur la tero til hodie. – AFGI

filolog.o Kultivisto di filologio. – AFGHIR

filologi.o La cienco qua studias ta o ca linguo nacionala kom organo di la vivo mentala, spiritala, di la populo qua uzas olu. – AFGHIR

filoxer.o (*zool.*) Insekto qua rodas la radiko di la vito. (L. *phylloxera vastatrix*) – AFGHIR

filozof.o La persono qua su konsakras a la cienco pri la origini e la kauzi.

filozofi.ar {ntr} **1.** Rezonar pri la origini e la kauzi. **2.** Rezonar ciencoze pri ulo. – AFGHIR

filtr.ar {tr} Pasigar (liquido) tra korpo poroza (felto, stofo, papero, karbono, petro sponjatra, e c.) por purigar lu. – AFGHIR

fin.ar **1.** {tr} Par-facar, par-agar, per traktar til (ed inkluzite) la lasta parto. **2.** {ntr} Arivar an la punto ube onu haltas (en spaco, en tempo). – AFHI

financ.o Provisuro de pekunio quan ulu (o Stato) disponas. – AFGHIR

fing.ar {tr} Prizentar kom reala (eso-maniero di qua onu prenas la aspekto). – AFGHIR

fingr.o (*anat.*) Singla de la prolonguri distinta, ek falangi artikoza, maxim-multa-kaze moviva, ube finas la pedi di la animali, la manui e la pedi di la homo e di la simio. – AG

finis.ar {tr} (*tekn.*) Sorgoze perfektigar la detali maxim mikra. – F

finit.a **1.** (*matem.*) (pri *grandoro) Qua esas quanto determinita (pri progresiono) konsistanta ye nombro determinita de termini. **2.** (*filoz.*) Di qua la eso esas limitoza. – AF

fink.o (*zool.*) Ucelo kantera, pasero konobeka. (L. *fringilla coelebs*) – G

fint.o (*skerm-arto*) Stroko per qua onu minacas ca latero por ke la adverso deskrovrez ta latero quan onu volas atingar. – F

fioritur.o (*muziko*) Orno-traiti quin kantisto, exekutante, adjuntas a la frazo muzikala di la kompozisto. – FGHIR

firm.o Nomo komercala, adoptita da komerco-societo o da privato komercista. – AFGHR

firmament.o La vulto ciela. – F

fis la noto quaresma di la do-gamo, diezoza.

fish.o (*zool.*) Animalo vertebroza qua vivas en aquo, respirante la aero qua esas dissolvita en ica, per organi partikulara (brankii). – AG

fisil.a (*fiziko*) Di qua la atomi es nestabila e facile fendebla. – A

fisk.o Administrantaro di la trezoro statala, di qua la tasko konsistas ye kolektar la imposto-revenuo. – AFGHIR

fistul.o (*patol.*) Kanalo acidentala, formacita da ulcero, kavajo naturala. – AFGHIR

fit.ar {ntr} Esar tale adjustigita (peci mashinala), ke li ne plus povas movar en ula direciono exter la axala. – (pri vesto) Esar adaptita perfekte a la formo di la korpo di la persono qua weros lu – od a parto di lua korpo (manui, pedi). – AI

fix.a Qua ne movas su. – AFGHI

fizik.o La cienco di qua la studiajo esas la propraji generala di la korpi e la legi (*leyi) qui koncernas lia efiki extera, sen egardar la kompozanti. – AFGHIR

fiziognomoni.o La arto determinar la karaktero di persono segun la traiti di lua vizajo. – AFGHIR

fiziokrati.o Doktrino ekonomikala qua konsideras ke tero (sulo) esas la fonto unika di richeso. – AFGHIR

fiziologi.o La parto di la natur-historio qua traktas la roli di la organi che la enti vivanta en lia stando normala. – AFGHIR

fizionomi.o Expresuro che la vizajo. – AFGHIR

fizioterapi.o (*med.*) Terapio di ula morbi per l'uzo di moyeni fizikala quala temperaturo, lumo, elektro. – AGHIR

flad.o Tarto moleta, ek kremo, farino ed ovi. – G

flag.o Insigno (generale min granda kam standardo) qua indikas la lojeyo, navo o loko, di ula chefo o di ula establisuro. – AGR

flagel.o (*histologio*) Filamento moviva qua (che ula protozoi, e che la gameti maskula, ed anke che la celuli epiteliala) funcionas kom organo lokomovala. – AFGHIR

flagr.ar {ntr} **1.** Kombustesar rapide kun flami granda e subita. (anke metaf.) **2.** (pri delikto) Eventar vidate da la persono ipsa qua konstatas lu. – AFGHI

flajolet.o (*muziko*) Fluto bekoza, sis-tona, quan onu pluperfektigas per adjuntar a lu klavi. – AFGH

flak.o Mikra marsheto de aquo, neprofunda. – F

flakon.o Mikra botelo, ek vitro, kristalo, porcelano, kun stopilo generale vitra o metala. – AFGR

flam.o Kombinuro de la oxo di aero kun la partikuli o la gasi qui eskapas de la materii kombustata. – AFGHI

flaming.o (*zool.*) Ucelo de la klaso "steltieri", di qua la suba parto di la ali esas fairo-reda. – AFGHIR

flan.ar {ntr} Irar sen skopo, lasante su distraktesar da ta kozo, da ca kozo, por pasigar tempo. – FG

flanel.o Stofo dolca, lanugoza, ek lano pektita o kardita, di qua la texuro esas kelke desdensa, simpla o krucumita. – AFGHIR

flanj.o (*tekn.*) Parto diskatra, salianta, di tubi, stangi, e c., qua uzesas por ligar li per skrubi e bolti. – AGIR

flank.o **1.** (*anat.*) Parto latera di la ventro, situita, an singla latero di la korpo, inter la lakuno kostala e la loko ube komencas la hancho. **2.** (*fortifikajo*) Parto di la bastiono, inter la kurteno e la shutro-angulo. – AFGIR; **flank.um.ar** {tr} Esar flanke di (ulo).

flar.ar {tr} Probar diceno segun la odoro. (anke metafore). – F

flash.ar {ntr} Emisar forta instantala lumo-radii. – AFHI

flat.ar {tr} Probar sedukto per laudi, nemeritita od exajerita. – AFG

flatu.ar {ntr} Evakuar gaso intestinala, tra la sfintero anusala. – AFGHI

flatulent.a (*medic.*) Che qua gasi, venti, akumulesis en la kanalo digestala. – AFGHI

flav.a Di qua la koloro esas olta di oro, di safrano, di citrono, e c. – FL

flebit.o (*patol.*) Inflamuro di la membrano interna di la veini. – AFGHI

flech.o **1.** Armo, ek stango ligna, garnisita, an un ek la extremaji, ye ferpeco, pintoza, an la altra ye aleti ek plumi o metalo, e quan onu lansas per arko od arbalesto. **2.** (*arkitekt.*) Alteso vertikala, de la punto maxim alta di vulto, di arko, super la komenco-punti. **3.** (*fortifikajo*) Masivo salianta angule. **4.** (*geom.*) Perpendiklo de la mezo di arko an la kordo qua klozas lu; o disto di la kordo di arko an la tangento paralela. – FHI

fleg.ar {tr} **1.** Sorgar atencoze por la komforto di malado, di bebeo o di infanto. **2.** Striglagar (kavalo). – G

flegm.o Karaktero di la persono kalma, qua su dominacas. – AFGHIR

flegmon.o (*patol.*) Centro pusifanta qua rezultas de la inflameso di la tisuo celuloza subpela. – AFGHIR

fleret.o Speco di espado, di qua la lamo esas quadrato-seciona, tenua e flexebla, generale kun buleto ye la pinto, garnisita ye felo, uzata por exercar su pri skermo. – FGHI

flex.ar {tr} **1.** Kurvigar per preso qua interproximigas la du extremaji. **2.** (metaf.) Cesar pokope sua rezisto. – AFHI

flexion.o (*gram.*) Modifikeso di vorto, da la chanjo di lua dezinenci (en la deklino, la konjugo, che ula lingui nacionala). – AFGHI

flintglas.o Kristalo pura, por la lensi akromatika, kompozita ek plumbo-silikato e kalio-silikato, e tre refraktiva. – AFGHR

flirt.ar {ntr} Manovrar (per vorti o per konduto pleziva) por seduktar. – AFGR

flitr.o Lamelo de oro, de arjento, o de kupro orizita od arjentizita, per qua onu plubriligas broduri, galoni, rubandi, e c. – G

flog.ar {tr} Batar per ledro-bendo o kordeto, agitante la mancho ye qua fixigesas un ek la extremaji. – A

flok.o **1.** Mikra tufo lejera ek lano, silko, kotono. **2.** Mikra maso, poke densa. – AFGIR

flor.o (*bot.*) Parto di la planto, qua su developas pos la folii, desklozas sua koloro ofte odoroza, ornita per kolori plu o min briloza, e, pos existo provizora, remplasesas da la frukto. – AFGHIR

flor-kaul.o Varietato kultivata de kaulo kun stipito rekta, folii kun grosa nervaturo mediana blanka, infloresenco kompakta, grosa, globatra kun koloro krem-blanka (L. *Brassica oleracea botrytis*).

florin.o Moneto-peco (olim ora, pose arjenta) uzata en Nederlando, e c. – AFGHIR

floron.o **1.** Ornivo imitanta la formo di floro. **2.** (*arkitekt.*) Ornivo skultura qua reprezentas floro, folio. – FHI

flos.o Apendico membranoza per qua su movas en aquo la fishi e kelka altra animali aquala. – G

flot.o Asemblajo plu o min granda de navi militala o komercala qui navigas kune, ed havas un iro-skopo (generale komandata da un chefo). – AF

flotac.ar {ntr} Portesar sur liquido segun la arbitrio di la ondi, di la fluo. – AFGHI

flotili.o Floto de mikra navi. – AFGHIR

flox.o (*bot.*) Planto di qua la infloresenco esas piramidatra. (L. *phlox*)

flozel.o Buro de silko, reziduo de la kokoni desvolvita. – AF

flu.ar {ntr} (aludante liquido) Irar de loko ad altra loko, per movo kontinua (anke metaf.). – AFG

flug.ar {ntr} Sustenigar su e movar su en aero atmosfera per ali (naturala od artificala) (ex.: la uceli e la maxim multa insekti; la aviacili: aeroplani, helikopteri). – AG

fluid.a Di qua la molekuli, poke inter-adheranta, ne rezistas mem nur mikra esforco qua tendencas a diplasar li. – AFGHIR

fluktu.ar {ntr} Quaze ondifar en aero atmosfera, segun la arbitrio di vento o di altra impulso variiva (kom ex.: standardo, hari.) (anke pri objekto imersita). – AFGHIR

flundr.o (*zool.*) Nomo di fisho de la genero "pleuronektoidi" (L. *pleuronectes flesus*). – AG

fluor.o (*kem.*) Korpo simpla metaloida, qua deskompozas aquo ye la temperaturo ordinara, e korodas preske omna metali. Simbolo kemiala: F. – AFGHIR

fluorec.ar {ntr} (pri ula dissolvuri) Kovreskar per envelopilo lumoza qua aspektas analoge kam opalo kande onu lumizas li per suno-radii en chambro obskura. – AFGHIR

fluorin.o (*kem.*) Kombinuro de fluoro e kalio. Simbolo kemiala: CaF_2.

fluoroskop.o Acesorajo dil aparati di *radiodiagnozo, uzata en la sercho radioskopala. – AFGHIR

fluoroskopi.o Tekniko *radiologiala por obtenar imaji en tempo reala di la strukturo organala interna di kuracato. – AFGHIR

flur.o (*arkitekt.*) Platformo en eskalero, ye la punto ube finas etajo. – AG

flut.o (*muziko*) Muzik-instrumento ventala, cilindro apertata supre, klozata infre, qua havas, apud la parto supra, aperturo qua uzesas kom boko-peco ube onu suflas, e longesale provizita ye trui sur qui onu pozas la fingri por apertar e klozar ta trui segun la noto quan onu volas produktar. – AFGHIR

fluvi.o **1.** Granda aquofluo qua konservas sua nomo til la maro ube lu debushas. **2.** (metaf.) To quo fluas abunde quale fluvio. – AFHIR

flux.o La mareo adlitora. – AFHIR

fluxion.o **1.** (*patol.*) Adfluo di sango o di altra liquido ad ula tisui, ad ula organi, konseque de stando inflamala. **2.** (*matem.*) La quanti finita quin produktas movo o fluo kontinua (la lineo, per la movo di la punto; la surfaco, per la movo di la lineo, e c.). – AFGHI

fobi.o (*psik.*) Pavoro intensa, nenormala e neracionala pri kozo o situaciono. – AFGHIR

fod.ar {tr} Sekar ed inversigar la tero.

fok.o **1.** (*optiko*) Punto a qua konvergas la lumo-radii reflektita o refraktita. **2.** (*geom.*) Punto o punti de ube departas ed adube su asemblas la vektori. – AFGIR

fol.a Termino vulgara qua aplikesas precipue a la formi maxim videbla e shokiva di alienaco, a ti qui su manifestas per parolo sencesa, agiteso e violento. – AFI

folad.o (*zool.*) Molusko bivalva qua perforas la roko. (L. *pholadidea*)

foli.o **1.** (*bot.*) Lamelo verda qua naskas de la stipi, de la rami. **2.** To quo esas dina e plata quale arboro-folio (papero, e c.). – AFHIR; **foli.um.ar** {tr} Turnar la folii di (libro o sim.), lektetante rapide.

folieton.o Parto rezervita, infre de jurnalo-pagino (cirkume la triimo di la alteso) por la publikigo di artikli kritikala, di romani, e c. – AFGHR

folikul.o **1.** (*anat.*) Mikra sako membrana en la tegumento. **2.** (*bot.*) Frukto kapsula, ek folio volvita longesale, ed apertita per quaza suturo. – AFGHIR

"**folium**" (*matem.*) Kurvo di qua parto esas pasable analoga a la formo di arboro-folio.

folklor.o Civilizeso-formo materiala, strukturi sociala, tradicionaji e literaturo-sorti parolala, metodologio (ca fako inkluzante la tekniki yena: bibliografio, kartografio, enrejistro sonala, inquesti, muzeografio). – AFGR

foment.ar {tr} (*medic.*) Remediar (parto di la korpo) per aplikar e mantenar sur lu topiko varma. – AFGHI

fon.o (*fiziko*) Un ek la serio de movi alternanta, tre rapida, da korpo solida, liquido o gaso, quin la nervo audala sentas per la orelo.

fond.ar {tr} **1.** Apogar sur ulu, sur ulo (to quon onu entraprezas, esperas, dredas, e c.). **2.** Establisar (ulo) ye maniero solida, ferma. – AFGHI

fonem.o (*ling.*) La maxim mikra fonologial unajo. – AFGHIR

fonetik.o La parto di linguistiko, qua traktas la son-uni (foni). – AFGHIR

fonetism.o Reprezento exakta, per skribo, di la foni vocala.

fong.o (*patol.*) Surkreskajo karnoza, sponjatra, quale fungo (en ulcero, vunduri).

fonograf.ar {tr} Enrejistrar voco per aparato qua konsistas ye disko vibranta, provizita ye stalo-stilo qua imprimas sur cilindro o disko rotacanta la vibri recevita, tale ke esas riproduktebla segun-vole, kande onu rotacigas la cilindro o la disko, la vorti dicita avan la aparato. – AFGHIR

fonolit.o (*mineral.*) Roko volkanala qua resonas sub martelo-frapi. – AFG

fonologi.o (*ling.*) Fako di la linguistiko qua studias la fonemi, t. e. la foni di ula linguo qui esas kapabla transmisar distingi di la signifiki. – AFGHIR

fonometr.o (*tekn.*) Aparato por mezurar la intenseso-grado di la foni. – AFGHIR

fonometri.o La arto mezurar la intenseso di la voco-foni.

font.o **1.** Origino di aquofluo, di fonteno – aquo-veino qua produktas lu en la loko ube lu komencas ekirar de sulo. **2.** (metaf.) Origino di kozo, to de quo olca devenas, derivesas. – AFHIR

fontanel.o (*anat.*) Che la infanteti, lakuno inter la osti kraniala, plenigita per tisuo mola, flexebla, qua osteskas erste kande la homo esas plu evoza. – AFGHI

fonten.o Aparato qua varsas, per robineto, la aquo per qua onu plenigis lu o quan onu adduktas per tubi. – AFGIR

for Prepoziciono qua signifikas eskarteso, plu o min granda, de… – AF

forc.o (*fiziko*) **1.** La kauzo di movo. **2.** Kauzo nekonocata di ula movi di materio (gravito, kaloro, elektro, e c.).

forcat.o Persono qua subisas puniso afliktiva ed infamiganta qua konsistis, olim, ye remar sur la galeri rejala; nun, ye deportesar en remparo-cirkuito fortifikita. – FHI

forceps.o (*medic.*) Instrumento ek fero, du-brancha quan uzas la akushisto en la kazi di desfacileso, por sizar du-latere la kapo di la bebei ed atraktar lu ad su. – AFGHI

forej.o Feno di la prati naturala od artificala, herbi, vejetanti qui uzesas por nutrar la brutaro. – AFGHIR

forest.o Vasta surfaco, areo, de tereno arboroza. – AFGHI

forfet.o (*yuro-cienco*) Kontrato inter du personi, ek qui ica su obligas prenor – ita, livror, po preco determinita anticipe, ula laboruri, ula servi. – FI

forfikul.o (*zool.*) Insekto ortoptera, di qua la ventro finas per du hoketi pincatra. (L. *forficula*) – IL

forj.ar {tr} Laborar (metalo) sur amboso, per fairo e martelo. – AFH

fork.o **1.** Instrumento kun longa mancho ligna, finanta per du o tri branchi pintoza, ek ligno o fero (por inversige agitar feno, palio, movar sterko, deprenar o kargar garbi). **2.** Objekto qua kelke similesas forko. – AFGI

form.o **1.** Aspekto extera di korpo. **2.** (metaf.) Karaktero sub qua kozo su manifestas. **3.** Maniero extera agar segun ula reguli. **4.** Maniero expresar penso. – AFGHIR

formac.ar {tr} Facar (ulu, ulo) donante a lu la eso e la formo. – AFGHIR

formaldehid.o (*kem.*) Gaso senkolora kun odoro forte pikanta, kun formulo HCHO, toxika se inhalita granda-quante, vendata kom senodorigivo e desinfektivo en formo di dissolvuro aquoza. – AFGHIR

formalin.o (*kem.*) $H.CO_2H$. – AFG

format.o Dimensiono quan onu donas a libro, a jurnalo, segun ke onu faldas la imprimo-folio unfoye, dufoye, trifoye. – FGHIR

formik.o (*zool.*) Mikra insekto ek la klaso "himenopteri", qua facas por su (en la kavaji di la olda arbori) lojeyo ube lu vivas societane. (L. *formica*) – FHI; **formik.um.ar** {ntr} **1.** Asemblar su plenigante loko e movante quale formiki. **2.** Esar plena de homi o bestii qui movas konfuze quale formiki.

formul.o Formo determinita segun qua onu expresas kozo konvencionita. – AFGHIR

formulari.o Kolektajo de formuli.

forn.o Masonuro vultoza, cirklatra, kun un aperturo avana, ube onu bakas pano, kuki, e c. – FI

fornik.ar {ntr} (*religio*) Pekar sexuale. – AFHI

foronomi.o Geometrio di movo, o cinematiko geometriala. – AFGHIR

fors.ar {tr} Kurvigar, torsar, apertar (ulo) per violento. – AFG

forsan Adverbo qua signifikas "povas eventar ke… ma lo ne esas musto". – IL

fort.a **1.** (aludante korpo o parto di korpo) Di qua la povo di impulso, di rezisto, esas tre efikiva. **2.** (aludante la anmo, e fakultato di la anmo) di qua la povo volala, sentimentala, inteligentesala esas kapabla efikar multe. **3.** (aludante persono, o asemblitaro de personi) Qua disponas la moyeni necesa por impozar sua autoritato. – AFHIR

fortifik.ar {tr} Provizar ye defensili ek masonuri, ter-amasigi, e c. – AFGHIR

fortres.o Placo fortifikita. – AFHIR

fortun.o **1.** Deino quan la pagani reprezentis forme di muliero qua tenas en sua manuo abundo-korno, di qua la okuli esis linjo-bendizita, sidinta sur roto, por indikar ke elu distributas la bonaji e la malaji blinde e kapricoze. **2.** Chanco bona. – AFGHI

forum.o **1.** (che la Romani antiqua) Placo ube la populo diskutis pri la aferi publika. **2.** (metaf.) Loko ube onu diskutas la aferi publika. – AFGHIR

fos.o Kavajo od exkavuro plu o min larja e profunda (en sulo), uzata kom recevuyo. – FHI

fosat.o Kavajo linea, en sulo, uzata por limitizar, por separar tereni, por plufaciligar la ekfluo di la aquo pluvala o drenala. – FI

fosf.o (*kem.*) Korpo simpla, tre inflamebla, venena, qua lasas eskapar, ye la temperaturo ordinara di atmosfero, vapori alio-odoranta e lumetas en loko obskura. Simbola kemio: P. – AFGHIR

fosfat.o (*kem.*) Kombinuro de la fosf-acido kun korpo qua igas lu salo. – AFG

fosfen.o (*fiziol.*) Fenomeno lumala, quan onu povas produktar sur la retino per kompresar la okul-globo. – AFG

fosfid.o (*kem.*) Salo ne oxizita di la fosfo kun metalo. – AGR

fosforec.ar {ntr} (*kem.*) Lumar en loko obskura. (ex.: fosfo). – AFGHIR

fosil.a Qua permanis enfosigita en la strati sedimenta anciena di la Terkortico. – AFGHI

fost.o **1.** Peco de karpenturo, pozita vertikale. **2.** Longa ligno-peco stekita en sulo. – G

fot.o (*fiziko*) Radiado de ula korpi, qua videbligas la objekti.

fotel.o Granda stulo, kun dors-apogilo e brakii. – F, Pol.

fotofon.o Aparato de ube la son-ondi, recevite sur spegulo vibranta qua transformas li ad lum-ondi, departas por riproduktar su kelka-diste. – AFGHIR

fotogen.a Dicesas pri irga parto di organismo qua produktas ed emisas lumo-radii fiziologiala.

fotogenik.a Qua aspektas atraktive sur fotografuri. – AFGHIR

fotograb.ar {tr} Aplikar la fotografado e la grabado per vitro-plako lumo-impresebligita. – AFGHIR

fotograf.ar {tr} Fixigar la imajo de korpi, obtenita per kamero obskura, sur vitroplako (o filmo) garnisita ye substanco impresebla da lumo. – AFGHIR

fotokemi.o La cienco di la reakti kemiala quin produktas la lumo-radii.

fotokopi.ar {tr} Riproduktar dokumento per mashino qua imprimas uzante procedo fotografala fondita sur la principi dil elektrostatiko. – AFGHIR

fotolitograf.ar {tr} Aplikar la fotografado a la lito-grafado per fotografuro dekalquebla sur petro.

fotometr.o Instrumento por mezurar la intenseso-grado di lumo. – AFGHIR

fotometri.o Parto di fiziko, qua traktas la mezuro di la intenseso-gradi lumala.

foton.o (*fiz.*) Partikulo elementa de energio lumala. – AFGHIR

fotosfer.o (*astron.*) La atmosfero lumoza qua cirkondas Suno. – AFGHIR

fotosintez.o (*bot.*) Sintezo qua eventas en la folii di la planti verda, influe da la lumo-radii.

fototaktism.o Movo (influe da lumo-radii) da korpi moviva (zoospori, e c.).

fototerapi.o Uzo di la lumo-radii kom agento terapiala. – AFG

fototipi.o Procedo di riprodukto fotomekanikala per imprem-inki, en qua uzesas substanci koloida (gelatino, albuno, bitumo) extensita sur fundi diversa (vitro, kupro, petro, zinko) ed igita inkizebla per la lumo-radii. – AFG

fototropism.o Efiko da la lumo-radii a la kresko di la planti.

fox.o (*zool.*) Quadripedo karn-avida, ek la genero "hundi", di qua la muzelo esas dina, la kaudo longa e tufa. (L. *canis vulpes*) – AG

foxtrot.o Danso (zoologiala, ek Usa) quar-tempa, segun ritmo inter marcho e polko. – A

foy.o **1.** Singla de la kazi ye qui fakto eventas. **2.** Singla de la kazi ye qui quanto kontenesas kom elemento di toto. – F

foyer.o (*teatro*) **1.** Loko ube la spektinti iris olim por varmigar su dum la inter-akti, en la epoki dum qui la pleo-salono ne esis kalorizata. **2.** Salono, galerio, ube la spektinti promenas dum la inter-akti. – AFGR

fracion.o (*matem.*) Un o plura parti di la uno dividita o subdividita a parti inter-egala. – AFGHIR

frag.o (*bot.*) Frukto multa-bera, qua devenas de planto herba de la familiio "rozacei". (L. *fragaria*) – FHIL

fragment.o **1.** Peco de kozo ruptita o dislacerita. **2.** (metaf.) To quo restas de libro di qua la maxim multo esas perdita o permanis nefinita. **3.** Peco citita ek libro. – AFGHI

fragmoplast.o (*biol.*) Strukturo qua formacesas en la celuli di la vejetanti por la citodierezo.

frajil.a **1.** Ruptebla facile. **2.** (metaf.) Olqua facile cedas a la tentesi. – AFGHI

frak.o Viro-vesto nigra kun baski moruo-kaudatra, uzata por la vesper-festi mondumala, la ceremonii. – FGHR

frakas.ar {tr} Ruptar splitige. – FI

fraktal.o (*geom.*) Objekto geometriala plana obtenita per sucedanta dividi segun regulo matematikala predecidita. – AFGHIR

fram.o Menuzuro quaza-kadra; asemblajo de montanti e de traversi; envelopilo buxatra.

– A

framason.o Persono qua iniciesis en asociitaro (olim sekreta) qua profesas principi di interfrateso, havas kom emblemi ula instrumenti di masonisti, e di qua la membraro konsistas ye grupi diversa ("logii"). – AFHIR

framb.o (*bot.*) Frukto multa-bera, tre parfumoza, devenanta de arboreto dornoza ek la familio "rozacei". (L. *rubus idaeus*) – FH

franchiz.ar {tr} (*kom.*) Permisar a persono o firmo vendar (vari o servi) od explotar (establisuro, fabrik-marko, edc) en certena regiono uzante komercala nomo qua apartenas al permisanto: *franchizar varo*, *fabrik-marko*, *restorerio*, *butiko-kateno*. – AFGHIR

francisk.o (*arkeol.*) Hakilo militala, kun du tranchivi, uzita da la Franki antiqua. – AFGH

franciskan.o Reguliero di la ordeno (religiala, katolika) quan fondis santa Franciscus di Assisi. – AFGHIR

frangul.o (*bot.*) Arboreto qua kreskas inter la bushi e la hegi, en la tereni humida, di qua la ligno esas transformebla a karbono lejera quan onu uzas por fabrikar la kanonpulvero, di qua la kortico interna esas purgiva, e di qua la beri esas verda o reda, segun la grado di matureso. (L. *rhamnus frangula*) – IL

franj.o **1.** Ornivo ek serio de brini, de torsadi pendanta (kotona, lana, silka, orfila, arjenta, e c.). **2.** (*fiziko*) Franji, linei alterne briloza ed obskura, en la fenomeno "interfero". – AFGHI

franjipan.o Sorto di aromo. – AFGHI

frank.o Bazala unajo pekuniala, uzata od uzita en Francia, Belgia, Luxemburgia, Suisia ed altra landi qui olim dominacesis da Francia e Belgia.

frankolin.o (*zool.*) Ucelo de la genero "perdriki", sama-statura kam la fazano, di qua la gambi esas longa, la beko forta e longa. (L. *pternistes vularis*) – AFGHIR

frap.ar {tr} Shokar unfoye o plurafoye per apliko violentoza. – F

frat.o **1.** Persono konsiderata relate lua parenteso kun altru qua naskis de la sama genitori. **2.** (metaf.) Persono konsiderata relate la ligilo qua unionas lu a la membri cetera di la familio homara. – AFHI

fraterkul.o (*zool.*) Genero de uceli marala de la familio L. *Alcidae*, kun larja beko ed ali kurta ed apta natar en aquo, e kun plumaro blanka e nigra (L. *Fratercula*).

fraud.ar {tr} **1.** Trompar (ulu) por prokurar a su, detrimente di ta ulu, ca o ta avantajo. **2.** Frustrar la administrantaro doganala o fiskala. – AFGHI

fraxin.o (*bot.*) Arboro de la familio "oleacei", di qua la ligno, kompakta, blanka e veinoza, uzesas en industrio. (L. *fraxinus*) – FHIL

fray.o Fish-ovi fekundigita. – FHI

fraz.o **1.** (*gram.*) Propoziciono simpla od asemblajo de propozicioni qua facas senco kompleta. **2.** (*muziko*) Serio de son-uni qui prizentas a la oreli developeso reguloza e kompleta. – AFGHIR

frazeologi.o Maniero konstruktar sua frazi, qua karakterizas linguo o skriptisto. – AFGHIR

fregat.o (*nav.*) La maxim granda de la milito-navi kun un ferdeko o tota baterio, qua, importale, situesas dop la kombato-navo. – AFGHIR

fregat-ucel.o (*zool.*) Irga ucelo apartenanta a la genero L. *Fregata*, de la familio L. *Fregatidae*: marala ucelo di la regioni tropikala, robustega e rapida, kun pedi palmata.

fremis.ar {ntr} (de, pro) **1.** Agitar su bruisetoze. **2.** Agitar su konvulse. – FH

fren.o Mekanismo uzata por lentigar o haltigar la movo di mashino. – FHI

frenezi.o **1.** Deliro furioza. **2.** (metaf.) Eceso en ula pasiono. – AFGHI

frenologi.o Doktrino segun qua singla de nia fakultati od instinti havas kom situeso ta o ca parto di la cerebro, ed esas konocebla per la observo di la protuberanci o di la

kavaji korespondanta che la kranio. – AFGHI

frequ.a Qua eventas multafoye, tre mikra-intervale. – AFGHI

frequenc.o (*eletrotekniko*) (pri la elektro-flui alternanta) La nombro de ocili dum un sekundo.

frequent.ar {tr} **1.** Venar (a loko) granda-nombre. **2.** Venar (a loko) ofte. **3.** Venar freque (kun persono) kom akompananto. – AFHI

fresh.a Qua ne esas velkinta. – AFGHIR

fresk.o **1.** Pikturo sur muro, qua, facite per aquo-farbi sur induturo tre recenta, sikeskas e hardeskas kun lu. **2.** To quo esas piktita per ta procedo. – AFGHIR

fret.ar {tr} Lokacar navo por transportar vari. – AFGH

frez.ar {tr} (*tekn.*) **1.** Mi-bizelizar la orifico di truo en qua esas insertota skrubo od irgaltra objekto. **2.** Laborar, entaliar la ligno o la metali per solido rotaciva qua esas garnisita ye denti, per qua – kande la solido rotacas – onu povas deprenar spani de la surfaco kun qua onu igas lu kontaktar tre prese. – FG

friabl.a Qua esas facile reduktebla a peceti. – AFHI

friand.a (Kozo) qua luras per ulo delikata segun quante koncernesas la palato. – F

fricion.ar {tr} (per) Frotar parto di la homo-korpo por igar plu rapida la cirkulo di sango por kuracar doloro, e c. – AFGHI

frigor.o To quo rezultas de la basigo di temperaturo; absenteso kompleta o parta di kaloro. – AF

frikas.ar {tr} Koquar en sauco (legumi, o karno pecigita). – AFGHIR

frikase.o Raguto de karno pecigita, e koquita en sauco. – AFGHIR

frip.o Vesti, linjo, mobli olda, de qui onu su desembarasas per vendar li a brokantisti. – AF

fripon.o **1.** Persono qua habile furtas mikra kozi. **2.** Persono qua agas mala stroki malicoze. – F

fris.o **1.** En la monumenti di stilo Greka: parto di la entablamento inter la arkitravo e la kornico. **2.** Bendo piktita o skultita cirkum la parto supra di chambro, di vazo, super la kadro di pordo, di kameno, e c. – AFGHIR

frisk.ar {ntr} Agitar (su) per movi vivaca e kurta. – A

frist.o Tempo-quanto grantenda o grantita por efektigar ulo. – G

frit.ar {tr} Koquar per padelo, en graso, oleo od en butro bolianta. – AFHI

fritilari.o (*bot.*) Planto liliacea, di qua la floro havas la formo di korneto subversita, e di qua la bulbo pulpoza kontenas elemento akra, drastika. (L. *fritilius*)

frivol.a **1.** Tante vana ke lu ne meritas ke onu fervorez por lu. **2.** Qua fervoras por la kozi vana. – AFGHIR

friz.ar **1.** {tr} Volvar (hari, pili, e c.) cirkum li, preske lokle. **2.** {ntr} (aludante hari, pili, e c.) Ipse volvar cirkum su, preske lokle. – AFGH

frog.o Sorto di kazako kun longa maniki, di qua la uzo-kustumo venis de Brandeburgia, lor la rejo Ludovikus XIVa di Francia, ordinare garnisita ye butoni olivatra, interligita per galoni. – F

frok.o Vesto di monako katolika. – AF

frol.ar {tr} Tushar lejere la bordo, la extremajo di ulo. – F

fromaj.o Substanco nutrala quan onu obtenas de preparar diverse butro, la parto kazeatra di lakto, o ta du materii kombinita. – FI

frond.o Lans-armo, posho, quan onu igas jirar per du kordi a qui lu suspendesas, e qua kontenas stono o globeto quan onu lasas eskapar bruske. – FI

front.o **1.** La parto supra di la vizajo homala, inter la brovi e la lineo ube komencas la hararo. **2.** La parto supra di la vizajo di la animali. **3.** La parto supra di edifico, di monto, di arboro. **4.** La facio avana di ula kozi (armeo qua marchas, e c.). – AFGHIR

frontier.o **1.** Limito qua separas la teritorio di stato de olta di stato kontigua. **2.** Limito qua impedas expanso. – AFHI

frontispic.o **1.** (*arkitekt.*) Facio precipua di edifico. **2.** Titulo di libro, akompanata da vinyeti, e c.; graburo lokizita opoze a la pagino qua kontenas la titulo. – AFGHI

fronton.o Ornivo qua quaze kronizas la enireyo precipue di edifico, e qua havas kom bazo la kornico di la entablamento. – AFHIR

frost.ar {ntr} Transformesar a glacio. – AG

frot.ar {tr} Igar (korpo) kontaktar kun altra korpo, quan onu igas pasar sur ita presante. – FGH

fru.a Ante la instanto kande onu kustumas agar lo ordinare; ante la instanto kande onu expektas lua evento (*anticipa). – G

frugal.a Qua saciesas per nutrivi simpla. – AFGHI

frugileg.o (*zool.*) Korvo di qua la beko esas rekta, akuta, ne garnisita ye plumi. (L. *corvus frugilegus*)

frukt.o (*bot.*) **1.** Produkturo de la vejetanto, qua sucedas a floro. **2.** Organo di la vejetanti (ovario, fekundigita) qua kreskas en la floro, ube lu existas en estado rudimenta e kontenas la semino (ovulo) destinita a riproduktar la planto. **2.** (metaf.) **(a)** (aludante matro) La filio quan elu konceptis, quan elu portas en sua ventro. **(b)** (aludante mariajo) La filio qua naskas de la mariajo. **(c)** Rezultajo avantajoza de ulo. – AFGHIR

fruktos.o (*kem.*) Sukro trovata en multa frukti ed en mielo. – AFGHIR

frument.o (*bot.*) Planto cereala, de la familio "cereali", di qua la spiko esas kompozaja, kontenanta grano manjebla de qua onu facas farino. (L. *triticum*) – AFGHIR

fruns.ar {tr} **1.** Plisar (la brovi) per kontrakto. **2.** Igar (stofo) plisita per pasar en lu filo o tre adheranta rubando. – FH

frust.a Di qua la reliefo esas kruda, grosiera, vulgara. – FHI

frustr.ar {tr} (de) Privacar (ulu) de havo, de avantajo quan lu havas la yuro posedar. – FHI

ftizi.o Deperiso pro morbo. – AFGHI

fudr.o Tre granda barelo (de 800 litri e mem plu multe). – FG

fuel.o Substanco qua povas facile kombustar kun developo di kaloro ed, ofte, di flami. – A

fug.ar **1.** {ntr} Forirar hastoze por evitar (ulu, ulo). **2.** {tr} Probar evitor (persono, kozo) per forirar de lu. – FIR

fugas.o (*milito*) Min-truo provizora quan onu facas dum ula asieji, por destruktar exploze peco de remparo-murego, e c.

fuin.o (*zool.*) Mamifero karn-avida, de la genero "martri", di qua la korpo esas tenua e la muzelo longa. (L. *mustela fuina*). – FHIL

fuk.o (*bot.*) Algi marala quin la ondi jetas sur la litoro. (L. *fucus*). – AFHI

ful.ar {tr} **1.** Presar iteroze per la pedi, la manui, rolero, e c. (kom ex.: drapo) por igar lu plu densa. **2.** Marchar sur ulo. – AFI

fulard.o Silka texuro lejera. – AFGR

fulgur.ar {ntr} Produktar la lumesko elektrala qua eventas en la alta regioni di atmosfero, sen akompaneso da tondro.

fulgurit.o Vitriguro da fulmino qua trapasas sablo-strato. – AFGHIR

fuligin.o Materio nigra qua devenas de la kombusto nekompleta di materii organika, quan la fumuro depozas sur la surfaco di korpo kun qua lu kontaktas. – AFHI

fulk.o (*zool.*) Marsh-ucelo, de la klaso "steltieri", analoga a la galinelo (*gallinula chloropus*). (L. *fulica*).

fulmar.o (*zool.*) Genero de uceli marala de la familio L. *Procellariidae*, kun granda dimensioni, simila a la muevi; li nutras su per fishi. – AFH

fulmin.ar {tr} Frapar per la fairo elektrala qua explozas en spaco, aspekte di sulko lumoza kun tondro, ofte konsiderata (che la Antiqui e la Moderni) kom cielo-fairo

lansita da deo iracoza. – AFHI

fum.ar **1.** {tr} (aludante korpo kombustata) Emisar gasatrajo, ek gaso, aquo-vaporo e partikuli plu o min tenua (cindro, fuligino, e c.), grizatra o nigra, akra, plu o min densa. **2.** {tr} Kombustar per aspirar la fumuro (ex. tabako), (*smokar). – AFHI

fumari.o (*bot.*) Genero de planti, tipo di la familio "fumariacei", planto farmaciala, sen-pila, kun flori purpurea e di qua la suko bitra uzesas kom kontrefebro urinifigiva. – AFHI

fumarol.o (*geol.*) Krevisuro di sulo volkanala, de qua eskapas fumuro, vapori. – AFGHI

funcion.ar (aludante organo, aparato, mashino, administrantaro) Agar to quo resortisas a lu. – AFG

fund.o **1.** La loko maxim infra en to quo esas kava. **2.** (metaf.) La parto interna, nevidebla, opoze a lo videbla extere. **3.** To sur quo ulo su apogas. **4.** La loko maxim fora (en lo konsiderata). – FHI

fundament.o **1.** Masonuro quan onu establisas, en sulo, kom bazo solida di edifico. **2.** (metaf.) En ensemblo, la elemento esencala sur qua su apogas lo cetera. **3.** To sur quo onu apogas sua judiko. – AFGHIR

funel.o **1.** Implemento ek tubo an qua esas muntita la somito di la kono qua formacas lua parto supra, per qua onu varsas liquido aden barelo, e c. **2.** La parto extera di la orelo. – A

funer.o Ensemblo de la ceremonii qui relatas la sepulto di homo jus-mortinta. – AFGHI

funest.a Qua adportas desfortuno. – FHI

fung.o (*bot.*) Planto kriptogama qua, en medio apta, kreskas e su riproduktas rapide, e di qua ula speci esas manjebla, la ceteri esante venenoza. – AIL

funikular.a **1.** (aludante relvoyo) Di qua la vagoni, por acensar rampo grand-angula, movesas per kordego spulita sur vindilo. **2.** (*matem.*) Qualeso di la kurvo quan produktas kordo flexebla, ne-extensebla, suspendita per lua extremaji a du punti fixa ed abandonita a la efiko di la gravito; qualeso di la poligono quan formacas kordo sur la punti diversa di qua aplikesas forci. – AFGHI

funt.o Mezur-unajo di pezo korespondanta a 453,59237 grami. – GR

fuort.o (*milit.*) Laboruro de tero o de masonuro por protektar urbo, paseyo, defileo, portuo, e c. – AFGHIR

fur.o Pelo de ula animali, kun lua pili, preparita e fasonita por garnisar od uzesar kom futero di korpo-vesti, kapo-vesti, mufi, e c. – AFH

furet.o (*zool.*) Mikra mamifero karnivora, de la genero "martri", quan onu povas dresar por chasar la kunikli, en la tertruo di qua onu enirigas lu. – AFI; **furet.um.ar** {tr} **1.** Trovar, deskovrar (ulo) per traserchar. **2.** Traserchar en (ulo).

furgon.o (*armeo*) Longa veturo, *kluza (klozita), per qua onu transportas la bagaji, la provizuri de nutrivi. – F

furi.ar {ntr} Kaptesar da iraco dum qua onu ne plus dominacas su. – (metaf.) Esar violenta extraordinare. – AFGHIR

furier.o **1.** Oficiro qua, dum voyajo, preiras princo ed agas lo necesa pro la lojeyi. **2.** (*armeo*) Sub-oficiro qua su okupas prokurar la lojeyi necesa por la armeani cirkulanta, repartisar la nutrivi, e c. – FGHI

furnaz.o Forno inkandecanta (anke metaf.).

furnel.o Aparato en qua onu facas fairo, por koquar la nutrivi; ulakaze lu kontenas forno. – FHI

furnis.ar {tr} Livrar sufico-quante, sive vende, sive donace. – AFI

furt.ar {tr} Proprigar a su, per ruzo o per violento, to quo savate esas la proprajo, la proprietajo, di altru. – HIL

furunkl.o (*patol.*) Tumoro inflamala limitoza, kun saliajo en lua centro, qua tempo-finas per pusifo. – AFGHI

fush.ar {tr} Exekutar tasko neglijoze. – G

fusil.o Paf-armo portebla, ek fer-tubo muntita sur ligna stango krosoza, provizita ye mekanismo di qua la

deskuplo acendas la kargajo pulvera di la armo. – FHIR

fust.o **1.** (*arkitekt.*) Stango di kolono, inter la bazo e la kapitelo. **2.** (artilerio) Suportilo, di kanono, di lorneto, di teleskopo, e c. – AFHI

fusten.o Stofo di qua la fili esas krucumita – la fili longesala ek lino, la fili transversa ek kotono, uzata por facar subjupi, kamizoli, e c. – AFHI

fut.o Mezur-unajo di longeso, qua esas un triimo de yardo e subdividesas a 12 *inches*; ol korespondas a 30,48 centimetri. – AR

futbal.o Sporto qua opozas du esquadi, singlu kompozita da dek-e-un ludisti, qui esforcas igar balono enirar la golpordo dil esquado adversa maxim multafoye posible, frapante olu per pedo o per la kapo. – AFI

futer.o Stofo ye qua onu garnisas la parto interna di vesti. – GHIR

futur.o **1.** (*gram.*) Tempo di verbo, qua expresas to quo esos. **2.** To quo esas eventonta, existonta. – AFG

fuxi.o (*bot.*) Orno-planto di qua la flori esas pendanta, genero de la familio "enoterei". (L. *fuchsia*)

fuxin.o (*kem.*) Farbo reda, preparita ek anilino. Simbolo kemiala: $C_{20}H_{20}N_3Cl$, EH_2O

fuz.ar {tr} Liquidigar (korpo solida) per la efiko di kaloro. – AFHI

fuze.o Pirotekno-kozo inkluzita en kartono (kartocho) qua acendesas stratope, e lansas spricaji ek partikuli kombustata. – F

fuzel.o (*geom.*) Parto di surfaco sferala, inter du duima granda cirkli – di surfaco cilindrala o konala, inter du plani facita segun la axo. – F

fuzelaj.o Parto di aervehilo, kun formo di tubo, destinita a la transporto dil pilotanti, dil voyajanti e dil kargajo. – AFHR

fuzen.o (*bot.*) Arboreto di qua la ligno uzesas por fabrikar spindeli lardo-spici, e c., e di qua la rameti karbonigita donas krayoni lejera por skisado. (L. *evonymus*) – FHI

fuzion.o (*biol.*, *fiz.*) Intima uniono di plura elementi ad un sola. – AFGHI

fyord.o Singla de la sesguri streta e profunda qui festonizas la litoro estala di Skandinavia e di Skotia. – AFGHIR

G

g (*muziko*) Noto kinesma di la do-gamo.

gaban.o Kapoto di navano, vesto de lano, kurta, kun maniki e kapuco kovrita per gudro-telo. – FHI

gabar.o (*navig.*) Navo segloza o remiloza, por charjar o descharjar la navi. – AFGHI

gabion.o (*milito*) Granda korbo cilindratra, plenigita ye tero, uzata por protektar la armeani e la laboranti en la tranchei. – AFHIR

gabr.o (*geol.*) Roko granoza, kun plagioklazi qui kontenas egal-quante minerali koloroza e minerali senkolora, od en qui iti esas la plu multa. – AFGHI

gad.o (*zool.*) Genero de fishi (moruo, merlano, e c.) (L. *gadus*) – FL

gadolini.o (*kem.*) Elemento kun atomala numero 64 (Gd). – AFGHIR

gaf.o **1.** Stango kun pinto fera, garnisita ye hoko laterala, por pulsar barko, adtirar ulo adsur altra navo, sondar, e c. **2.** Hoko por adtirar adtere la grosa fishi. – AFI

gagat.o Lignito brilo-nigra quan onu talias a tabuleti, ornamenti traurala. – GL

gain.o Etuyo (di la lamo di instrumento tranchiva od akuta) tre longa, streta, en qua la objekto eniras tra la extremajo. – FI

gaj.o **1.** Objekto depozita por garantiar la rimborsoteso di debajo. **2.** En la ludi mondumala, objekto depozita da la ludanto qua eroris e quan lu povos retrohavar nur per submisar su a "puniso". – AF

gal.o (*bot.*) Surkreskajo produktita sur la folii, sur la stipi di la vejetanti (pro la ekfluo di sapto) da la pikuro da ula insekti qui venas *pondar ibe sua ovi. (L. *cynips*) – AFGHIR

gala- Prefixo qua signifikas "kun la pompo di festo". – AFGHI

galant.a Zeloza pri plezar a la mulieri. – AFGHIR

galanten.o Disho ek karno de pultro, de bovyuno, e c., koquita kun spici, quan onu servas kolda kun jeleo. – AFGHIR

galaxi.o (*astron.*) Sistemo konstitucata da centi de miliardi de steli e da materio kosmala difuzita en la spaci interstela, izolita de altra sistemi simila, kun formi diversa. – AFHI

galban.o (*farmacio*) Gum-rezino balzamoza, devenanta de arboro di Siria. – AFGHIR

gale.o (*imprim.*) Tabuleto rektangula e rebordoza, sur qua la kompostisto pozas la lineedi asemblita en la kompostilo. – F

galen.o (*kem.*) Plombo-sulfuro naturala. – Simbolo kemiala: PbS. – AFGHI

galer.o **1.** (che la antiqui) Milito-navo kun un o plura rangi de remili e segloza. **2.** Milito-navo ramoza, ferdekoza, kun du masti e du segli Latina, uzita precipue en Mediteraneo. – AFGHI

galeri.o **1.** Spaco tektoza cirkum edifico, apartmento, chambrego, o longesale, uzata kom promeneyo, paseyo. **2.** Quaza balkono salianta qua quaze kronizas la dopa parto di navo. – AFGHIR

galet.o Sorto di kuko, ordinare ronda e plata, ek pasto kompakta e foliar-atra, aplastita per rolero, e bakita. – FH

gali.o (*kem.*) Metalo analoga a zinko, blanka, harda, poke forjebla. Simbolo kemiala: Ga. – AFG

galicism.o Idiotismo di la linguo Franca. – AFGHIR

galikan.a (*historio religiala*) Qua koncernas la eklezio katolika di Francia, egardata kom nedependanta (ula-punte) de la autoritato di la papo. – AFGHI

galimatias.o Diskurso, skriburo, qua esas korekta gramatikale, ma konfuza ed obskura de la vidopunto "stilo". – AFGH

galinace.o (*zool.*) Komuna nomo di singla ucelo del *ordono *Galliformes* (hano, dindo, fazano, pavono, pintado, perdriko, edc), ordinare herbivora, e karakterizata per kurta beko, robusta gambi ed ali kurta e rondatra. – AFHI

galinel.o (*zool.*) Speco di ucelo ek la "steltieri".

(L. *gallinula chloropus*) – AFHIL

galion.o (*navig.*) Charjo-navo uzita precipue olim da la Hispani por lia komerco kun Amerika, e specale por querar la oro di Peru. – AFGHI

galiot.o 1. Mikra galero remiloza e segloza. **2.** Traverso ligna qua suportas la paneli qui klozas luko. – AFGHI

galon.o Texuro (lana, silka, ora), rubandatra, per qua onu ornas la uniformi, la kostumi, la chapeli, la kurteni, la mobli. – AFGHIR

galop.ar {ntr} (pri kavalo) Agar serio de salti longesala qui exekutesas sucede en tri tempo-parti, pozante unesme un ek la gambi dopa, pose un ek la gambi avana e la altra gambo dopa, fine la gambo avana qua restas – por obtenar la iro-rapideso maxima che kavalo. – AFGHIR

galosh.o Pedovesto, di qua la parto supra esas ledra, e la suolo ligna, uzata por prezervar la pedi de la humideso mediala. – AFGHIR

galvanal.a (*fiziko*) Qua relatas la elektro qua naskas de la kontakto di du korpi heterogena. – AFGHIR

galvaniz.ar {tr} Igar (muskuli inerta) kontraktar per la elektro quan produktas en li la kontakto di du korpi heterogena. – AFGHIR

galvanometr.o (*fiziko*) Instrumento qua uzesas por mezurar la intenseso-grado di la fluo galvanala. – AFGHIR

galvanoplast.ar {tr} Aplikar strato de oro, arjento, zinko, e c., per la efiko di baterio galvanala. – AFGHIR

galvanotropism.o (*biol.*) Efiko nemediata, da la elektro (fluo kontinua), a la protoplasmo di ula celuli e, partikulare, di la protozoi. – AFGHIR

gam.o (*muziko*) Serio de la sep noti di la skalo muzikala, dispozita segun lia sucedo naturala, acensanta o decensanta, per toni e mi-toni, intervale di un oktavo. – AFHIR

gamb.o 1. (*anat.*) Parto di la membro infra di la homo, qua prolongas la kruro, de la genuo til la pedo. La tota membro. **2.** Che ula quadripedi: singla de la quar membri qui subtenas la korpo e finas per hufi. **3.** Membro di animalo quan lu uzas por marchar, sizar, kaptar. – FI

gambit.ar {tr} (ulu) Pasar sua gambo cirkum olta di persono, por renversar ica. – FI

gambol.ar {ntr} Saltar agitante sua gambi. – AF

gamel.o 1. Granda skudelo en qua plura navani infra-grada, plura soldati, kunmanjas. **2.** Lada vazo en qua singla soldato recevas sua porciono. **3.** (*milito-navo*) Gasto-tablo komuna por la oficiri, la dicipuli, la kirurgiisti. – FHI

gamet.o (*biol.*) Celulo riproduktera, maskula o femina.

gametofit.o (*biol.*) Gameto di la planti, en la periodo en qua la du pronuklei maskula e femina ne ja esas aglutinita (sporofito) o kunfuzita (maxio).

gan.ar {tr} Aquirar (profito-quanto). – AFHI

ganet.o (*zool.*) Irga ucelo de la genero L. *Morus*; ol esas marala ucelo, granda quale ganso, blanka e nigra kun kapo flava, ali longa e pintoza e beko longa. – A

gang.o 1. (*teknol.*) Materio stranjera solida en qua kontenesas erco o lapido. **2.** (*anat.*) Substanco amorfa qua envelopas elemento anatomiala. – AFGHI

ganglion.o (*anat.*) Organo globatra ek turbero de fibri nervala o de faskuli limfala. – AFGHIR

gangren.ar {ntr} (aludante la tisui animala) Dissolvesar putrante (anke metafore). – AFGHIR

gans.o (*zool.*) Ucelo palmipeda, de la sama familio kam olta di la anado. (L. *anser*). – GH

gant.o Envelopilo de felo o de texajo lina, lana, silka, e c., qua kovras la palmi di la manuo ed omna fingri single, tale ke la manui protektesas sen cesar esar libera. – AFHI

gap.ar {ntr} Cirkular en stradi, haltante (pro kuriozeso) mem avan kozi qui ne meritas regardeso. – AG

gar.ar {tr} **1.** Lokizar (navo) shirme en doko. **2.** Venigar (treno) shirme en loko adaptita alonge la relvoyo normala. **3.** Lokizar (en hangaro) veturo protektenda kontre la domaji veterala. – AFGHI

garanti.ar {tr} (ulo) Certigar ulu pri (ulo) sua-response; certifikar sua-response. – AFGHIR

garb.o Fasko de spiki falchita, en qua omna kapi dispozesas samapunte, qua plularjeskas inter la pedo e la kapo. (anke metafore, pri flori, pirotekno, aquo-sprico). – FG

garbanz.o (*bot.*) Nomo di varietato di pizi. (L. *cicer*). – H

gard.ar {tr} Surveyar por ke ulu, ulo, ne departez, ne egaresez, ne perdesez, ne domajesez. – AFHI

garden.o Tereno sur qua esas plantacita vejetanti utila o plezurala. – AFG

gardeni.o (*bot.*) Arboreto de la familio "rubiacei". (L. *gardenia*).

gardi.o (*zool.*) Mikra fisho qua vivas en la aquo sen-sala, e di qua la karno tre manjo-prizesas. (L. *cyprinus rutilus*) – FH

garen.o **1.** Loko rezervita por la pesko, la chaso. **2.** Loko cirkondata da muri, fosati, treliso, ube vivas multa kunikli. **3.** Bosko, erikeyo, ube la kunikli abundas. – FI

gargar.ar {tr} Humidetigar (la enireyo di la guturo) per liquido quan onu lasas ibe sejornar dum kelka instanti, agitante ica per aspiro-movo. – AFGHI

garit.o Lojeyeto de ligno o de petro ube sentinelo shirmas su kontre la domaji veterala. – FHI

garnis.ar {tr} **1.** Cirkondar per ulo qua protektas. **2.** Kompletigar (kozo) per pozar en lu to quon lu destinesis kontenor. **3.** Kompletigar (kozo) per adjuntar ula parti kom acesora, orniva. – AFGHIR

garnitur.o Ensemblo de la acesoraji qui kompletigas kozo, od ornas, dekoras lu. – AFGIR

garnizon.o Ensemblo de la armeani qui okupas fortifikajo por defensar lu. – AFGHIR

garot.o **1.** Ligno-peco quan onu pasigas en kordo por klemar ica per tordo. **2.** Instrumento quan uzas la kirurgiisto por kompresar arterio. **3.** (olim, en Hispania) La fer-koliaro per qua onu tormente strangulis la karcerani. – AFH

garson.o Employato infra-klasa qua servas en balneyo, kafe-drinkerio, restorerio, kontoro, apartmento. – FI

garter.o Kordono, rubando, e c., per qua onu fixigas la kalzi an-super od an-sub la genuo. – AFH

gas.o (*kem.*) Fluido aeroforma (ye la temperaturo ordinara). – AFGHIR

gasometr.o **1.** Aparato per qua onu mezuras la volumino di gaso. **2.** Aparato per qua onu regulas la ekfluo di lumizo-gaso, mezurante la quanto furnisata.

gast.o **1.** (antique) La persono qua profitis la yuro reciproka pri lojar, kande onu voyajis, iti che ici, yuro aplikita segun konvencioni inter privati, familii, urbi. **2.** La persono qua, kom o quale amiko, lojesas e nutresas gratuite. – AGR

gasteropod.o (*zool.*) Klaso de moluski, di qui la ventro esas diskoida e sur qua li reptas o su tranas. – AFG

gastralgi.o (*patol.*) Morbo inflamala di la stomako. – AFGHI

gastrit.o (*med.*) Inflameso di la parieto stomakala. – AFGHI

gastronom.o Persono qua havas gusto subtila e savas dicernar la qualesi di la manjaji e drinkaji. – AFGHIR

gastronomi.o Quaza arto di la gastronomo. – AFGHIR

"**gastrula**" (*biol.*) Fazo duesma di la evoluciono di la ovo, qua donas formo larva ad omna metazoi.

gauj.ar {tr} Mezurar la kapaceso-grado. – AF

gav.ar {tr} Saturar ye nutrivi (la pultruni quin onu volas repletigar). – F

gavial.o (*zool.*) Speco di krokodilo, di qua la muzelo esas longa, qua, en la regiono di la

fluvio Gange (India), su nutras ye fishi. (L. *gavialis gangeticus*). – AFGHI

gavot.o Danso du-tempa, kun du iteri de 4 ad 8 tempi.

gay.a Di qua la humoro esas ridemeso. – AFHI

gayak.o (*bot.*) Arboro exotika, di qua la ligno esas extreme harda e rezinoza. (L. *guiacum*). – AFGHIR

gaz.o Stofo ek texuro lejera e diafana. – AFGHIR

gazel.o (*zool.*) Speco di antilopo qua habitas Afrika ed Azia. (L. *antilope dorca*). – AFGHIR

gazolin.o (*kem.*) Petrol-etero, la elemento maxim volatila di la petrolo kruda.

gazon.o (*bot.*) Herbo tre tenua ek graminei diversa, qua, sur sulo, formacas quaza tapiso de verdajo. – F

ge- Prefixo qua signifikas "maskulo e femino, samasorta egardata pare".

gebl.o (*arkitekt.*) Parto supra di la muro, qua finas per pinto qua portas la extremajo di la kolmo-trabo di la tekto-karpenturo. – AG

gehen.o (*biblo*) Inferno. – AFGHIR

"**geisha**" Dansistino e kantistino Japoniana.

geizer.o (*geol.*) Fonto naturala qua de tempo a tempo ekjetas tre alte aquo varmega e vaporo. – AFGHIR

gek.o (*zool.*) Mikra e nenociva reptero simila al lacerto ma kun korpo grosa e kurta, pelo squamoza e fingri spatulatra provizita sube per lameli adheriva (L. *Tarentola mauritanica*). – AFGHIR

gel.o (*kem.*) Koloido jeleatra konsistanta ek liquido dispersita en solido. – AFGHIR

gelatin.o Substanco azotoza quan onu extraktas de la osti, de la kartilagi di la animali, e qua formacas, kun aquo, jeleo. – AFGHIR

gelt.o Parto proporcionala de la pekunio qua rezultas de la vendo di la vari, grantata a sua komizi (ultre la salarioquanto fixa di ici) da ula butikegi. – FG

gem.o Lapido tre precoza. – AFGHI

gemul.o: (*bot.*) **1.** Rudimento di la stipo, qua aparas lor la jermifo. **2.** Mikra korpo ovoida qua, separante su de la planto, destinesas a riproduktar ica.

gen.o (*biol.*) Partikulo di la kromosomi qua portas la karakteri heredala. – AFGHIR

gencian.o (*bot.*) Planto de la familio "genciani", di qua la suko esas bitra, qua kreskas en la monti. (L. *gentiana*). – AFGHIR

genealogi.o Decendo-lineo pri un o plura personi, quan produktas la suceso da lua o lia ancestri. – AFGHIR

gener.o **1.** Grupo naturala de enti qui intersimilesas pri ula traiti esencala. **2.** Ideo generala sub qua la spirito asemblas to quo esas komuna ye termini diversa, per eliminar la difero-punti. **3.** Ensemblo de la karakteri esencala di kozo. – AFGHI

generacion.o La homi qui vivas en la sama periodo (evaluata segun la meza duro di la homo-vivo). – AFGHIR

general.o (*armeo*) Milito-chefo qua komandas armeo, divisiono o brigado. – AFGHIR

generalisim.o (*armeo*) La generalo qua esas la chefo di omna generali cetera. – AFGHI

generator.o (*tekn.*) Termino teknikala, kelke sinomina ye "kaldiero", qua tante plu uzesas, quante plu la tipi difereskas de la tanki cilindra, tre kapaca, quin onu nomizas "kaldieri"; la generatori esas generale aquo-tuboza e rezistas a presi normala ye 80 kilogrami sur omna centimetro quadrata. – AFG

genetik.o Fako di la biologio qua studias la genito dil organismi e la transmiso di la karakteri heredala. – AFGHIR

genez.o Produktado di la enti organizita. – AFGHI

geni.o **1.** Ento supernatura, benigna o maligna, qua (krede da la pagani) direktis la fato di la individui, familii, nacioni. **2.** Ento supernatura qua (en la fe-rakonti) dotesis ye povo magiala. **3.** Ento alegoriala qua enkorpigas (en poezio, skultarto,

piktarto) ideo abstrakta. **4.** Talento naturala. **5.** Kapableso supera quan Naturo grantis a la spiriti kreera. – AFGHIR

genit.ar {tr} **1.** Produktar per la fekundigo di la femino. **2.** (*geom.*) Produktar per movar su (ex.: "Sfero genitesas per la rotaco di mi-cirklo cirkum sua diametro."). – AFGHIR

genitiv.o (*gramat.*) Kazo di vorto deklinebla, qua expresas lua relato ad altra vorto qua indikas kozo qua apartenas ad ita. – AFGHI

genitor.i Patro e matro.

genom.o (*biol.*) Provizuro baza di kromosomi di individuo, t. e. l'ensemblo di la geni portata da gameto. – AFGHIR

genotip.o (*biol.*) Ensemblo di la karakteri di individuo quin lu esas kapabla transmisar a sua decendanti. – AFGHIR

genr.o (*gram.*) Formo specala, uzata da ula lingui, por distingar la enti maskula, la enti femina e la kozi sensexua.

gent.o 1. (che la Romani antiqua) Familio o grupo de familii qua havis origino komuna, patrica. **2.** La sama-rasani. – L

genu.o (*anat.*) Artiko di la gambo e di la kruro, ye la parto avana. – AFI

geocentral.a (*astron.*) Mezurata relate Tero quan onu konsideras kom centro di la cielo-sfero. – AFG

geodezi.o Cienco pri la mezuro di la Terglobo o di lua parti. – AFGHIR

geofizik.o Cienco qua studias la Tero de la vidpunto fizikala. – AFGHIR

geognozi.o Cienco pri la kompozeso mineralogiala di la Terglobo.

geograf.o La persono qua su okupas pri geografio. – AFGHIR

geografi.o Cienco di qua la studiajo esas la deskripto di la Ter-surfaco. – AFGHIR

geoid.o Figuro solida, reprezentanta la Tero, di qua la surfaco esas, en omna punto, perpendikla a la direciono di gravito. – AFGHIR

geolog.o La persono qua su okupas pri geologio. – AFGHIR

geologi.o Cienco qua havas kom studiajo la strati ye qui konsistas la Ter-kortico, lia estado nuna e lia formaceso. – AFGHIR

geomanci.ar {ntr} Divinar lo futura segun la figuri quin formacas manuedo de tero jetita sen-vize. – AFG

geometr.o Persono experta pri geometrio. – AFGHIR

geometri.o La brancho di matematiko qua studias spaco, e la matematikala konstruktaji - ex. linei, kurvi e surfaci - qui povas okupar spaco

georgism.o (*ekonomiko*) Doktrino ekonomikala (da Henry George) qua kontestas la yuro a la proprieto privata di la Ter-peci, e propozas, kom moyeno praktikala por remediar la nuna estado qua naskis de ta yuro, taxar la valoro di la sulo-peci "nuda", t.e. sen inkluzar en la evaluo la valoro di la plu-boniguri da la proprietero koncernata pro ke oli rezultas de lua laboro, kontre ke la sulo-peci "nuda" facesis da Naturo ipsa – ed impostar ta valoro – komence ye kelka-%, e pokope plumulta-%, til atingar 100%. Lo posibligus la tota supreso di omna imposti cetera. – AFGHIR

geotaktism.o (*biol.*) Movi da ula protoplasmi (ex.: la plasmodo di la mixomiceti) kande li influesas da gravito.

geotrop.a (*biol.*) Qua koncernas la proprajo di ula korpi (precipue la radiki e la stipi) kreskar uladirecione pro influeso da gravito.

gepard.o (*zool.*) Animalo karnavida, qua vivas en India, de la genero "kati", kun krinaro, e di qua la ungli esas ne-retro-tirebla. (L. *cynailurus*). – FGHR

gerani.o (*bot.*) Gardeno-planto, di qua la folii esas rondatra e la flori umbela. (L. *geranium*)

gerfalk.o (*zool.*) Rapt-ucelo, quaza falko, granda-statura, audacoza e tre ajila. (L. *falco gyrofalco*). – AFGHI

germani.o (*kem.*) Metalo griza, metal-briloza, volatila kande varmigita til redegeso.

Simbolo kemiala: Ge. – AFG

gerontologi.o Studio di la fenomeni morbala propra dil oldesko. – AFGHIR

gerundi.o (*gram.*) Modo dil verbo qua prizentas, en formo nevariiva, l'ideo verbala, kun funciono di komplemento cirkonstancala. – AFGHIR

ges Noto kinesma di la do-gamo, bemoloza.

gest.ar {ntr} Movar brakio, manuo, kapo, e c., por expresar ula pensi, ula sentimenti, e por igar plu expresiva la dicatajo. – AFGHIR

getr.o Envelopilo drapa, ledra, klozebla per bukli o per butoni super la shuo e la infra parto di la gambo. – AF

gey.o Homulo homeosexuala. – AFGHIR

"**ghetto**" Olim, en Italia: quartero ube la Judi koaktesis rezidar. – AFG

gib.o **1.** Che la animali: protuberanco dorsala naturala, ek amaso grasa. **2.** Che la homo: protuberanco produktita da deviaceso di la spino o la salio di la sternumo. **3.** (*anat.*) Saliajo mi-sferatra di ula osti (kraniala, frontala, e c.). **4.** (pri tereno) Neplatajo di la surfaco. – AFH

gibelin.o (*historio di Italia*) Dum la Mezepoko, partisano di la imperiestro Germana, opoze a la guelfi, partisani di la papo. – AFGHIR

gibon.o Granda simio di India. – AFG

gichet.o Mikra aperturo tra qua onu komunikas kun la oficieri en la kontori postala, kun la kasieri en la firmi banka e komercala. – F

giga- Prefixo qua multiplikas per miliardo. – AFGHIR

gigant.o Persono di qua la staturo esas extraordinare longa. – AFGHIR

gild.o Ensemblo de sama-speca mestieristi. – AFG

gilemot.o Nomo di plura speci di uceli marala de la familio L. *Alcidae*; ol inkluzas la generi L. *Uria* e L. *Cepphus*. – AF

giloch.ar {tr} (*tekn.*) Ornar per interplekturo de traiti grabita. – AFGR

gilotin.o Instrumento por tranchar la kapo di la personi kondamnita ad ocideso legala – ek lamo tre pezoza qua, glitante inter du fosti, falas bruske sur la kolo di la ocidoto sternita sub olu. – AFGHIR

gimbard.o (*muziko*) Muzik-instrumento, ek mi-cirklo stala o latuna qua finas per du branchi paralela, inter qui esas langeto stala quan onu agitas per la fingro dum ke onu tenas la instrumento inter la maxilo e la mandibulo.

gimkan.o (*sporto*) Konkurso destinata ad automobili, motorcikli, bicikli, kavalkeri, edc, sur agro plena de obstakli e diversa desfacilaji, dum qua on evaluas la rapideso, habileso e nombro de falii dal konkursanti. – AFGHI

gimnastik.ar {ntr} **1.** Exekutar la exerco-movi apta plu-fortigar e plu-flexebligar la korpo. **2.** Exekutar la exerco-taski apta plu-fortigar e plu-flexebligar la fakultati pensala. – AFGHIR

gimnazi.o Nomo donata, en Germania, a la kolegii ube onu edukesas klasikale. – G

gimnosperm.o Di qua la semini aspektas quaze "nuda". – AFGHI

gimnot.o (*zool.*) Fisho ek la regioni tropikala di Amerika, sen floso dorsala, e qua havas, an omna flanki di la kaudo, lami membrana qui emisas elektro. (L. *gymnotua electricus*). – AFGHI

ginandr.a (bot.) Di qua la stamini insertesas sur la pistilo. – AFGHIR

ginece.o **1.** (antique) Parto de la domo qua rezervesis a la homini. **2.** Loko ube permanis ordinare la homini, la mulieri, ube li laboris. – AFGHIR

ginekologi.o Fako di la medicino qua studias e kuracas la morbi dil aparato genitala feminala. – AFGHIR

ginest.o (*bot.*) Arboreto, di qua la floro esas flava, de la familio "leguminosi". (L. *genista*). – FGHI

ginodioik.a (*bot.*) Planto qua havas flori hermafrodita e florini sur du stipi ne-sama.

ginseng.o (*bot.*) **1.** Komuna nomo di plura planti del gen. *Panax* del fam. *Araliaceae*, kreskanta precipue en Chinia e Korea e produktanta radiki uzata medicinale e kom afrodiziako. **2.** Ta radiki. – AFGHIR

gipaet.o (*zool.*) La maxim granda ek la raptuceli di Europa. (L. *gypaetus barbatus*). – AFHIL

gips.o **1.** (*kem.*) Kali-sulfato, maxim-multa-kaze hidratoza. Simbolo kemiala: SO_4 Ca 2 H_2O. – **2.** Ta materio, kalcinite e pulverigite, uzata por masono: on humidigas lu por igar lu pasta, e, kande ri-sika, lu ri-esas tam harda ka ante kalcineso. – AFGHIR

gipur.o Dentelo ek filo e tordita, di qua la desegnuri inter-plektita formacas la texajo, sen reto distinta da la ornivi. – AFGIR

girland.o Kateno de flori, de folii tresita, quan onu suspendas kom ornivo. – AFGHIR

girometr.o Aparato uzata por mezurar la rotaco-rapideso di la mashini. – AFGHIR

giroskop.o (*fiz.*) Aparato por demonstrar la rotaco jornala di Tero cirkum sua axo, per la deviaceso, relate punti fixa selektita sur la Terglobo, di korpo libere suspendita per lua baricentro e qua rotacas cirkum axo. – AFGHI

gis (*muziko*) Noto kinesma di la do-gamo, diezoza.

gis.ar {tr} Fabrikar (ulo: klosho, e c.) per substanco fuzanta. – GI

gitag.o (*bot.*) Nomo di mesono-kariofilaceo (L. *agrostemma githago*) di qua la semini, se mixita hazarde a la frumento, igas pano saporar bitre ed aspektar nigra. (L. *nigella*)

gitar.o (*muziko*) Instrumento analoga a violino, kun sis kordi, quan onu pleas per pincar ici per la manuo dextra, e kun mancho dividita a mi-toni per mikra klavi qui indikas la loko ube esas pozenda la fingri di la manuo sinistra. – AFGHIR

gizard.o (*zool.*) Stomako duesma di la uceli, qua venas dop la kropo, ed en qua la nutrivi trituresas e reduktesas a pasto. – A

glac.ar {tr} Indutar per verniso glata, diafana, qua aspektas quale glacio. – AFGR

glaci.o **1.** Aquo konjelita da frigoro. **2.** Kremo o siropo konjelita en glacio. **3.** (metaf.) Neardoroza extreme. – AFHI

glacier.o Amaso permananta de glacio, qua formacesas en la vali grand-altituda di la monti. – AFGH

glaciz.o (*milito*) Pento mikr-angula qua, en fortifikajo, abutas a la ruro cirkondanta. – AFGHR

gladiator.o (en la Roma antiqua) Viro quan onu igis kombatar, en cirko, kontre altra viri o kontre bestii feroca, pro amuzar la plebeyo spektanta. – AFGHIR

gladiol.o (*bot.*) Planto analoga ad irido. (L. *gladiolus*) – AFGIL

glan.o **1.** (*bot.*) Frukto di la querko, di qua la perikarpo, unionita a la semino, kovresas da involukro squamoza. **2.** (*anat.*) Extremajo di la peniso, di la klitorido. **3.** Tufo de silko, lano, e c. uzata kom ornivo en la pasmenti. – AFGHI

gland.o (*anat.*) Organo ek mikra utrikuli, qua sekrecas ula liquidi aden la korpo animalala. – AFGHI

glas.o La vazo ordinara, pedoza, (generale ek vitro), en qua onu drinkas vino od aquo. – AG

glat.a Qua ne sentigas asperaji kande onu igas lu glitar sur sua pelo. – GR

glaukom.o (*patol.*) Okulo-morbo, pro qua la humoro vitratra divenas opaka, e la okul-fundo verdatra. – AFG

glaukonit.o (*mineral.*) Hidroza silikato de fero, de alumino e de kalio, quaza kreto verdatra. – AFGHI

glav.o Espado tranchiva, kun lamo kurta e rekta, di qua la extremajo esas du-bizela. – FL

gleb.o Mikra maso de tero kompakta. – FI

glen.o (*anat.*) Kavajo poke profunda di osto en qua esas inkastrita altra osto.

glez.ar {tr} Aplikar (sur terakotajo, ceramikajo) induturo vitrigebla. – AG

gliceri.o (*bot.*) Genero di planti perena, ek la familio "graminei". (L. *glyceria*)

glicerin.o (*kem.*) Korpo neutra, siropatra, quan onu obtenas per la duimigo di grasajo (stearino, oleino, e c.) . – AFGHIR

glicin.o (*bot.*) Arbusto klimera, de la familio "papilionacei". (L. *glycine*). – AFGHI

glid.ar {ntr} Flugar sen movar ali (pri uceli) o sen uzar motoro (pri aeroplani). – AG

glikogen.a (*fiziol.*) Qua produktas sukro.

glikogenez.o (*kem. biologiala*) Formaceso di la sukro (ex.: en la hepato).

glikokol.o (*kem.*) Konstitucanto di la fibroino e di altra substanci proteina de qui ol es obtenata per hidrolizo, efikiva en la kuraco di atrofii muskulala e por obtenar plu bona rendimento di la kordio. – AFGHIR

glikol.o (*kem.*) Substanco sukroza, kristaligebla, quan onu obtenas per duimigar (per saponigo) la acidi qui kompozas bilo, o per traktar la gelatino per sulfacido. – AFGHIR

glikoproteid.o (*kem. biologiala*) Asociuro molekulara ek proteino e komplexo hidrokarboza.

glikos.o (*kem.*) Elemento sukroza di la vito, di amilo, e c. – AFGHIR

glikosid.o Nomo generala di la kompozaji naturala quin onu renkontras che la vejetanti, e quik per hidrolizo, influe da germenti, produktas glikosi e substanci diversa-natura (acidi, fenoli, alkoholi, e c.).

glin.ar {tr} **1.** Rekoliar en agro (la spiki qui restas pos la mesono). **2.** (metaf.) Rekoliar to quo lasesis da altru. – AF

gliom.o (*patol.*) Tumoro di la tisuo nervala.

glipt.ar {tr} Skultar medalii e lapidi, kave (intalii) o reliefe (kamei). – AFGHI

glir.o (*zool.*) Mikra mamifero rodera, qua torporas dum vintro. (L. *myoxus glis*).

glit.ar {ntr} Movesar, movar, kontinue sur la surfaco di korpo glata, konseque de pulso. – AFG

glob.o Korpo sfera o sferoida. – AFGHIR

globoid.o (*bot.*) Korpo globatra od ovatra, qua ulakaze esas inkluzita en grano di aleurono, e qua judikeble konsistas ye glicerofosfato di kalko e di magnezio.

globul.o (*anat.*) Korpuskulo plu o min ronda, suspendita en sango. – AFHI

globulin.o (*kem. biologiala*) Materio albuminoida, qua diferas de la albumini pro esar nedissolvebla en aquo distilita, ma dissolvebla en medii alkali-saloza.

glori.o Brilo de famo, de grandeso. – AFGHIR

glos.o Expliko di la vorti di autoro literaturala, di qui la senco divenis obskura pro lia obsoleteso. – AFGHI

glosari.o **1.** Vortolibro kontenanta la vorti di qui la senco divenis obskura pro lia obsoleteso, e pri qui expliko esas nekareebla. **2.** Nomenklaturo de la vorti ye qui konsistas linguo. – AFG

glot.o (*anat.*) Fenduro an la parto supra di laringo, qua uzesas por la emiso di la voco. – AFHIR

gloxini.o (*bot.*) Planto herba de la familio L. *Gesneriaceae* kun stipito e folii piloza e belega flori kun korolo kona varianta de blanka a skarlata (L. *Gloxinia speciosa*). – AFGHIR

glu.o Materio viskoza, de qua strato extensita inter du objekti, igas li inter-adherar. – AFI

glugl.ar {ntr} Bruisar quale la vino qua ekiras ek la kolo di botelo. – FGHI

glum.o (*bot.*) Envelopilo florala di singla ek la spiketi qui konstitucas la spiko di la gramini. (En la linguo ne-ciencala: brano). – AF

glut.ar {tr} Decensigar en la guturo. **2.** (metaf.) Desaparigar subite (en abismo, en abiso). – AFHIR

glutamat.o Salo dil acido kun formulo $C_5H_9NO_4$. – AFGHIR

glute.o (*anat.*) Parto mi-sferatra, karnoza, qua formacas singla latero di la regiono dopa di la korpo di homo o di animalo. – AL

glutein.o Materio viskoza qua restas en la farino de la cereali, kande onu removis de

ici la amilo.

gluten.o Substanco tenaca qua glutinas, interligas ad ensemblo, la parti dividita di la korpi solida. – AFGHI

glutin.ar {tr} Adherigar per gluo. – AF

gneis.o (*mineral.*) Roko ek feldspato, mikao, e c., ma di naturo skistatra. – AFGHIR

gnom.o (*mitol.*) Mikra genio qua regnas tero e la kontenajo di ica. – AFGHIR

gnomik.o (antique) Skriptisto Greka qua versigis sentenci etikala o morala. – AFGHI

gnomon.o Stango vertikala di qua la ombro, projektate sur plano, igas savar, per sua longeso, la alteso di Suno, ed indikas la kloko per sua situeso. – AFGHIR

gnos.o Doktrino (religio-hereziala) segun qua la enti spiritala, ekirinte de la sino di Deo, retroeniros lu. – AFGHI

gnostik.o Adepto di gnoso. – AFGHIR

gnu.o (*zool.*) Speco di granda antilopo di Afrika. (L. *catoblepas gnu*). – AFGHIR

gobelin-tapet.o, **gobelin-tapis.o** Speco di texuro plektita manue, tre precoza. – AFGHIR

gobi.o (*zool.*) Mikra fisho manjebla, de la genero "ciprini", qua vivas trupe apud la fundo di la riveri. (L. *cyprinus gobio*). – GHL

goblet.o Drinko-vazo, alta, cilindratra, sen anso, ed ordinare sen pedo. – AFH

godron.o **1.** (*tekn.*) Muluro ye seciono ovala, borde di la repasto-vazaro arjenta. **2.** (*stofo*) Plisuro ye seciono cirkla en la kolumi plisite, en la jaboti, en la mansheti. – AF

goelet.o (*navig.*) Navo lejera, du-masta. – FGHI

gol.o (*sporto*) En certena sportala ludi (futbalo, handbalo, hokeo, edc), enirigo di balono aden specala strukturo retizita. – AHIR

golf.o Ludo quan partoprenas 2 o 4 personi, en qua li uzas quaza biliardo-buli, mikra e tre harda, quin onu duktas, per bastono-frapi, rulige sur sulo, ad 9 o 18 trui en ica. – AFGHIR

golp.o Fungo parazita dil frumento (L. *Ustilago carbo*). – I

gonad.o (*biol.*) Glando di la riprodukto sexuala, qua produktas l'elementi jermala maskulala o feminala.

gonagr.o (*patol.*) Goto di la genuo. – AFG

gond.o Fer-peco axala, kudatra e pivotoza, qua sustenas la bendo sur qua rotacas la pordo, e c. – F

gondol.o **1.** Vehilo suspendita sub aerostato (direktebla o ne). **2.** Speco di batelo uzata en la laguni, precipue en la urbo Venezia (Italia). – AFGHIR

gonfalon.o **1.** Banero militala, suspendita an la supra parto di lanco, di standardo. **2.** Banero ekleziala (katolika) sub qua (dum la Mezepoko) su asemblis la vasali di la Eklezio. – F

goniometr.o (*geom.*) Instrumento por mezurar la anguli (di la kristali, precipue). – AFG

goniometri.o Cienco pri la mezuro di la anguli. – AFG

gonokoci.o (*patol.*) Nomo di la ensemblo de la morbi quin produktas la gonokoko od en qui la gonokoko pleas rolo certa: blenoragii, metriti, oftalmii blenoragiala, e c.

gonokok.o (*med.*) Bakterio kun formo ovala, agento specifika di la gonoreo. – AFGHIR

gonore.o (*patol.*) Ekfluajo de la membrano genitala ed urinifala. – AFGHIR

gorge.ar {ntr} (pri mikra uceli) Kantar. – HI

gorgol.ar {ntr} Bruisar quale rivereto fluanta, o quale aquo movanta en stomako. – AFGHIR

goril.o (*zool.*) Simio di Afrika, analoga a chimpanzeo. (L. *gorilla gina*). – AFGHIR

gorjeret.o (*kirurg.*) Instrumento kanaloza, kun kanalo streta, por litotomiar od operacar ulu pri fistulo. – AFGHIR

got.o (*patol.*) Morbo qua atakas ordinare la artiki, iras de ica ad ita, ed ulakaze a la viceri. – AFHI

gotik.a 1. (*arkitekt.*) Ogivala, qua sucedis la Romanala. **2.** (pri literi) Perpendikla e di qua la konturi esas quaze facetoza ed ornita ye pinti, hoki, ankore uzata en la libri Germana. – AFGHIR

grab.ar {tr} **1.** Trasar sur materio harda (per stilo, cizelo) (figuro, epigrafo). **2.** Trasar (per stilo, cizelo) sur plako de metalo o de ligno, la kopiuro de pikturo, de desegnuro, de muziko-texto, por riproduktar lu mult-exemplere. – AFGHIR

grac.o (*teol.*) Sokurso supernatura quan Deo donas a la homo por helpar lu salvar su. – AFHIR

graci.o Agreablajo, plezivajo, en persono, en la kozi. – AFGHIR

gracil.a Gracioze tenua ed alta-statura. – AFHI

grad.o 1. La parto di eskalero, di skalo, sur qua onu pozas la pedo por acensar o decensar. **2.** Singla de la mediataji qui duktas sucede de ca a ta estado. **3.** En serio de termini di qui la importo, la valoro, kreskas o deskresdas, plaso di un ek la termini relate la ceteri. **4.** Singla ek la dividuri inter-egala di serio markoza. – AFGHIR

gradient.o (*meteorol.*) Difero di la preso atmosferala, evaluata per milimetri e per grado geografiala, inter punto e la centro maxim apuda di ciklono o di anticiklono.

grafik.a 1. Qua trasas per desegno. **2.** Qualeso di la trasuro da aparato enrejistrala. **3.** Qua relatas la reprezento di la son-uni vocala per la skribado. – AFGHIR

grafism.o 1. Maniero skribar la vorti di linguo. **2.** Skribo-stilo di individuo, e qua (segun-dice) informas pri lua karaktero.

grafit.o (*mineral.*) Substanco (ferkarburo) de qua onu facas la krayoni ordinara. – AFGHIR

grafologi.o Studiado di la karaktero di la homi segun lia skribo-stilo, di lia grafismo. – AFGHIR

grafometr.o Mi-cirklo kun dioptro ed alidado, por mezurar la anguli lor agromezuro, mapo-relevo.

gram.o Ponder-unajo di la metro-sistemo, to quon pezas un centimetro kuba de aquo distilita, ye 4 gradi Celsius. – AFGHIR

gramatik.o Cienco pri la reguli di linguo. – AFGHIR

gramin.o (*bot.*) Familio de planti monokotiledona, qui havas kom stipo palio kava, nodoza, kun flori dispozita spike.

gramofon.o Aparato olim uzita por la riproduktado dil kontenaji di diski fonografala, konstitucata da ronda platajo metala rotacanta, apta sustenar la disko, e da konotrunko akustikala havanta, ye extremajo, diafragmo ek mikao provizita per pinteto metala por la lektado dil sulko. – AGHIR

gran.o 1. Singla de la frukti kontenita en la spiko di la cerealo. **2.** Frukto o semino globatra di ula planti (vito, grozeliero). **3.** Asperajo granatra di surfaco (petro, stofo, e c.). **4.** Karaktero granoza di ca surfaco. – AFGHI – **gran.ivor.a** Qua su nutras per cerealo-grani. – AFGHI

granari.o La parto interna maxim supra di domo, uzata kom depozeyo desembarasala. – FHI

granat.o Lapido, vino-reda, qua povas striizar quarco. – AFGHIR

grand.a 1. (ecepte pri la staturo homala) Qua transiras la dimensioni ordinara (partikulare pri alteso o longeso). **2.** Qua transiras la quanto ordinara pri quanteso o qualeso. **3.** Qua transiras la nivelo, la grado ordinara pri la rango, la situeso sociala. **4.** Qua transiras la nivelo, la grado ordinara, pri la qualeso di la spirito (mento) o di la kordio. – AFHI

grandioz.a Qua havas karaktero impozanta di grandeso. – AFGHIR

granit.o (*geol.*) Roko fairala, ek feldspato, mikao, quarco, asemblita en maso kompakta. – AFGHIR

grant.ar {tr} (ad) Donar o koncesar ulo kom favoro (do demandita o dezirita). – A

granul.o (*farmacio*) Pilulo extreme mikra. – AFGHIR

granulom.o (*patol.*) Mikra tumoro globatra, irgequala: sifilisala, tuberklosala, inflamala, e c.

grap.o (*bot.*) Asemblajo de flori, de frukti, dispozita etajatre sur pedunklo komuna. – FL

grapin.o **1.** (*navig.*) **(a)** Abordo-hoko. **(b)** Ankro di shalupo kun plura pinti hokatra. **2.** (*tekn.*) **(a)** Instrumento por separar, en la vitbero-presilo, la grani de la raflo. **(b)** Instrumento por removar la sordidaji de la vitro fuzesanta. **(c)** Ferajo hokatra di la kamen-skrapisto por skrapar la fuligino. **(d)** Hoko quan onu fixigas an sua pedi por klimar sur la arbori. – AFI

gras.o **1.** Substanco oleoza, uncion-apta, dispersita en la tisuo celulara di la homo-korpo e di la animali. **2.** Ta substanco, deprenita de la korpo di la animali, ed uzata por koquo od en la industrii. – AFHI

grat.ar {tr} Frotar, skrapante la surfaco. – FI

gratifik.ar {tr} Donacar pekunio ad ulu kom atesto pri sua satisfaceso, ultre to quo debesas a lu po lua laboro. – FGHI

gratin.o **1.** Parto di ula disho, qua adheras e risolas sur la parieto di la vazo lor koqueso. **2.** Maniero koquar ula dishi kovrita de pan-krusto raspita, e pose risoligita. – AFG

gratitud.ar {tr} (pri, pro) Atestar ke onu etiko-debas ad ulu pro ke onu recevis de lu bonfaco od helpo. – AFHI

gratuit.a **1.** Quan onu profitas sen pagar. **2.** Gratuita: sen demandar pago kompense. – AFGHIR

gratul.ar {tr} (pri, pro) Dicar politeso-vorti (ad ulu) pri la fortuno quan lu profitas. – AFGHI

grav.a **1.** Desfacile movebla, levebla, pro lua pezo. **2.** (*muz.*) Qua apartenas a la gradi infra di la muziko-skalo. **3.** (*gram.*) En ula lingui (kom ex. la Franca) Qualeso di la supersigno analoga a komo inversigita qua donas a la vokalo "e" son-uno apertita, o distingas ula homonimi (kom ex. en Franca: la e là). **4.** (Afero) ne-vana, nefrivola, egardenda kom importoza. – AFHI

gravel.o (*patol.*) Konkreciono qua naskas en la reni. – AF

gravi.o **1.** Sablo grosa-grana, qua devenas de la desagrego di roki stonoza. **2.** Sabl-uni grosa per qui onu kovras la alei di gardeno. – AFR

gravid.a Qua portas filio (yuno) en sua ventro. – IL

gravit.ar {ntr} Obediar la forco pro qua la molekuli inter-atraktas proporcionale ye lia maso. – AFGHI

greb.o Irga exemplero de la familio L. *Podicipedidae* de uceli aquala, inkluzanta multa speci. – AF

greft.ar {tr} (sur) Insertar sproso di planto sur altra planto, por ke ica portez la floro, la frukto di ita. – AF

grel.ar {ntr} Falo di pluvo-guteti konjelita, grano-forma, partikulare dum sturmo-vetero. – F

gremi.o **1.** Che persono sidanta: parto di lua korpo qua iras de la tayo an la genui. **2.** (metaf.) La sino. – GHI

grenad.o **1.** (*bot.*) Frukto sferoida qua kontenas semini reda, enklozita en mikra celuli, produktita da arbusto de la familio "mirtacei" (L. *punica granatum*). **2.** (*militarto*) Projektilo grenadatra, bulo de fero, plena ye stupo e de pulvero, di qua onu acendis la mecho por lansar lu manue. – AFGHIR

gres.o (*mineral.*) Roko ek sabl-uni quarcozo. **2.** Rekuro-sablo, facita ek la petro pulverigita. – FI

gret.o Asemblajo ajuroza ek stangi de fero o de ligno, uzata kom klozilo di gardeno, parko, e c. – AFH

grib.o Peco di panikulo o di lardo de porko, fritita en padelo.

grifon.o **1.** (*mitol.*) Animalo mi-agla, mi-leona. **2.** (*zool.*) Mikra hundo pudala, kun longa pili herisita sur la kapo e la parto avana di la korpo. – AFGHI

gril.ar {tr} **1.** (*koquarto*) Bruletar, per fairo vivaca, nutrivo (karno, fisho, pano) pozita

sur koquo-utensilo ek dina stangi de fero. **2.** Submisar erco a fairo por igar lu plu friabla. **3.** Submisar a la efiko di flamo kotonajo (pos texo) o pultruno por supresar la lanugo. – AF

grili.o (*zool.*) Insekto de la klaso "ortopteri", che qua la maskulo produktas bruiso akuta per interfrotar sua elitri, e qua tre prizas la loki suno-radioza, varma. (L. *gryllus*). – FGHI

griliotalp.o (*zool.*) Insekto qua devastas la gardeni, vivas sub la tersurfaco, e bruisas analoge a grilio. (L. *gryllus gryllotalpa*)

grim.ar {tr} (*teatro*) Rugizar (ulu) por igar lu aspektar plu olda. – FR

grimas.ar {ntr} Quaze tordar sua vizajo. – AFGR

grinc.ar {ntr} (pri mekanismo) Bruisar akre pro tre streta kontakto sen interpozeso di oleo-strato. – FI

grind.ar {tr} Submisar (korpo generale harda: torn-utensilo, frezo-cilindro) a la efiko di grosa disko qua rotacas rapide (ordinare ek petro tre harda: karborundo, smerilo, diamanto-polvo) por quaze limar lu.

grip.o (*patol.*) Quaza kataro epidemiala. – AFGHIR

griz.a Koloro meza inter blanka e nigra. – AFHI

grog.o Drinkajo ek aquo kolda o varma, en qua onu varsas sukro, brandio od altra alkoholajo, adjuntante citrono-lonchi. – AFGIR

grond.ar {ntr} Audigar bruiso duroza e nelauta, quale la tondro fora od ula animali iracoza. – AFGHIR

grop.o (*anat.*) Che ula animali, parto dopa, sferatra, de la hancho til la loko ube komencas la kaudo. – AFGHIR

gros.a **1.** Qua transiras la volumino ordinara. **2.** Qua transiras la volumino di altra kozo sama-speca. – AFHI

grosdekedu.o Dekeduo de dekedui (t. e. 144).

grosier.a **1.** (pri kozo) Facita ye maniero vulgara, o fasonita krude. **2.** (pri persono) Di qua la rudeso ne pludolcigesas da civilizeso. – AFHI

grot.o Exkavajo pitoreska, naturala o manuo-facita. – AFGHIR

grotesk.a Rid-ecitanta pro lua aspekto baroka, stranja. – AFGHIR

grozel.o (*bot.*) Frukto redatra o verda, plu grosa kam la ribo (uzata, kande lu esas ankore nematura ed acido-saporanta, por facar sauco qua akompanas makrelo-disho) qua kreskas sur arbusto qua formacas genero de la familio "grosularieri". (L. *ribes grossularia*). – FH

gru.o (*zool.*) Granda ucelo voyajera, de la klaso "steltieri". (L. *gruidae grua)*. – FL

gruch.o Bastono suportila di qua la extremajo supra esas garnisita ye traverso, sur qua la infirmi su apogas (per la manuo o per la axelo) por marchar. – AGI

gruel.o La parto di la frumento maxim glutenoza, qua envelopas la jermo di la grano e – pro esar plu harda kam lo cetera – trituresas neperfekte sub la muelilo. – F

grum.o **1.** Yuna lakeo da qua onu sequigas su, kavalkante, ed a qua onu donas la reini kande onu decensas de kaval-movata veturo quan onu duktas. **2.** Garsono puera qua exekutas la komisi (en hotelo). – AFGR

grumel.o Mikra amaso de substanco pulveratra aglomerita, o de substanco liquida koagulita. – AFHI

grun.ar {ntr} Murmurar kom manifesto di nekontenteso. – AFGHI

grup.o **1.** Ensemblo de personi, kozi, statua. **2.** Ula quanto de personi, de kozi, quin interproximigas ulo komuna. – AFGHIR

gruz.o (*zool.*) Ucelo galinacea, de la genero "tetrasi", qua vivas en la monti alta. (L. *lagopus scoticus*). – AFG

guach.o Induturo ek farbi dilutita kun gumo, ed igita pastatra per mielo od altra substanci. – AFGI

guan.o Dungo tre efikiva ek la amasi de mar-ucelo-feko sur la litoro, precipue di Chili – AFGHIR

guanin.o (*kem.*) $C_5N_5H_5O$.

guard.o Korpo ek soldati di qua la rolo konsistas precipue ye servar apud la suvereno. – AFGHIR

guat.ar {tr} Surveyar paciente por surprizar (ulu, ulo) – FI

guayakol.o (*kem.*) Etero extraktita de la gayak-rezino. Simbolo kemiala: $CH_3O.C_6H_4.OH$

guberni.o Provinco direktata politikale e militale ye la nomo di la suvereno. – AFGHIR

gudr.o **1.** Mixuro de sapto e de suki rezinoza, quan onu extraktas de la olda abieto-ligno per kombustar lu en furnelo. **2.** Ta substanco a qua onu mixas sebo, oleo, uzata por indutar la kareno di navo, la kordegi, e c. – F

guelf.o (*historio di Italia*) La persono, la partisano qua, dum la milito civila lor la Mezepoko, favoris la papo (kontraste kun la gibelini, qui favoris la imperiestro Germana). – AFGHIR

guf.o (*zool.*) Nokt-ucelo de la familio "strigi". (L. *otis vulgaris*). – I

guid.ar {tr} (ad, pri) Montrar la justa voyo ad ulu (akompanante lu) qua ne konocas olu, e qua povas hezitar od erorar. – AFHI

guind.o (bot.) Sorto di cerizo, nigra-reda. (L. *cerasus juliana*)

gul.o (*mitol. orientala*) Genio qua devoras la korpi di la mortinti. – AFGHI

gulf.o (*geogr.*) Maro-parto qua formacas larja konkavajo en la tero di litoro. – AFGHIR

gulyash.o Bovo-karno, kun onyoni hachita, papriko, alio, kumino-grani, majorano, muskado, e c., koquinta dum tri o quar hori; a la sauco adjuntesas kelka buliono e farino.

gum.o Substanco qua defluas de ula arbori, uzata por glutinar, apretar, briligar, o kom dolcigivo en siropi, pasti, pastili, e c. – AFGHIR

gumigut.o Gumo ek arboro (L. *garcinia*) di India. – FGIR

gumlak.o Gumo ek planti leguminosa di India. – AFGHIR

gurd.o Botelo plata, sur la parto extera di qua aplikesis oziero-plektajo, en qua onu varsas vino, brandio, e c. – AF

gurm.o **1.** *Flegmazio di la mukozo nazala, che la yuna kavalo. **2.** Exantemo di la vizajo e di la pelo haroza (che la homo). – F

gurmand.o (Persono) qua prizas la dishi bona (bone-saporoza) e manjas multo de li. – AFG

gurt.o Bendo de ledro o de telo, quan onu tensas por mantenar ulo. – AG

guru.o **1.** Hindua spiritala maestro. **2.** (fig.) Respektata ed influiva experto pri ula fako. – AFGHIR

gust.ar {tr} **1.** Perceptar la saporo (di ulo). **2.** Perceptar la saporo (di ulo) por judikar lo. (anke metaf.) – AFGHI

gut.o Mikra quanto de liquido qua su separas en la formo di globeto. – FH

gutaperk.o Materio gumoza, flexebla, plastika, uzata kom substanco nepermeebla. – AFGHIR

gutur.o (*anat.*) **1.** Prolonguro di la faringo (dopa boko) qua komunikas kun la ezofago. **2.** Prolonguro di la laringo qua komunikas kun la faringo. – AFHI

guvern.ar {tr} **1.** Direktar la aferi di la stato. **2.** Direktar la eduko di infanto, puero, adolecanto. – AFGHIR

guyav.o (*bot.*) Frukto (piroforma, di qua la pulpo esas sukroza e parfumoza) qua kreskas sur granda arboro exotika (L. *psidium guyaba*), qua formacas genero di la familio "mirtacei". – L

H

ha[**!**] Interjeciono qua indikas ke onu quik expresos ula emoco tre vivaca di psiko (joyo, doloro, iraco, e c.).

habil.a (pri persono) Apta sucesar en to quon lu agas o facas. – AFGHI

habilit.ar {tr} (*yuro-cienco*) Igar kapabla legale pri agor ulo. – AFGHI

habit.ar {tr} Rezidar permanante en domo propra o fixa. – AFHI

habitakl.o (*navo*) Armoro, sur la kastelo avana, avan la guvernilo-roto, en qua enklozesas la busolo, la horlojo e la lanternego. – F

hach.ar {tr} **1.** Tranchadar a peceti, per hakilo, hako-kultelo, e c. (anke metaf.). **2.** Provizar (desegnuro, e c.) per mikra streki, paralela o qui interkrucumas. – AF

hagiograf.o Autoro qua naracas la vivo-maniero e la agi di la santi (di la eklezio katolika). – AFGHI

hagiografi.o Cienco qua traktas la vivo-maniero e la agi di la santi (di la eklezio katolika).

haiku.o (*lit.*) Speco di poemeto triversa, qua havas origino en la literaturo Japoniana, kun kontenaji deskriptanta la naturo. – AFGHIR

hak.ar {tr} (per) Abatar, tranchar, fendar, per instrumento fera, lamo larja ye formo di triangulo kurvolinea; konvexa, ye lua bazo (olqua esas tranchiva); konkava, ye lua lateri, e qua esas fixigita an mancho. – AFGHI

hal.o **1.** Chambro, salono, extreme vasta. **2.** Granda placo tektoza, ube esas la merkato di la manjebli. – AFGH

halbard.o Shaft-armo, kun mancho longa, ferlamo tranchiva e pintoza, plus du ferlami laterala (ali), de qui un esas krecentatra, la altra pinta. – AFGHIR

halofit.o (*biol.*) Nomo generala di la vejetanti qui kreskas naturale en sulo tre mar-saloza, sive an maro, sive apud salini.

halogen.a Nomo donita da Berzelius ad irga ek la korpi ye qui konsistas la familio di kloro: fluoro, kloro, bromo, iodo, qui esas apta formacar sali per kombinar su kun la metali.

halon.o **1.** (*astron.*) Cirklo lumoza, maxim-multa-kaze koloroza, qua aparas ul-instante cirkum la disko Suna, Luna o planeta kande li brilas tra atmosfero vaporoza. **2.** (*anat.*) Mikra cirklo reda qua cirkondas la mamo-pinto.

halt.ar {ntr} Cesar sua avanco, sua marcho, ne irar plufore; cesar funcionar. – AFGI

halter.o (*gimnastiko*) Kurta stango di qua la du extremaji finas per fer-bulo, quan onu elevas ed abasas por exercar la muskuli di la brakii. – FHI

haltik.o (*zool.*) Insekto koleoptera, plantivora, saltera, ek la familio "krizomelidei", qua devoras la planti leguma e la vito. (L. *altica*)

halucin.ar {ntr} (*patol.*) Subisar quaza alienaco neduriva dum qua onu perceptas sento, kontre ke ne existas extera objekto apta produktar ta sento. – AFGHIR

halux.o La grosa pedo-fingro.

hamadriad.o (*mitol.*) Nimfo di la boski, di qua la fato esas ligita ad olca di arboro, e qua naskas e mortas kun ica.

hamak.o Telo o reto suspendita horizontale per lua du extremaji, tale ke lu formacas lito portebla en qua onu su kushas o su ociligas. – AFHR

hamamel.o Genero de planti kun folii decidua, rezistema a kolda klimato, kun abundanta florifi en la monati vintrala (L. *Hamamelis*). – FHIRL

hamburger.o Ronda loncho de triturita karno, fritita o grilita, ordinare kondimentizita o garnita per plura ingredienti (mayonezo, kechupo, lonchi de tomato, onyono, fromajo, edc), ofte pozita inter du ronda lonchi de specale lejera pano e tale manjata kom sandwicho. – AFGHIR

hamstr.o (*zool.*) Mikra mamifero rodera, di Rusia e di la nordo-regioni di Germania.

(L. *cricetus*). – FGHR

han.o (*zool.*) Pultro de la klaso "galinacei", di qua la maskulo havas sur la kapo kresto reda, kun tarsi forta e garnisita ye sporno hokatra, e kantas per sorto di krio klara e penetranta. – AG

hanch.o (*anat.*) Singla de la du parti simetra di la homo-korpo, qua salias adextere, inter la kruro e la kosti, e produktita da la expansuro di la iliak-osto, ube lu formacas artiko kun la femuro. – AFGHI

handbal.o (*sporto*) Sporto en qua du esquadi sep-homa esforcas lansar balono aden l'adversa goluyo impulsante ol per la manui. – AFGR

handikap.ar {tr} **1.** (*kavalkur-konkurso*). (En kur-konkurso pri qua onu admisas kavali irge-evoza ed irge-quala) kargar ula ek li per pez-masi qui esas diversa segun lia evo, forteso (grado, por egaligar la suceso-chanci). **2.** (metaf.) Impozar desavantajo ad ulu. – AFGHIR

hangar.o Tekto pozita sur fosti o pilastri, sub qua onu shirmas veturi, ligno, e c. – AFG

hans.o (olim) Korporaciono de la komercisti (exemplo: la hanso Teutonika). – AFGHIR

hapax.o (*gram.*) Vorto od expresuro aparanta nur unfoye en la tota korpuso di certena linguo od epoko, en la tota verkaro da certena autoro od en certena verko. – AFGHIR

haptik.o La cienco qua traktas la fenomeni pri tushado.

har.o (*anat.*) Singla de la pili qui garnisas la kranio-pelo (che la homo). – AG

***haras.o** **1.** Trupo ek kavaluli e kavalini di raso la maxim bona, asemblita skope di genito. **2.** Establisuro specala por la eduko e produkto di kavali. – F

hard.a **1.** (aludante kozo) **1.** Qua tre rezistas lor tusheso. **2.** Qua tre rezistas kontre entameso. **3.** (aludante persono) Qua ne apertesas por la sentimenti di benigneso, di humaneso, e c. – AG

hardwar.o (*inf.*) La tota materia parto di komputerala sistemo. – AGHI

harem.o **1.** Che la Mohamedisti: apartmento di la homini. **2.** Asemblitaro ek ta homini. – AFGHIR

haring.o (*zool.*) Mar-fisho de la familio "klupi" qua decensas singla-yare, en trupi nekontebla, de la Oceano Glaciala Arktika. (L. *clupea harengus*). – AFGHI

harmoni.ar {ntr} (kun) Havar sua parti tala, ke singla de li konkordas kun la ceteri. (anke metaf.) – AFGHR

harmonik.o (*matem.*) Proporciono ek tri nombri tala ke la eceso di la unesma ye la duesma relatas la eceso di la duesma sur la triesma quale la duesma ye la unesma.

harmonik.o (*muziko*) **1.** Muzik-instrumento antiqua, de kalici vitra, neegale plenigita ye aquo, e rotacanta, e qua, per la froto di la bordo di la kalici da la fingri, bruisas vibre. **2.** Muzik-instrumento en qua la kordi remplasesas da lami vitra di qui la longeso ne esas inter-egala. – AFGHIR

harmonium.o (*muziko*) Muzik-instrumento provizita per klavi, pedali e suflilo kun sono simila a ta dil orgeno. – AFGHIR

harnes.o Equipo-kozi di sel-kavalo o jungo-kavalo. – AFGH

harp.o Muzik-instrumento tri-angula, kun kordi vertikala, quin onu pincas per la du manui e quin onu vibrigas. – AFGHIR

harpi.o **1.** (*mitol.*) Ento quan onu reprezentis kom havanta la vizajo di muliero e la korpo di vulturo. **2.** (metaf.) Persono kapt-avida, muliero quaze rabiika. – AFGHIR

harpun.o **1.** Instrumento fera, uzata por akrochar, pikar. **2.** Metal-squadro por ligar du peci ek konstrukturo. – AFGHR

hashish.o Kanabo di India, di qua onu mastikas o fumas la folii sekigita. – AFGHIR

hashtag.o Speco di etiketo formacita da vorto, o serio de vorti atachita, preirata dal simbolo #, uzata en la komenti di la sociala reti, qua funcionas kom klef-vorto por atingar plu facile mesaji pri determinita temo. – AFGHIR

hast.ar {ntr} (pri) Ne disipar sua tempo (lor

agar o facar ulo). – AFG

hau.o Plug-instrumento fera kun ligno-mancho, por exkavar tero; la fera parto esas larja, plata e tranchiva, kun aristo en plano perpendikla ye la mancho. – AFG

haul.ar {tr} Tirar (batelo) ad su per kordo (por igar lu avancar alonge rivero, kanalo). – AFGHI

hav.ar {tr} Expresas la relato di ento kun to quo apartenas a lu. – AFGHI

hazard.o Kauzo blinda atribuita a la fakti di qui la kauzo reala eskapas ni. – AFGHR

he[!] Interjeciono por vokar, avertar, atraktar la atenco, expresar la kompato.

heder.o (*bot.*) Arbusto konsakrita da la Antiqui a Bako, planto klimera qua su ligas per radiketi acesora a la arbori, a la muri, quin lu kovras ye sua foliaro briloza e sempre verda. (L. *hedera*). – HIL

hederace.o Genero di "labiei", mikra herbo perena, kun stipi reptera, flori mikra klar-violea, qua vivas en la loki koldeta. (L. *glechoma hederacea*)

hedonism.o Etikala tendenco segun qua la skopo e motivo di homala agado esas la serchado di plezuro. – AFGHIR

hedonist.o Adepto di hedonismo. – AFGHIR

hef.o Parto de pasto quan onu lasis fermentacar, e quan onu mixas a la pasto fresha de qua onu facas pano, kuki, por ke ica (pos fermentacir kelke) inflez e divenez plu lejera. – G

heg.o Barilo o klozilo (cirkum agro, gardeno), formacita ek arbusti qui interplektas. – AFG

hegemoni.o Speco di dominaco o di prepondero, da un naciono inter altri, de la vidopunto historiala e politikala. – AFGHIR

hejir.o Ero di la Mohamedisti, qua evas de kande Mohamed fugis de Mekka (yaro 622 pos I. K.) – AFGHIR

hekatomb.o **1.** (antique) Sakrifiko di cent viktimi, di granda quanto de personi. **2.** Masakro. – AFGHIR

hektar.o Cent ari. – AFGHIR

hektik.a (*patol.*) (Febro) karakterizata da deperiso progresanta. – AFGHI

hekto- (*mez.*) Prefixo ciencala (simbolo: h) por “centopla”. – AFGHIR

hektograf.ar {tr} Imprimar (per aparato) skriburo, desegnuro, muziko-noti quin onu preliminare trasis, per perforo, sur stencilo ek vaxofolio o parafino-folio quan onu aplikas sur la inkizo-rolero di ta aparato; onu pasigas sub la rolero la paper-folii virga; la inko trairas la perforuro, e lasas la traco necesa.

hel.a (pri koloro) Pala, febla, poke intensa | (pri kozo) Kun koloro hela. – G

helebor.o (*bot.*) Planto herba de la familio "ranunkulacei", di qua la stipi esas rametoza, la flori verdatra, e la radiko uzata medicinale por la morbi nervala. (L. *helleborus*). – AFHIL

heli.o (*kem.*) Gaso di atmosfero, deskovrita sur Suno (per la analizo spektrala) e pose sur Tero (en uranio-erco). Simbolo kemiala: He. – AFGHIR

heliant.o (*bot.*) Genero de planti de la familio "kompozaji", a qua apartenas la sunfloro e la topinamburo. (L. *helianthus*). – AFHI

heliantem.o (*bot.*) Genero de planti ek la familio "cistacei". (L. *helianthemum*). – FHI

heliantem.o nan-foli.a (*bot.*) Genero de planti de la familio "kompozaji", a qua apartenas la sunfloro e la topinamburo. (L. *helianthus*). – FHI

helic.o **1.** (*geom.*) Lineo du-kurva, trasita filetatre cirkum cilindro. **2.** (*mekaniko*) Aparato helicatra qua, movata da vaporo o motoro, propulsas la navi, la aeroplani, e c. – AFHI

helicoid.o (*geom.*) Surfaco produktita da rekto perpendikla ye la axo vertikala di cilindro rekta, e turnanta alonge la helico trasita sur la cilindro.

helik.o (*zool.*) Molusko gasteropoda, reptera, di qua la konko esas helicatra. (L. *cochlea*)

helikopter.o Aviac-aparato qua su elevas preske vertikale en atmosfero (e decensas

de ibe) per surfaci rotacanta quin movas motoro. – AFHIR

heliocentral.a (*astron.*) Qua relatas la centro di Suno. – AFG

heliofil.o Qua prizas la lumo-radii.

heliofob.a Qua patologie timas la lumo-radii.

heliograb.ar {tr} Riproduktar imaji fotografura per imprimo de sika graburo.

heliograf.ar {tr} Aplikar la procedi per qui riproduktesas, sur paperfolii fotografala, kalquo-desegnuri di qui la linei esas nigra sur fundo blanka.

heliometr.o (*astron.*) Aparato uzata por mezurar la diametro semblanta di Suno e di la planeti. – AFGHIR

helioskop.o (*astron.*) Vitro-peco koloroza per qua onu povas regardar Suno. – AFGHIR

heliostat.o (*tekn.*) Aparato optikala qua mantenas en konstanta direciono sunoradio enduktita en kamero obskura. – AFGHIR

heliotrop.o (*bot.*) Planto de la familio "boraginei", di qua un speco havas flori qui odoras dolcege. (L. *heliotropium europeum*)

helix.o (*anat.*) La rebordo di la orel-funelo. – AFHI

"**heller**" (ante la milito universala di 1914-1918) Moneto-peco ek bronzo e nikelo, adoptita da Austria-Hungaria, centima parto di la "krono".

helm.o 1. (olim) Kasko pintoza qua kovras la kapo e la vizajo, kun aperturo por la okuli. **2.** (*blazon-arto*) Peco qua indikas, per sua situeso, la gradi di nobeleso. – AFGHI

helmint.o Organismo pluricelula parazita, kun formo di vermo. – AFGHIR

helmintologi.o Fako di la zoologio qua studias la helminti. – AFGHIR

help.ar {tr} Partoprenar lo facata od agata da ulu qua ne povas facar od agar lo sole. – AG

hem.o La loko intima ube onu vivas (kontraste kun loko ube onu vivas, en hotelo o lojeyo). – AFG

hem[!] Interjeciono qua expresas dubito, hezito.

hematit.o (*mineral.*) Sanguino, erco reda brunatre. – AFGHIR

hematologi.o (*med.*) Studio di la karakterizivi normala e morbala di la sango. – AFGHIR

hematom.o (*patol.*) Sangoza intumecajo en tisuo. – AFGHIR

hemerokal.o (*bot.*) Planto liliacea, di qua la speco precipua esas la konvolvulo. (L. hemerocallis). – AFHI

hemiop.a (*patol.*) Malade de ta perturbeso vidala, pro qua onu dicernas nur la duimo sinistra o dextra di la objekto. – AF

hemiplegi.o (*patol.*) Paralizeso di duimo laterala di la homo-korpo. – AFG

hemipter.o (*zool.*) Insekto karakterizata da mi-elitri qui kovras la parto avana di la ali. – AFGHI

hemistik.o (*prozodio*) Duimo de verso, separita de la altra duimo per silenceto (cezuro). – AFGHI

hemofili.o Morbo heredala homala, qua konsistas ek indijo di faktori blokusanta la hemoragio, ed efektigas nesuficanta koagulo di la sango. – AFHIR

hemoglobin.o (*kem. biol.*) Pigmento nitroza e feroza, reda, quan onu renkontras en la hematii di la vertebrozi ed en la hemolimfo di ula senvertebri. – AFG

hemoliz.o (*biol.*) Destrukto di la sango-globuli reda.

hemoptizi.o (*patol.*) Sputado di sango. – AFG

hemoragi.o (*patol.*) Fluo di sango ek la vaskuli, kun o sen rupteso di la parieti. – AFG

hemoroid.o (*patol.*) Tumoro di la veini di la anuso, de qua sango eskapas intervalope. – AFGHIR

"**henry**" (*elektrotekniko*) Unajo di indukto reciproka o di auto-indukto, di qua la valoro egalesas 10^{9} cm unaji elektromagnetala C.G.S.

hepat.o (*anat.*) Vicero situita, che la homo e la precipua vertebrozi, an la parto supra di la

latero rekta di la abdomino, organo qua sekrecas bilo, e produktas materio sukroza de qua lu richigas la sango. – AFGHI

hepatik.o (*bot.*) Genero de "ranunkulei" de qua un speco rekomendesas kontre la hepato-morbi. (L. *hepatica*). – AFHI

hepatit.o **1.** (*mineral.*) Lapido hepatea. **2.** (*patol.*) Inflamuro di la hepato. – AFG

heptaedr.o (*geom.*) Solido sep-edra. – AFG

heptagon.o (*geom.*) Poligono qua havas sep lateri e sep anguli. – AFG

herald.o (olim) Oficiro di qua la rolo konsistis ye portar la mesaji (defii, sumni, milito-deklari, e c.), agar la proklami, regulizar la festi *chevalierala, sorgar pri la blazoni. – AFGHIR

herb.o (*bot.*) **1.** Planto di qua la stipo esas ne-ligna e maxim-multa-kaze verda. **2.** Vejetanti verda qui kovras la prati e quin onu uzas por nutrar la bestiaro. – AFHI

herbari.o Kolekturo ek planti sikigita e konservata inter paper-folii. – AFGHIR

herbor.o (*bot.*) Planto medicinala, sikigita o preparita (ye la formo ye qua olu vendesas da herboristo). – AFGHI

herd.o Parto petro-plakizita di la kameno-sulo, sur qua onu produktas fairo. – AG

hered.ar {tr} (*yuro-cienco*) Posedeskar ulo per sucedo di persono (generale ek la genitori o parenti) qua mortis. (anke metaf.)

herezi.o (*religio katolika*) Doktrino di ula dogmati Kristana qui esas kontrea a la kredo katolika e , do, kondamnita da la eklezio katolika. – AFGHIR

heris.ar {tr} **1.** (aludante homo od animalo) Igar rekta e rigida (sua hari, sua pili, sua plumi). **2.** Garnisar (objekto) ye kozi pikiva qui impedas tushar lu. – FH

herison.o (*zool.*) Mamifero insektivora, di qua la dorso-pelo esas kovrita ye pikivi longa e rigida ek pili aglomerita quin lu herisas per bulatreskar kande onu proximigas su a lu. (L. *erinaceus*). – FH

herkogami.o (*bot.*) Nomo donita da Axell por signifikar la tipo de flori qui esas organizita tale ke la autopolenizo impedesas e ke la transporto di la poleno adsur la stigmato povas eventar nur per la insekti.

herkul.o **1.** Mi-deo di la Panteono Romana, simbolo di forteso e vigoro. **2.** (metaf.) Persono (generale viro) di qua la forteso o vigoro korpala esas tre granda. – AFGHIR

hermafrodit.a (Homo) a qua onu atribuas la du sexui; (planto) qua unionas en su la organi di la du sexui. – AFGHIR

hermetik.a Dicesas pri la klozeso di recipiento, klozeso perfekta qua (ideale) obtenesas per kunfuzar la bordi di la orifico kun olti di la stopilo. – AFGHIR

herni.o (*patol.*) **1.** Tumoro quan produktas parto de la viceri abdominala qua ekiras tra orifico irga, kunportante parto di la peritoneo, ica formacante quaze sako en qua lu su lokizas. **2.** Tumoro quan produktas la ekiro di vicero o di parto de vicero, de lua kavajo naturala tra aperturo irgequala, acidentala o naturala. – AFGHI

hero.o **1.** (*mitol.*) Mi-deo. **2.** La viro qua su distingas per sua prodaji, sua granda valoro, sua devoteso. **3.** La viro qua, ye ta o ca instanto, akaparas la atenco, la admiro, da omna kunhomi. – AFGHIR

heroen.o (*kem.*) Narkotigiva substanco derivita de morfino, uzata anke kom analgeziivo ($C_{21}H_{23}NO_5$). – AFGHIR

heron.o (*zool.*) Granda ucelo ek la klaso "steltieri", di qua la beko esas tre longa, la gambi magra e tre longa, e qua su nutras generale ek fishi. – AFGI

herpet.o (*patol.*) Morbo konstitucionala ed heredebla, nekontagiala, quan karakterizas desordini nervala. – AFGHI

hers.o **1.** (*agrokultivo*) Instrumento provizita ye denti fera o ligna, quan onu tranas sur sulo, pos plugo, por ruptar la glebi – pos semo, por kovrar la semini. **2.** (*fortifikuro*) Greto fera o ligna, garnisita infre ye pinti grosa, quan onu elevas od abasas segun-arbitrie an la pordo di fortifikuro. – F

heteroblastik.a (*biol.*) (Fenomeno) qua konsistas ek la formaceso, en la sama punti, che animali inter-parenta, di organi

inter-equivalanta, ma di qui la origino embriologiala esas tamen inter-diferanta.

heterodox.a Qua deviacas de la ortodoxeso. – AFG

heterofil.a (*bot.*) (Planto) di qua la folii o la kalico-folio esas kelke polimorfa.

heterogam.a (*biol.*) Di qua la du elementi sexuala interdiferanta esas fuzita.

heterogen.a Qua esas di naturo altra kam to a quo lu esas unionita. – AFGHIR

heterogenez.o (*biol.*) Produkto di ento vivoza, da enti vivoza pre-existanta, ma di qui la naturo diferas.

heterokromosom.o (*biol.*) Kromosomo qua diferas de la cetera kromosomi normala di la spermatozoido per sua formo e sua dimensioni (plugrandeso o plumikreso).

heteromorfos.o (*biol.*) Regenero anomala di parto di la korpo.

heterosexual.a Di qua la sexui esas nesama.

heterostil.a (*bot.*) Di qua la stili esas longa ne-egale.

heterotip.a (*teratologio*) Monstro duopla en qua un ek la unaji, acesora e parazita, nekomplete developita, esas enplantacita en la parto avana di la korpo di la unajo precipua.

heuristik.o Parto di la historio-cienco qua traktas la serchado di la dokumenti.

hexaedr.a (*geom.*) Sis-edra. – AFG

hexagon.o (*geom.*) Figuro geometriala kun sis anguli e sis lateri. – AFG

hexagram.o **1.** (*filoz.*) Singla ek la 64 divino-kombinuri di la Chiniani, kombinuri ek du de la 28 trigrami dispozita vento-roze, e di qui singla konsistas en la kombinuro ek tri linei. **2.** Asemblajo ek sis literi.

hexametr.o (*metriko*) Sis-peda verso. – AFGHIR

hezit.ar {ntr} (pri, pro) Ne-decidar pri la adopto di selekto, di rezolvo. – AFGI

hiacint.o **1.** (*bot.*) Planto ek la familio "liliacei". (L. *hyacinthus*). **2.** (*mineral.*) Lapido, varietato di topazo. – AFGHIR

hialoplasm.o (*biol.*) Parto homogena, amorfa e fluida di protoplasmo.

hiat.o **1.** (*gram.*) Sono quan produktas la renkontro di du vokali, ica finanta vorto ita komencanta la vorto sequanta. **2.** (metaf.) Nekontinueso inter la ceni di teatrajo, inter la gradi di genealogio-arboro, e c. – AFGHIR

hibern.ar {ntr} (pri ula animali) Vivar dum vintro, partorporante. – AF

hibisk.o Genero de planti tropikala de la familio L. *Malvaceae*, kultivata kom planti orniva o por extraktar de oli fibri texebla (L. *Hibiscus*). – AFGHIRL

hibrid.a **1.** (Planto od animalo) qua devenas de du speci. **2.** (*gram.*) (Vorto) qua konsistas ek elementi, di qui ica apartenas a linguo, ita a linguo diferanta. – AFGHIR

hid.o (*kem.*) Korpo simpla, gaso, di qua la kombino kun oxo produktas aquo. Simbolo kemiala: H. – AFGHIR

"**hidalgo**" Nobelo Hispana qua asertas decendar de familio Kristana anciena. – AFGHIR

hidatod.o (*biol.*) Nomo kreita da Haberlandt por signifikar organo mikroskopala qua ekpulsas la aquo quan kontenas la planto.

hidr.o **1.** (*mitol.*) Serpento sep-kapa, qua produktis sep altra kapi kande onu tranchis un ek la sep. **2.** (*zool.*) Aquo-serpento reptera; anke: mikra polipo qua habitas aquo sen-sala e su nutras ek mikra krustacei e dafni, quin lu kaptas per sua palpili. (L. *hydra*). – AFGHIR

hidramniot.o (*anat.*) Hidropso di la amniono; hiper-abundo di la liquido amnionala.

hidrant.o Buxo ek gisfero, qua kontenas junto-tubo e robineto por aquo-cherpo, instalita sive borde di la choseo, sive an muro, ed uzata da la extingisti di incendii (*pompieri). – AG

hidrat.o (*kem.*) Kompozuro derivita ek aquo, per substituco, o formacita per la kombino nemediata di substanco kun aquo. – AFGHI

hidraulik.o La parto di fiziko qua traktas la

*leyi (legi) pri la movo da la liquidi. – AFGHIR

hidrid.o Kompozuro formacita da la hidrogeno kun metalo o kun ne-metalo. – AGR

hidrocefal.a (*anat.*) Hidropso di la kapo. – AFG

hidrodinamik.o La parto di hidrauliko qua traktas la movi e la presi da la fluidi. – AFGHIR

hidrofil.a 1. Qua esas avida ye aquo, qua absorbas aquo. **2.** (Materio koloida) qua inflesas en aquo.

hidrofobi.o (*patol.*) Hororo di la liquidi, qua karakterizas ula morbi (kom ex.: rabio). – AFGHIR

hidrogen.o (*kem.*) Sinonimo di "hido". – AFGHIR

hidrograf.o La persono qua esas kompetenta pri hidrografio.

hidrografi.o Cienco qua havas kom temo la studio e la deskripto di la riveri, fluvii e mari. – AFGHI

hidrokarbid.o (*kem.*) Substanco konsistanta ek hidrogeno ed oxigeno (CnHm).

hidroleucit.o (*biol.*) Vakuolo kontenata en la celuli di la protoplasmo di la vejetanti, provizita ye membrano propra (*tonoplasto) e qua su riproduktas per dupartigo.

hidroliz.o Reakto di duimesko di molekulo per la efiko da aquo. – AFGHI

hidrologi.o Parto di la natur-historio qua traktas aquo, e, precipue, la aqui mineraloza. – AFGHI

hidromanci.o Divinado per aquo. – AFGHI

hidromekanik.o Cienco pri la aparati en qui aquo uzesas kom forco. – AFGHI

hidrometr.o Instrumento per qua onu mezuras la dikeso di la aquo-strato qua pluve falis dum un yaro en ta o ca loko. – AFGHIR

hidrometri.o La cienco qua traktas la mezuro di la denseso e di la fluo-rapideso di la liquidi. – AFGHIR

hidropati.o Sistemo terapiala di la mediki qui probas kuracar nur per la uzo (sur ed en la korpo) di aquo pura. – AFGHIR

hidroponik.o Procedo por la kultivo di la planti, qua konsistas ek tenar imersita la radiki en dissolvuri aquoza de sali nutriva. – AFGHIR

hidrops.o (*patol.*) Akumulajo morbala ek liquido seroza en kavajo di la korpo, od en la tisuo celulara. – AFGHI

hidroquinon.o (*kem.*) $C_6H_4(OH)_2$

hidroskop.o La persono qua profesione okupesas per la arto deskovrar la aquo-fonti. – AFGHIR

hidroskopi.o La arto deskovrar la aquo-fonti. – FGHIR

hidrostatik.o La parto di hidrauliko qua traktas la equilibro di la gasi e di la liquidi, e la presi da li sur la parieti di la recipienti qui kontenas li. – AFGHIR

hidroterapi.o (*medic.*) Kuraco di ula morbi per apliko di aquo sur la korpo (balni, dushi, vapor-ago, e c.). – AFGHIR

hidroxid.o Kompozuro formacita da metalo, oxigeno e hidrogeno. – AFGHIR

hien.o (*zool.*) Mamifero karnavida, digitigrada, analoga a volfo. (L. *hyaena*). – AFGHIR

hier.o La dio qua preiras nemediate olta en qua onu vivas. – FHI

hierarki.o 1. (*Kristanismo*) Ordino di la subordineso di la ciel-kori, di la anjeli. **2.** Ordino di la subordineso di ti qui esas situita en rangi ne-interegala. – AFGHIR

hieratik.a 1. Qua koncernas la kozi sakra. **2.** (che la Egiptiani antiqua) (Skribo-stilo) trasebla rapide, por la linguo hieroglifala. – AFGHIR

hieroglif.o 1. (*arkeol.*) En la skribo-stilo de la Egiptiani antiqua, signo sakra qua expresis simbole la idei, per la reprezento di ula objekti naturala. **2.** (metaf.) Kozo enigmata. – AFGHIR

"**high life**" Granda mondumo, ek la aristokrati di la socio.

higien.o Parto de medicino, qua traktas la rejimo adoptenda da la homo por konservar lua saneso. – AFGHIR

higrometr.o Aparato per qua onu mezuras la quanto de aquo-vaporo qua existas en atmosfero, per korpo quan humideso igas modifikesar pezale, voluminale. – AFGHIR

higrometri.o Parto di fiziko, qua mezuras la quanto de aquo-vaporo quan kontenas atmosfero. – AFGHIR

higroskop.o Aparato per qua onu konstatas la humideso-grado di atmosfero. – AFG

hik.e 1. En la loko ube esas la persono qua pronuncas ca vorto. **2.** En ica loko di la dico. – L

hikori.o Speco de nuciero tipala di Kanada, qua donas ligno harda e kompakta. – AFGIR

hil.o 1. (*bot.*) Marko di la ligo-punto di la grano sur la funikulo. **2.** (*anat.*) Ligo-punto ube vaskulo juntesas a vicero. – AFHI

hilot.o 1. (epoki antiqua) Sklavo, che la Spartani. **2.** La viro, en socio, qua esas sur la grado maxim infra di la abjekteso-skalo. – AFGHIR

himen.o 1. (*anat.*) Membrano qua klozas parte la vagino, che la virgini. **2.** (*bot.*) Pelikulo di la korolo qua laceresas lor la desklozeso. – AFGHI

himene.o Kanto mariajala, che la Greki antiqua, e che la Romani lora. – AFGHIR

himeni.o (*bot.*) Che la fungo, la mikra membrano en qua esas la spori.

himenopter.o (*zool.*) Insekto di qua la ali esas membrana (abeli, vespi, formiki, e c.). – AFGHIR

himn.o 1. Poemo religiala, honore di la dei, di la heroi. **2.** Poemo lirika, honore di la deajo. **3.** Kantiko Latina quan onu kantas o recitas en kirko. – AFGHIR

hioid.o (*anat.*) (Osto) qua esas horizontale inter la bazo di la lango e la laringo. – AFHI

hip.ar {ntr} Sentar ta kontrakto intervalopa qua sukusas la diafragmo ed akompanesas da bruiso ne-artikulata partikulara. – H

hipalag.o (*retor.*) Stilo-figuro qua atribuas a vorto to quo konvenas ad altra vorto (kom ex.: retrodonar ulu a vivo, vice: retrodonar vivo ad ulu). – AFGHI

hiper- Prefixo qua signifikas "super, trans, ecese".

hiperbat.o (*retor.*) Figuro qua konsistas ye permutar la ordino naturala di ula vorti en propoziciono. – AFGHI

hiperbol.o 1. (*geom.*) Kurvo qua esas la loko di la punti qui distas de du punti fixa konstante. **2.** (*retor.*) Stilo-figuro qua konsistas ye exajerar la expreso-termino. – AFGHIR

hiperboloid.o (*geom.*) Surfaco di la grado duesma, kun centro unika, produktita da hiperbolo. – AFGHIR

hiperbore.o Habitanto di la regioni qui esas extrem-norde. – AFG

hiperemi.o (*patol.*) Prezenteso di tro multa sango en organo o parto de organo.

hiperestezi.o (*patol.*) Hiper-sentiveso.

hipermerkat.o Granda supermerkato ofranta multa-sorta vari, ordinare situita for urbo-centro e provizita per privata gareyo por sua klienti. – AFGHIR

hipermetrop.o (*patol.*) Qua afektesas da ta anomaleso di refrakto pro qua la lumo-radii paralela, vice konvergar a la retino, formacas sua foko trans ica kande la binokl-efiko ne intervenas. – AFGH

hipertonik.a (*biol.*) Dicesas pri la *solutei injektebla di qui la koncentreso-grado molekulala superesas olta di la sero sangala.

hipertrofi.ar {tr} Produktar hiper-kresko che organo o parto de organo, sen altero minboniganta. – AFGHIR

hipnot.ar {ntr} Submisesar a dormo artificala, produktita da la vido longa-dura di objekto briloza. – AFGHIR

hipo- Prefixo qua signifikas "sub-, diminutanta, nesuficanta".

hipocikloid.o (*geom.*) Kazo en qua la cirkli

movanta di la epicikloido esas extera. – AFGHIR

hipoderm.o (*anat.*) Tisuo sub-derma.

hipodrom.o 1. (en la epoki antiqua) Cirko por la kavalo-konkursi e la charo-konkursi. **2.** Agro por la kavalo-konkursi. – AFGHIR

hipofiz.o (*anat.*) Organo glanda, an la edro infra di la cerebro ed inkluzita en la kavajo di la osto *sfenoida, infre. – AFGHIR

hipogastr.o (*anat.*) Infra parto di la ventro. – AFGHI

hipoge.o (*arkeol.*) Sepulteyo masonura sub-sula. – AFGI

hipoglicemi.o (*med.*) Diminuto di la quanteso di glikoso en la sango. – AFGHIR

hipogrif.o (*mitol.*) Animalo fantastika, mi-kavala, mi-grifona, rezultinta de la kopulaco di grifono kun kavalino. – AFGHIR

hipokamp.o (*zool.*) Genero de fishi, tipo de la familio "hipokamidei", kun formo longa, korpo dividita ad-ringe, e poligonala-secione, kovrita ye plaki harda. (L. *hippocampus*). – AFHI

hipokondr.o (*anat.*) Singla de la du parti laterala di la regiono epigastrala, sub la "falsa kosti". – AFGHIR

hipokondri.o (*patol.*) Stando morbala qua igas melankolioza, trista.

hipokrit.o Persono qua fingas havar sentimenti religiala, vertuala. – AFGHIR

hipopion.o (*patol.*) Pusifo en la chambro avana di la okulo.

hipopotam.o (*zool.*) Mamifero pakiderma, kun korpo enorma, kovrita da pelo senpila tre dika, kurta-gamba, quan onu renkontras en la granda fluvii di la sudo-regioni di Afrika. (L. *hippopotamus*). – AFGHIR

hipostaz.o (*filoz.*) **1.** Persono. (Segun la teologiisti katolika, en Deo existas tri hipostazi ed un naturo, ed en Iesu Kristo un hipostazo e du naturi). **2.** (segun la filozofio-sistemi Alexandriana o neoplatonala) La principo deala. – AFGIR

hipotek.o (*yuro-cienco*) Yuro di prestinto, ad imoblo quan la prestario destinis a la pago di sua debajo – qua sequas ta imoblo che omna olua proprieteri. – AFGHIR

hipotenuz.o (*geom.*) Latero di triangulo ort-angula, opozita a la orta angulo. – AFGHIR

hipotez.o Supozo, de qua onu deduktas konsequi verifikenda. – AFGHIR

hipsometr.o (*fiziko*) Aparato per qua onu mezuras la altitudo di loko, per la temperaturo ye qua bolieskas aquo ibe. – AFGHI

hipsometri.o Mezuro di la altitudo di loko, per observi barometrala o geodeziala. – AFGHI

hirund.o (*zool.*) Migr-ucelo, de la klaso "paseri", qua arivas en printempo, nestifas en la kameno-tubi o sub la tekto-karpenturi, ed autune migras a landi varma. – FHIL

his.ar {tr} **1.** Suprigar per tiro (seglo, barelo, e c.). **2.** (metaf.) Hisar su: irar adsupre od ad-sure penoze. – AFGHI

hiskiam.o (*bot.*) Planto de la familio "solanei", di qua la speco maxim ordinara esas la hiskiamo nigra, veneno tre efikiva qua esas narkotigiva. (L. *hyosciamus niger*). – FI

histamin.o Kompozuro organika potente vaskul-dilativa, qua esas kauzo di multa manifesti alergiala. – AFGHIR

histerez.o (*elektrotekniko*) Proprajo karaktera di la substanci fero-magnetala: lia indukteso, en ca o ta instanto, dependas (en la specimeno konsiderata) ne nur de la feldo magnetala qua esas efikanta, ma anke de la estadi magnetala antea di la specimeno. – AFGHI

histerezometr.o (*elektrotekniko*) Aparato per qua onu mezuras la qualeso di la fero uzata elektrale, de la vidopunto "histerezo". – AFGHI

histeri.o (*patol.*) Morbo nervala quan karakterizas sufoki, konvulsi, e. c., judikita (nejuste) kom partikulara ye la homini. – AFGHIR

histerotomi.o (*kirurgio*) Disseko di la utero. – AFG

histogenez.o (*biol.*) Formaceso e kresko di la tisui diversa di la embriono, de la blastomeri komencala. – AFGHIR

histoliz.o (*biol.*) Destrukto di la tisui vivanta, precipue en la komenco di la metamorfosi.

histologi.o La parto di anatomio qua studias la formaco, la evoluciono e la kompozeso di la tisui vivanta. – AFGHIR

histori.o 1. Biografio di populo, di naciono. **2.** Studio di la enti diversa qui existas en naturo. – AFHIR

historiograf.o La persono qua komisesis oficale da princo, pri kompozar la historio di la regno-duro di ica. – AFGHIR

historiografi.o La arto di la historiografo. – AFGHIR

histrion.o 1. (en la epoki antiqua) Aktoro qua pleis farsi grosiera. **2.** Bufono en la ferii. **3.** Komedio-pleistacho. – AFGHI

hivern.ar {ntr} Travivar la vintro-tempo shirmate. – AFHI

ho- Prefixo qua signifikas "(radiko) dum qua ni vivas nun" (kom ex.: hodie, homonate, hosemane).

ho[!] 1. Interjeciono per qua onu advokas. **2.** Interjeciono qua expresas sprico di joyo, di doloro, di timo. **3.** Interjeciono qua expresas surprizeso, advoko subita, sprico da la psiko kande lu emocas forte. **4.** Interjeciono per qua onu expresas indigneso od astoneso.

hobi.o Temo od okupantajo preferata qua ne esas la profesiono o laboro precipua. – A

hoboy.o Muzik-instrumento vento-funcionanta, langetoza, sen beko, kono-forma, qua finas per mikra funelo, e qua emisas foni klara e tre dolca. – AFGHIR

hodograf.o (matem.) De punto fixa O, onu trasas singla-instante vektoro qua equipolas la rapideso-vektoro. La extremajo di ta vektoro deskriptas kurvo qua esas la "hodografo" di ta movado.

hodometr.o 1. Instrumento horlojo-forma, di qua la indexo quik kande lu movesas, indikas la quanto de pazi ed anke la disto parkurita da ped-iranto dum ta o ca quanto de tempo. **2.** Instrumento uzata por kontar la quanto de rotaci di roto, di mashin-arboro, en ta o ca tempo. – AFGHI

hok.o 1. Instrumento kun la extremajo kurva, per qua onu povas tirar ulo ad su. **2.** Mikra peco kurvoza an qua onu povas suspendar ulo. **3.** (metaf.) Ulo kurvoza quale hoko. – AG

hoke.o (*sporto*) Komuna nomo di diversa sporti en qui du esquadi esforcas lansar disko o bulo aden l'adversa goluyo impulsante ol per J-forma bastoni, exemple: gazon-hokeo, glacio-hokeo, rul-hokeo, subaqua hokeo. – AFGHIR

hola[!] Interjeciono por advokar, por incitar ad halto.

hold.o (*navig.*) La parto maxim infra di la internajo di navo. – A

holmi.o (*kem.*) Elemento kun atomala numero 67 (Ho). – AFGHIR

holoblastik.a (*biol.*) Dicesas pri la ovo qua su dividas tote ed en parti inter-egala (ovo *alecita, sen nutro-provizuri).

holograf.a (pri testamento) Tote skribita per la manuo di la testamentanto. – AFGHI

holografi.o Tekniko fotografala por enrejistrar figuri di interfero produktita da surpozo di du lazer-faski, una rerflektata dal objekto koncernata e l'altra venanta direte de la fonto ipsa o de spegulo per reflekto. – AFGHIR

holokaust.o Che la Hebrei antiqua: sakrifiko en qua la viktimo esis tote kombustata. – AFHI

holometr.o (*matem.*) Instrumento per qua onu mezuras la alteso-angulo di punto super horizonto.

holoturi.o (*zool.*) Genero de *radiarii ekinoderma. (L. *holo thuria*). – AFGHIR

hom.o (*zool.*) Mamifero bimanua, qua stacas vertikale, dotita per la fakultato parolar e per raciono. (L. *homo*). – AFHI

homaj.o 1. (epoki feudala) Ago da la vasalo qua su deklaras devota a lua sinioro e

promisas ad ica servor lu fidele e sen restrikto. **2.** Ago submisa e respekta. **3.** Respekto-signo humilesala. – AFI

homard.o (*zool.*) Genero de krustacei dek-peda, di qua la du gambi avana esas grosega e similesas pinci. (L. *homarus vulgaris*). – FGI

homeopati.o (*medic.*) Sistemo terapiala – da S. Hahnemann (1755-1843) – qua konsistas ye traktar la morbi per dozi medikamentala infinitezima, qui produktas, en la individuo sana, la simptomi di morbo analoga ad olta quan onu probas kombatar. – AFGHIR

homeosexual.a (Individuo) qua sentas afineso sexuala nur kun la personi di sua propra sexuo. – AFG

homeral.a (Rido) nerepresebla (quan Homeros, en la fino di la kanto unesma di *Iliado*, atribuas a la dei).

homili.o **1.** (*liturgio katolika*) Instruktado familiara di la populo pri evangelio e pri la materii religiala. **2.** Breviario-leciono extraktita de la homilii di la patri ekleziala. **3.** (desprizoze) Etiko-prediko, leciono enoyiganta. – AFGHI

homocentr.o (*matem.*) Centro komuna di plura centri.

homofon.o Vorto havanta la sama pronunceso di altra vorto, ma signifiko diferanta. – AFGHIR

homogen.a Di qua la elementi konstitucanta esas sama-natura. – AFGHIR

homografi.o (*geom.*) Interdependo partikulara di du figuri geometriala.

homolog.a (aludante un o plura termini) Qui interkorespondas. – AFGHIR

homologi.o (*geom.*) Karaktero di la figuri tala (segun Poncelet) ke la punti interkorespondanta di ica e di ita esas duopa sur la rekti qui kunkuras ad un punto (centro di homologio) e ke la rekti qui juntas du punti ek ica e la du korespondanti di la altra iras krucumar sur rekto una (axo di homologio) se la figuri esas plana, o sur un plano (plano di homologio) se la figuri esas irgequala en spaco.

homonim.a (*gram.*) Vorti qui esas intersama ortografiale ed pronuncale, ma interdiferas pri la senco. – *Homonimo*: persono di qua la nomo esas sama kam olta di altra persono. – AFGHIR

homotet.a (*geom.*) Donite un punto fixa O ed un konstanto k, se, ad un punto M ek la spaco onu korespondantigas un punto M', tale ke OM'/OM egalesas k, onu dicas ke la punti M e M' esas "homoteta" pri la punto O.

homotip.a (*anat.*) Di qua organi, en un individuo, esas la analogi di altra organi. (kom ex.: la pedo-fingri kompare kun la manuo-fingri).

honest.a Qua esas konforma a la devo, a vertuo. – AFHI

honor.o **1.** Digneso etikala qua naskas de la bezono di estimeso da la kunhomi e da ni ipsa. **2.** Distingo-manifesto por ulu, flatema. – AFHI

honorari.o Pago-pekunio po la servi da persono qua havas profesiono honorizanta (advokato, mediko, sacerdoto, e c.). – AFGHIR

hop[**!**] Interjeciono uzata por stimular, ecitar a kuresko, o saltigar trans obstakli.

hoplit.o (en la epoki antiqua) Infantriano di qua la armi esis tre pezoza. – AFGHIR

hor.o La parto 24-esma di un dio; "horo" mezuras duro o tempo-intervalo. – AFHI

***horari.o** Tabelo qua indikas la kloki di la departo ed arivo pri la treni, tramveturi, autobusi, aeroplani, e c. – o la tempo-punti ye qui ulo agesos, facesos (segun programo). – F

hord.o **1.** (che la Tatari) Homo-trupo vaganta, nomada. **2.** Trupo vaganta de homi qui vivas socie, ma sen rezideyo fixa. **3.** (metaf.) Trupo de homi qui perturbas la ordino sociala, omnaforme. – AFGHIR

horde.o (*bot.*) Planto cereala singlayara, herbatra, di qua la stipo perpendikla esas garnisita ye folii alterna, lineatra, e la flori dispozita spiko-forme. Grano quan

produktas ta planto, uzata por facar pano-sorto grosiera, nutrar la kavali, la brutaro, fabrikar biro, e c. (L. *hordeum*). – L

horizont.o **1.** Limito di la vido omna-direcione, che la observanto; lineo cirklo-kurva di qua lu esas la centro, ed ube cielo semblas juntar su a la Terglobo. **2.** Parto di la Tersurfaco e di la sfero ciela quan limitizas ta lineo cirklo-kurva. **3.** (metaf.) La cirklo en qua su movas la mento, portee di la regardo da ica. – AFGHIR

horloj.o Instrumento uzata por indikar qua kloko esas. – AFHI

hormon.o (*biol.*) Substanco elaborata da celuli vivanta, precipue glandi sekrecanta interne, qua povas ecitar specale ula funcioni o regular l'equilibro di importanta fenomeni vivala. – AFGHIR

hornblend.o Silikato naturala di aluminio, di kalio, di fero e di magnezo, apartenanta a la genero "amfibola"; ta mineralo esas opaka, obskur-verda, od obskur-bruna o perfekte nigra. – AFG

hornis.o (*zool.*) Granda vespo ferea, qua militas kontre la abeli por furtar de ici lia mielo. (L. *vespa crabro*). – AG

horor.ar {tr} **1.** Fremisar pro repulseso e pavoro, di qua la kauzo esas la vido di objekto abomininda. **2.** (aludante psiko) Repulsesar profunde, da persono o da kozo. **3.** Movesar da sentimento di respekto e pavoro koram spektaklo. – AFHI

horoskop.o Observo di la situeso di ula planeti, di ula stelari, lor la nasko di bebeo, segun qua la astrologi asertis pre-anuncar la futuro di ta jus-naskinto. – AFGHI

hortensi.o (*bot.*) Arboreto de la familio "saxifragei", kultivata kom plezur-planto. (L. *hydrangea hortensia*). – FGHR

hospic.o **1.** Gastigo-habiteyo kreita da regulieri por la regulieri stranjera, la pilgrimanti, la voyajanti. **2.** Gastigo-domo por infirmi, infanti, oldi. – AFGHI

hospital.o Gastigo-domo ube aceptesas la maladi mizeroza por kuracar li. – AFGHIR

host.o La persono qua gastigas. – AFHIR

hosti.o (*liturgio katolika*) Pano-peco dina, sen-hefa, destinita a la meso-sakrifiko. (*La santa hostio*: la pano konsakrita e chanjita aden la korpo di Iesu Kristo). – AF

hotel.o Domo di qua onu lugas la chambri, la apartmenti, mobloza, ed ube onu restoras la voyajeri. – AFGR

"**hozanna**" **1.** (*liturgio Hebrea*) Refreno di himno di la sinagogo. **2.** (*liturgio katolika*) Himno quan onu kantas en la Palmo-sundio, qua komencas per la vorto "Hozanna".

hu[!] Interjeciono uzata por shamigar, por mokar, ulu.

hu.o (*zool.*) Rapt-ucelo noktala quan onu dresis por chasado. (L. *athene noctua*). – F

huf.o Envelopilo korno-harda qua cirkondas la pedo di la rumineri, pakidermi, solipedi. – AG

hugenot.o (uzita desprizoze da la katoliki) Partisano di la herezio da Calvin. – AFGHIR

hum[!] Interjeciono por indikar desfido, dubito.

human.a Kompatema, bonvolema. – AFGHIR

***humanism.o** Doktrino di la *humanisti di Renesanco, qui igis tre prizata itere la lingui e la literaturo-verki di la Grekia e la Roma antiqua. – AFGHIR

***humanist.o** Persono qua par-savas la lingui, ed esas erudita pri la literaturo-verki, di la Grekia e la Roma antiqua. – AFGHIR

humer.o (*anat.*) Osto di la brakio, de la shultro til la kudo. – AFHI

humid.a Qua kontenas en sua materio substanco aqua od aquatra. – AFHI

humil.a Qua su abasas volunte koram kunhomi. – AFHI

humor.o **1.** Liquido qua renkontresas en korpo organika. **2.** Ta humoro egardata kom alterita e kom la kauzo di ula morbi. **3.** Temperamento, karaktero. – AFHIR

humur.o Gayeso flegmoza, ulakaze akompanata da ironio. – AFGHIR

humus.o Materio bruna o nigratra, qua produktesas en sulo, da la deskompozeso di la materii organika. – AFGHI

hund.o (*zool.*) Genero de mamiferi digitigrada, domestika, qua aboyas; e di qua existas multa varietati. (L. *canis familiaris*). – AG

hungr.ar {tr} (ulo) Bezonar manjo. – FG

"**hura[!]**" **1.** Klamo da la navani Britaniana honorize di chefo, di personego qua eniras la navo. **2.** Aklamo-klamo honorize di ulu.

hurd.o Ozier-treliso ajuroza (sur qua onu sikigas frukti, e c., od uzata kom greto por la brutaro-parki). – AG

huronal.a (*geol.*) Nomo di la strati ek graniti e gneisi ye qui konsistas la somito di la arkeano.

husar.o **1.** Armeo-kavaliero Hungariana. **2.** Soldato ek la kavalrio lejera, di qua la uniformo (en Francia) kelke similesas olta di la armeo-kavalieri Hungariana. – AFGHI

huting.o (*zool.*) Fisho qua vivas en aquo sen-sala, de la familio "salmonidei", qua habitas la granda lagi di Mez-Europa (Suisia, Germania, nordo-regioni di Italia). (L. *coregonus oxyrhynchus*).

I

-i Dezinenco plurala di la nomi e di la pronomi.

-i-[o] Sufixo qua indikas "lando, regiono, domeno qua dependas de ... e, konseque, la resortiso di, la autoritato di ..."

iamb.o **1.** (*metriko antiqua*) **(a)** Pedo ek du silabi, la unesma, kurta; la duesma, longa. **(b)** Verso satirala, qua konsistis prime ek sis iambi. **2.** Versajo satira. – AFGHIR

ib.e En ta loko (quan onu indikas), kontraste kun olta en qua onu esas.

ibis.o (*zool.*) Ucelo steltiera, longa-beka, di qua un speco esis sakra, che la Egiptiani antiqua. (L. *ibis*). – AFGHIR

ic.a Ca

-id-[o] Sufixo qua signifikas "homo, decendanto di..."

idant.o (*biol.*) Segun la teorio di Waismann: partikuli qui reprezentas e transmisas atavisme la partikularaji di la strukturo di la enti vivoza.

ide.o Imajo, en spirito, de ula ento o de ula eso-maniero. – AFGHIR

ident.a Di qua la naturo esas absolute sama kam olta di altra kozo. – AFGHIR

identifik.ar {tr} (ulu, ulo) Certigar l'identeso di ulu o di ulo. – AFGHIR

ideografi.o Reprezento di la idei per signi qui esas la imajo de la objekto. – AFGHIR

ideogram.o Desegnuro o simbolo reprezentanta nociono od ideo, quale en Chiniana skriburo. – AFGHIR

ideologi.o (*filoz.*) La cienco pri la origino, la formac(es)o di la idei. – AFGHIR

idili.o **1.** Mikra poemo pastorala. **2.** Amoro-naraco pastorala. – AFGHIR

idioblast.o (*bot.*) (segun Sachs) Celuli neregulale branchigita, izolita meze di tisuo tre diferanta.

idiolekt.o (*ling.*) Aparta parolmaniero di singla persono, dicernebla lexike, sintaxe e pronunce, ed ordinare reflektanta lua personala traiti, experienci, edukeso, kulturala preferi, edc. – AFGHIR

idiom.o **1.** Linguo di naciono. **2.** Dialekto di provinco. – AFGHIR

idioplasm.o (*biol.*) Parto di la plasmo, qua kontenas omna partikuli qui reprezentas la karakterizivi di la speco.

idiot.a (*patol.*) Di qua la cerebro esas nur hipo-kreskinta; di qua la kompreniveso esas tre poka. – AFGHIR

idiotism.o Frazo-formo di qua la senco ne esas deskovrebla per la analizo, pro ke olu ne rezultas logikale de la senco e di la kombinuro de la elementi uzata; anke pri vorto e lua elementi. (Louis Couturat). – AFGHIR

idol.o Figuro, statuo, qua reprezentas deo o deajo, e qua kultesas. (metaf.) Persono o kozo por qua onu profesas quaza kulto, amo, amoro pasionoza. – AFGHIR

-ier-[o] Sufixo qua signifikas: **2.** Etuyo qua kontenas o sustenas la kozo indikata da la radiko. **2.** Karakterizata da ... (ulo extera). **3.** Arboro, arboreto, arbusto, qua produktas la frukto di qua la nomo indikesas da la radiko.

-if-[ar] Sufixo qua signifikas "produktar, genitar, sekrecar" (to quon indikas la radiko).

-ig-[ar] Sufixo qua signifikas: **1.** kun radiko nomala: "donar la qualeso quan expresas la radiko"; "transformar a ...". **2.** kun radiko di verbo netransitiva: "esar la kauzo di la ...-ar". **3.** kun radiko di verbo transitiva: "esar la kauzo di la ...-esar". – "Igar" uzesas anke kom radiko, kun la senco: "esar la kauzo di la ... (ago, od ageso, indikata da la verbo)." – G

iglu.o Domo Eskimala. – AFGHIR

ignor.ar {tr} Refuzar saveskar, konoceskar; vole nesavar, vole nekonocar. – AFGHIR

iguan.o (*zool.*) Granda saurio di la tropiko-regioni di Amerika. (L. *iguana*) – AFGHIR

-ik-[a] Sufixo qua signifikas "qua esas malada de ..., pro ...".

ikneumon.o (*zool.*) Insekto himenoptera qua

perforas la pelo di la raupi por depozar en oli sua ovi. (L. *ichneumon*). – AFHI

ikon.o (En Rusia caroza, ed en la eklezio Greka) Imajo kolorizita qua reprezentas la virgino Maria (di la katoliki) e la santi. – AFHIR

ikonogen.o (*fotogr.*) Natro-salo ek la acido amino-1-naftolo-2, sulfonala-6, uzata kom revelilo fotografala. – AG

ikonografi.o **1.** La cienco pri la monumenti figuroza, pikturi, statui, medalii, e c. **2.** Kolektajo ek portreti de famozi. – AFGHIR

ikonoklast.o (*historio religiala*) Hereziano qua ruptas la santa imaji, qua ne admisas la reprezento figurala de la personi (dea{la}). – AFGHIR

ikonometr.o (*fotogr.*) Vizilo per qua onu povas determinar la disto fokala di la objektalo fotografala, apta donar (ye dimensioni donita) la imajo de fotografoto o de fotografotajo. – AFGHI

ikosaedr.o (*geom.*) Solido 20-edra. – AFGHI

ikter.o (*patol.*) Morbo qua flavigas la pelo, qua devenas de perturbeso di la sekreco e di la fluo di la bilo. – AFGHI

iktiokol.o Substanco diafana, solida, preparita ek la natoveziko di la esturjoni, uzata por facar kapsuli gelatinatra, o la gumo-tafto. – AFGI

iktiologi.o La parto di la natur-historio, qua traktas la fishi.

iktiosaur.o Reptero fosila, kun fisho-vertebri. (L. *ichtyosaurus*). – AFGHIR

"**iktus**" (*metriko*) Frapo qua perceptigas la tempo forta di verso-pedo.

iktus.o (*patol.*) Afekto subita, qua frapas quale stroko (kom ex.: iktuso apoplexiala, epilepsiala).

il(**u**) Pronomo personala maskulala, persono triesma (uzata kande onu volas emfazar la sexuo).

-il-[**o**] Sufixo qua signifikas "instrumento por ...".

ileon.o (*anat.*) La lasta e maxim longa parto di la intestino tenua. – AFHI

ilex.o (*bot.*) Arboro di la familio "ilicinei", sempre verda, di qua la folii esas briloza e dornoza. (L. *ilex aquifolium*).

iliak.o (*anat.*) La maxim granda ek la tri osti flankala. – AFHIL

iliterat.a Qua ne savas lektar.

ilumin.ar {tr} Ornar (manuskripto, libro imprimita) ye miniaturi, graburi, e c. – AFGHIR

ilustr.ar {tr} Provizar texto per imaji, desegnuri, fotografuri e sim. – AFGHIR

iluzion.ar {ntr} Subisar ta eroro sensala o spiritala, qua igas aceptar lo semblanta kom lo reala. – AFGHIR

-im-[**o**] Sufixo qua signifikas nombro fracionala.

imagin.ar {tr} Reprezentar ulo en sua spirito. – AFHI

imaginar.a (*matem.*) Simbolo algebrala, ek radikalo duesma-grada pri nombro negativa. – AFGHIR

imaj.o **1.** Aparajo videbla ek objekto lumoza, konsistanta ye la radii lumala qui spricas de olca. **2.** Aparajo videbla ek objekto, imitita per desegnuro, pikturo, skulturo. **3.** Aparajo videbla di objekto, konceptita per la imagino-fakultato. – AFHI

imam.o (*Islamo*) **1.** Persono qua guidas komuna pregi en moskeo. **2.** Religial e politikal suvereno di Islamo. – AFGIR

iman.ar {ntr} Efikar konstante, vice efikar provizore (aludante Deo). – AFGHI

imbast.ar {tr} Sutar per longa steburi ed (ordinare) per filo blanka, por pose probar (la vesto, la robo, e c.). – AFI

imbecil.a Di qua la spirito esas febla. – AFGHI

imbib.ar {tr} (ulo, ye) Humidigar, per igar absorbar liquido maxima-quante. – AFGHI

imbrik.ar {tr} Dispozar, aranjar quale la teguli di tekto. – AFHI

imens.a Di qua la grandeso-grado impedas la mezuro. – AF

imers.ar {tr} (aden) Parte sinkar (korpo) aden liquido. – AFGHI

imit.ar {tr} **1.** Agar quale ulu; facar (ulo) segun (kom modelo), la verko da ulu. – AFGHIR

imobl.o (*yuro-cienco*) Havajo nemovebla (domo, agro, e c.) – AFGHI

imol.ar {tr} **1.** Ocidar sakrifike por satisfacar la deajo. **2.** Perisigar, ruinar, ulu por satisfacar interesto, pasiono, e c. – AFI

imortel.o (*bot.*) Planto ek la familio "kompozaji", di qua la floro ne velkas, ed uzata por ornar la tombi. (L. *helichrysum*). – AFGR

impas.o Sako-strado, mikra strado sen ekireyo, anke situaciono ube nula progreso o solvo di problemo esas videbla. – F

imped.ar {tr} (pri, per) Entravar, embarasar (ulu) pri lua ago od agado; entravar la evento (di ulo). – AFHI

imper.ar {tr} Dicar (ad ulu) ke lu agez (to o co), kun implicita nuanco di puniso kaze di neobedio. (Ne uzesas pri la armeo-autoritato. Komp. "komandar"). – AFHI

imperativ.o **1.** (*gram.*) Modo qua expresas la impero. **2.** (*filoz.*) Ago-regulo absoluta e ne-kondicionoza. – AFGHI

imperator.o (*historio*) Komandanto di la armeo Romana antiqua. – AFGHIR

imperfekt.o (*gram.*) En ula lingui (kom ex. en la linguo Franca), tempo di la modo "indikativo" e di la modo "subjuntivo", qua indikas ago pasinta, egardata kom enventinta sama-instante kam altra ago anke pasinta; o la kustumo pri ago, la ofta itero di olca. – AFGHI

imperi.o Naciono, o socio politikala, qua uzas sua autoritato a populi konquestinta da lu. – AFGHIR

impertinent.a Qua manifestas desrespekto nekonvenanta. – AFGHI

impetu.ar {ntr} **1.** (pri kavalo) Eskapar de manuo-teneso, per movi violentoza e rapida. **2.** (pri persono) Iracar subite. – AFHI

implement.o Utensilo manuala (por suto, skribo, e c.) – A

implicit.a Kontenata en la senco, sen esar formale expresata. – AFGHI

implik.ar {tr} (*logiko*) Kontenar. – AFHIR

implor.ar {tr} (ulu, pri ulo) **1.** Suplikar emocigante. **2.** Demandar, suplikante ye maniero emociganta. – AFHI

imploz.ar {ntr} Ruptesar subite, dicata pri objekto vakua qua vinkesas da la preso extera, kun impulso di la fragmenti adinterne. – AFGHI

import.ar {ntr} (pri) Implikar konsequaji grava pri ulu, pri ulo. – AFHIR

importac.ar {tr} (*komerco*) Igar (la produkturi da lando altra) enirar la lando. – AFGHIR

impost.ar {tr} (ye) (*financo*) Determinar la parto di la spensi nacionala publika, quan la stato impozas a singla ek la civitani. – AFGI

impotent.a (*fiziol.*) Quan naturo impedas uzar un ek sua membri. – AFGHIR

impoz.ar {tr} (ulo, ad ulu) Igar (ulu) subisar ne-voloze. – AFGHI

impregn.ar {tr} (ye ulo) Igar penetrar en omna parti (di korpo). – AFGHI

imprek.ar {ntr} Dezirar ke ulu subisez desfortuno, mala chanco. – AFHI

impres.ar {tr} Influar spiritale, mentale. (anke metafore). – AFGHI

impresari.o Chefo di entraprezo teatrala. – AFGHIR

impresion.o (*pikt. e literat.*) Verko artala qua tendencas expresar o reprezentar la impresi recevita da la artisto, de la naturo o de la temo. – AFGHI

imprim.ar {tr} (per) **1.** Riproduktar per graburo-planki, per tipi inkizita. **2.** (*fotogr.*) Obtenar imajo pozitiva de vitro-plako o filmo negativa. – AFHI

improviz.ar {tr} Produktar quik e sen preparo (diskurso, versi, e c.) – AFGHIR

impuls.ar {tr} (ad) (anke metaf.) Komencar pulsar (korpo); pulsar (ulu) ad agar ulo. –

AFGHIR

imput.ar {tr} (ulo, ad ulu) Atribuar (la responso di ulo, ad ulu). – AFGHI

imun.a 1. Liberigita de devo, de obligeso, pro yuro (naturala od aquirita). **2.** Qua profitas grantajo (naturala od aquirita) pro qua lua korpo shirmesas de ula morbi. – AFGHIR

imunologi.o (*med., biol.*) Studio di la problemi relatanta l'imuneso. – AFGHIR

-in-[o] Sufixo qua indikas "ento femina", kande onu volas emfazar la sexuo.

inanicion.o (*fiziol.*) Exhausteso pro ne-nutreso, o pro hipo-nutreso. – AFGHI

inat.a 1. Qua esis en ni lor nia nasko. **2.** (*filoz.*) Qua inheras spirito, vice aquiresir per experienco. – AFHI

inaugur.ar {tr} **1.** Konsakrar per ceremonio oficala. **2.** Markizar (la komenco di estado nova). – AFGHIR

incendi.ar {tr} Facar granda fairo qua su extensas e ruinas. – F

incens.o Rezino odoroza, di qua la odoro exhalesas precipue lor kombusteso, e quan onu extraktas de multa arbori ek la familio "burseracei". – AFHI

incest.ar {ntr} (kun) Koitar kun sua patro, filio, parento, o kun alianco-familiano, ye grado interdiktita da la lego.

"**inch**" Mezur-unajo Britaniana ed Usana: 2,53995 centimetri.

incid.ar {ntr} (kontre) (*fiziko*) Arivar e butar kontre (ulo). – AFHI

incident.o Mikra eventajo qua intervenas acesore. – AFGHI

incit.ar {tr} (ulu ad ulo) Konsilar, exhortar vivace ad agor ulo. – AFGHI

inciz.ar {tr} Fendar butono-truatre, per instrumento sekiva. – AFHI

-ind-[a] Sufixo qua signifikas "qua meritas esar ...ata".

indemn.o (*yuro-cienco*) To quon onu donas ad ulu por kompensar lua perdi, lua spensi. – AFGHI

indent.ar {tr} (*imprimarto*) Retropulsar (lineo tipografala) aden la longeso-kadro, pozante avan olu "lakuno-"-tipi.

index.o 1. Tabelo alfabetala, fine di libro, en qua esas mencionita la vorti precipua e la propra nomi, uzita da la autoro, kun indiko pri la pagino ube esas singla de oli. **2.** Mikra vergo ek metalo qua, per cifro-plako, indikas la kloki, la kompreseso-grado, e c. – AFGHI

indic.o 1. Signo qua trovigas ulo. **2.** (*algebro*) Signo distingiva quan onu donas a litero qua reprezentas, en kalkulo, plura *grandori analoga. **3.** (*fiziol.*) Refrakto-indico: to quo indikas la relato da la sinuso di la incido-angulo, a la sinuso di la angulo di refrakto. – AFGHI

indicion.o (*kronologio*) Determino di la yaro di la cikli di la periodo Julianala, por datizar la akti. – AFGHI

indien.o Kotono-stofo kun imaji imprimita, qua origine fabrikesis en India. – FGH

indiferent.a 1. Qua ne tendencas ad ulo prefere kam ad altro. **2.** Qua ne interesesas da persono ulo prefere kam ad altro. **2.** Qua ne interesesas da persono o da kozo, prefere kam da altra persono od altra kozo. **3.** Qua ne esas plu interesiva kam altra kozo. – AFGHIR

indig.o Farbo blua quan onu extraktas de la folii e de la stipi di la L. *indigofera*. – AFGHIR

indign.ar {ntr} (pri, pro, kontre) Etiko-revoltar pro la spekto di konduto tre nekonvenanta. – AFGHIR

indij.ar {tr} Ne-havar ulo quon onu bezonas. – AFHI

indijen.a Qua naskis en la lando quan lu habitas. – AFHI

indik.ar {tr} (ad) Montrar ube esas (ulu, ulo). – AFHI

indikativ.o (*gram.*) Modo di la verbo, qua expresas la ago ye maniero absoluta. – AFGHI

indikator.o (*tekn.*) Aparato qua indikas (la rapideso-grado, la direcioni, la situeso di la bifurk-aguli fervoyala, la aquo-quanto

di kaldiero e c.). – AFGI

individu.o Ento qua esas unajo distingebla ek speco, genero, irga membro ek societo o socio de homi. – AFGHIR

indolent.a Qua evitas penar. – AFGHI

indos.ar {tr} (*komerco*) Skribar e signatar la transfero-formulo reverse di mandato, di kambio-letro. – AFGHI

indukt.ar {tr} **1.** (*logiko*) Rezonar, retroirante de la fakti observita, a la lego (*leyo) quan oli konjektigas, de la efekti a la kauzo. **2.** (*fiziko*) Produktar ta elektro-fluo qua rezultas de la efiko da magneti o da konduktili trairata da elektro-fluo (korento). – AFGHIR

induktor.o (*elektro*) (en mashino elektrifala) La aparato qua produktas la feldo induktera. – AFGHIR

indulg.ar {tr} (ulu, pri ulo) Pardonar facile, sen postular rigoroze exkuzi. – AFHI

induljenc.o (*teol. katol.*) Remiso, tota o parta di la punisi pro pekir, quan la eklezio katolika grantas ula-kondicione (fasto, prego, almono, e c.). – AFGHI

indult.o (*yuro ekleziala*) Povo, autoritato, grantita da la papo, pri nominar ye ula benefici, o ye retenar ta benefici, kontre la yuro komuna. – AFGHI

industri.o Ensemblo ek la arti, mestieri, qui transformas la materii prima. – AFGHIR

indut.ar {tr} (ye ulo) Kovrar ye farbo-strato. – F

inerci.o (*fiz.*) Tendenco da la korpi perseverar en la stando di nemovo o di movo rekta uniforma til ke ageskas forco extera. – AFHIR

inert.a **1.** Qua ne esas propre agiva. **2.** (metaf.) Sen-energia. – AFHIR

infalibl.a Qua ne povas ne-eventor. – AFGHI

infam.a Stigmatizita da la opiniono sociala, da la lego. – AFGHI

infant.o Homo qua evas inter 1 e 7 yari. – AFHI

"**infante**" En Hispania ed en Portugal, nomo di ta ek la princi qua naskis nemediate pos la senioro.

infantri.o (*militarto*) Ensemblo ek armeani qui marchas, e kombatas, pedo-stacante. – AFGHIR

infarkt.o (*patol.*) Infiltreso da tisuo ye ekfluo da sango. – AFGHI

infekt.ar {tr} Impregnar ye jermi nociva. – AFGHIR

infer.ar {tr} (de, ek) Ektirar (konsequajo). – AFHI

inferior.a (en hierarkio) Qua okupas rango suba, infra. – AFGHI

infern.o **1.** (*mitol.*) Loko subsula, habitata da la "ombri" di la mortinti e di qua un regiono (Tartaro) esas rezervita por la maligni, ed altra (Elizeo) esas la lojeyo di la yusti. **2.** (*Kristanismo*) Loko ube tormentesas la damniti (opoze a purgatorio ed a paradizo). – AFHI

infest.ar {tr} Domajar e ruinar loko, devastante olu per invado, destruktante olua kultivaji ed igante olu nehabitebla od extreme danjeroza. – AFHI

infiltr.ar {ntr} (aden) **1.** Insinuar su pokope aden la pori, la interstici, la fenduri, di korpo solida. **2.** (metaf.) Penetrar pokope aden la spirito, aden la mento. – AFGHI

infinit.a (*matem.*) To quon spirito ne konceptas kom limitoza; to quo esas plu granda kam irga quanto evaluebla. (anke metaf.) – AFGHI

infinitezim.a (*matem.*) Qua relatas la quanti infinite mikra. – AFHI

infinitiv.o (*gram.*) Verbo-modo qua expresas la ago verbala en maniero nepreciza. – AFGHI

infirm.a Qua ne povas uzar (libere, normale) irga membro od organo. – AFHI

infix.o (*gram.*) Elemento qua insertesas interne di la foni ye qui konsistas radiko, por modifikar la senco di olca. – AFGHI

infl.ar {tr} (per ulo, ye ulo) Distensar omna-sinse (korpo elastika) per preso interna. (anke metaf.). – AFHI

***inflac.ar** {ntr} (*financo*) Emisar exajeroze

moneto-papero. – AFHI

inflam.ar {tr} Produktar ta estado di maladeso, quan karakterizas varmeso, doloro ed (ulakaze) la tumefakteso di la parto malada. – AFGHI

inflex.ar {tr} **1.** (*gram.*) Modifikar la pronunco-valoro di vokalo, influe da altra vokalo qua esas en la silabo qua sequas nemediate. **2.** (*geom.*) Arko inflexita: qua konsistas ye du taloni, tangenta per olia somiti (quale la embracilo tipografala). – AFHI

infloresenc.o (*bot.*) Dispozeso di la floro sur la stipito. – AFHI

influ.ar {tr} (per, pro, pri) (aludante kauzo nemateriala) Efikar ad ulu, ad ulo, tale ke ica modifikesas. – AFGHI

influenz.o (*patol.*) Gripo tre grava. – AFGHIR

influx.o (*biol.*) Forco di qua la naturo esas nekonocata, qua cirkulas alonge la nervi. – AFGHI

inform.ar {tr} (ulu, pri ulo) Igar (ulu) ne plus nesavar (fakti). – AFGHIR

informatik.o Cienco e tekniko dil elaborado di la datumi e, generale, di la traktado automatala dil informi. – AFGHIR

infr.e (pri objekto vertikala) Maxim apud-sule. (pri objekto horizontala) Normale, maxim apud la regardanto. – L

infruktesenc.o (*bot.*) Frukteskinta infloresenco. – AFHIL

infuz.ar {tr} Varsar sur (kafeo, teo, e c.) aquo, od altra liquido, bolianta por ke olca prenez la substanci esenca quin olta kontenas. – AFGHI

infuzori.o (*zool.*) Animaleto qua kreskas en la infuzuri vejetala ed animala, en la aqui koruptita. – AFGHIR

ingest.ar {tr} (*fiziol.*) Enduktar aden sua stomako. – AFGL

inglob.ar {tr} Ne simple "unionar", ma: mixar en un substanco; inkluzar substanco (farmaciala) en altra (de altra naturo). – FH

ingran.ar {tr} (ye) (*tekn.*) Igar (la denti di roto) enirar la lakuni qui interseparas la denti di altra roto, por transmisar ad olca la movo di olta. – FHI

ingredient.o Elemento qua uzesas por la kompozo di mixajo o mixuro, di preparajo o preparuro. – AFGHI

inguin.o (*anat.*) Parto di la homo-korpo, inter la infra ventro e la kruro. – AFHI

inhal.ar {tr} Aspirar por englutar (vapori, gasi). – AFGHI

inher.ar {tr} Tenar profunde an la ento di persono, di kozo. – AFGHI

inhib.ar {tr} (*biol.*) Diminutar od haltigar la funciono di organo, per la irito di fora punto di la organismo. – AFGHI

inici.ar {tr} **1.** Admisar a la konoco, a la partopreno di la misterii religiala. **2.** (metaf.) Admisar a la konoco di kozi sekreta, arkana. – AFGHIR

***iniciativ.ar** {tr} Esar la dat-unesma qua spontane propozas, organizas, exekutas (ulo). – AFGHIR

injekt.ar {tr} (en, aden) Lansar (liquido) aden substanco. – AFGHIR

injeni.ar {ntr} (por, pri) Tre laborigar sua cerebro por abutar ad ulo. – AFHI

injenior.o La persono qua konstruktas mashini, qua direktas la konstrukto di ponti, voyi, e c. – AFGHIR

ink.o Liquido quan onu uzas kande onu skribas per plumo. – AFI

inkandec.ar {ntr} Qua esas tante varmigita ke lu aspektas blanka. – AFHI

inkardin.ar {tr} Destinar, perpetue ed absolute, ula kleriko a la servo di diocezo determinata. – FHI

inkarnac.ar {tr} (*teol.*) Glitar su aden korpo ek karno, homatra. – AFGHI

inkas.ar {tr} Recevar e pozar aden la kaso (di la afero) pekunio-quanto. – FGI

inkastr.ar {tr} Inserar (objekto) aden altra objekto qua entaliesis por recevar olu; fixigar (lapido) aden la kastono, per abatar le rebordo di olca adcirkum la lapido. – FHI

inklin.ar {tr} (ad) Igar lua axo kelke deviacar de lua vertikalo. – AFHI

inkluz.ar {tr} (en, aden) Enpozar, cirkumklozar. – AFGHIR

inkoativ.a (*gram.*) Qua expresas la komenco di ago. – AFGHI

inkognit.a Qua ne esas konocata, remarkata. – AFGHIR

inkombr.ar {tr} (ye) (aludante amaso de kozi) Embarasar per esar obstaklo pri la cirkulo. – AFHI

inkrust.ar {tr} Kovrar (objekto) ye strato petra e krustatra. – AFGHIR

inkub.o (*teol.*) Demono qua kopulacis, lokizinte su sur la dormanto. – AFGHI

inkubac.ar {tr} Havar en su la jermo di morbo, qua kreskas til kande onu maladeskas. – AFGHI

inkulk.ar {tr} Igar par-enirar en la spirito. – AFHI

inkunabl.o Libro qua evas de la epoko kande onu jus inventabis la imprimarto (generale til la yaro 1500). – AFGHI

inkur.ar {tr} Igar su en la kazo subisor. – AFHI

inkurs.ar {ntr} **1.** Devast-irupto da militanti aden la lando enemika. **2.** (metaf.) Trakto acesora di temo qua ne apartenas a la domeno precipua. – AFHIR

inocent.a (pri) Qua ne agis ulo mala. – AFHI

inokul.ar {tr} (*medic.*) Transdonar ad ulu (viruso, jermo di morbo kontagiala); o transdonar artificale la viruso (febligita) di morbo, kom prezervivo kontre la ipsa morbo. – AFGHIR

inox.o Ne-oxidigebla (t.e. rust-espruva) stalo. – AFGHI

inquest.ar {ntr} (pri, che) Serchadar por savar ulo, per questioni, per askolto di testi, e c. – AFHI

inquizicion.o (*historio*) Tribunalo di la eklezio katolika, instalita por serchar e persequar la personi di qui la sentimenti esis enemika a la kredo katolika. – AFGHIR

inquizitor.o (*historio*) Judiciisto ek la inquiziciono. – AFGHIR

insekt.o (*zool.*) Mikra animalo sen-vertebra, ek la klaso "artropodi". – AFGHIR

insert.ar {tr} (ulo, aden) Enpozar (kozo aden altra kozo) tale ke oli formacas quaze un korpo; enskribar (artiklo, klauzo) aden jurnalo, akto e c. – AFGHI

insidi.ar {tr} Ruzar kontre ulu, por vinkar lu, per travestiar naturo, per simular. – AFHI

insign.o **1.** Tabelo quan komercisto muntas sur sua butiko (maxim-multa-kaze kun emblemo o moto) por igar olca rikonocebla. **2.** Marko distingiva pri la autoritato, pri la rango, di persono. **3.** Mikra objekto butonatra, quan onu fixigas an la surfaldajo di paltoto, di vestio, por indikar ke onu esas membro od adepto di ulo. – AFGHI

insinu.ar {tr} (su, ulo, aden) **1.** Enduktar (ulo) dolce, gradoze; enduktar (ulu) habile, ruzoze. **2.** (metaf.) Igar (ulo) penetrar habile aden la spirito, aden la anmo, la psiko. – AFHIR

insipid.a Qua repugnas gustado, pro olua sensaporeso. (anke metaf.). – AFGHI

insist.ar {ntr} (pri, pro, por) Presar (metaf.) vigoroze lor demando. – AFHI

insolent.a Qua manifestas nerespekto insultoza, ofensoza. – AFGHIR

inspekt.ar {tr} Explorar atencoze (to quon onu devas surveyar). – AFGHIR

inspir.ar {tr} (ad) Naskigar en la kordio, en la spirito, (penso, rezolvo). – AFGHI

instal.ar {tr} (ulu) Establisar solene en lua klapsidilo (episkopo, paroko); establisar solene en lua ofico (judiciisto, prezidero); establisar (ulu) en la lojeyo, en la loko, en la plaso qua destinesis por lu. – AFGHI

instanc.o (*yuro-cienco*) Ago di persequo judiciala inter pledanto e defensanto. – AFGHIR

instant.o Mikra tempo-fragmento. – AFGHIR

instig.ar {tr} (ad) Pulsar ad ago. – AFHI

instil.ar {tr} (aden) (*medic.*) Varsar gutope. –

AFGI

instint.o Impulsivo naturala; impulsivo interna qua instigas ento vivanta (homo o bestio) ad agi nerezonita, por la konservo di la individuo, di la speco. – AFGHIR

instituc.ar {tr} Establisar durive. – AFGHIR

institut.o Korpo institucura ek literaturisti, ciencisti, artisti, e c. – AFGHIR

instrucion.o Expliko por la direkto di afero, por la uzo di ulo. – AFGHIR

instrukt.ar {tr} Formacar la spirito, la mento, la psiko di (ulu) per lecioni, precepti. – AFGHIR

instrument.o To quon onu uzas por produktar efekto materiala. – AFGHIR

insul.o Extensajo ek tero qua, en maro, cirkondesas da aquo omna-latere, tota-cirkume. – AFGHI

insulin.o Hormono anti-diabeta sekrecata da glandi dil pankreato, qui nomesas *insuli di Langerhans*. – AFGHIR

insult.ar {tr} Ofensar extreme (generale per vorti). – AFGHI

-int-[a] (*gram.*) Dezinenco di la participo pasintala aktiva.

intali.o Petro harda, grabita kave. – AFGI

integr.a Di qua la toto ne subisis diminuto. – AFHIR

integral.o (*matem.*) La integralo di diferencialo: quanto di qua la diferencialo esas infinitezima. – AFGHIR

intelekt.ar {tr} Konoceskar per la koncepto-fakultato pura. – AFGHIR

***intelektuel.o** Persono qua prizas prepondere lo pensala, lo spiritala. – AFGHI

inteligent.a Qua komprenas facile. – AFGHIR

intenc.ar {tr} Volar ad skopo. – FHI

intendanc.o (*armeo*) Ensemblo ek la oficiri qui su okupas pri la *servicii administrala di la armearo. – FGHIR

intendant.o **1.** La persono di qua la tasko konsistas ye jerar la aferi, administrar la menajo di richo, di sinioro. **2.** Stat-oficiero, chefo di administrantaro guvernantarala. – AFGHIR

intens.a Qua efikas energioze. – AFGHIR

inter- {pref} **1.** En la tempo o spaco qua separas du o multa personi, kozi, e c. **2.** (metaf.) Signifikas partigo, kambio, reciprokeso. – AFHR

intercept.ar {tr} Sizar, kande olu pasas, kozo qua esas destinita ad ulu altra. – AFHI

interces.ar {ntr} (por, favore di) Intervenar por ke ulu obtenez lua pardoneso, lua indulgeso. – AFGHIR

interdikt.ar {tr} (ulo, ad ulu) Imperar ke ulu ne (agez ulo). – AFGHIR

interes.ar {tr} (pri, ad) Ecitar en ulu lua kuriozeso, lua emoci. – AFGHIR

interest.o **1.** Ensemblo de la kozi qui esas avantajoza ye ulu. **2.** (*financo*) Profito-quanto de la pekunio quan onu prestis, kalkulata (maxim-multa-kaze) procente. – AFGHIR

interfer.ar {ntr} (*fiziko*) (aludante lumo-radii) Renkontrar altra lumo-radii, de quo konsequas deskresko plu o min granda da lia lumo. Fenomeno analoga pri la fono-ondi. – AFGHIR

interim.o Intervalo dum qua ofico o plaso (en hierarkio) vakas. – AFGHI

interjecion.o (*gram.*) Klameto qua expresas la emoco subita di la psiko. – AFGHI

intermez.o Distraktivo (baleto, danso, kanto) quan onu lokizas inter la akti di teatrajo. – AFGHIR

intermit.ar {ntr} Cesar e rieventar pos intervali ne-sama-dura. – AFGHI

intern.a Qua esas en, o qua apartenas a, la spaco qua existas inter la limiti di korpo. – AFGHIR

internacional.o **1.** Asociitaro generala ek salariati di landi diversa, por revendikar ula yuri qui esas komuna ye li. **2.** La ralio-himno di la salariati revolucionista di omna landi, unionita por luktar kontre kapitalismo (poemo da Eugène Pottier

1871; muzik-ario da Adolphe Degeyter). – AFGHIR

interogativ.o (*gram.*) Formo qua expresas la ideo di questiono. – AFGHI

interpel.ar {tr} (pri, pro) **1.** Paroleskar (vers ulu, ad ulu) por questionar lu pri ulo, o demandar ulo de lu. **2.** (*yuro-cienco*) Sumnar (ulu) justifikar su pri fakto. **3.** (*politiko*) (aludante parlamentano). Demandar a (ministro) ke ica justifikez, koram la parlamento, sua agi o ne-agi. – AFGHIR

interpol.ar {tr} **1.** Insertar aden texto (frazo qua ne esis parto di olu). **2.** (*fiziko*) Insertar aden observo-rezultaji terminin determinita da kalkulo. **3.** (*algebro*) Trovar formulo qua, pro satisfacar ula quanto de kazi observita, povas remplasar provizore la *leyo (lego) di la fenomeno. – AFGHIR

interpret.ar {tr} **1.** Explikar to quo esas obskura e ambigua en texto. **2.** Dicar to quon signifikas (oraklo, sonjajo). **3.** (*teatro*) Reprezentar segun la intenci da autoro. **4.** Rezumar, en la linguo quan komprenas la askoltanti, to quon dicas persono en linguo stranjera quan la askoltanti ne komprenas. – AFGHI

interstic.o Tre mikra spaco vakua inter la parti di korpo. – AFHI

interval.o **1.** Disto-quanto inter du loki. **2.** Disto-quanto inter du instanti, du epoki. **3.** (*muziko*) Disto-quanto qua separas son-uno de la sono qua sequas lu nemediate, acensante de grava ad akuta, o decensante de akuta a grava. – AFGHIR

interviuv.ar {tr} (aludante la jurnalisti) Vizitar personego famoza (aktuala), por questionar lu pri lua vivo-maniero, lua agi, lua idei, lua intenci pri lua agi balda, e c. – AFG

"**intestat**" Qua ne facis sua testamento.

intestin.o (*anat.*) Vicero en la kavajo abdomina, tubo digestala ek mukozi e muskuli, qua iras de la stomako til la anuso. – AFHIR

intim.a **1.** Qua esas tote interna. **2.** Qua atingas la esenco di la kozi. **3.** (aludante personi) Qua unionesas (ad altra) strete. – AFGHIR

inton.ar {tr} Komencar kantar (ario) por donar la tono a la personi cetera. – AFGHI

intoxik.ar {tr} Igar (ulu) absorbar substanco venenoza. – AFGHIR

intra- Prefixo signifikanta "interna": *intra-celula* (en celulo o celuli) diferas de *inter-celula* (inter du o plura celuli). – AFGHI

intrados.o (*arkitekt.*) Kavajo interna, parto konkava di vulto. – AFGH

***intren.ar** {tr} La "shutro" centrala di la triptiko "komencar", "intrenar", "finar", uzata kande "-as", "-is", "-os" ne esas sat preciza.

intrig.ar {ntr} Mashinacar por igar sucesar. – AFGHIR

intrik.ar {tr} Intermixar kozi tale ke onu povas nur tre desfacile liberigar o riordinar oli. – AIL

intrinsek.a Qua ne dependas de konvenciono. (antonimo: "extrinseka"). – AFHI

introdukt.ar {tr} Igar ulu darfar eniror e frequentor societo, klubo, mondumo, per prizentar lu kom aceptinda. – AFGHIR

"**introitus**" (*liturgio katolika*) Prego da la sacerdoto, lor celebro di meso, pos acensir la altaro, e kande la koristaro kantas, komence di meso granda.

introvert.o Homo qua atencas nur (o troe) su ipsa, e to quo eventas en su ipsa, ne en mondo extera. – AFGHI

intruz.ar {ntr} Enirar nedarfante. – AFHI

intuic.ar {tr} (*filozofio*) Konocar nemediate, direte. (metaf.) Komprenar la kozi rapide. – AFGHIR

intumec.ar {ntr} (*patol.*) Infleskar. – AFGHI

intusucepcion.o (*biol.*) Endukto, aden korpo organizita, di nutrivi quin olu absorbas ed asimilas. – AFGHI

inul.o (*bot.*) Planto perena, ek la familio "kompozaji", di qua la radiko uzesas medicine. (L. *inula*). – FIL

inulin.o (*kem.*) Sorto di amilo quan onu extraktas ek la radiko di inulo.

inund.ar {tr} (per, ye) **1.** Kovrar per aquo. **2.** (metaf.) Kovrar per homi multega. – AFHI

invad.ar {tr} **1.** Okupar bruske, per violento, (teritorio). **2.** Devastar pos iruptir. – AFGHI

invagin.ar {tr} Retrofaldar lamo ek tisuo adinterne di altra tisui. – AFGHI

invalid.a **1.** Qua ne esas tote vigoroza. **2.** (aludante ex-militisto) Impedata da lua granda evo, o da vunduri, durar sua armeaneso. – AFGHIR

invektiv.ar {ntr} (kontre) Diskursar violente, furioze, quankam mem decoze, kontre ulu od ulo. – AFGHI

invent.ar {tr} **1.** Krear ulo nova. **2.** (*retoriko*) Serchar e selektar la argumento-punti quin onu devas uzar, la idei quin la temo furnisas. – AFHIR

inventari.ar {tr} Kontar ed enrejistrar specope la havaji transportebla, vari, komerco-trati, mandati, acioni, obligacioni di firmo, di persono. e c. – AFGHIR

invers.a Qua esas, o qua venas, opozo-sinse. – AFHI

invertaz.o (*kem.*) Fermento solvebla, qua transformas sakaroso aden glikoso, e qua existas en vejetanti diversa.

invest.ar {tr} **1.** Solene igar posedeskar feudo, granda ofico, per ceremonio alegoriala. **2.** Igar posedeskar povo, autoritato. – AFGHI

inveter.a Qua lasis kreskar en su – til divenir neextirpebla pro lua ancieneso – kustumo mala. (ex.: lu esas fumero, hiper-drinkero, invetera). – AF

invit.ar {tr} (ulu, ad ulo, pri) Pregar (ulu) ke lu irez a loko determinita. – AFHI

invok.ar {tr} Advokar per prego; advokar (ulu) por ke lu atestez favore di la advokanto. – AF

involucion.o **1.** (*geom.*) Dui de punti AA' + BB' + BB' + CC' – selektita sur rekto, esas involuciono kande li dividas harmonioze un segmento MN di la rekto. **2.** (*bot.*) Eso-maniero di parto volvita adinterne di su. – AFGHIR

involukr.o (*bot.*) Asemblajo ek braktei qui formacas, cirkum floro o kapitulo, quaze kalico. – AFGHI

inyam.o (*bot.*) Planto tropikala di qua la stipito esas klimera, ek la familio "amilacei", e di qua la radikaro esas nutriva. (L. *discorea*). – AFGHIR

iod.o (*kem.*) Korpo simpla, ek flitri briloza, bluatre-griza, metalea, saporanta feble quale kloro. Simbolo kemiala: I. – AFGHIR

iodoform.o (*kem.*) Kompozajo (CHI_3) deskovrita en 1824 da Serullas.

ion.o (*fiziko*) Partikulo qua portas elektro pozitiva (iono pozitiva) o negativa (iono negativa). – AFG

ionik.a (*arkitekt.*) (aludante la triesma ek la kin klasi arkitekturala antiqua) Karakterizata da la voluti di la kapiteli. – AFGHI

"**iota**" La litero nonesma, e la maxim mikra, ek la alfabeto Greka, qua korespondas ad "y".

ips.a Qua esas ya, rigoroze, to (o: ta) quon (o: quan) onu jus nomis, mencionis. – L

-ir (*gram.*) Dezinenco di la infinitivo pasintala.

ir.ar {ntr} **1.** (aludante vivanto) Movar su ad ula loko (opoze a "venar" – "irar" signifikas for-esko di la spaco-punto ube esas la persono qua parolas, ad qua onu parolas, pri qua onu parolas). **2.** (aludante nevivanto) Movar su (o movesar) ad ula skopo. – FHI

irac.ar {ntr} Subisar violentoza ecito, psikala, desagreabla, efike da qua onu quaze eruptas (kontre ulu). – AFHI

"**irade**" Reskripto, da sultano di Konstantinopolo, pri aferi min importoza kam olti qui bezonigas "hatt-i-hou-maloun" o "hatti-i-cheriff".

iradi.ar {ntr} (*fiziko*) Difuzar su radie. – AFGHI

irg.a Signifikas la nedetermineso maxima.

irid.o (*bot.*) Genero de planti

monokotiledona, qua konsistas ye quanto grandega de speci. (L. *iris*)

iridec.ar {ntr} Reflektar lumo ye kolori chanjanta: *iridecanta aerobuleto, perlomatro.* – AFHI

iridi.o (*kem.*) Korpo simpla, metalo ruptebla, arjento-blanka (simbolo kemiala: Ir), quan onu renkontras en ula platin-erci, e di qua la dissolvuri esas irisea.

irigac.ar {tr} Arozar granda-quante, per kanaleti, tubi, e c. – AFI

iris.o **1.** (*anat.*) Parto koloroza di la okula, membrano cirkla, avan la kristalino. **2.** (*optiko*) Arko luma, ye la kolori ek la prismo, e produktita da la refrakteso e la reflekteso di la lumo-radii da la pluvo-guti. – AFGHIR

irisit.o (*patol.*) Inflameso di la iriso.

irit.ar {tr} Eventigar mikra inflameso. – AFGHI

ironi.o **1.** Questiono quan Sokrates agis a la sofisti, por incitar li a su-kontredici, per qui lu demonstris a li lia eroro. **2.** Moko-formo qua konsistas ye dicar lo inversa di to quon on volas komprenigar. – AFGHIR

irupt.ar {ntr} Enirar subite e violentoze. – AFHI

-is (*gram.*) Dezinenco di la indikativo pasintala.

iskemi.o (*med.*) Diminuto o desaparo di la cirkulado sangala en organo o parto di organismo. – AFGHIR

iskion.o (*anat.*) Parto infra di la osti hanchala, ube inkastresas la osto di la kruro.

islam.o **1.** Religio e civilizeso-formo di la Mohamedisti. **2.** Ensemblo ek la landi quin karakterizas ta religio e ta civilizeso-formo.

-ism-[**o**] Sufixo qua signifikas "doktrino", "partiso", "sistemo".

-ist-[**o**] Sufixo qua signifikas: **1.** "la persono qua profesione su okupas pri ..." **2.** adepto, adherinto di partiso, di skolo doktrinala.

istm.o (*geogr.*) Streta lango de tero, inter du mari, e qua unionas peninsulo a la kontinento cetera. – AFGHI

it.a La persono, la kozo, qua maxime distas de ta qua parolas; la persono, la kozo, quan onu nomis enumer-unesme.

-it-[**a**] Dezinenco di la participo pasintala pasiva.

***item.o** Singla ek la frazi (generale kun nombri) en enumero, etato, budjeto, fakturo, kalkulo. – AFI

iter.ar {tr} Ri-agar lo sama. – AFHI

itinerari.o **1.** Indiko pri la voyo uzenda. **2.** Indiko pri omna loki ube onu pasas por irar de lando ad altra, qua kontenas ulakaze deskripti di la loki, o noti e voyajo-memori. **3.** Indiko di omna stacioni qui existas sur la parkuro di relvoyo, di la diversa treni qui pasas en oli, di la transporto-preco, e c. – AFGHI

-iv-[**a**] Sufixo qua signifikas (soldite a radiko verbala) "kapabla, povanta, apta por ...".

ivor.o **1.** Materio ye qua konsistas la dentegi di elefanto. **2.** Materio ye qua konsistas la denti di ula pakidermi. – AFI

-ivor-[**a**] Sufixo qua signifikas "qua su nutras ye ...".

-iz-[**ar**]: Sufixo qua signifikas "provizar, garnisar, indutar, impregnar ye ..."

izabel.a Pale-flava. – AFGHI

izobar.o (*fiziko*) Lineo ek la punti di la Terglobo ube la preso atmosferala esas sama ye instanto determinita. – AFGHIR

izocel.a (*geom.*) Di qua la lateri esas inter-egala. – AFHI

izodinam.a (*fiziko*) Di qua forco esas inter-egala sur la du lateri. – AFGHI

izogam.a (*biol.*) Dicesas pri la vejetanti inferiora, che qui la genito-elementi, qui interunionas por formacar la ovo, esas intersimila. – AFGHI

izogon.a (*geom.*) Di qua la anguli esas inter-egala. – AFGHI

izoklin.o (*magnetismo*) Lineo ek la punti di la Terglobo ube la deviaco da la magnet-indexo esas intersama. – AFGHI

izokron.a (*fiziko*) Qua eventas sama-dure. – AFGHI

izol.ar {tr} (de) **1.** Separar de omna kozo: **(a)** igar (korpo) ne plus kontaktar kun korpi elektro-konduktiva; **(b)** separar korpi ek la elementi kemiala kun qui lu esas kombinita; **(c)** igar (ulu) vivar for lua kunhomi. – AFGHIR

izomer.a (*kem.*) Qua konsistas ye atomi qualeso-sama e quanteso-sama. – AFGHI

izometr.a (*geom.*) (pri perspektivo) Olta en qua la axi komparala esas inter-egala. – AFGHIR

izomorf.a (*kem.*) Di qua la formo kristala esas sama kam olta di korpo kemiala altra. – AFGHIR

izoperimetr.a (*geom.*) Dicesas pri la figuri di qui la perimetri esas inter-egala.

izoterm.o (*fiziko*) Lineo, sur mapo, qua pasas tra omna punti di la Terglobo ube la temperaturo mezvalora dum la yaro esas inter-sama. – AFGHIR

izotonik.a (*biol.*) Dicesas pri la equilibro molekulala di du solvuri interseparita de membrano organika, e qui havas osmo-povo interegala.

izotop.a (*kem.*) Dicesas pri la kompozaji kemiala inter-identa, ma di qui la pezo atomala interdiferas. – F

izotropa Qua havas la sama partikularaji fizikala omna-direcione.

J

ja Sen vartar til kande fluabos multa tempo.

jabot.o Ornivo ek muslino, ek dentelo, muntita an la aperturo di kamizo, sub la fauco, e qua su extensas sur la pektoro. – AFGR

jac.ar {ntr} Esar kushinta, sterninta, pozita. – FHI

jad.o Lapido tre harda, bele olivea, sorto di silikato di alumino e kalko. – AFGHI

jaguar.o (*zool.*) Amerika-tigro, la maxim granda ek la felini pos la tigro e la leono, di qua la pilaro esas falva kun veinizuri ek nevusi nigra. (L. *felix onca*). – AFGHIR

jak.o Viro-vesto qua decensas kelke adsub la genuo, quan olim weris la rurani, la plebeyi. – AFGHIR

jakarand.o Genero de planti tropikala de la familio L. *Bignoniaceae*, de qui uli furnisas la ligno palisandra (L. *Iacaranda*). – AFGHIR

jakobin.o Partisano di la doktrino qua agnoskas ke la plebeyo esas irgo-povanta, irgo-darfanta. – AFGHIR

jakonet.o Speco di mulino mi-diafana, de qua onu facas robi, kolumi, muliero-kofii. – AFGHIR

jalap.o (*bot.*) Konvolvulo di qua la radiko esas purgiva. (L. *convonvulus jalapa*). – AFGHI

jaluz.a Di qua la amoro esas desquieta pro suspektemeso, desfidemeso. – AFI

janichar.o Elito-soldato ek la infantrio Turka, ek la guardo di la sultano. – AFGHIR

jansenism.o (*religio Kristana*) Doktrino da Jansenius, ecese severa, kondamnita da la Roma-eklezio pro imputar tro multe a Graco, tro poke ad arbitrio, e qua duktas a la predestineso absoluta. – AFGHIR

januar.o La monato unesma di la yaro (segun la maniero moderna). – AFGHIR

jar.o Granda vazo de terakotajo, kun du ansi, en qua onu konservas aquo, oleo. – AFHI

jardinier.o **1.** Orno-moblo qua suportas kesto provizita ye flori. **2.** Disho ek diversa sorti di legumi. – AFGHI

jargon.ar {tr} **1.** Dicar ulo ye maniero nekomprenebla pro nekorekteso vortala, gramatikala, pronuncala, e c. **2.** Parolar idiomo stranjera koram ulu qua judikas olu kom barbara pro ne komprenar olu. – AFGHIR

jasmin.o (*bot.*) Arbusto sarmentoza, genera tipo di la familio "jasminei", di qua la flori esas odoroza. (L. *jasminus*). – AFGHIR

jasp.o Lapido harda ed opaka, sama-natura kam agato, koloroza ye reda, flava o verda, uniforme, bendope o makulope. – AFGHI

javelin.o Arma dardo, longa e dina, uzita da la antiqui, qui lansis olu manue. – AFHI

jaz.o Genero muzikala kun origino nigro-Amerikana, karakterizata dal uzo konstanta di la tempo binara, di la multaritmeso e di la libera kontrapunto, e dal partikulara expresomaniero melodiala. – AFGHIR

je.o (*zool.*) Ucelo, genero "paseri konobeka", vicina ye la korvi. (L. *carrulus glandarius*). – AF

jele.o (*koquarto*) **1.** Suko de substanco animalala, qua solideskis per koldesko. **2.** Suko konjelita de frukti. – AFGHI

jelozi.o Shutro, ma ek planketi paralela, horizontala, qui povas rotacar cirkum sua axo longesala, quan onu muntas avan fenestro, quan onu povas levar o deslevar per kordo o kordono; kande olu esas tote levita, la lati esas aplikita ici sur iti; e dop qua onu povas vidar sen videsar. – AFGHI

jem.ar {ntr} Agar lamento ne-artikulita. – FHI

jemel.o **1.** Qua naskis sama-parture kam altra filio (o yuno). **2.** (plurale) Kastor e Polux, un ek la 12 signi di zodiako. – AFHI

jen.ar {tr} Igar nekomfortoza, nekomoda, per presar, klemar, opresar. – FG

jendarm.o Soldato qua apartenas a korpo di qua la tasko konsistas ye sekurigar la vivo di la civitani. – AFGHI

jeneroz.a Donacema, disponebla, altruista. –

AFGHI

jeni.o (*armeo*) La korpo ek la oficiri e soldati qui aplikas la cienci a la fortifiko di la fortresi, a la konstrukto di navi, di ponti, e c. – FGI

jenjiv.o Tisuo karna qua garnisas la arkadi dentala e la perimetro di la denti per adherar a lia kolo. – FI

jenjivit.o (*patol.*) Inflameso di la jenjivi. – AFI

jenr.o (*arto*) Kategorio di artala verki, qua esas definita da ensemblo determinita de karakteri. – AFGHIR – **jenr.o-pikt-art.o** (*arto*) Piktarto qua traktas fantazio-temi (opoze a la pikto di temi historiala, peizajala). – AFG

jentil.a Qua plezas delikate. – AFHI

jer.ar {tr} Administrar kom reprezentero di la proprietero (domeno, industrio-firmo, entraprezajo, e c.). – FHI

jerm.o **1.** Rudimento di la embriono, destinita a riproduktor la planto, la animalo. **2.** (metaf.) Principo, elemento di la kresko di ulo. – AFHIR

jerze.o Muliero-korsajo ek texajo elastika, qua tre strete fitas la busto. – AF

jet.ar {tr} Sendar aden spaco per impulso rapida. – FI

jezuit.o **1.** Nomo di la membri di la Iesu-ordeno quan fondis Ignatius de Loyola. **2.** Hipokrito, quan oportas desfidar. – AFGHIR

jibet.o Asembluro ek fosto vertikala, e trabo horizontala sur la libera extremajo di qua glitas la kordo a qua onu suspendos la persono pendeso-kondamnita. – AF

jig.o Ario dansala, rapida-ritma. – AFGHIR

jilet.o Parto di la viro-vesto, qua kovras la torso, sen maniki, qua weresas sub la paltoto o la redingoto. – F

jilflor.o (*bot.*) Planto, genero ek la familio "kruciferi", di qua la flori esas blanka, flava o redatra, e di qua la odoro memorigas olta di la kariofilo. (L. *cheiranthus cheiri*). – A

jin.o Brandio distilita sur junipero-beri. – AFGHIR

jinet.o **1.** (*zool.*) Mikra mamifero di la genero "karnivori digitigrada", di qua la felo uzesas kom furo. (L. *viverra genetis*). **2.** (*tekn.*) Morso di qua la kateno esas ringatra.

jinjer.o (*bot.*) Planto de India, di qua la radiko aromata uzesas kondimente. (L. *amomum zingiber*). – AFHI

jinz.o Speco di pantalono taliita kun kin poshi, di qui le posteriora sutita sur la stofo dil korpo dil pantalono. Olu havas evidenta suturi sur la bordi di la diversa parti qui kompozas la pantalono. Maxim ofte la jinzo esas fasonita ek stofo texita grosiere ed ordinare blua. – AFGHIR

jir.ar {ntr} Parkurar cirklo-kurve, o fragmenton di cirklo-kurvo. – AFI

jiraf.o (*zool.*) Mamifero di qua la kolo esas tre longa, e la pilaro makuloza. (L. *camelopardalis giraffa*). – AFGHIR

jiravolt.o Jiro e retrojiro, agita rapide. – FI

jok.ar {ntr} Agar o dicar ulo quo distraktas ridigive. – AI

joke.o Viro qua kavalkas kavalo en la kavalo-konkursi kurala, ed agas lo profesionale. – AFGHR

joli.a Qua es extere plezant, agreabla, sen atingar tamen la beleso juste nomizita. – F

jongl.ar {ntr} Lansar adciele e simultane plura buli, plura objekti, qui krucifas pasante de la manuo dextra a la manuo sinistra, od inverse. – AFGR

jonk.o Navo, di qua la pruo esas alta e krosatre kurvigita, uzata en Chinia e Japonia. – AFGHI

jonquil.o (*bot.*) Genero di narciso, planto kultivata en la gardeni pro la eleganteso di olua su-teno e pro la dolceso di olua odoro. (L. *narcissus jonquilla*). – AFGHIR

jorn.o Klareso quan Suno produktas sur Tero. – FI

jovdi.o La dio kinesma di la semano. – FHI

joy.ar {ntr} (de, pro, pri) Tre plezur-impresesar. – AFHI

ju.ar {tr} Havar plezuro extreme granda de la posedo di ulo. – AF

jube.o En kirko: quaza galerio inter la navo e la koreyo. – AF

jubile.ar {tr} Celebrar festo, honore di la persono qua esas en sua ofico de kinadek yari. – AFGHIR

judaism.o Religio di la Judi, specale ita posteriora a la destrukto di la templo e di la tempi nuna. – AFGHIR

judaist.o Membro di la judaismo. – AGR

judici.ar {tr} Enuncar (pri ulu od ulo) decido, kom persono di qua la ofico konsistas ye aplikar la legi punisala, civila, komercala. – AFHI

judik.ar {tr} Enuncar opiniono per qua onu aprobas o blamas; opinionar pri persono o kozo. – AFHI

judo.o (*sporto*) Japoniana lukto-sporto inter du personi. – AFGHIR

jugular.a (*anat.*) (Veini) qui apartenas a la fauco. – AFGHI

jujub.o (*bot.*) Frukto (nukleo du-celula, kontenata da envelopilo pulpa, e di qua la suko uzesas farmaciale kom pektorala) di arboro (L. *zizyphus*) ek la familio "ramnei", vicina ye la ilexo e ye la fuzeno, sinuoza-brancha, kun forta dorni, qua kreskas en la sudo-regioni di Europa. – AFR

julep.o (*farmacio*) Pociono dolcigiva, ek aquo e siropi, a qui onu adjuntas mikra dozo di opiumo, e quan onu donas drinkenda kom kalmigivo o dormigivo. – AFGHI

juli.o La monato sepesma di la yaro (segun la maniero moderna). – AFGHIR

julien.o (*koquarto*) Supo ek plura sorti di herbi e di legumi (karoti, napi, celerio, kauli, pizi, e c.) hachita tenue e koquita en buliono. – AFG

jung.ar {tr} Ligar (tir-bestii) a veturo, a plugilo; inter-ligar vagoni sur relvoyo. – L

jungl.o En India: plana lando, marshoza, kovrita ye kani e ye bushi dika e dornoza. – AFGHI

juni.o La monato sisesma di la yaro (segun la maniero moderna.). – AFGHIR

junior.a (La persono) qua naskis pos frato. – AF

juniper.o (*bot.*) Arbusto ek la familio "cipresinei", di qua la beri esas aromatoza. (L. *juniperus*). – AFI

junk.o (*bot.*) Genero tipa di la familio "junkacei", planto herbatra, rekta e flexebla, qua kreskas en la tereni humida. (L. *juncus*). – FHI

junt.ar {tr} **1.** Proximigar du kozi ye un ek olia extremaji rispektiva, por ke oli interkontaktez od intertenez. **2.** (aludante plura personi, trupi, e c.) Irar unionar (su) ad (altra personi, altra trupi). – AFHI

jup.o Parto di la muliero-vesto, qua kovras de la zono til la pedi. – FR

jur.ar {tr} Promisar, afirmar (ulo ad ulu) selektante (generale) Deo kom testo pri lo. – AFHI

juras.o (*geol.*) Tereno ye formaceso sekundara inter la strato liasa e la tereno kretatra, quan onu renkontras precipue en la Jura-monti (Francia). – AFG

juri.o (en la tribunalo kriminala) Ensemblo ek la civitani qui devas decidar ka la akuzato esas (o ne esas) kulpoza. – AFGHI

juriskonsult.o La persono qua konsilas profesione pri la yuro-problemi. – AFGHIR

jurisprudenc.o Interpretado di la legi per la verdikti da la judiciisti; o, generale, maniero aplikar la legi a la kazi partikulara. – FGHI

jurnal.o Edituro singladia o periodala, qua donas la niuzi politikala, literaturala, ciencala. – AFGHI

jus Pasis nur kelka instanti de kande… – AFGHI

just.a **1.** Qua precize fitas, su adaptas a to por quo olu destinesis. (Dicesas pri mezuro, balanco, voco, vorto, penso). **2.** Qua agas o per quo onu agas perfekte lo exekutenda. **3.** Qua judikas korekte (en la kazo konsiderata). – AFHI

justif.ar {tr} (*tipograf-arto*) Plularjigar o

plustretigar la spaci inter la vorti di texto-linei por donar ad ici la justa larjeso. – AFHI

justifik.ar {tr} **1.** Deklarar, demonstrar la inocenteso. **2.** Deklarar, montrar la legitimeso. – AFGHI

jut.o India-kanabo, qua uzesas por facar fili e texuri ordinara. – AFGHI

juvel.o Ornamento tre valoroza, ek oro, arjento, lapidi, qua uzesas por la orno di la mulieri. – AFGHIR

K

ka, **kad** Konjunciono questionala, sive por la questiono direta, sive por la nedireta, e qua sempre komencas la propoziciono. – Jap., Sanskr.

kab.o (*geogr.*) Pinto ek tero, montetatra, qua salias aden maro. – AFGHI

kabal.o Doktrino mistika, naskinta de la tradicionaji Biblala, qui modifikesis da la idei orientala. – AFGHIR

kaban.o Mikra habiteyo ek tero, ligno, e c. – AF

kabaret.o Genero de spektaklo kompozata da kansoni, dialogi, dansi ed atraktivaji. – AFGHIR

kabin.o **1.** (*navig.*) Chambreto en navo. **2.** Chambreto en qua onu su desvestizas jus ante balnar en maro od en rivero. – AFGHIR

kabl.o **1.** Tre grosa kordego de kanabo (uzata en la navi). **2.** Tre grosa kordego ek elektro-filo. – AFGIR

kabr.ar {ntr} (aludante kavalo qua pavoras e su defensas) Elevar sua gambi avana, per erektar su sur sua gambi dopa. – FH

kabriolet.o Veturo lejera, un-kavala, kun aperturo avana e kun mi-tendo ledra, faldebla abanike. – AFGHI

kachu.o Substanco odoroza quan, en India, onu extraktas de la ligno, de la folii, de la sheli fresha di la akacio *katechu*, e quan onu uzas en la tint-industrio, kom kolorizivo; en medicino, kom astriktivo e tonizivo. – AFGIR

kad Videz **ka**, **kad**.

kadastr.o Registro publika, qua kontenas la relevo generala, la mezuro-rezultajo e la valuo pekuniala di la domeni, ter-havaji, uzota kom fundamento por kalkular la ter-imposto. – AFGHIR

kadavr.o Korpo mortinta, homala o bestiala. – AFGHI

kadenc.ar {tr} **1.** Finar frazo, verso, hemistiko tale, ke la voco acentizas ta finalo per plufortigar olua pronunceso. **2.** Produktar ritmo per acentizar simetrala ta finali, en muziko od en poezio. **3.** Produktar movo ye intervali inter-egala ed uniforma, qua imitas la ritmo muzikala. – AFGHIR

kadet.o (*armeo*) Singla ek la membri di ta kompanii qui konsistis ye la familio-juniori volontaria. – AFGHIR

kadmi.o (*kem.*) Korpo simpla, forjebla, duktila, di qua la rupto produktas fibri, di qua la koloro e la brilo esas olti di stano. Simbolo kemiala: Cd. – AFGHIR

kadr.o **1.** Bordumo irga-forma qua cirkondas pikturo, graburo, spegulo. **2.** Bordumo menuzura. **3.** **(a)** To quo limitizas ceno, temo; **(b)** (*armeo*) La korpo ek la oficiri generala, oficiri, sub-oficiri, di la divisioni, secioni, e c., imperote da qui la soldati su asemblas. – AFH

kaduce.o Emblemo di Merkurio, vergeto kronizita ye du mikra ali, cirkum qua esas du serpenti plektita - simbolo di komerco, eloquenteso, paco. – AFGHIR

kaduk.a **1.** Vicina ye sua krulo, dekado. **2.** Quan ula defekto formala igas nihiligota tre balde. – AFHI

kafe.o (*bot.*) **1.** Grano ek arboreto (L. *coffeo arabica)*, sempre verda, ek Arabia, di qua la frukto esas grosa quale cerizo e konsistas ye shelo qua envelopas pulpo mucilajatra qua ipsa cirkondas du alveoli un-grana; ta grano, torefaktita, muelita ed infuzita, donas drinkajo agreabla, acitiva e toniziva. **2.** Infuzuro ek kafeo-grani torefaktita e muelita. – AFGHIR

kafein.o Alkaloido naturala, kristaligebla, quan onu extraktas de kafeo, teo, kakao. – AFGHI

kaftan.o Honor-peliso quan la sultani ofris a la oficiri precipua, a la ambasadisti stranjera, a personegi tre eminenta, e c. kom donaco. – AFGHIR

kagul.o Quaza froko sen-manika, qua kovris la kapo e la parti cetera di la korpo, e qua provizesis ye aperturi qui korespondis a la okuli ed a la boko. – FH

kaiman.o (*zool.*) Genero de repteri de la

familio L. *Alligatoridae* (L. *Caiman*). – AFGHIR

kait.o Puero-ludilo, ek framo lejera qua esas kovrita ye papero tensita, quan onu igas acensar aden atmosfero per kurar kontre-vente e tenante olu per kordeto. – G

kaj.o **1.** Quaza chambro, garnisita ye stangi ek ligno, ek fero, en qua onu enklozas animali ne-amansita por gardar li en menajerio o por transportar li. **2.** Quaza chambreto portebla, garnisita ye latun-fili, en qua onu retenas enklozite uceli. – AFI

kak.ar {ntr} Vakuigar sua ventro de la grosa exkrementi. – AFGHI

kaka.o (*bot.*) Grano kontenata da la frukto di arbusto ek la familio "malvacei" (L. *theobroma cacao*) e qua, grilite e triturite kun sukro, donas chokolado. – AFGHIR

kakatu.o (*zool.*) Speco di papagayo penachoza, ucelo klimera, di qua la plumaro esas bele blanka. (L. *piictolophus*). – AFGHIR

kakexi.o (*patol.*) Stando maladatra, quan karakterizas deperiso generala. – AFGHI

kaki.a Qua havas koloro di sablo. – AFGHIR

kakofoni.o **1.** Konsonanto qua lezas la oreli. **2.** (*muziko*) Asemblajo ek son-uni ne-akordanta. – AFGHI

kaktus.o (*bot.*) Planto di la familio "kaktei", qua donas frukto laxigiva, figatra. (L. *cactus*). – AFGHIR

kal.o (*patol.*) Dikesko od hardesko di la pelo, produktita da fricionado, ye la palmo, ye la plando, sur la pedo-fingri. – AFHI

kalam.o Fragmento de kano, quan la antiqui uzis por skribar. – FGHI

kalamin.o (*kem.*) Nomo vulgara di la hidro-silikato di zinko. Simbolo kemiala: $SiO_4Z_2H_2$. – AFGHI

kalamit.o Rezino qualeso-inferiora, quan onu rekoltas de la kanostipi. (L. *styrax calamita*). – AFGHI

kalamitat.o Granda desfortuno qua unafoye frapas tre multa personi e mem populo. – AFGHI

kalandr.ar {tr} Pasigar sub cilindro glata la stofi, drapi, teli, e c. quin onu volas briligar, muarizar, e c. – AFGH

kalcedon.o (*mineral.*) Varietato di agato, di qua la diafaneso esas laktatra. – AFGHIR

kalci.o (*kem.*) Korpo simpla, metala, flave blanka. Simbolo kemiala: Ca. – AFGHI

kalcin.ar {tr} Transformar metal aden oxido, per submisar olu a la efiko da fairo intensa, en aero libera. – AFGHI

kaldier.o Vazo klozita (apartenanta, generale, a vapormashino) en qua onu boliigas aquo por obtenar vaporo. – AFHI

kaldron.o Mikra recipiento, ordinare de kupro, en qua onu koquas la nutrivi o boliigas aquo. – AFHI

kalefakt.ar {ntr} (*fiziko*) Aquo-guteti, disjetita sur metala plako kelke varmigita; vaporeskas tre rapide; ma se la surfaco esas tre varma, nula ebulio eventas, e la guteti "kalefaktas", t.e. li inter-asemblas e formacas globeto sfera. – AFGHI

kalembur.o Vorto-ludo fondata sur la senco-difero inter vorti qui audale aspektas inter-sama. – FGR

kalend.o Nomo donita da la Romani antiqua a la dio unesma di singla monato. – AFGHIR

kalendari.o **1.** Sistemo di divido di tempo, per yari, monati, e dii. **2.** Tabelo ek la dii, monati, sezoni, pri singla yaro, qua generale indikas, pri singla dio, la nomo di santo. – AFGHIR

kalendul.o (*bot.*) Planto ek la familio "kompozaji", di qua la kapituli esas flava e radio-dispozita. (L. *calendula*)

kalentur.o (*patol.*) Kazo di febro ardorigiva, kun deliro, qua eventas ulafoye che la navani kande la navo trairas la zono torida. – AFGHI

kalesh.o Veturo eleganta, quar-rota, maxim-multa-kaze apertita avane, e provizita (dope) ye tendo ek ledro qua esas desfaldebla e retrofaldebla segun-vole. – AFGIR

kalfat.ar {tr} Igar aquo-nepermeebla (barko,

ramo-batelo), per stopar la junturi, la fenduri, la trui, per stupo gudro-impregnita. – FGHI

kali.o (*kem.*) Korpo simpla, metala, volatila, qua oxideskas per kontraktar kun aero humida. Simbolo kemiala: K. – G

kalibr.o Modelo sur qua esas trasita la konturi, la dimensioni, di la objekti fabrikenda. – AFGHIR

kalic.o **1.** Vazo sakra en qua la sacerdoto sakrigas la vino di la eukaristio. **2.** Envelopilo qua kovras la infra parto di la flor-korolo. – AFHI

kalidoskop.o Aparato qua kontenas mikra objekti multa-kolora qui su situas diverse ed intersimetrie kande onu agitas la instrumento. – AFGHIR

kalif.o Suvereno Mohamedista, qua unionas en su la povo politikala e la povo religiala. – AFGHIR

kaligraf.ar {tr} Skribar (ulo) per literi eleganta, ornita. – AFGH

kalik.o Telo de kotono, min delikata kam perkalo. – AFGHIR

kalk.o (*kem.*) Kali-oxido, alkalio minerala. – AFGHIR

kalkane.o (*anat.*) Osto di la tarso, qua formacas la talono. – AF

kalkol.o (*patol.*) Konkreciono stonatra qua naskas acidente en ula organi (hepato, veziko, e c.) – AFHI

kalkul.ar {tr} **1.** Determinar, per operaci matematikala, ye nombri donita, nombron quan onu serchas. **2.** (metaf.) Agar sua aranji, kombinar la kozi, egarde di la skopo atingenda. – AFGHIR

kalm.a Qua indijas agiteso. – AFHI

kalmar.o (*zool.*) Molusko ek la genero "sepii", qua sekrecas liquido nigra quan lu disjetas cirkum su kande onu atakas lu. (L. *loligo*). – AFGHIR

kalomel.o (*farmacio*) Sub-kloruro di merkurio, korpo blanka, ne-dissolvebla en aquo, uzata medicine kom purgivo, e kom kontre-vermo. – AFGHIR

kalor.o Kauzo fizikala di ula modifiki molekulala di la korpo, vario da volumino - dilateso; vario di stando - liquidesko, vaporesko. – AFHI

kalori.o (*fiziko*) Mezur-unajo pri kaloro; la quanto de kaloro qua esas necesa por plualtigar ye un grado centigrada la temperaturo di un kilogramo de aquo. – AFGHIR

kalorik.o Kaloro-principo quan kontenas la korpi. – AFHI

kalorimetr.o Fizik-instrumento, uzata por determinar la kaloro specifika di la korpi. – AFGHI

kalorimetri.o La cienco qua traktas la mezuro di la kalorii. – AFGHI

kalot.o **1.** Mikra boneto ek drapo, veluro, e c., ronda, qua kovras la suprajo di la kapo. **2.** (*geom.*) En sfero quan sekas plano; la surfaco di un ek la du parti, precipue di la plu mikra. **3.** Quaza kapuco ek stano, ye qua onu envelopas la stopilo e la kolo di la flakoni, di la liquor-boteli. e c. – AFGI

kalqu.ar {tr} Kopiar desegnuro tra papero-folio diafana, per streki kontinua. – FGHI

kalson.o Suba vesto, quaza bracho, ek telo, flanelo, e c. – FHR

kalumni.ar {tr} Dicar ne-exaktaji mala pri (ulu). – AFHI

kalv.a Qua havas nur tre poka hari. – AFGHI

kalvari.o (*Kristanismo*) **1.** Kolino quan acensis Iesu Kristo, kande lu portis la kruco, e sur la somito di qua lu krucagesis. **2.** Kolino, sur la suprajo di qua esas kruco, adube onu iras pilgrime, haltante e pregante ye la loki di la voyo, qui memorigas la cirkonstanci precipua di la morto di Iesu Kristo. (anke metaf.). – AFGHI

kalz.o Texuro ek lano, kotono, silko, nilono, fitigita a la pedo ed a la gambo por kovrar olu. – FHI

kam Partikulo uzata kom termino duesma en la gradi komparala: tam… kam; sama… kam; tale… kam; preferar… kam, e c.

kam.o (*tekn.*) Saliajo kurvo-linea, muntita sur la perimetro di rotaco-axo, qua,

renkontrante stango fixigita an la pistono-stango di pistilo, od an la extremajo di pisto-martelago, sublevas la pistolo, la martelego, e lasas lu retrofalar, tale transformante la movo cirklatra kontinua di la transmis-arboro aden movo intermitoza, cirklatra o rekta-linea. – AFGHI

kamali.o **1.** En la Mezepoko, protektilo, konsistanta ye fera kaloto en qua esas muntita texuro ek mashi qua protektis la kolo e la shultri. **2.** (religio katol.) Quaza kapuco pelerina, quan la sacerdoti, la kantori metas sur la rocheto; mikra mantelo quan metas sur la rocheto la kardinali, la episkopi, la prelati, e c. **3.** Mikra mantelo mulierala, sen maniki, kun o sen kapuco, diversa-forma (segun la modo). – AFG

kamarad.o La persono qua habitas normale en la sama loko kam ulu, e tale divenas, ad ica, kelke familiara. – AFGHIR

kamarili.o Ensemblo ek la personi qui vivas intime kun princo, e probas influar lu politikale. (Vorto desprizala). – AFGHI

kambi.ar {tr} (po) Donar ad ulu (ulo) e recevar de lu (altra kozo kom equivaloza). – HI

kambr.ar {tr} Kurvigar arkatre. – AF

kame.o Lapido (onixo, sardonizo, e c.) skultita ad-reliefe, ube onu uzas la kolori diversa di la strati por nuancizar la parti diversa di la laboruro. – AFGHIR

kamel.o (*zool.*) Quadripedo ruminera, longa-gamba, kun un o plura gibi sur la dorso, quan la Arabi, la Orientani, uzas kom charjo-bestio. (L. *camelus bactrianus*). – AFGHI

kameleon.o **1.** (*zool.*) Reptero sauria, quaza lacerto kun grosa kapo, pelo shagrinatra, qua divenas diversa-kolora - ne (quankam onu kredis lo) pro reflektar la objekti vicina, ma segun ke la korpo esas plu o min plena ye aero. (L. *chameleo vulgaris*). **2.** (metaf.) Persono qua modifikas sua opiniono, sua konduto, segun la okazioni, segun la cirkonstanci. – AFGHIR

kameli.o (*bot.*) Orno-planto, arbusto ek la familio "teacei". (L. *camellia*). – AFGHIR

kamen.o Konstrukturo masonura, aptigita por la kombusto, e qua konsistas esencale ye herdo qua komunikas kun la dom-exterajo per tubo, olqua produktas la aero-tiro ed esas la paseyo di la fumuri; la parto dom-extera di kameno-tubo o kameno-korpo. – FGHIR

kamer.o **1.** Chambro sen-fenestra. **2.** (*fotogr.*) Buxo kun aperturo truo-forma en qua esas inkastrita lenso qua igas la lumo-radii konvergar, quan la lumo-radii emaninta de la objekti extera trairas tale ke li formacas, sur la parieto funda, imajon reduktita de ta objekti. – AFGR

kamerling.o (*religio katol.*) Kardinalo di qua la ofico konsistas, en la stati pontifikala, ye administrar la judicio-fako en la trezoro-fako, qua prezidas la chambro apostolala, e guvernas dum la vaki da la Santa Sideyo. – AFGHIR

kamfor.o Substanco konkreta, blanka, diafana, qua saporas bitre e korodive, odoras penetrive, tre volatila, uzata kom kontre-spasmo ed antisepsivo, quan onu extraktas ek la Chinia-lauro. – AFGHIR

kamil.o Quaza bi-brankardo, sur qua onu transportas brakie kargaji. – H

kamion.o Veturo basa por la transporto di vari, di paki. – FHI

kamiz.o Sub-vesto ek telo, kaliko, lano, silko, nilono, quan onu weras nemediate sur la pelo. – FHIR

kamizol.o Vesto kun maniki, ek telo, lano, e c., qua weresas maxim-multa-kaze sur la kamizo. – AFGHIR

kamlot.o Stofo grosiera quan onu fabrikis en la Oriento-landi, ek pili de kameli o de kapri. – AFGHIR

kamomil.o (*bot.*) Planto ek la familio "kompozaji", di qua la flori, - uzata infuze - esas stomako-kuraciva e kontre-febra. (L. *matricaria chamomilla*). – AFGHI

kamp.ar {ntr} **1.** (*armeo*) Establisar su, esar establisita plu o min duronte, sur tereno determinita. **2.** Instalar su, esar instalita provizore. – AFGHIR

kampani.ar {ntr} **1.** (en la senco militala) Movar, agar lo necesa, por sucesigar expediciono. **2.** (anke metaf.) Kampanio (tote pacoza) di navigado, di maristo o di navo; kampanii di explorado, di peskado, di laborado, di propago, di reklamo; kampanii "elektala" (politiko); kampanii di jurnali por o kontre ulu od ulo. – AFGHI

kampanul.o (*bot.*) Planto di qua la flori, blua, violea, pendas quale klosheti. (L. *campanula*). – AFGHI

kampesh.o (*bot.*) Arboro dornoza ek Mexikia, Antili, qua donas tintivo reda. (L. *haematoxylon campechianum*). – AFGHIR

kampus.o Tereno di universitato, inkluzanta la domi. – AFGIR

kamufl.ar {tr} Vestizar od aranjar ulu od ulo en maniero tala ke lu havas aspekto diferanta. – AFHIR

kan.o (*bot.*) **1.** Planto di qua la stipo, rekta, havas tuberi de qui spricas folii qui formacas gaino ye sua bazo. **2.** Planto di qua la stipo esas glata, interne kava e plena ye medulo, genero ek la familio "graminei". (L. *arundo phragmites*). – AFHI

kanab.o (*bot.*) Plano herbatra, di qua la stipo donas filamenti ek qui onu facas filo, telo, e c. (L. *canabia sativa*). – FHI

kanabin.o (*zool.*) Speco di mikra pasero griza, amansebla, e quan onu povas dresar por ke lu siflez arii. (L. *fringilla cannabina*). – L

kanal.o **1.** Quaza rivero artificala, destinita ad igar inter-komunikar du baseni, du riveri o rivereti, o du parti ek un rivero o rivereto. **2.** Aquo-voyo naturala od artificala en la enireyo di portuo, o paseyo navigebla qua duktas a ta enireyo. – FGHIR

kanali.o Persono nehonesta, desestimenda. – AFGHIR

kanape.o Sidilo di qua la dors-apogilo esas tale granda ke, sur lu, plura personi povas sidar ensemble, od un persono sternar su. – FGHIR

kanari.o (*zool.*) Serino de Kanarii. – AFGHIR

kanceler.o Gardero di la stato-siglili. – AFGHIR

kancer.o (*patol.*) Nomo vulgara di la tumori qui rodas la tisui di ula parti di la korpo, di la organi. – AFHI

kande, **kand** **1.** {adv. questionala} En qua tempo[?]. **2.** {konj.} En la epoko dum qua; en la instanto dum qua… – FHI

kandel.o Mecho ek kotono, cirkondita da sebo, da vaxo o da irgaltra materio grasa e kombustebla, qua kande olu esas acendita, konsumesas lente, e donas flamo lumiziva. – AFHIR

kandelabr.o **1.** Kandeliero kun plura branchi por la bujii. **2.** Granda suportilo qua portas un o plura lanterni gasala od elektrala por lumizar la voyi publika, la peristili, salono, e c. – AFGHIR

kandi.o Sukro, kristaligita a peci. – AFGHI

kandid.a Qua esas sincera, pro ke lua pura anmo, psiko, koncienco havas nulo celenda. – AFHI

kandidat.o La persono qua su propozas pri ofico o plaso qui vakas. – AFGHIR

kanel.o Quaza sulko longesala, mi-cilindra, qua alternas kun mikra muluro ronda, o kun aristo paralela. – AFGI

kanetili.o **1.** Filo ek oro od arjento, spulita sur longa anulo de fero, ed uzata por la fabriko di la texuri brodita ye oro od arjento. **2.** Filo ek latuno arjentizita, qua, spiral-spulite, cirkum kordo ek tripo o cirkum metala kordo, donas la kordi maxim basa-sona di la violino o di la violoncelo. **3.** Bendo streta ek kotonajo, di qua la bordi esas garnisita ye latuna fili, uzata da la chapelifisti mulierala por muntar la formo di la ornivi chapelala. – FGHIR

kanguru.o (*zool.*) Quadripedo ek Australia, ek la klaso "marsupiali", remarkinda pro la volumino di lua kaudo sur qua lu su apogas por saltar, e pro la tre granda longeso di lua membri dopa. (L. *halmaturus*). – AFGR

kanibal.o **1.** La homo qua su nutras per karno homala. **2.** (metaf.) Persono feroca quale homo qua su nutras per karno

homo-parta. – AFGHIR

kanikul.o **1.** La stelo di Sirius o di la Hundo, qua su levas e su kushas sama-kloke kam Suno, de la 24esma di julio til la 24esma di agosto. **2.** Periodo dum qua la vetero esas tre varma, e quan produktas ta serio de dii. – AFHI

kanin.a (*anat.*) (Dento) qua, che la homo, esas situita inter la incizivi e la molari. – AFHI

kankr.o (*zool.*) Krustaceo kun kin pari de gambi, di qua la gambi avana finas ye pinci, e qua marchas (egale-bone) avance o des-avance. (L. *astacus*). **2.** (*astron.*) Stelaro, reprezentata da kankro, qua okupas la parto di zodiako, quan eniras Suno ye la solstico somerala. – AF

kankroid.o (*patol.*) Kancero di la pelo e di la mukosi.

kano.o Kanoto pirogatra, kun extremaji pintatra, facita ek ligno dina, qua movesas ordinare per pagayi. – AFGHI

kanon.o **1.** (*teol. katol.*) **(a)** Eklezio-lego; decido, da la koncilo, pri la fido e pri la diciplino. **(b)** (Meso)-kanono: parto di la mes-oficio, vorti, pregi sakramentala, quan la sacerdoto dicas nelaute, de la prefaco til la "Pater". **2.** (*armeo*) Cilindro ek bronzo, giso-fero, stalo, borita ad-tubatre por kontenar la projektili (kuglegi, obusi, mitralio) quin lansas la explozo da kargajo ek pulvero quan onu acendas, muntita sur afusto. – AFGHIR

kanonik.o (*eklezio katol.*) **1.** (olim) Kleriko reguliera o sekulara, ek ordeno religiala od ek kirko katedrala o kolegialal. **2.** (nun) Kleriko sekulara qua, kun sua egali, deliberas pri la aferi di la kongregaciono. **3.** Kleriko sekulara qua recevis de episkopo sua titulo honorizanta. – AFGHIR

kanoniz.ar {tr} (*religio katol.*) **1.** Enskribar la nomo en la katalogo de la santi; plasizar inter la santi. **2.** Deklarar konforma ye la kanoni ekleziala. – AFGHI

kanot.o Mikra batelo, sen-ferdeka, movata per segli, remili, motoro, ed ordinare uzata sur la mar-aquo. – FHI

kanson.o Ensemblo ek mikra versi, maxim-multa-kaze dividita ad kupleti kun refreno, kantata per ario popularo. – FHI

kant.ar {tr} **1.** Produktar per la voco muzik-ario. **2.** Celebrar per liriko-versi poeziala. – AFGHI

kantabil.o (*muziko*) Kantajo ye movimento moderata. – AFGI

kantarel.o (*bot.*) Speco di boleto, fungo manjebla. (L. *cantharellus cibarius*). – AFGHL

kantarid.o (*zool.*) Insekto koleoptera, quan onu sekigas e reduktas a pulvero, uzata farmaciale en la preparaji vezikigiva. (L. *cantharis vesicatoria*). – AFGHIR

kantat.o Ensemblo ek versi, qua konsistas (generale) ye recitativo e ye strofi, a qua onu povas adjuntar muzik-ario. – AFGHIR

kantik.o (*Kristanismo*) **1.** Kantajo religiala ek la santa skriburi, por laudar, por dankar, deo. **2.** Kantajo liturgiala. **3.** Kantiko spiritala; kantajo religiala, en linguo vulgara, a qua onu adaptas arii, e quan kantas la pueri katekizata, la adolecantini di la kunfratari. – AFGHI

kantilen.o Speco di kansono, anciena e lamentala. – AFGHIR

kantin.o Taverno di regimento, di kazerno; taverno di fabrikeyo, di karcero, e c. – AFGHI

kanton.o **1.** (en Francia) Dividuro teritoriala di distrikto. **2.** (en Suisia) Singla ek la 22 mikra stati, ye qui konsistas la federitaro (o: federuro) Suisa. – AFGHIR

kantor.o (*Kristanismo*) La persono qua kantas lor la oficio en kirko, en templo. – AFGHIR

kanul.o Tubo, plu o min longa, rigida o flexebla, quan onu uzas en ula operaci kirurgiala, o por enduktar (aden la intestini o la vagino) ula liquidi. – AFGHI

kanvas.o **1.** Dika telo kruda, de qua onu facas la segli, la visho-tuki koqueyala. **2.** Reto ek kotono-fili duopla, qui interkrucumas ajure, formacante quadrati, ye qua konsistas la fundo sur qua onu facas la agulo-tapeto. – AFGHIR

kaolin.o Arjilo blanka, tre pura, quan onu renkontras precipue en Chinia, ed ek qua onu facas la porcelano. – AFGHIR

kaos.o **1.** Konfuzeso di la univers-elementi qui, segun ula teogonii, existis ante la organizeso di mondo. **2.** (metaf.) Konfuzeso e desordineso absoluta. – AFGHIR

kap.o (*anat.*) **1.** Parto supra di la homo-korpo - parto avana di la animalo-korpo - qua kontenas la cerebro e la organi precipua di la sensi. **2.** (metaf.) Parto supra: **(a)** to quo direktas; **(b)** somito e (precipue) somito kalotatra; **(c)** (metaf.) parto avana: to quo esas situita an-avan la objekto; **(d)** to quo komencas ulo (kom ex.: la kapo di relvoyo-lineo). – HIL

kapabl.a (La persono) qua povas (mentale o korpale) exekutar bone to quon onu konfidas a lu kom agenda o facenda. – AFGHI

kapac.a (extense di) Tale granda ke lu povas kontenar (ta o ca quanto de ulo). – AFGHI

kape.ar {ntr} Navigar (dum vento forta) transverse en vento, sub seglaro mikra, la segli bursatrigite. – FHI

kapel.o (*Kristanismo*) Loko sakrigita, ube onu konservas la mantelo, la restaji de santo. **2.** **(a)** Loko konsakrita a la kulto, en kastelo, kongregaciono, hospico, kolegio, e c.; la personi qui oficias en ta loko. **(b)** Parto di kirko qua kontenas altaro partikulara exter la koreyo. **(c)** Kirko qua ne havas ankore la titulo "parokiala". – AFGHI

kapelin.o Kofio por muliero, qua decensas til an-sur elua shultri. – FHIR

kaper.o (*bot.*) Yuna burjoneto de arboreto (L. *capparia spinosa*) kultivata sude di Europa, qua, konfitite en vinagro, uzesas kom kondimento. – AFGHIR

kapilar.a Di qua la diametro esas haro-diametra. – AFGHIR

kapilari.o (*bot.*) Filiko di qua la stipito e la foliaro esas tenua; e di qua la folii uzesas sive infuze, sive sirope. (L. *adiantus capillus veneris*).

kapistr.o (*kirurg.*) Bandajo per qua on reduktas la rupturi e la luxacuri che la osti di la mandibulo. – FGHI

kapital.o (*financo*) La pekunio quan ulu posedas (kontraste kun la revenuo, qua esas acesora). La pekunio, egardata kom produkto-moyeno. – AFGHIR

kapitan.o **1.** La persono qua komandas en regimento-kompanio. **2.** La persono qua komandas sur milito-navo, kom chefo, oficiro, suprega. – AFGHIR

kapitel.o (*arkitekt.*) Parto supra di kolono, di pilastro, qua esas quaze la krono di la fusto. – AFGHIR

kapitul.o **1.** (*bot.*) Infloresenco sama-forma kam kapo, spiko. **2.** (*liturgio katol.*) Kurta fragmento di la santa skriburi, qua relatas la oficio di la dio, quan onu recitas pos la psalmi, la precipua kloki di la breviario. – AFG

kapitulac.ar {ntr} Kontratar kun la enemiko, pro la kondicioni di la livro (forme di rezisto-ceso) di fortifikajo, fortreso, armeo. – AFGHIR

kapon.o Hanulo yuna qua onu kastris por igar lu divenar plu grasoza. – AFGHIR

kaponier.o (*milit-arto*) Galerio konstruktita en sika fosato di fortreso, infre di la pafo-lineo, por komunikar de ta a ca fortifikajo, e por impedar la transiro di la fosato. – AFGHIR

kaporal.o Armeano di qua la grado esas la minim alta. – AFGIR

kapot.o **1.** Longa redingoto por la viri, e precipue por la soldati. **2.** **(a)** Sur la komerco-navo: bloko qua shirmas la enireyo di la pupo-eskalero; **(b)** Sur la automobili, kovrilo metala qua shirmas la motoro. – AFGHIR

kapr.o (*zool.*) Mamifero, speco ek la familio "rumineri", kun korni kava e vivaca, mentono kun barbo, e di qua la maskulo odoras multe e desagreable. (L. *capra* (*hircus*)). – FHI

kapreol.o (*zool.*) Speco di cervo, ma plu mikra, di qua la korni esas kurta, cilindra, ed havas nur un brancho. (L. *cervus capreolus*). – IL

kapric.o Volo subita, variema, nejustifikata, fantazia. – AFGHIR

kaprifoli.o (*bot.*) Arboreto klimera, sarmentoza, di qua la flori odoras. (L. *lonicera caprifolium*). – GIR

kaprikorn.o 1. (*zool.*) Insekto koleoptera, kun longa anteni artikoza, kurva quale korni (L. *cerembyx*). **2.** Stelaro imaginata kom kaproforma, qua okupas ta parto di zodiako quan eniras Suno lor la solstico vintrala, e quan lu semblas transirar inter la 20esma di decembro e la 20esma di januaro. – AFHI

kaprimulg.o (*zool.*) Genero di pasero kun beko fendita, e qua, flugante, havas sua beko apertita. (L. *caprimalgus eropeus*). – IL

kapriol.ar {ntr} **1.** Saltar bruske e retrosaltar, lor folo-ludeto. **2.** (aludante kavalo) Saltar e, dum esar super sulo, kikar. – AFGHIR

kapstan.o Vindilo vertikala, an-cirkum qua spulesas kablo. – AGHR

kapsul.o 1. (*artilerio*) Alveolo de kupro, qua kontenas materio detoniva, e qua uzesas por komunikar la fairo a la kargajo de pulvero di la perkut-armi. **2.** (*farmacio*) Envelopilo solvebla, sen-sapora, aden qua onu inkluzas ula medikamenti por disimular lia saporo desagreabla. – AFGHIR

kapt.ar {tr} **1.** Sucesar pri sizar ulu, ulo, qua probas eskapo. **2.** Sizar (la fluo di la liquido de fonto, por evitar la infiltri, la alteri, e c.). – AFHI

kaptac.ar {tr} Obtenar per manovri ruzoza (donaco, legaco, e c.). – FH

kapuc.o 1. Parto di mantelo, di froko, e c., forme di boneto tre ampla, qua esas charniratre adduktebla adsur la dorso. **2.** Mantelo kapucoza, quan weris la viri e la mulieri. – FGHIR

kapuchin.o (*bot.*) Planto klimera, di qua la floro esas oranjo-flava, e qua havas, ye sua extremaji suba, apendico kapuco-forma. (L. *tropaeolum maius*).

kapucin.o (*Kristanismo*) Reguliero ek un de la ordeni franciskana. – AFGHIR

kapucin.o-simi.o (*zool.*) Speco di simio dil genero sapajuo. (L. *cebus capucinus*). – AFGHIR

kar.a 1. (pri persono) Qua inspiras multa tenereso (ad ulu) (anke familiare, ma kun senco tre febligita). **2.** (pri kozo) Tre prizata pro olua charmo, pro olua importo. – FHI

karab.o (*zool.*) Insekto karn-avida, genero ek la serio "koleopteri", e di qua ula speci lansas liquido fetida. (L. *carabus*). – AFHI

karabin.o Fusilo lejera, di qua la tubo havas (ordinare) surfaco interna qua esas striizita helicatre, ed externe surfaco taliita facioze. – AFGHIR

karaf.o Vazo portebla, ordinare sen ansi, kun la ventro globoza, la kolo streta, ek kristalo od ek vitro sen-kolora, di qua la stopilo esas ek la sama materio, e qua generale destinesis a kontenor od a varsor la repast-aquo. – AFGHI

karak.o Quaza kazako apertita, quan weris olim la rurani, la soldati.

karakal.o (*zool.*) Sorto di kato sovaja. (L *lynx caracal*). – AFGHIR

karakol.ar {ntr} (aludante kavalo) **1.** Movar su turne, addextre ed adsinistre. **2.** Irar kapricoze, per salti, per saluto-flexi. – AFGHI

karakter.o 1. Traito partikulara, eso-maniero propra, qua distingas kozo de altra kozo. **2.** La eso-maniero morala, psikala, spiritala (kontraste kun: la kompreno-fakultato). – AFGHIR

karakteristik.o (*matem.*) La nombro integra di logaritmo. – AFGHI

karambol.ar {ntr} (biliardo-ludo) Agar la stroko qua konsistas ye shokar du buli per la sua. – FGHIR

karamel.o Sukro fuzita e brunigita per la efiko da fairo. – AFGHR

karasin.o (*zool.*) Fisho simila kam karpo. (L. *carassius vulgaris*).

karat.o Pondero-unajo, uzata ankore da la juvelisti, por la diamanti, la lapidi, la perli, e qua equivalas cirkume 20 centigrami. –

AFGHIR

karate.o (*sporto*) Japoniana lukto di atako e defenso per subita bati dal manui, pugni, kudi, genui e pedi. – AFGHIR

karavan.o **1.** En Avan-Azia, en Arabia, e c., trupo de komercisti, de voyajeri, de pilgrimanti, asemblita por transirar plu sekure la dezerti. **2.** (metaf.) Trupo de personi qui iras ensemble. – AFGHIR

karavanseray.o En la Oriento-landi: granda edifico en qua la voyajeri povas shirmar e su ipsa e lia charjo-bestii. – AFGHIR

karavel.o **1.** (olim) Che la Turki, grosa milito-navo. **2.** Mikra navo kun segli Latina, uzita precipue da la Portugalani. **3.** Navo uzata por peskar la haringi. – F

karb.o (*kem.*) Korpo simpla, metaloida, qua existas plura-forme: karbono, grafito, diamanto, e c. Simbolo kemiala: C. – AFGHI

karbon.o Materio nigra, en qua dominacas la korpo simpla "karbo", e quan onu extraktas (ordinare) de subsulo per minar. – AFHI

karbonar.o Membro di societo revolucionista sekreta, fondita en Italia, komence de la 19esma yarcento. – FI

karbonari.o (*zool.*) Fisho ek la genero "gado". (L. *gadus carbonarius*).

karborund.o (*kem.*) Siliko-karburo, preparita per submisar, a la kaloro de elektroforno, mixuro ek karbono e silicio: uzata por la fabriko di grindo-roti, e c.

karbunkl.o **1.** (*patol.*) Morbo qua desorganizas e nigrigas la tisui atakita. **2.** Varietato di granato reda, di qua la brilo esas tre granda. – AFGHIR

karbur.ar {ntr} (*tekn.*) Preparar la mixuro gasa, explozala quan on destinas a la alimento di la explozo-motori. – AF

karburator.o (*tekn.*) Aparato qua produktas ta mixuro ek aero e vaporo de hidrokarburo o kombusto-gaso, quan onu uzas sive por lumizo, sive por alimentar explozo-motori. – AF

karcer.o Loko ube la arestito retenesas, malgre lua volo e, tale, privacesas de lua libereso. – AFGHIR

karcinom.o (*patol.*) Un ek la formi di la morbo "kancero". – AFGHIR

kard.ar {tr} Pektar, desintrikar (precipue lano e krino) per planketo provizita ye klovi ek latuno-filo. – AFGHIR

kardamin.o (*bot.*) Planto krucifera. (L. *cardamina*). – AFGHI

kardamom.o (*bot.*) Planto di India, genero "amomo". (L. *elitteria cardamomum*). – AFGHIR

kardan.o (*tekn.*) "Artiko" di parti de mekanismi (stangi, e c.) qua posibligas movi irga-direcione. – AFGHIR

kardel.o (*zool.*) Mikra ucelo kantera, de la serio "paseri", di qua la maskulo havas kapo reda e la ali markizita flave e brune. (L. *garduelis elegana*). – FIL

kardigan.o Vesto simila a jerzeo, quan on apertas e klozas fronte per butoni o zipo. – AFHIR

kardinal.a **1.** (*matem.*) Dicesas pri la nombri qui indikas quanta unaji sama-natura kontenesas en quanto determinita, e qui uzesas por formacar la cetera termini numerala. **2.** Dicesas pri la quar horizonto-punti: nordo, sudo, esto, westo, segun qui onu determinas la situeso di loki cetera. **3.** Dicesas pri la quar vertui precipua (prudenteso, yusteso, moderemeso, e psiko-forteso). – AFGHI

kardinal.o Singla ek la sepa-dek prelati (episkopi, sacerdoti, diakoni) ye qui konsistas la Sakra Kolegio di la Eklezio katolika, qui votas en konklavo por elektar nova papo, o por elektesar, e qui havas kostumo reda. – AFGHIR

kardioid.o (*geom.*) Konkoido di la cirklo.

kardiologi.o Cienco qua studias la strukturo, la funciono, la morbi di la kordio. – AFGHIR

kardon.o (*bot.*) Planto ek la familio "kompozaji", di qua la folii e la kapituli esas dornoza. (L. *carduus*). – AFHI

kardun.o (*bot.*) Speco di artichoko, di qua onu

manjas la kosto mediana di la folii, pos blankigir olu per kovrar lu ye palio. (L. *cynara cardunculus*). – AFGHI

kare.ar {tr} Ne judikar su kom privacata de ulo, pro ke onu ne tre bezonas nek tre deziras olu. – AFL

karel.o **1.** (*ludo-karto*) Quadrato reda, uzata kom la distingivo di grupo de karti, en qua la aso reprezentesas per quadrato meze di la karto. **2.** Objekto di qua la surfaco esas quadrata o rektangula. – FL

karen.o La tota surfaco di navo, qua esas imersita. – FHI

karesm.o En la religio katolika, periodo ek 46 dii, de la cindro-merkurdio til la Pasko-sundio, dum qua la fideli devas abstinencar e fastar (ecepte dum la sundii). – FHI

karez.ar {tr} Tushar lejere per sua manuo, sua labii, por signifikar sua afeciono, tenereso, amo, amoro - ed, en ula kazi, por produktar efekti erotika. – AFHI

karg.ar {tr} Igar (ulu, ulo) subisar la pezo da objekto qua esas portenda ad altra loko, transportenda. – AFHI

kari.ar {ntr} (*patol.*) **1.** (aludante osto) Domajesar (da morbo) forme di molesko di la tisuo osta kun pusifo. **2.** (aludante la denti) Domajesar (da morbo) forme di molesko lenta e gradoza, pri emalio ed ivoro. – AFGHI

kariatid.o Statuo de muliero, drapirita, quan onu reprezentas kom stacanta, e qua subtenas entablamento, kornico, vice kolono, pilastro. – AFGHI

karibu.o (*zool.*) Rentiro di Kanada. (L. *rangifer caribus*). – AFG

karic.o (*bot.*) Planto ek la familio "ciperaci". (L. *carex*). – AFHI

karier.o Profesiono ofico-hierarkioza. – AFGHIR

karik.o Redingoto ampla, kun pelerino dispozita etajatre. – FG

karikat.ar {tr} Reprezentar persono, kozi, ma exajerante, groteske, pro igar li rido-mokinda. – AFGHI

kariocinez.o (*biol.*) Divido di la celulo, lor qua la divido di la nuklei preiras olta di la celulo-korpo.

kariofil.o (*bot.*) Burjono di la floro di arboro. (L. *carvophillus aromaticus*) di Moluko o di Antili, ek la familio "mirtacei", uzata kom spico, piklo. – I

karioliz.o (*bot.*) Dissolvo di la celulo-nukleo.

karism.o Donacajo supernatura quan persono recevas extraordinare de Deo, por avantajo di la socio. – AFGHIR

karitat.o **1.** Amo kompatoza di la kunhomi. **2.** (*Kristanismo*) Amo di la kunhomo, por deo. – AFHI

karlin.o (*bot.*) Planto di qua la radiko uzesis kom sudorifigivo. (L. *carlina*). – AFHIL

karmelit.o (*religio katol.*) Reguliero ek la ordeno "karmel" (ordeno fondita en 1451, da Jean Soreth).

karmezin.o Koloro obskure-reda briloze. – AFGHI

karmin.o Koloro bele-reda, ma min brilo-reda e plu brune-reda kam cinabrea. – AFGHIR

karn.o (*anat.*) La muskuli di la korpo di la homo o di animalo (kontraste kun la osti e la pelo). – AFGHI

karnacion.o Koloro di la parti extera di la homo-korpo. – AFGHI

karnaval.o (*religio katol.*) La lasta karno-dii di la periodo de la Reji-dio til la Cindro-merkurdio, e dum qui eventas la lasta amuzi e distrakti di ta periodo; travestii, bali de maskiti, e c. – AFGHIR

karonad.o Pafilo, ordinare ek fero, plu kurta kam kanono, qua uzesis, precipue sur la navi, e qua (quale la bombardilo) havas alveolo por la pulvero. – AFGHI

karos.o Luxo-veturo, di qua la korpo su apogas sur suspenso-risorti, tektoza, kun quar roti. – FGHI

karot.o (*bot.*) Planto ek la familio "umbeliferi", di qua la radiko (pulpoza) esas manjebla. (L. *daucus carota*) – AFGI

karotid.o (*anat.*) Singla ek la du grosa arteri

qui portas la sango a la kapo. – AFGHI

karotin.o (*kem.*) Hido-karburo, fuzebla ye 188°C., ye qua konsistas la materio flava di la karoti, e qua absorbas la oxo di aero.

karp.o 1. (*zool.*) Fisho qua vivas en la aquo sen-sala, ek la genero "ciprini" (L. *cyprinus carpio*). **2.** (*anat.*) Parto di la membro, supra od avana, inter la manuo e la avan-brakio. – AFG

karpent.ar {tr} Facar la asemblajo ek ligno-pecegi, ek trabi, qui uzesas en domo-konstrukturo por subtenar lua diversa parti. – AFHI

karpin.o (*bot.*) Granda arboro qua kreskas en la foresti, e di qua la ligno, harda, kompakta e blanka, demandesas por la facaji da la tornisti, karpentisti, veturifisti, e c. (L. *carpinus betulus*). – HIL

karpologi.o (*bot.*) Parto di botaniko, qua havas kom studiajo, la frukti.

kart.o Quadrato o rektangulo ed sorto di papero rezistiva, ma flexebla, facita ek plura papero-folii interglutinita. – AFGHIR

kartam.o (*bot.*) Planto ek la familio "kompozaji", di qua la flori esas bele safrano-reda, uzata por tintar. (L. *carthamus tinctorius*). – FHIL

kartamin.o (*kem.*) Koloro-materio di la flori, genero "kartamo". – AG

kartav.ar {ntr} Pronuncar la litero "r" per la guturo (t. e. kelkete qua la "ch" Germana, la "j" Hispana). – R

kartel.o Karto, papero-folio, sur qua onu sendis defio pri duelo. – AFGH

karter.o (*tekn.*) Envelopilo rigida qua protektas (kontre la enveno de korpi stranjera) la mashin-organi qui funcionas rapide. – FHIR

kartezian.a Qua relatas Descartes (pr. Dekart') (L. *Cartesius*) ed ilua doktrino. – AFGHI

kartilag.o (*anat.*) Tisuo animalala, flexebla, plastika, di qua la hardeso-grado fluktuas inter olta di la osti ed olta di la ligamenti. – AFHI

kartoch.o Tubo kartona, cilindra, qua kontenas la pulvero di fusilo, di pistolo. – AFGHIR

***kartofl.o** (*bot.*) Solaneo tuberoza, di qua la nura tuberkulo esas manjebla (kom legumo), riproduktebla per la plantaco di tuberkuli - prizentita en Francia da Permentier. - Nomo vulgara: *terpomi*, en Francia; *ter-ovi*, en Chinia.

kartografi.o La arto facar la mapi (geografiala, astronomiala, e c.) – AFGH

kartomanci.ar {ntr} Explorar la hazardo-kombinaji ek ludo-karti, por divinar la eventaji futura. – AFGHI

karton.o Pasto ek papero, shifoni, e c., quan onu hardigis e foliigis; od asemblajo ek folii o karti interglutinita. – AFGHIR

kartun.o Rakonto o naraco konsistanta ek serio de desegnuri, ordinare dispozita bendatre ed ofte provizita per texto (komenti, dialogi, edc) insertita en buli o buxi super, sub o en la imaji. – A

kartush.o Kadro skultita, grabita, forme di karto di qua la bordumo, la angulo, aspektas quale volvajo, destinita por recevor enskriburo, devizo, moto, la monogramo di ulu, e quan onu plasizas sur edifico, infre ed en la angulo (sinistre o dextre), di tableo, di pikturo, di graburo, di mapo. Lineo-kadro elipsoida qua, en hieroglifotexto, cirkondas la nomi di la deaji, di la reji, di la dinastii. – AFGHIR

kartuzi.o (*religio katol.*) Monakeyo di la regulieri di la ordeno di "Santa Bruno", konstruktita (sen ecepto-kazi) en loko dezerta. – AFGHI

karub.o (*bot.*) La shelo pulpa di arboro (L. *ceratonia siliqua*), verda, ek la familio "leguminosi", e di qua la ligno esas tre harda. – AFGHI

karunkl.o 1. (*anat.*) Mikra peco karna (en la organismo); apendico karna an la fronto, an la pektoro di ula uceli (dindi, kazuari, e c.) **2.** (*bot.*) Influro di la *funikulo qua kovras parto di la grano. – AFGHI

karusel.o Quaza turniro, distraktivo ek konkursi, kur-konkursi, por recevor

premie ringi fingrala, e c., agita da kavalo-kavalkanti dispozita quadrile. – AFGHI

karvi.o (*bot.*) Planto herba de la familio L. *Apiaceae* kun flori blanka o pinka e frukti aromatoza (L. *Carum carvi*). – AFHI

kas.o 1. Chambro ube eventas la inkasi e desinkasi da firmo komercala o da administrantaro. **2.** Ensemblo ek la paperi ed akti financo-valoroza, ed ek la pekunio, quin firmo od administrantaro cirkuligas. **3.** Establisuro financala qua recevas pekunio kom depozeyo, jeras lu ed esforcas augmentar lua quanto per la adjunto di revenui ek li. – AFGIR

kasac.ar {tr} (*yuro-cienco*) Nihiligar yurale verdikto, akto, proceduro. En Francia, la kasaco-korto esas la tribunalo suprega, qua (unika kom tala) darfas kasacar, nihiligar last-instance verdikto pro formo-defekto o lego-desegardo. – AFGHIR

kaset.o Mikra buxo. – AFGHIR

kashalot.o (*zool.*) Mamifero ek la familio "cetacei", qua diferas de la baleno per to ke, vice barti, lu havas denti an la mandibulo ed, an la maxilo, alveoli en qui esas la denti. (L. *physeter macrocephalus*). – AFGHIR

kashmir.o Texuro tre delikata, facita ek la lano di la mutoni ed ek la lanugo di la pektoro di la kaprini di Tibet. – AFGHIR

kasi.o (*bot.*) Shelo (di qua la pulpo nigra uzesas kom laxigivo) di la arboro L. *cassia*. – AFGHI

kasis.o (*bot.*) Arboreto, analog a la ribiero, di qua la frukti esas nigra, aromatoza e dispozita grape. (L. *ribea nigrum*). – FHI

kask.o Kapo-vesto (precipue: militistala) ek ledro, metalo, qua kovras e protektas la kapo. – AFHIR

kaskad.o Falo da mikra rivereto, de granda alteso-punto. (metaf.) Serio de agi qui eventas quaze salte. – AFGHIR

kason.o Aparato quan onu uzas por konstruktar sub la surfaco di maro, di fluvio, e c., quaza pontono quan onu povas elevar od abasar, segun la naturo di la laborendi. – AFGI

kasquet.o Kapo-vesto virala, kun viziero. – F

kasrol.o Implemento koqueyala ek metalo, vazo cilindra kun mancho e fundo plata, en qua onu koquas nutrivi diversa. – AFGHIR

kast.o En Egiptia antiqua ed en India: klaso qua esas un ek la dividuri hierarkiala di la socio. (metaf.) Socio-klaso, egardata kom havanta exkluzo-mento pri la personi di la klasi cetera. – AFGHIR

kastan.o (*bot.*) Frukto di qua la shelo, dornoza e ledratra, kontenas un o plura "mandeli" farinoza qui donas nutrivo tre forta - quan produktas granda arboro ek la familio "amentacei", qua kreskas en la regioni tepida di Europa, Azia, ed Amerika. (L. *castanea sativa*). – FGHIRL

kastanyet.o Mikra peco ek buso-ligno od ek ivoro, kavigita skaliatre, juntita per kordeto an altra peco identa kontre qua onu igas lu frapar, por indikar forte la ritmo di dans-ario o kant-ario. – AFGHI

kastel.o 1. (en la mez-epoko) Lojeyo siniorala, defensata per alta muregi, turmi, fosati, fortreso. **2.** Rezideyo di rejo, di princo. **3.** Granda distrakto-domo. – AFGHIR

kaston.o 1. Kapo di fingro-ringo, parto salianta en qua esas inkastrita lapido. **2.** Parto salianta, ek la sama metalo kam la fingro-ringo, sur qua onu grabas monogramo. **3.** Singla ek la lapidi, ek la diamanti inkastrita, ye qui konsistas koliaro. – FI

kastor.o (*zool.*) Mamifero rodera, qua habitas somere tertrui quin lu exkavas rive di la fluvii, e vintre kabanin, quin lu konstruktas litore di la fluvii o meze di aquo, e quin lu protektas per quaza digi. (L. *castor faber*). – AFHI

kastore.o (*farmacio*) Substanco sekrecata da glandi qui esas sub la kaudo di la kastoro, e quan onu uzas kom kontrespasmo.

kastr.ar {tr} Igar sexuo-impotenta, per mutilar ed atrofiar la organi genitala. – AFGHIR

kat.o (*zool.*) Animalo domestika, ek la genero "karnavidi", digitigrada, karnivora, kun unglegi retrotirebla (leono, tigro, pantero,

linco, jaguaro). (L. *felis domestica*). – AFGHI

katafalk.o Estrado dekorala, erektita meze di kirko, en qua la sarko esos enklozita dum la funero e simulita dum la oficii memorigala. – AFGHIR

katakaustik.a (*fiz. e geom.*) Kurvo qua envelopas lumo-radii reflektita da spegulo konkava - la radii venante de un lumo-punto.

kataklism.o Subverso di la surfaco di la Terglobo, per inundo, sismo (tertremo), e c. – AFGHI

katakomb.o Chambrego subsula qua uzesis kom sepulteyo, osteyo; exkavajo adube onu asemblis osti. – AFGHIR

katakrez.o Figuro retorikala, per qua la vorto qua indikas propre ta o ca objekto, uzesas por indikar altra objekto qua esas sur parto analoga ye la unesma. – AFGHI

katalaz.o (*biol.*) Fermento solvebla, deskovrita en la tabako-folii, e qua efikas reduktive.

katalepsi.o (*patol.*) Supreseso semblanta di vivo per la suspenseso di la sentiveso extera e di la moviveso volata kun rigidesko kadavrala. – AFGHIR

kataliz.ar {tr} (*kem.*) Efikigar ta korpi qui, per lia nura prezenteso (e sen esar modifikata) eventigas en altra korpi modifikesi. – AFG

katalog.o Listo, indexatra, ek la peci di kolektajo (libri, pikturi, graburi, medalii, e c.). – AFGHIR

katalp.o (*bot.*) Arboro ek la familio "bignonacei", di qua la folii esas larja ed ovala, la flori blanka e reda-puntizita, e quan onu kultivas en Europa kom plezuro-planto. (L. *catalpa*). – AFGHI

katamaran.o Speco de batelo konstitucata da du kareni paralela kunligita per ampla strukturo horizontala. – AFGHIR

kataplasm.o Topiko ek substanco moligiva, forme di pado kompakta. – AFGHIR

katapult.o (che la antiqui) Milito-mashino, en qua trabo, per efikar quale risorto, lansis projektili tre pezoza. – AFGHIR

katar.o (*patol.*) Inflameso di mukozo, kun sekreco. – AFGHIR

katarakt.o **1.** (*geol.*) Sorto de aquo-fali qui interruptas la fluo di fluvio. **2.** (*oftalm.*) Opakeso di la kristalino, qua interceptas la lumo-radii. – AFGHIR

katars.o **1.** Sento di pasionala puresko o liberesko pro forta emoci (hororo, kompato, edc) ekvokata da sufrado da altri, sive en reala vivo, sive dum juo di teatrajo, filmo, libro, edc. **2.** (*psik.*) Psikanalizala terapio qua vizas eliminar simptomi per parola exterigo di represata traumati. – AFGHIR

katastrof.o **1.** Inversesko bruska di fortuno. **2.** Eventajo decidigiva qua solvas la problemo di poemo dramata, epika. – AFGHIR

katedr.o Sidilo lokizita alte, e de qua (en kirko, templo, doceyo) onu su turnas docoze a sua askoltanti. – FGHIR

katedral.o Granda kirko di la arkitekturo Kristana mezepokala. – AFGHIR

kategori.o **1.** (*filoz.*) Singla ek la atributi general di la ento, segun Aristoteles. **2.** Singla ek la koncepti aprioria di la kompreno homala, segun qui lu konceptas necese la objekti di la experienco. – AFGHIR

kategorik.a **1.** (segun la doktrino da Kant) Lo absoluta e ne-kondicionata. **2.** Imperativo kategorika: ago-regulo qua su impozas a la volado kom impero universala ed absoluta. – AFGHIR

katekism.o (*religio Kristana*) Libro en qua esas rezumita la punti precipua di la docado religiala. – AFGHIR

katekiz.ar {tr} Instruktar voce (ulu) aden la religio Kristana (precipue por preparar la infanti por la komunio unesma). – AFGHI

katekumen.o (*religio Kristana*) La homo qua recevas la doco religiala por preparar su a bapteso. – AFGHIR

katen.o **1.** Ligilo qua konsistas ye serio de ringi ek metalo, interplektita. **2.** Longajo ek elementi interplektita, qui esas ica dop ita, od eventas ica pos ita, seninterrupto. – AHIL

katenoid.a (*mat.*) Dicata pri surfaco obtenita per rotaco di kateno-kurvo cirkum la propra axo. – AFGHIR

katet.o (*olima geometrio*) Rekto, perpendikla ye altra. – AFGH

kateter.o (*kirurg.*) Sondilo metala, ordinare kurva, kun ranuro qua duktas la instrumento destinita a la exploro ed a la incizo di la veziko. – AFGH

katgut.o (*kirurg.*) Sorto di ligilo, facita ek intestini de mutono o de kato, uzata (aseptigite) por la suto de la plagi. – AFGHIR

kation.o (*elektro*) Iono qua iras a la katodo lor elektrolizo di solvuro. – AFGHIR

katis.ar {tr} Presar (drapo, lanaji) ed apretizar li por igar li ferma, briloza. – FG

katod.o (*elektro*) Korpo konduktiva, uzata kom elektrodo en la parto liquida o gasa di elektro-cirkuito, e muntita an la polo negativa di la elektro-fluo-fonto. – AFGHIR

katolik.a (*religio Kristana*) Qua apartenas a la eklezio di Roma. – AFGHIR

katoptrik.o Parto di optiko, qua traktas la reflekto di la lumo-radii. – AFGHIR

kauchuk.o Rezino, suko koagulita, ek *heveo (L. *hevea*), e c. ed uzata da la industrii. – AFGHIR

kaucion.o Pekunio-quanto quan onu depozas, o quan onu su engajas pagor, garantie di su-engajo agita da altru o da su ipsa. – AFGHIR

kaud.o Prolonguro plu o min oblonga, qua finas dope la torso di la vertebrozi. (anke metaf.). – AFHI

kaul.o (*bot.*) Planto supal ek la familio "kruciferi". (L. *brassica oleracea*). – GL

kauri.o Konko uzata kom *koino en Bengal ed en la regioni centrala di Afrika. (L. *cypraea*). – FHL

kaustik.a Qua desorganizas, korodas la tisui di la animali e di la vejetanti. – AFGHI

kaustik.o (*geom.*) Kurvo qua envelopas lumo-radii refraktita da spegulo konkava, ta radii venante de un lumo-punto. – AFGHI

kauter.o Korpo varmega o kemiajo, quan onu uzas medicinale por desorganizar tisuo. – AFGHI

kauz.o **1.** (*filoz.*) To per quo kozo esas o divenas to quon lu esas. **2.** To per quo ulo eventas; to pro quo onu agas o facas ulo. – AFGHI

kav.a Qua havas en su vakuo plu o min profunda.

kaval.o (*zool.*) Animalo domestika, mamifera, ek la familio "solipedi", qua uzesas kom kavalkajo, kom tirbestio o kom charjo-bestio. (L. *caballus*). – AFGHIR

kavalier.o Membro di institucuro mezepokala militara e religial, prosperinta inter la nobelaro feudala, qua vizis la defenso dil debili, dil mulieri e dil eklezio Kristana. – AFGHIR

kavalk.ar {ntr} Sidar quale viro sur kavalo, sur biciklo. – AFHIR

kavalri.o La parto di armeo, qua konsistas ye viri sur kavali. – AFGHIR

kavatin.o (*muziko*) Kant-ario ("moderato") di la operi Italiana. – AFGHIR

kavern.o Kavajo naturala, sub sulo o sub roko, ed apta kom refujeyo. – AFHIR

kaviar.o Disho acesora Rusa, ek sturg-ovi, forte presita e marinigita. – AFHIR

kay.o **1.** Ter-amasajo, subtenata da muro ek quadro, e protektata da parapeto, facita alonge rivero por restriktar lu dum acenso, en la parto di lua fluo qua trairas urbo. **2.** Rivo di portuo, ube onu kargas o deskargas la vari. **3.** (metaf.) Kayo por la relvoyi. – AFG

kayak.o **1.** Kanoo por la chaso a marhundi, kun un plaso, rare kun du, movata per pagayo, tipa dil Eskimi. **2.** Speco de kanoo por turismo e konkursi. – AFGHIR

kayen.o Varietato *kultivara dil pimento L. *Capsicum annuum*, qua esas ofte sikigata e triturata, ed esas uzata por preparo di dishi pikanta. – AFGHI

kayer.o **1.** Asembluro ek plura papero-folii, generale inter-sutita unlatere. **2.**

Asembluro ek la folii ye qui konsistas fragmento di verko skribala quan onu editas partope. – F

kaz.o **1.** Ek la eventaji quin povas produktar stando, konjunturo, la eventajo qua esas produktita, fakte o supozate o konjektate. **2.** (*gram.*) En ula lingui, dezinenco di la substantivo (e di la adjektivo e pronomo qui relatas lu), por indikar lua precipua roli en la frazo. – AFGHIR

kazak.o **1.** Mulier-vesto, surtuto di qua la maniki esas plu o min fitanta. **2.** (kun maniki) Mantelo quan olim weris la musketieri Franca. – FGHIR

kaze.o Fromajo ek nur lakto koagulita, gutifigita e muldita, e quan onu manjas pos adjuntir a lu kremo. – AFGHI

kazein.o Substanco organika koagulebla, quan kontenas lakto. – AFGHIR

kazemat.o Refujeyo subsula, vultoza, bomb-espruva, por shirmar la armeani, la municioni. – AFGHIR

kazern.o Domego en qua onu lojas la armeani. – FGHIR

kazimir.o Drapo dina e lejera, ma di qua la fil-interkrucumi esas plu komplikita, e la texajo plu mikra-masha, kam en la texuro simpla. – AFGHIR

kazin.o Loko di interrenkontro por karto-ludar, muzikar, lektar la jurnali, specale en la urbi mar-balnala o kurac-aquala. – AFGHIR

kazual.a Subordinita ad ula kazi. – **kazual.o** Profito-quanto (qua varias segun la cirkonstanci) qua augmentas la revenuo singladia. – AFGH

kazuar.o (*zool.*) Ucelo steltiera di la arkipelago Indiana e di Australia, simila a la strucho, ma di qua la ali esas plu kurta. (L. *casuaria*). – AFGHIRL

kazuist.o Teologiisto qua su konsakris a studiar e solvar la kazi di koncienco. – AFGHIR

kazuistik.o **1.** Parto di teologio, qua traktas la solvo di la kazi di koncienco. **2.** Tendenco a serchar subtilaji rezonala. – AFGHIR

ke Konjunciono subordinala. – FHI

kechup.o Sauco ek tomati, vinagro, sukro, salo e diversa spici. – AFGHIR

kegl.o Singla ek la non koni ligna quin onu pozas sur sulo olia-baze, e quin onu probas abatar per ligno-bulo quan onu lansas de kelke fore. – FGR

kel.o (*tekn.*) Mikra stifto ek fero, ek ligno, muntita transverse aden la pinto di bolto, di charniro-cilindro, e c., kom haltigivo. – G

keler.o Spaco subsula, ordinare vultoza, rezervita sub la teretajo di la domi, ed apta (pro lua temperaturo sempre egala) konservar la vini e la diversa provizaji. – AFG

kelk.a Mikra quanto, mikra nombro. (*Kelka* indikas quanto min granda kam *multa* - e plu granda kam *plura*; *plura* indikas, ula-cirkonstance, nur "du".)

kemi.o La cienco qua studias la konsisto intima di la korpi diversa (simpla o komplexa), la *leyi (legi) segun qui interkombinas la elementi de qui oli naskas, ed olia qualesi propra. – AFGHIR

kemiotaktism.o (*biol.*) Atrakto o repulso, che enti vivanta, da substanco kemiala.

kemiotropism.o (*biol.*) Orientizo, direkto di la planti, per reaktivi kemiala.

kenel.o Buleto oblonga de karno, de fisho-karno, uzata kom disho-garnituro. – AF

kepi.o **1.** Kapo-vesto lejera, kun mikra viziero, quan weras ordinare la armeani. **2.** Kapo-vesto sama-forma di la skolani, kolegiana, liceani, e c. – AFGHIR

keratin.o Substanco albuminoida, tre sulfoza, qua esas elemento di la tisui sintezala (tegumenti, faneri). – FH

keri.o Pulvero pikanta kompozita da diversa drogi, uzata kom kondimento, kun origino orientala. – AFGHIR

kerl.o Viro vivaca e joyoza.

kermes.o (*zool.*) Kochenilo qua vivas sur spaco di querko, e di qua femino facas, sur la folii, la stipi e la branchi di ta arboro, mikra sheli sferatra e reda. (L. *coccus ilicia*).

– AFGHIR

kern.o Parto harda, ligna, qua esas interne di ula frukti, e qua kontenas la "mandelo", la grano. – AG

kerozen.o (*kem.*) Lum-oleo, obtenita per distilar petrol-olei kruda. – AF

kerub.o **1.** En la Testamento Olda (biblo): reprezenturo de la anjeli, qui ornis la tabernaklo; nomo di ula anjeli. **2.** Che la Kristani: anjelo qua, en la hierarkio cielala, esas situita pos la arkianjelo, e quan la pikturi e skulturi reprezentas ordinare ye kapo di infanto aloza. – AFGHIR

kest.o Quaza buxo por la transporto; asemblajo ek planki (ula-kaze: ajuroza, kun fundo e kovrilo fixigita per klovi).

"**khan**" **1.** Sinioro (che la hordi nomada, Turka o Mongola). **2.** Suvereno (olim, che la Turki e la Tatari). **3.** (en Persia) Guvernisto di provinco, ed ulagrade oficero statala.

"**khedivo**" La suvereno di Egiptia, olim.

kidnap.ar Raptar infanto o homo, generale por postular ransono. – AF

kik.ar {ntr} (aludante kavalo, asno, e c.) Lansar rapide addope sua membri dopa, apogante su sur la membri avana. – A

kili.o (*navig.*) Asemblajo longa e rezistiva de trabi, qua iras de la pruo a la pupo di navo, fundamento sur qua onu muntas la navo-guvernilo, e c. – AFGHI

kiliogon.o (*geom.*) Poligono mil-latera.

kilo- Prefixo ciencala: "... x 1000".

kilogrametr.o (*mekaniko*) Mezur-unajo por la efiko da la mashini e da la motori, forco qua esas necesa por sublevar 1 kilogramo ad 1 metro super sulo. – AFGHIR

kilson.o (*navig.*) Robusta trabo instalita sur la fundo di navo por augmentar la stabileso di la navo e protektar la kilio. – AGR

kilt.o Jupo maskulala plisita kun quadrati diversakolora, parto dil kostumo Skota. – AFGIR

kimer.o **1.** Monstro quan la antiqui reprezentis kom asembluro stranja ek parti di animali diversa. **2.** (metaf.) Kreajo imaginala da la spirito, quan onu aceptas kom realajo. – AFGHIR

kimon.o Tuniko longa, werata (en Japonia) da la viri e mulieri; lu karakterizesas da larja zono ye la tayo. – Jap.

kin 2 plus 3, o 1 plus 4. – FHI

kinaz.o (*biol.*) Fermento solvebla, apta transformar a fermento aktiva la profermenti.

kinestezi.o (*med.*) La sentiveso muskulala superceptala, qua pleas rolo en la regulado di la movi. – AFGHIR

kiosk.o **1.** Belvedero, paviliono apertita omna-latere, situita en gardeno, sur teraso. **2.** En la granda urbi: mikra paviliono en qua onu vendas jurnali, flori; o paviliono plu granda, en qua su instalas la muzikisti municipala qui venas ibe por plear publike arii por la muziko-prizanti. – AFGHIR

kiragr.o (*patol.*) La formo di goto qua afektas la manui. – AFGHIR

kirk.o Edifico por la kulto katolika od ortodoxa (Kristanismo). – AG

kiromanci.ar {ntr} (Asertate) anuncar la eventaji futura, divinar la karaktero di la homi, per la exploro di la manui di la konsultanto - exploro, precipue, di la linei sur olia palmi. – AFGHIR

kiropter.o (*zool.*) Serio de mamiferi, di qui la vespertilio esas la tipo. – AFIL

kirsh.o Brandio de cerizi, obtenita per fermentacigar cerizi nigra ed olia kerni. – AFGHIR

kirurgi.o Parto di la medicin-arto qua traktas precipue la lezuri extera (vunduri, osto-rupturi, e c.) e la operaci quin igas necesan ula morbi interna. – AFGHIR

kis.ar {tr} Presar sua labii, manifeste di afeciono, di amo, di amoro, di respekto, adsur la vizajo, la manuo di persono. – AG

"**kismet**" (che la Mohamedisti) Fato.

kist.o (*patol.*) Quaza posho sen aperturo, qua kreskas en la tisui pro la dilateso di la kondukto-tubi extera di la glandi diversa di qui la orifico divenis obstruktita, e qua

kontenas humori ed altra materii morbala. – AFHIR

kivi.o (*bot.*) Frukto manjebla, oblonga, kun piloza brunatra shelo e pulpo hele verda, acidatra, sukoza e plena de mikra nigra semini, produktata da klimera arbusto del fam. L. *Actinidiaceae*, indijena en Chinia ma nun kultivata en altra regioni ne tro kolda (L. *Actinidia deliciosa* = *Actinidia chinensis*). – AFGHIR

kizelgur.o Materio qua konsistas precipue ye silico (til 90%), generale verda, qua devenas de la deskompozeso di diatomei qui kaptabis silico; uzata por facar dinamito, smalio, cementi, e c. – HIR

klad.o Skriburo destinita a transskribesor, e quan onu emendas, surstrekizas, e c. ante la kopio neta e definitiva. – G

klak.ar {ntr} Bruisar pro la intershokeso (instantala) di du surfaci plu o min plata. – AF

klam.ar {tr} Dicar (ulo) per vorti pronuncata forte, resonante. – AFI

klamid.o (epoki antiqua) Mantelo Greka, Romana, di qua un ek la anguli elevesas til la shultro dextra, ube lu an-ligesas per agrafo. – AFGHIR

klan.o Quaza tribuo, che la populi Kelta. – AFGHIR

klap.o **1.** (*tekn.*) Quaza valvo qua apertesas e klozesas quale charniro-plako. **2.** Peco quan onu povas quaze falar sur altra peco (fixa). – FG

klar.a **1.** **(a)** Qua donas o recevas lumo-radii quin nulo interceptas; **(b)** Di qua nulo desbriligas la pureso. **2.** (metaf.) **(a)** Dicesas pri son-uno, fono, qua ne esas matida, qua resonas bone en la orelo; **(b)** Dicesas pri to quon perceptas la spirito - quo ne esas obskura - quon la spirito komprenas bone. – AFGHIR

klarinet.o (*muziko*) Sufl-instrumento, kun beko e langeto. – AFGHI

klas.o **1.** Kategorio de civitani. **2.** Kategorio de adolecanti, *konvokata singla-yare por lia instrukteso militala. **3.** Kategorio de lernanti qui frequentas singla grado di lerno-kurso. **4.** Omna kategorio de personi, de kozi, distributita segun la difero pri grado o mem (nur) pri naturo. **5.** Singla ek la granda grupi de animali o de vejetanti. – AFGHIR

klasifik.ar {tr} **1.** (pri la natur-cienci) Repartisar la individui hierarkiale, segun speci, generi, familii, serii, klasi, e c. **2.** Distributar metodoze. – AFGHI

klasik.a Egardata kom konforma a la reguli di la genero, ed uzebla kom modelo. – AFGHIR

klastik.a (*geol.*) Qua devenas efike da la rodo mekanismala de la aquo movanta. (Ex.: la sedimento-roki).

klaudik.ar {ntr} Marchar, apogante ne-interegale la gambi sur sulo, sive pro ke onu doloras ye la gambo, sive pro ke un gambo esas plu kurta. – F

klaun.o **1.** Protagonisto bufona di la farsi Angla. **2.** Aktoro qua, en ula cirki, distraktas, amuzas, la spektanti per prodaji di flexebleso, akompanata da joki e moki. – AFGHIR

klauz.o Preskriptajo specala di lego, kontrato, testamento. – AFGHIR

klav.o Singla ek la tabuleti levera, blanka o nigra, quin la fingri abasas por plear orgeno, piano; (analoge) la klavi di skribomashino, di komposto-mashino. – AFGHR

klavikord.o (*muziko*) Instrumento kun sono fixa, klavaro e kordi metala quin pinchas plumo-pinti, qua remplasesis da la piano. – AFGHI

klavikul.o (*anat.*) Osto qua funcionas kom apog-arko inter la du shultri.. – AFHI

klef.o Peco de fero, quan onu enduktas aden la truo di seruro, e per qua onu funcionigas la mekanismo qua apertas o klozas ta seruro. – F

kleistogam.a (*bot.*) Dicesas pri floro qua nulinstante apertas su, e di qua la fekundigo eventas dum olua klozeso.

klem.ar {tr} Tenar tre strete: **(a)** per lokizar en spaco tre poka (un o plura kozi o personi);

(b) per interproximigar per ligilo (plura kozi o parti di kozo); **(c)** per lokizar ici tre an iti (personi o kozi). – G

klematid.o (*bot.*) Planto klimera, familio "ranunkulacei", di qua la flori esas blanka ed odoroza. (L. *clematis*). – AFHI

klement.a Dicesas pri persono qua, autoritatoza pri punisar kulpozo, agas dolce ad ica, pardonante lu, od alejante lua puniseso. – AFHI

klementin.o (*bot.*) Frukto tre simila a mandarino, kun oranjee reda shelo facile forigebla, produktata da arboro del fam. L. *Rutaceae*, hibrido di mandariniero ed oranjiero (L. *Citrus clementina*). – AFGHIR

klepsidr.o Aquo-horlojo qua indikas la kloki per la fluo ne-interruptita da ula quanto de aquo en tempo-quanto predeterminita. – AFGHI

kleptomani.o Obsedanta e neretenebla impulso furtar. – AFGHIR

klerik.o Membro di la oficieraro di eklezio. – AFGHIR

klerk.o La persono qua laboras o yuro-studias en la kontoro di notario, di ushero, di "avoué". – AF

klient.o **1.** (Roma, antique) Plebeyo qua protektesis da patrico. **2.** La persono qua konfidas kustumale sua interesti ad aferisto (advokato, notario, e c.), sua saneso a mediko; la persono di qua advokato pledas la afero. **3.** (*komerco*) La persono qua kompras kustumale de komercisto, qua frequentas butiko (restorerio, e c.). – AFGHIR

klif.o Eskarpajo de tero o de roko qua garnisas la bordo di maro. – A

klik.o (*tekn.*) Peco movebla quan sublevas omna dento di ingrano-roto kande ica turnas ica-sinse, e qua butas kontre la ingranajo se onu volas igar lu turnar inversa-sinse. – AFG

klikt.ar {ntr} (aludante ula korpi sonora qui intershokas) Bruisar ne-matide. – AFG

klim.ar {ntr} Elevar su per akrochar su a to quo povas helpar la acenso. – AG

klimat.o Ensemblo ek la cirkonstanci atmosferala, a qua regioni submisesas. – AFGHIR

klimatologi.o Studio di la klimati. – AFGH

klin.ar {ntr} (aludante du peci qui quaze interkavalkas) Interkrucumar. – F

klinik.o Docado medicinala, medikala, da maestro a sua dicipuli, an la lito di la maladi. – AFGHIR

klink.o Klozilo di pordo, ek simpla fero-lamo quan onu abasas sur fero-peco muntita an la pordo-kadro, kande onu klozas la pordo e sublevas kande onu apertas lu. – FG

klinoid.a (*anat.*) Singla ek la quar apofizi, qui esas an la parto supra di la osto sfenoida.

klinometr.o Aparato uzata - en aernavigado, marnavigado - (an busolo) por mezurar la deviaco de la horizontalo. – FGHR

kliper.o (*navig.*) Seglo-navo, multa-tuna, pasable rapida, uzata olim por la teo-komerco inter Britania e Chinia. – AFGHIR

klish.ar {tr} **1.** (*imprim.*) Riproduktar reliefe la traco de kompostajo ek tipi movebla, de la tipo originala di graburo, e c. **2.** (*fotogr.*) Facar la vitro-plako negativa, de qua la fotografisto obtenos la pozitivo. **3.** (*hektografo*) (ad) Perforar la folio de materio vaxatra (per la tipi di skribomashino o per stilo se koncernesas manuo-skriburo o desegnuro) qua uzesos por la hektografilo; **(b)** skribar (o desegnar) sur la folio de materio paperatra, tre glata, per inko specala (hektograf-inko), to quo uzesos por la hektografilo. – FGHR

klister.o La medikamento liquida quan onu injektas, tra la anuso, aden la grosa intestino. – AFGHIR

klitorid.o (*anat.*) Mikra organo karnaja, enire di la vulvo. – AFGHIR

kliv.ar {tr} Dividar (diamanti, kristali, mikao-bloko) ad strati lamela. – AFG

kloak.o **1.** Loko destinita ad esor kolektuyo di la rezidui. **2.** (*anat.*) Posho quan, en la korpo di la uceli, formacas la extremajo di la intestino. – AFGHIR

klok.o La 24-ima parto di dio, determinata per horlojo. – A

klon.o (*biol.*) **1.** Ensemblo de DNA-fragmenti, celuli od individui havanta identa genaro pro decendar per genal manipulado del sama original DNA-fragmento, celulo od individuo. **2.** Singla DNA-fragmento, celulo od individuo de ta ensemblo. **3.** (*inf.*) Preciza imituro de komputeral programo od aparato di altra firmo, ordinare plu chipa kam la originalajo. – AFGHIR

klonus.o Fenomeno qua rezultas de la exajereso di la reflexi. – AFGHIR

klor.o (*kem.*) Korpo simpla, gasa, flava verdatre, odor-sufokiva, qua saporas kaustike, uzata kom senkolorigivo e kom desinfektivo. Simbolo kemiala: Cl. – AFGHIR

klorid.o Salo dil klor-acido. – AGR

klorofil.o (*bot.*) Materio qua donas a la parti verda di la planto olia koloro. – AFGH

kloroform.o Substanco anesteziala, liquida, oleatra, senkolora. – AFGHIR

kloroleucit.o (*biol.*) Granulo de protoplasmo, impregnita ye klorofilo.

kloroplast.o (*biol.*) Rolo quan pleas la kloroleucito en la produkto di klorofilo.

kloros.o (*patol.*) Paleso verdatra. Etioleso di la adolecantini en qui la pubereso-kresko esas neregulala. – AFGHIR

klosh.o **1.** Instrumento ek bronzo, forme di vazo inversigita, qua longe vibras efike da frapilo suspensita interne, o da martelo extera. **2.** To quo aspektas quale klosho. – F

klostr.o (*religio katol.*) **1.** Parto di kuvento quan klozilo separas de la parti cetera di la konstrukturo. **2.** Portiko tektoza, cirkum la korto interna di monakeyo. – AFGHI

klov.o Mikra stango fera, pintoza, kun un kapo, quan onu uzas por fixigar, muntar o suspensar ulo. – FHI

kloz.ar {tr} Dispozar (la klapo o klapi di pordo, di fenestro, barilo, parieto, muro, greto, kordono de soldati) tale ke (la chambro, la chambrego, la parko, la gardeno, e c.) esez *kluza. (Chambro esas *kluza se lua pordo e lua fenestro esas klozita.) – AFI

klub.o Asociitaro ek personi qui pagas komuna-spense po la uzado di chambrego en qua li povas su asemblar por ludar (per karti, e c.), lektar la jurnali, la revui, diskutar pri politiko, e c. – AFGHIR

kluk.ar {ntr} (aludante la hanino, la ganso, e c.) Audigar sua krio. – AFGHIR

***kluz.a** Dicesas pri loko qua esas cirkondita per barilo, parieti, muri, greti, kordono de soldati, qui impedas la aceso di olua internajo. – AFI

kluz.o Truo cirkla horizontala, borita en la parto avana di navo (dextre o sinistre di la pruo), tra qua pasas la kablo muntita an ankro. – GR

knauci.o (*bot.*) Planto herbatra, kun flori violea, purpurea, ed anke blanka, quan onu uzis olim kom medikamento kontre skabio. – L

knik.ar {tr} Strenar korpo relative longa (kom ex.: stango) per preso, en la direciono longesala, sur la du extremaji. – G

knut.o Instrumento di tormentado, che la Rusi caroza: flogilo qua konsistas ye plura ledro-bendi interplektita, qui, cirkum la extremajo, esas separite e provizita ye hoki ek fero. – AFGHIR

ko- Prefixo ciencala qua signifikas "komplemento di …" o "di komplemento".

koadjutor.o (*religio katol.*) Kleriko adjuntita ad episkopo, ad arkiepiskopo, por helpar lu en lua funcioni episkopala e remplasar lu se la ofico vakas. – AFGHIR

koagul.ar {ntr} (aludante liquido) Asemblar la parti solida quin lu kontenas interne-flotace.

koakt.ar {tr} (pri, ad) Reduktar (ulu) ad agar kontre lua volo. – F

koal.o (*zool.*) Marsupialo simila ad urseto, sen kaudo, kun pedi preniva provizita per forta unglegi, per qui lu klimas l'arbori por nutrar su per folii (L. *Phascolarctos*

cinereus). – AFGHIR

koalis.ar {ntr} (aludante plura populi, plura nacioni) Inter-unionar poke-duronte por atako kontre adverso komuna. – AFGHIR

koaltar.o Gudro quan onu obtenas per distilar min-karbono. – AF

kobalt.o (*kem.*) Korpo simpla, metala, stalo-griza, di qua ula kombinuri (oxido, arseniato) uzesas por bluigar porcelano, vitro, e c. Simbolo kemiala: Co. – AFGHIR

kobay.o (*zool.*) Mamifero rodera, genero "subunglozi", kun gambi kurta, quar fingri ye la avan-gambi, tri fingri ye la dop-gambi, e qua vivas en la sudo-regioni di Amerika. (L. *cavis cobaya*). – FH

kobe.o (*bot.*) Planto klimera, kun flori violea, kloshatra. (L. *cobea scandena*) . – AFGHIR

kobold.o En la superstici plebeyala: mikra diablo malicoza qua tormentas la homi dum lia dormo. – AFG

kobr.o (*zool.*) Komuna nomo di plura venenoza serpenti del fam. L. *Elapidae*, precipue del gen. *Naja*, qui minacate plularjigas sua kolo. – AFGHIR

kochenil.o (*zool.*) Insekto qua vivas sur la nopalo e donas bela tinto-materio reda. (L. *coctus cacti*). – AFGHIR

kocig.o (*anat.*) Mikra osto, en la extremajo infra di la spino, *artikumata a la sakrumo, che la homo e che la spinozi sen-kauda.

kocinel.o (*zool.*) Mikra insekto koleoptera. (L. *coccinela [septempunctata]*). – AFHI

kodein.o Un del alkaloidi kontenata en l'opiumo, uzata kom kalmigivo di tuso. – AFGHIR

kodex.o Kolekturo ek la legi klasifikita tale ke olu reprezentas la ensemblo di la legi di lando pri ta o ca temo. Anke pri la formuli farmaciala, la frazi konvencionala telegrafala. – AFGHIR

kodicil.o Klauzo adjuntita qua kompletigas, modifikas o nihiligas testamento. – AFGHIR

koeficient.o (*matem.*) Nombro qua, skribite avan quanto algebrala, indikas quantafoye olca esas uzenda. – AFGHIR

koercitiv.a (*elektr.*) Feldo koercitiva: valoro de magneto-feldo, necesa por retroduktar a zero la indukteso magnetala en ica od ita punto di korpo fermagnetala, pos submisir ica a sat multa cikli magnetala.

kofi.o Kapo-vesto mulierala, ek stofo, trikoturo, furo, e c., sen bordo. – AFH

kofr.o Granda buxo ek ligno, ek metal, rektangula, kun klozilo klapa, maxim-multa-kaze konvexa, *kluzigebla per seruro. – AFGHIR

kognat.o Decendanto per femini de komuna femina ancestro. – AFGHR

koher.ar {ntr} (aludante la elementi di ensemblo) Havar sua parti strete unionita. – AFGHI

kohort.o (epoki antiqua) Trupo qua konsistis en la dekimo di legiono Romana. – AFGHIR

***koin.o** Moneto-peci ek arjento, kupro, bronzo, nikelo, qui valoras poke. (Kom ex.: Me kambiis moneto-peco 5-franka po koino.) – A

koincid.ar {ntr} Interkontaktar precize, en omna punti. – AFGHI

koit.ar {ntr} (kun) (aludante homi) Unionar su sexuale, por juo o genito. – FG

kok.o Kombusteblo, reziduo de la min-karbono quan onu kalcinis en vazo *kluza, por separar de olu la hido e la parti sulfa e bitumina. – AFGHI

koka.o (*bot.*) Arbusto aromatoza di Peru, di qua la folio kontenas elementi toniziva ed ecitigiva. (L. *erythroxylum coca*). – AFGHIR

kokain.o (*kem.*) Alkaloido ek la kokao, quan onu uzas medicine por anesteziar lokale. – AFGHIR

kokard.o Insigno, forme di mikra disko, qua weresas an la chapelo. – AFGHIR

koket.a Qua esforcas plezar a la personi di la altra sexuo. – AFGHIR

kokle.o (*zool.*) Molusko gasteropoda, reptera, kun konko helicatra. (L. *cochlea*). – AFHI

koklush.o (*patol.*) Tusado konvulsatra, qua kaptas precipue la infanti. – FR

kokon.o Envelopilo quan facas, ek sua fili, la maxim multa larvi (raupi) di la lepidopteri, ed en qua eventas lia lasta metamorfoso. – AFGR

kokos.o (*bot.*) Frukto di granda arboro ek la familio "palmieri". (L. *cocus nucifera*). – AFGHIR

kol.o Parto di la korpo di la homo, di animalo, qua unionas la kapo a la torso. – FHI

kola.o (*bot.*) Arboro de la regioni tropikala di Afrika, qua produktas "nuco" uzata kom tonizivo por la kordio e kom stimulivo nervala. (L. *cola acuminata*). – AFGI

kolacion.ar {tr} (kun) Komparar ica kun ita, o kun la originalo, kopiurin, riprodukturin de texto, kom verifiko di lia exakteso. – AFGI

kolagen.o (*anat.*) Substanco proteina, konstitucanto di la pelo, di la tendini, dil osti e dil tisui konektala generale. – AFGHIR

kolaps.ar {ntr} (aludante homo) Falar pro exhausteso, extenueso, febleso. – AFGHIR

kolaret.o Stofo-garnituro por la kolo, generale plisoza, quan weris la viri lor la rejo Henriko IV di Francia (t. e. cirkum la yaro 1600) e la mulieri, divers-epoke. – AFGI

kolateral.a **1.** Situita laterale, relate ulo. **2.** (metaf.) Qua apartenas a la genealogio-lineo "frati, kuzi, nevi, onkli". – AFGHI

kolchik.o (*bot.*) Planto bulboza, kun flori violea, di qua la toxikeso uzesas por kuracar artritismo. (L. *colchicum autumnale*). – AFHI

kold.a **1.** Qua kontenas poka kaloro. **2.** (metaf.) Qua ne esas ardoroza, nek pasionoza. – AG

koldkrem.o Kosmetiko por la pelo, qua konsistas ye vaxo blanka, spermaceto, ed oleo ek mandeli. – AFGHIR

koleg.o Singla de la homi qui havas ofico publika, civila od armeala, egardata relate a la ceteri. – AFGHIR

kolegi.o Korpo ek personi submisata a regularo komuna: **(a)** (en Roma, antique) Korporaciono; **(b)** La korpo ek elekteri politikala qui apartenas ad un distrikto votala; **(c)** Edukerio publika - en Francia: edukerio municipala (kontraste kun la "liceo", edukerio statala). – AFGHIR

kolekt.ar {tr} Asemblar (por facar ek li ensemblo) kozi amasigita ek fonti diversa. – AFGHIR

kolektivism.o (*sociologio*) Sistemo qua ofras, kom solvuro di la problemo "quale desaparigar povreso", la komunigo, profite da socio, di omna produktili. – AFGHIR

kolektor.o (*tekn.*, *elektro*) Parto di elektro-mashino, ek asemblitaro de lami ek metalo elektrokonduktiva (kupro, precipue), dispozita periferie di cilindro, ed inter-izolita per lami de mikao. – AFGHIR

koleopter.o (*zool.*) Insekto kun quar ali, de qui la du supera (la elitri), harda, dika, esas quaza etuyi por la du altri. – AFGHIRL

koler.o (*patol.*) Morbo epidemiala, quan karakterizas grava perturbeso intestinala, kun koldesko interna e kontrakto spasmatra di la membri. – AFGHIR

kolerin.o (*patol.*) Diareo fortega qua esas (ulakaze) simptomo qua anuncas kolero. – AFGH

kolesterol.o (*biol.*) Un de la chefa elementi di la celulo dil animali, qua abundas precipue en la bilo. – AFGHI

koli.ar {tr} Deprenar de la stipo (floro, frukto, ramo). – FHI

koliar.o **1.** Ringo qua cirkondas la kolo: **(a)** Ornivo por la kolo. **(b)** Ringo ek metal, ek ledro quan onu metis cirkum la kolo di la sklavi, quan onu metas cirkum la kolo di la animali por ligar li ad ulo. **(c)** Kolo-harneso di la tiro-bestii. **(d)** Ringo qua cirkonas ula objekti. – AFGHI

kolibri.o (*zool.*) Ucelo di la regioni tropikala di Amerika, kun beko arkatra, kolori briloza, la maxim mikra ek la uceli konocata. (L. *trochilus*). – AFGHIR

kolik.ar {ntr} (*patol.*) Dolorar en la intestini. – AFGHIR

kolimator.o (*optiko*) Aparato uzata en la artilerio por vizar lor la apunto di kanono. – AFG

kolimb.o (*zool.*) Ucelo aquala, qua povas permanar dum multa tempo sur la aquo-surfaco. (L. *colymbus*). – L

kolin.o Ter-altajo (min kam 500-metra) qua dominacas la plana lando. – FHI

koliri.o (*medicino*) Medikamento (aquo, pomado, e c.) destinata ad aplikesor sur la konjunktivo di la okulo. – AF

kolizion.ar {ntr} (aludante du korpi) Intershokar. – AFGHIR

kolkotar.o (*kem.*) Peroxido reda de fero, quan onu obtenas per kalcinar la fer-sulfato, e quan onu uzas por polisar la speguli. – AFGH

kolm.o La grado maxim alta an qua arivas ulo.

kolodion.o Solvuro ek pulvero-kotono en etero, alkoholizita, uzata kirurgiale kom aglutinivo, e fotografale por igar adheriva, sur la vitro-plaki, la strato de iodido. – AFGHIR

kolofon.o Materio rezinoza, ye qua onu fricionas la krini di la arketo por ke olu ne glitez sur la kordi di la violino, di la violoncelo, e c. – AFGHIR

koloid.o (*kem.*) Kompozuro ne-kristaligebla e ne-dializebla. – AFG

kolok.ar {tr} Prestar (mediate o nemediate) pekunio por recevor de olu revenuo. – HI

kolomb.o (*zool.*) Ucelo, meza inter la "galinacei" e la "paseri", di qua la pektoro-plumi esas tre koloroza. (L. *columba*)

kolon.o 1. (*arkitekt.*) Pilastro ek quadro, ek marmoro, qua finas per kapitelo, uzata kom subtenilo o kom ornivo di edifico. **2.** (*anat.*) Parto di la grosa intestino, qua sequas la ceko e su extensas til la rektumo. – AFGHIR

kolonel.o La viro qua, en armeo, komandas regimento. – AFGHI

koloni.o 1. Establisuro fondita da naciono di qua ula quanto de habitanti iras aden regiono stranjera, ed ibe su instalas fixe, sen cesar apartenar a la metropolo. **2.** Kolonio agrokultivala: establisuro rurala, destinita okupor labore povri, yuna karcerani, ed emendar la sulo. **3.** Grupo de individui ek un naciono, instalita fixe en lando stranjera, en rezido-regiono komuna. – AFGHIR

koloquint.o (*bot.*) Varietato di kukombro. (L. *cucumia colycynthis*). – AFGHIR

kolor.o 1. Impreso partikulara, quan agas, sur la vid-organo, ta o ca ek la elementi aden qui su deskompozas lumo-radio, forsendata da surfaco qua reflektas ta elemento absorbante la cetera. **2.** Proprajo di ula korpi pri tale impresar. **3.** (metaf.) Karaktero semblanta di la kozi. – AFGHI

kolorit.o Efekto qua rezultas de la selekto, de la uzo di ula farbi en pikturo. – FGHIR

kolos.o 1. Statuo di qua la dimensioni esas grandega. **2.** Homo, animalo, di qua la dimensiono esas grandega. **3.** (metaf.) La homo qua esas grandega pri ca o ta ek lua qualesi. – AFGHIR

kolostomi.o (*med.*) Aperto kirurgiala di la kolono sur la surfaco dil abdomino. – AFGHI

kolport.ar {tr} Portar (vari) aden diversa loki, regioni, e c., (por disvendar li en ca loki, regioni). – AFG

kolubr.o (*zool.*) Reptero ne-venenoza, ek la familio "serpenti". (L. *coluber*). – AFHL

kolumbari.o (en Roma, antique) Konstrukturo funerala qua kontenis nichi aden qui onu pozis la urni mortintala. – AFGHI

kolumn.o Dividuro vertikala (kolonatra) inter-paralela, di la paginedi de komposturo, de imprimuro (texto). – AG

kolur.o (*astron.*) Singla de la du granda cirkli di la Tero-sfero, qui intersekas ortangule ye la poli, e pasas, ica ye la punti equinoxala, ita ye la punti solsticala. – AFGHI

kolute.o (*bot.*) Arboreto, ek la familio "papilionacei", di qua la folii olim uzesis kom purgivo, e di qua la sheli, pro explozar bruisoze, esas amuzivo por la

infanti. (L. *colutea arborescens*). – IL

koluzion.ar {ntr} (aludante du personi qui su prizentas a la judiciisto) Interkonvencionar sekrete, detrimente di triesma koncernato di la proceso. – AFGHI

kolz.o (*bot.*) Planto krucifera, di qua la grano donas oleo quan onu uzas precipue por la lumizado. (L. *brassica napus oliefera*). – AFHIR

kom "Havante la qualeso, la titulo, la ofico, la rolo, di ...". – F

kom.o Puntuo-signo (,) qua indikas ke oportas (dicionale) separar ula membri di la frazo, sen haltar longe. – AFG

koma.o (*muziko*) Intervalo muzikala tre mikra, quan onu desegardas, ordinare - pro ke ol esas apene orelo-perceptebla. – AFG

komand.ar {tr} **1.** (aludante armeo-chefo) Signalar ke movo, manovro, esas agenda da la subordinito - impero extreme severa, rigoroza ed absoluta, qua supresas omna responso che la imperario. **2.** (*tekn.*) (aludante organo di mekanismo) Komunikar sua movo ad altra organo per ingranajo, pulio, rimeno, e c. – AFGHIR

komandit.ar {tr} Subtenar (entraprezajo o la persono qua entraprezas) kom nura pekunio-prestero, sen intervenar pri quale uzesas ica pekunio. – AFGHI

komandor.o La persono qua esas super la oficiro, en la ordeni honoriziva di la *chevalieraro. – AFGHIR

komat.o (*patol.*) Dormesko morba qua igas la dormanto aspektar quale mortinto. – AFGHIR

kombat.ar 1. {ntr} (aludante du adversi, du armei) Interfrapadar. Se la quanto de koncernati, o la rezultaji, esus granda, onu dicus "bataliar". **2.** {tr} Komencar la interfrapado. – AFHI

kombin.ar {tr} Asemblar (du o plura elementi) segun ordino o segun proporcioni determinita. – AFGHIR

kombinatorik.o (*filoz.*) Metodo da Raymond Lulle, qua konsistis ye kombinar la homala idei tale ke solvesas omna problemi posibla.

kombust.ar {tr} Konsumar, destruktar per la efiko da fairo. – AFHI

komedi.o 1. Teatrajo qua ecitas a rido, per intervenigar protagonisti quin karakterizas defekti psikala o korpala, e qui esas situita en cirkonstanci jokala. **2.** La teatraji komika o la tipo de komedio-teatrajo, propra ye epoko, ye skriptisto. – AFGHIR

komedon.o Stopilo kornatra qua obstruktas la orifico di glando sebala, e formacas la "punti nigra" di la vizajo. – AF

komenc.ar 1. {tr} Agar, facar, la parto unesma di kozo. **2.** {ntr} Enirar en sua parto unesma. – AFHI

komend.ar {tr} Komisar (fabrikisto) ke lu facez ca o ta kozo; komisar (komercisto) ke lu furnisez ta o ca varo. – F

komensal.o (*biol.*) Animalo qua partoprenas la nutrivi di sua hosto animala.

koment.ar {tr} Explikar, notizar, por klarigar la loki obskura di texto. – AFGHIR

komerc.ar {ntr} (ye) Relatar por la interkambio di vari. – AFGHIR

komet.o (*astron.*) Astro kun traco-lineo lumoza, forme di kaudo o di longa hararo, qua parkuras cirkli tre oblonga. – AFGHIR

komfort.o Estado en qua la vivanto-bezoni esas satisfacita. – AFGHIR

komic.o (en Roma, antique) Asemblitaro ek la populani, segun la kurii o la centurii. – AFGHIR

komik.a Qua ridigas. – AFGHIR

komis.ar {tr} (ulu, pri) Konfidar (ad ulu) la tasko qua konsistas ye agar o facar (to o co). – AFGHI

komisari.o La persono qua esas delegita pri ula funcioni, pri ula ofico - provizore o longa-dure. – AFGHIR

komision.o To quon privato demandas de ulu ke ica agez vice lu (kompro, quero, e c.) – AFGHIR

komisur.o (*anat.*) Singla ek la du anguli ube

la labii interunionas. – AFGHI

komitat.o Grupo de personi, selektita ek korpo plu personoza, por divenar asemblitaro specala di qua la tasko esas precipue exekutigala. – AFGHIR

komiz.o Employato di administreyo, di komerco-firmo, di bank-firmo. – FGI

komocion.ar {tr} Shanceligar subite. – AFGHI

komod.a Quan karakterizas la uzo-facileso segun-dezira. – AFGHI

komod.o Moblo, di qua la suprajo ne esas plu alta kam la adulto-kubiti, garnisita ye tirkesti en qui onu lokizas linjo, vesti, e c. – AFGHI

komodor.o **1.** (*navaro Tritaniana ed Usana*) La oficiro di qua la grado esas nemediate sub olta di sub-admiralo. **2.** (*navaro Nederlandana*) Navestro qua komandas eskadro. – AFGHI

komon.o **1.** (lor feudismo) Urbo liberigita de la yugo feudala, e di qua la borgezi su administris ipse, per oficistaro elektita. **2.** En Francia: urbo, burgo, vilajo o grupo de domi, ye qua konsistas la unajo teritoriala quan administras "urbestro" kun "*konselio municipala". **3.** En Britania: urbo, burgo, qua nominas deputiti a la Parlamento. – AFGHIR

kompakt.a (aludante korpo solida) Di qua mas-uni esas tre inter-kompresanta. – AFGHIR

kompan.o **1.** La persono qua vivas kustumale intima-relate kun ulu. **2.** (olim) Laboristo qua, ne-patrona, iris laborar che patrono kun altra laboristi. – AFR

kompani.o **1.** (*komerco*) La asociito o la asociiti, aludita da la abreviuro "e Ko." **2.** Parto di bataliono, quan komandas kapitano. – AFGHIR

kompar.ar {tr} **1.** (komparar *kun*:) Apudigar du o plura kozi por determinar lia punti di simileso e di ne-simileso reciproka. **2.** (komparar *ad*:) Apudigar por igar relatar egalesale. **3.** Apudigar to quon onu aludas, ad ulo analoga, por igar plu komprenebla, plu sentebla, lo dicata. – AFHI

komparativ.o (*gram.*) Modifikuro di la adjektivo, qua indikas ke la qualeso expresata da lu pozitive esas egardata ye grado superiora. – AFGHI

kompas.o Instrumento ek du branchi de ligno o de metalo, asemblita ye un ek lia extremaji, tale ke li povas interforigar od inter-apudigar, por mezurar anguli, trasar cirkli dimensionale inter-distanta. – AFHIR

kompat.ar {tr} (pri, pro) Partoprenar la sufro, la chagreno, da altru. – AFHI

kompendi.o Rezumuro ek la ensemblo di cienco, di doktrino. – AFGHIR

kompens.ar {tr} (per) Neutrigar (efekto) per efekto equivalanta, inversa-sinse. – AFGHIR

kompetent.a A qua esas atribuenda la yuro decidar: **1.** konseque de autoritato lego-grantita; **2.** konseque de par-konoco, par-savo, de parposedo di la temo koncernata. – AFGHIR

kompil.ar {tr} (ek, de) Asemblar aden un kolekturo, aden un korpo (texti pri un temo komuna, cherpita de fonti diversa). – AFGHIR

komplement.o Lo adjuntenda a kozo por igar lu kompleta. – AFGHIR

komplet.a A qua mankas nulo ek la elementi ye qui lu konsistas normale. – AFGHI

kompletori.o (*liturgio katol.*) La lasta parto di la oficio, qua dicesas o kantesas pos la vespri.

komplex.a Qua unionas en su plura elementi diversa. – AFGHIR

komplexion.o Ensemblo ek la elementi ye qui konsistas la naturo korpala di individuo. – AF

komplez.ar {ntr} **1.** Plezar (ad ulu) per adaptar su a lua gusti, a lua sentimenti. **2.** Inklinesar a perturbar su por plezar (ad ulu). – AFHI

komplic.o La persono qua helpas (ulu) kriminar, deliktar. – AFGHI

komplik.ar {tr} (per) Inkombrar per elementi mult-sorta. – AFGHI

kompliment.ar {tr} (pri, pro) **1.** Diskursar homaje di (ulu), respekt-exprese di (ulu), en okaziono solena. **2.** Dicar (ad ulu) vorti qui laudas lu. **3.** Dicar politeso-vorti. – AFGHIR

komplot.ar {ntr} **1.** Projetar, kombine da plura personi, kontre la vivo, kontre la sekureso, di ulu. **2.** (Familiare) Kombinar ulo kontre ulu. – AFGHR

kompost.ar {tr} Asemblar la tipi imprimala por riproduktar la texto imprimenda. – AFHI

kompot.o Entremeso sukroza, ek frukti integra o quarima, koquita kun sukro, aquo o vino. – AFGH

kompoz.ar {tr} **1.** Formacar (ensemblo) per la asemblo e la kombino di elementi diversa. **2.** Facar verko skriptala, per kombinar olua elementi, olua parti. – AFGHI

kompr.ar {tr} (po, por, de) Aquirar po pekunio-quanto. – HI

kompren.ar {tr} Embracar per la penso (la senco di ulo, la naturo di ulo, la motivo di ulo). – AFHI

kompres.ar {tr} Reduktar a volumino min granda, per presar o klemar. – AFGHIR

kompromis.ar {tr} Igar en situaciono danjeroza (pri lua interesti, reputeso, digneso). – AFGHIR

kompuncion.o **1.** (*teol. katol.*) Tristeso pia, qua devenas de la koncio di nia nedigneso e de la sufro ofensir Deo. **2.** Mieno grava, rekolecala. – AFHI

kompund.a (*tekn.*) Dicesas pri ula organi od aparati qui esas "asociita", kombinita reciproke. – AF

komputer.o (*inf.*) Elektronikal aparato qua traktas datumi ed exekutas plura taski segun instrucioni o programizo. – AGIR

komt.o **1.** En la epoki finala di la imperio Romana, e komence di la mez-epoko: oficiro di la suvereno-palaco, mayoro, guvernisto di teritorio-regiono. **2.** Lor la feudismo: sinioro di feudo, qua esis, en la hierarkio, nemediate sub la dukio. **3.** En la hierarkio ek la nobel-tituli: la persono qua esas nemediate dop la markezo. – AFHI

komun.a Qua apartenas kune ad plura. – AFGHIR

komuni.ar {ntr} (*religio Kristana*) Recevar la sakramento "eukaristio". – AFGHI

komunik.ar {tr} (ad, kun) **1.** Igar (kozo quan onu posedas) komuna ad altru per transmisar olu a lu. **2.** Relateskar ideale, interestale e c. kun ulo. **3.** Inter-relatar per paseyo. – AFGHI

komunion.o (*religio*) Unionitaro ek la personi qua profesas la sama deo-kredo. – AFHI

komunitat.o **1.** Grupo de personi vivanta kune e/o unionita da komuna interesti, valori, bezoni, religio, nacionaleso e.c. **2.** (*biol.*) Grupo de organismi qui vivas ed interagas en la sama cirkumajo. – AFHI

komut.ar {tr} (*elektro*) Cirkuligar od interruptar (elektro-fluo) o chanjar lua direciono. – AFGHI

kon.o **1.** (*geom.*) Surfaco genitata da rekto moviva, qua pasas ye punto fixa ("somito") e su apogas a kurvo fixa ("direktanto"). Solido formacita da ta surfaco restriktata ad seciono facita perpendikle ye olua axo. **2.** Objekto konatra. **3.** (*bot.*) Frukto di ula arbori ("koniferi") qua konsistas ye squami imbrikita cirkum axo komuna. – AFGHIR

konax.o (*matem.*) Equaciono algebrala homogena inter x, y, z, e punto -x, -y, -z esante la koordinati homogena di la koordinati homogena di rekto.

koncentr.ar {tr} **1.** Asemblar ad-cirkum centro komuna; asemblar to quo esas dispersita, (anke metaf.). **2.** Retenar en spaco streta qua impedas la disperso. – AFGHIR

koncept.ar {tr} **1.** Formacar en su, per la fekundigo (la jermo di ento vivonta). **2.** (metaf.) Formacar en sua spirito (ideo pri ulo); formacar en sua kordio (sentimento). – AFGHIR

konceptakl.o (*biol.*) Quaza posho, qua kontenas la genitorgani di ula fungi.

koncern.ar {tr} Relatar ad (ulu od ulo). – AFHI

koncert.ar {ntr} (dum *seanco muzikala)

Exekutar ula quanto de kanto-peci o de muziko instrumentala. – AFGHIR

konces.ar {tr} **1.** Abandonar a la uzado libera da ulu. **2.** (metaf.) Abandonar ad adverso, sen koaktesar a lo, un ek la punti diskutata. – AFGHIR

koncesion.ar {tr} (ad) (aludante stato, urbo) Koncesar negratuite a privato, e lo esonte valida dum tempo plu o min multa. – AFGHI

konci.ar {tr} Komprenar exakte la realaji. – AFHI

koncienc.o Savo interna, da singlu, pri lo etiko-bona e lo etiko-mala. – AFHI

koncil.o (*eklezio katol.*) Asemblitaro ek episkopi e teologio-doktori, por decidar pri ula problemi di doktrino, di diciplino ekleziala. – AFGHIR

koncili.ar {tr} **1.** Adduktar ad interkonkordo pri litijo-punto. **2.** Inter-harmoniigar kozi qui semblas interkontresar. – AFGHIR

konciz.a (pri stilo) Sen to quo ne esas necesa por la senco. – AFGHI

kondamn.ar {tr} **1.** Deklarar kulpoza, per verdikto: **(a)** Frapar (ulu) per judicio qua deklaras ke lu kulpis per kriminir, deliktir, detrimentir; **(b)** (metaf.) (pri libri, letri, e c.) Koaktar ad ulo punise. **2.** Deklarar ke (ulu) esas kulpoza, blaminda, reprimandinda. **3. (a)** Deklarar ke (ulo) ne plus esas uzebla. **(b)** Deklarar kom ne plus uzenda (pordo, fenestro, quan onu klozas tale ke lu ne plus esas apertebla). – AFHI

kondens.ar {tr} Igar (gaso, vaporo) plu densa, per la plu-proximigo di lua molekuli. – AFGHI

kondensator.o (*elektro*) Aparato quan onu uzas por akumular, sur surfaco, elektro pozitiva o negativa.

kondicion.ar {tr} (per) Submisar a klauzo obliganta de qua dependas la valideso (di akto, e c.), – AFHI

kondil.o (*anat.*) Saliajo artikala, osta, rondigita ca-facie - platigita, ta-facie. – AF

kondilon.o (*patol.*) Surkreskajo morbala en la regiono di la anuso o di la perineo.

kondiment.o Substanco quan onu uzas por plufortigar la saporo di nutrivi, sive lor lia manjeso an la repasto-tablo, sive lor lia preparo. – AFGHI

kondol.ar {tr} (pri, pro) Expresar sua partopreno di trauro, di desfortuno, qui afliktas (ulu). – AFGH

kondom.o Kauchuka protektilo por peniso, uzata dum sexuago, por preventar infekteso o gravidigo. – AFGHIR

kondomini.ar {tr} Kunposedar o kundominacar (lando). – AF

kondor.o (*zool.*) Granda vulturo, en la Andi. (L. *sarcohamphus gryphus)*. – AFGHIR

kondukt.ar {tr} (*fiziko*) Propagar de ca a ta punto la manifesti elektrala, kalorala. – AFHIR

konduktor.o (en vehilo publika: tramveturo, autobuso, treno) La komizo di qua la rolo esas relatar kun la voyajeri, e c. – AFGHR

kondut.ar {ntr} (ad) Agar en ta o ca cirkonstanco, en sua vivo, ye ta o ca maniero. – AFHI

konekt.ar {tr} (kun) **1.** Ligar strete kun kozo sama-natura. **2.** (*elektro*) Inter-relatigar, per elektro-konduktili, mashini od organi. – AF

konestabl.o (olim) **1.** Oficiro di la reji di Francia. **2.** Chef-mayoro di la armei rejala. – AFGHI

konex.a (*mat.*) Dicata pri subensemblo di spaco topologiala qua ne esez unionuro di du *apertiti* ne vakua e ne juntita. – AFGHI

konfecion.ar {tr} Facar (vesti) granda-serie, segun mezuri ne individuala, ma generala. – FG

konfekt.o Bonbono qua su dissolvas en la boko, e qua kontenas liquoro o pasto sukroza e parfumoza. – AGHI

konfer.ar {ntr} (kun) Konversar (kun ulu) quan onu konsultas pri temo konvencionita. – AFGHIR

konferv.o (*biol.*) Speco di algo kun filamenti tubatra. (L. conferva). – AFGHIL

konfes.ar {tr} (ad) **1.** Agnoskar kom da su ulo

quon onu agis, partikulare ulo etiko-mala. **2.** (*teol. katol.*) Deklarar volunte (sua peki) koram la tribunalo di penitenco. – AFHI

konfesion.o (*religio Kristana*) Deklaro koram publiko (*publico) pri sua acepto di la kredendaji di ta o ca eklezio. – AFGHI

konfet.o Peceto de papero, maxim ofte ronda, diverse kolorizita, quan por amuzo on kustumas lansar, en granda nombro, adsur la personi dum la karnavalo. – AFGHIR

konfid.ar {tr} (ad ulu) Donar sekure (ulu od ulo) ad ulu quan onu komisas por sorgar lu. – AFHI

konfidenc.ar {tr} (ad) Konfidar (ad ulu) ulo ne-materiala quon la konfidario devas ne divulgor - pri quo ta konfidario devas tacar (sekretajo). – AFGHIR

konfirm.ar {tr} **1.** Igar (ulu) mem plu ferma, plu certa (pri). Igar (ulo) plu certa, plu nedubitebla, per pruvo. **2.** Adjuntar a la vigoro quan (lu) ja posedas, afirmon, pruvon, e c. **3.** (*religio*) Donar ad (ulu) ta ek la sep sakramenti di la eklezio katolika, qua havas kom skopo igar la Santa Spirito decensar adsur la Kristano por igar plu ferma la gracio de bapto. **4.** (*komerco*) Repetar (la texto di sua letro, telegramo, e c.) por ke la destinario esez mem plu certa pri lo afirmita. **5.** (pri informo qua ne esis absolute certa) Afirmar ke ta informo esas nun certa, nedubitebla. – AFGHIR

konfisk.ar {tr} **1.** Atribuar a fisko, per dekreto, per lego (to quon proprietas ulu). **2.** Embargar ulo quan interdiktas la reguli di la skolo, di la liceo, e c. – AFGHIR

konfit.ar {tr} Preparar (frukti) per igar li sejornar en liquoro, en siropo, qua penetras en li, qua konservas li. – FGHI

konflikt.ar {ntr} (kun) **1.** **(a)** Esar en interlukto, inter-kombato (aludante personi qui interbatas). **(b)** (metaf.) (pri la interesti, la pasioni). **2.** Interkontestar, (aludante du korpi politikala, judiciala, e c., singla de qui volas havar kom suan, yuro, resortiso, fako, e c.). – AFGHIR

konfluant.a Di qua la elementi interjuntas. – (*medic.*) Pustuleti konfluanta: tante interproxima ke li intertushas ed intermixesas. – (bot.) Folii konfluanta: di qui la stipiti interjuntas ed intermixas.

konform.a (ad) **1.** Di qua la formo koincidas precize kun olta di altra objekto quan onu egardas kom tipo. **2.** Qua koincidas precize kun to quo imperesas da ulu, o kun to quo igesas necesa da ulo. – AFGHI

konfront.ar {tr} (ad) **1.** Situar facio vers facio (du o plura personi da qui la afirmi esas interkontrea) por dicernar lo exakta. **2.** Inter-apud-pozar (texti, dokumenti) por interkomparar li. – AFGHI

konfund.ar {tr} (ad, kun) **1.** Konfundar *kun*: Facar pelmelo pro distingo genitala qua esas mala o nesuficanta, e mixas ici kun iti (kom ex.: "Il konfundas omno en sua odio, la kulpozi kun l'inocenti, la benigni kun la maligni"). **2.** Konfundar *ad*: Transportar (mentale) erore la qualesi o la individueso di ulu od ulo, ad altra (kom ex.: "Vu konfundis manekino ad homo. Ne konfundez lampiro ad lanterno."). – AFGHIR

konfuz.a Di qua la elementi esas intermixita tale ke li cesis esar dicernebla e distingebla. – AFGHIR

konglomerat.o (*mineral.*) Bloko de fragmenti minerala aglomerita. – AFGHIR

kongr.o (*zool.*) Marfisho ek la sama familio kam la mureno. (L. *muraena conger*). – AFHI

kongregacion.o **1.** **(a)** Kompanio de sacerdoti qui su obligis per vovi, per regulo komuna, agnoskita da la Santa *Siejo; **(b)** Kompanio de kleriki qui, aganta segun la regulo komuna di la ordeno a qua li apartenas, su obligas per regulo specala. **2.** Asociitaro de nekleriki, qui interunionas sub la nomo di santo, por la praktikado di pieso. **3.** Komitato de kardinali, de kleriki, establisita da papo, en Roma, pro studiar ula aferi. – AFGHI

kongres.ar {ntr} **1.** (aludante ciencisti, publicisti, politikisti, e c.) *Seancar por la diskuto di temi ciencala, literaturala, politikala, e c. **2.** (aludante ministri de nacioni diversa, plenipotenciera) *Seancar por diskutar ula temi internaciona. –

AFGHIR

kongru.ar {tr} **1.** Qua fitas remarkinde-bone ta o ca cirkonstanco, ta o ca kazo. **2.** (*matem.*) *Nombri kongruanta*: di qui la interdifero esas multoplo di altra nombro (modulo). – AFGHI

koni.o Peco de ligno, de fero, angul-forma, quan onu stekas aden bloko de ligno por fendar ica; o quan onu lokizas **(a)** sub kanono, sub bombardilo, por elevar olu, o **(b)** sub la bazo di objekto por mantenar lu aplomba, e c. – F

konidi.o (*bot.*) Sporo di fungo qua naskis sur organo sporifera acesora, che speci qui posedas altra riprodukt-organo.

konik.o **1.** (*geom.*) Singla de la kurvi (cirklo, elipso, hiperbolo, parabolo) quin onu obtenas per la seciono di kono per plani diverse situita relate la axo e la genitanto. **2.** (geom. anal.) Seciona plano di kono duesma-grada, e di qua la equaciono esas: $Ax^2 + 2Bxy + Cy^2 + 2Dx + 2Ey + F =$ zero. – AFGHIR

konivenc.ar {ntr} (kun) **1.** Divenar, per klozar sua okuli por ne vidar, per silencar - quaze komplico etikala (pri la kulpo da ulu). **2.** Konsentar, konkordar, sekrete. – AFGHI

konjed.ar {tr} Donar tempala libereso ad (ulu). – FI

konjekt.ar {tr} (de) Kredar per supozo agita por explikar qua-maniere fakto eventis od eventas, od eventos. – AFGHIR

konjel.ar {tr} Transirigar aden la stando di solido (liquidon) per removar parto di lua kaloriko latenta. – AFHI

konjestion.ar {tr} (*patol.*) Igar la sango, acidente, fluar ecese aden la vaskuli di organo. – AFGHI

konjug.ar {tr} **1.** (*gram.*) Konjugar verbo: juntar intersucedante a la radiko di la verbo la afixi di qui la rolo esas expresar la varii di la personi, di la nombri, di la tempi, di la voci. **2.** (*matem.*) Imaginari konjugata: Dicesas pri du imaginari (a + bi) e (a' + b'i), kande li havas la sama modulo. **3.** (*bot.*) Dicesas pri la folii qui havas sur petiolo komuna, un o plura pari de folieti inter-opozanta. – AFGHIR

konjuncion.o **1.** (*gram.*) Vorto-speco qua juntas du propozicioni. **2.** (*astron.*) Situeso di du astri relate triesma, kande rekto, departanta de la centro di olca, pasas tra la centro di la du altri. – AFGHIR

konjuntiv.o (*anat.*) Membrano mukoza qua kovras (quale tapeto kovras muro, interne di domo) la globo di la okulo ed unionas olca a la palpebro. – AFGHI

konjuntivit.o (*patol.*) Inflamuro di la konjuntivo di la okulo. – AFGHI

konjuntur.o Stando qua rezultas de la inter-kunefiko hazardala di eventaji, di cirkonstanci. – AFGHI

konjur.ar {tr} Eskartar, per pregi religiala o per praktiki magiala (la influo da potenti maligna, nociva). – AFHI

konk.o (*zool.*) Envelopilo kalka di ula moluski. – AFHIR

konkav.a Qua karakterizesas da kurveso sferala kava. – AFGHI

konklav.o (*religio katol.*) Loko ube su inkluzas klefe la kardinali pos la morto di papo, por exekutar la elekto di lua sucedonto. – AFGHI

konkluz.ar {tr} **1.** Finar, o finigar, per solvo definitiva. **2.** (*logiko*) Deduktar la konsequi de la premisi pozita. – AFHIR

konkoid.o (*geom.*) Kurvo ek du branchi infinita, qui havas kom asimptoto rekto fixa, e simetra relate la perpendiklo trasita de punto fixa a ta rekto. – AFGHI

konkologi.o La parto di zoologio qua koncernas la konko-moluski. – AFHI

konkord.ar {ntr} (kun, pri, pro ke) **1.** (pri plura personi) Opinionar, sentar, intersame. **2.** (pri kozi) Inter-relatar harmonioze pro la existo inter li di raporto exakta. – AFGHIR

konkordat.o **1.** (*katol.*) Interkonsento da la papo kun suvereno, pri la yuri rispektiva di la Stato e di la Eklezio. **2.** (*komerco*) Kontrato per qua komercisto qua ne plus povas pagar sua debaji obtenas, da sua debarii, pago-fristo o la diminuto di parto

de lua debajo. – AFGHIR

konkrecion.o (*patol.*) Agregajo solida, qua naskas acidente en ula tisui. – AFGHI

konkret.a Qua expresas ulo reala. – AFGHIR

konkub.o **1.** Singla de la du personi qui kunvivas spozatre, quankam ne intermariajita. **2.** (che la Romani, antique) Singla de la personi qui interunionis per la konkubinato. – AFGHI

konkubinat.o (che la Romani, antique) Sorto di mariajo, inferiora a la mariajo civila - e la unika pri qua darfis kontratar la ne-Romani. – AFGHI

konkupicenc.o (en la linguo Kristanismala) Inklineso, da persono dekadinta, ad la plezuri sensala (precipue la sexuala). – AFGHI

konkurenc.ar {tr} (aludante personi qui persequas la sama skopo) Inter-rivalesar pri sua interesti (precipue pri la personi di la sama komerco-fako, industrio-fako). – FGHIR

konkurs.ar {ntr} (pri) Esar en la rangi kun altri, pri obtenor premio, nominesor, e c. – FGHIR

konkusion.ar {ntr} (aludante stat-oficero) Profitar (sen obtenir permiso pri o por lo) per la autoritato quan donas a lu lua ofico. – FGHI

konoc.ar {tr} Havar ideo plu o min kompleta (pri ulo, pri ulu). – FHI

konoid.o (*matem.*) Solido quan formacas la rotaco di koniko cirkum sua axo. – AFGHIR

konosment.o (*yurocienco navigala*) Agnosko-dokumento pri vari embarkita e pri lia transporto-kondicioni - donata, a la armatoro di komerco-navo, da la navestro. – FGHR

konquasant.a (*medic.*) Qua quaze ruptas la muskuli, qua korpo-depresas, qua destruktas la vigoro. Dicesas precipue pri la granda dolori parturala. – AFGHIR

konquest.ar {tr} (per) Kaptar, sizar per violento (lando, provinco, e c.) – AFHI

konsakr.ar {tr} (ad) Donar unike por persono, por ulo (ex.: konsakrar sua pekunio, sua tempo, sua sorgi, ad ulu, ad ulo; konsakrar sua vivo a lernado). – AFHI

konsanguin.a Qua naskis de la sama patro, ma ne de la sama matro. – F

konsekrac.ar {tr} (*liturgio katol.*) Igar sakra (per konsakrar lu a la servo di Deo). **2.** *Konsekracar hostio* (aludante la sacerdoto qua celebras meso): Transformar la pano e la vino aden la korpo e la sango di Iesu Kristo. – AFGHI

***konseli.o** Asemblitaro de personi komisita oficale pri guidar, per lia konsili, la chefo di stato, di administreri, di armeo, e c.; o pri kontrolar la administro, la jero, di kompanio industriala, komercala, financala. – AFHI

konsent.ar {tr} Aceptar propra-vole e sua-parte (la opiniono o la satisfaco di la deziro da ulu). – AFGHIR

konsequ.ar {ntr} (de, ek) (aludante principo enuncita) Eventar logikale pos (lu). – AFGHIR

konserv.ar {tr} **1.** Sorgar (ulu, ulo) tale ke lu ne alteresas o destruktesas. **2.** Ne lasar disipesar, destruktesar, desaparar. – AFGHIR

konservatori.o Establisuro publika, en qua onu konservas ula kolektaji. – AFGHI

konsider.ar {tr} Atencar sorgoze, minucioze (ta o ca motivo decidigiva, rezolvigiva) por agar saje. – AFGHIR

konsign.ar {tr} Donar (kozo konservenda kom garantiivo, kom depozajo): **(a)** pekunio-quanto, ye la kazo di tribunalo; **(b)** vari, depoze che komisionisto, komercisto - bagaji depoze en relvoyo-staciono. – AFGHIR

konsil.ar {tr} (ad) Guidar (ulu) per dicar a lu to, quon lu devas agar o facar se lu volas agar saje. – AFHIR

konsist.ar {ntr} (ye, ek, en) Esar formacita (ek ula elementi) – AFHI

konsistori.o **1.** (che la katoliki) Asemblitaro de kardinali, prezidata da la papo, qua su okupas per la aferi generala di la eklezio

katolika. **2.** (che la protestantisti e la Izraelidi) Asemblitaro ek kulto-oficieri e laiki, elektita por direktar la aferi di la kongregaciono. – AFGHIR

konskript.ar {tr} En-armeigar koakte la adolecanti qui jus atingis la evo-punto quan la lego determinis pri la milito-kapabligo. – AFGHIR

konsol.o **1.** (*arkitekt.*) Saliajo fixigita an murego, por suportar balkono, kornico, e c., o kom piedestalo por statuo. **2.** Orno-moblo pozita an muro, destinita a subtenar vazi, kupi, statueti, e c. – AFG

konsolac.ar {tr} (pri) Alejar la chagreno di (ulu). – AFHI

konsold.o (*bot.*) Planto qua formacas genero di la familio "boraginei", di qua la radiko uzesis olim kom astriktivo. (L. *symphytum*).

konsolid.ar {tr} (per) (*financo*) (aludante la debajo publika) Transformar la debajo rimborsebla di stato, aden debajo perpetua di qua nur la rento esos postulebla. – AFGHIR

konsome.o Buliono qua, pro koqueso long-tempa, absorbis la tota suko di la karno. – AFGHI

konsonanc.ar {ntr} **1.** (aludante foni muzikala) Inter-akordar plu o min komplete. **2.** (aludante silabi, e precipue finali di qui la termino-foni esas sama) Inter-proximesar. – AFGHIR

konsonant.o Artikulo-maniero di la fono, qua varias segun la movi da la lango o da la labii. (ex.: b, t, f esas konsonanti, kontre ke a, e, i esas vokali). – AFGHIR

konsort.o **1.** La persono di qua la estado sociala esas komuna kun olta di sua spozo. Dicesas precipue pri la spozulo di la rejino di Britania. **2.** Singla de la personi qui, en afero, havas interesto komuna. – AFGHIR

konspir.ar {ntr} (kontre, kun) Konvencionar sekrete por renversar la guvernistaro instalita, nuna. – AFGHI

konsput.ar {tr} (aludante plura personi qui agas lo) Jetar (kontre ulu) desestimo-klami. – F

konstant.a **1.** Qua ne cesas esar sama. **2.** (*matem.*) Konstanto: Quanto qua permanas sama, kompare ad altra qui varias. – AFGHI

konstat.ar {tr} Igar su certa (per observo, verifiko) pri la exakteso di fakto. – FG

konstelacion.o (*astron.*) Ensemblo de steli qui vidate del Tero semblas formacar figuro, a qua on atribuas propra nomo. – AFGHIR

konstern.ar {tr} (aludante, generale, katastrofo) Opresar, depresar (la psiko). – AFGHI

konstip.ar {tr} Impedar la kako, pro konstrikto intestinala. – AFHIR

konstituc.ar {tr} **1.** Instalar (ulu) en estado legala. **2.** Organizar esencale (ulo). **3.** Esar la elementi qui formacas. – AFGHIR

konstitucion.o Estado anatomiala e fiziologiala di organismo vivoza. – AFGHIR

konstrikt.ar {tr} (*anat.*) Kompresar, per klemar cirkume. – AFGHIR

konstrukt.ar {tr} **1.** Facar (domo edifico, ponto, navo, mashino, e c.) segun programo skisuro, desegnuro. **2.** (pri frazo) Ordinar la vorti. **3.** Trasar (la ensemblo di la linei di mapo, di figuro geometriala). – AFGHIR

konsul.o **1.** (lor la Roma-republiko antiqua) Stat-oficero, elektita singla-yare da la plebeyo, e qua partoprenis, kun un kolego, la autoritato leg-exekutigala. **2.** (lor la Roma-imperio antiqua) Stat-oficero nominita da la senato, ma di qua la rolo esis nur honorizala. **3.** Agento diplomacala, komisita da guvernistaro por protektor, en lando stranjera, la interesti di sua samalandani. – AFGHIR

konsult.ar {tr} (pri, por) Questionar (ulu) por savar lua opiniono pri lo rezolvenda. **2.** Serchar informeso (en libro, en spegulo). – AFGHIR

konsum.ar {tr} **1.** Destruktar gradoze (ulo) en lua substanco. **2.** Igar (ulu) deperisar gradoze. **3.** Prenar gradoze de olua substanco per uzar lu (ex.: konsumar vesto). – AFGHIR

kont.ar {tr} (*aritmetiko*) Determinar la relato da quanto ad unajo. – AFGHIR

kontagi.ar {tr} (ad) Transmisar, per kontakto, ulo nociva (anke la morbi qui venas de mikrobo, de miasmi). – AFGHI

kontakt.ar {tr} Havar, kun altra korpo, du o plura surfaco-punti komuna (anke metaf.). – AFGHIR

kontamin.ar {tr} (ye) Infektar ye morbo kontagiala. – AFGHI

kontant.a (aludante pekunio) Qua konsistas ek moneto-peci e/o bankobilieti. – (aludante pago) Qua eventas per moneto-peci e/o bankobilieti. – AFGHI

kontempl.ar {tr} Regardar, par-sinkante en la vido di la objekto. – AFHI

konten.ar {tr} **1.** Havar en su. **2.** Povar havar en su. – AFHI

kontent.a Qua ne deziras ulo plusa, ulo plubona, kam to quon lu havas. – AFHI

kontest.ar {tr} Diskutar negante la yusteso di to quon ulu revendikas, o la justeso di to quon ulu afirmas. – AFHI

kontigu.a (aludante tereno, domo, edifico) Qua jacas an (altra tereno, domo, edifico). – AFGHI

kontinenc.ar {ntr} Abstenar de koito, de amor-plezuri. – AFHI

kontinent.o Singla de la granda dividuri di la Terglobo quin la oceani separas, ica de ita, e quin onu povas parkurar tota-extense sen trairar maro: Europa, Azia, Afrika, Amerika, Oceania. – AFGHIR

kontingent.o **1.** (*armeo*) Quanto de armeani qua esas furnisenda singla-yare a la rekruto-autoritatozi. **2.** (*financo*) Moneto-kontingento: proporciono di la naturi diversa di monet-uni quin la Monetiferio devas fabrikar. (*filoz.*) La kontingenti: to quo povas eventar, ma ne eventos necese. – AFGHIR

kontinu.a Qua konsistas ek elementi qui formacas serio ne-inter-ruptita en spaco od en tempo. – AFGHI

kontor.o **1.** Loko ube funcionas la oficeri e lia subordiniti qui administras, jeras, kom employati di la guvernistaro, di firmo komercala, industriala, di banko. **2.** Loko ube asemblas su la membri di komisitaro, di komitato, exter la chambrego ube eventas la *seanci generala. – AFGR

kontraband.ar {tr} Importacar celite, sekrete, vari qui esas interdiktita, e pri qui onu ne pagis a la doganeyo la imposto-pekunio. – AFGHIR

kontrabas.o (*muziko*) La maxim fonogamo-basa ek la arket-instrumenti - plu granda kam violoncelo e samaforma, kun tri kordi. – AFGHIR

kontradans.o Salono-danso, ek kin parti o figuri, exekutata sucedante da du o quar grupi qui stacas inter-regarde. – AFGHI

kontrafakt.ar {tr} **1.** Imitar o riproduktar kontre-lege (la verko di ulu, e lua, detrimente). **2.** Imitar fraude objekto di qua la karaktero esas autentika. – FI

kontrafort.o (*arkitekt.*) Pilastro, saliajo masonura, sur qua apogas su muro qua suportas kargajo. – AFHIR

kontrakt.ar {tr} **1.** (*gram.*) Reduktar (du vokali o du silabi) ad un. **2.** Reduktar a volumino min granda, sen diminuteso di la maso: (I) (*anat.*) per la kurtigo di la fibri; (II) (*fiziko*) per la pluapudigo di la molekuli. – AFGHI

kontraktur.o (*patol.*) Stretiguro, kun rigidesko, qua eventas en muskulo pos konvulso, nevralgio, rumatismi, e c. – FG

kontralt.o (*muziko*) Che la mulieri, la voco maxim basa. – AFGHIR

kontrapunt.o (*muziko*) Formo di muziko klasika, en qua onu asemblas, cirkum frazo precipua quan onu selektis kom temo, parti acesora qui interunionas interseque en kombinuri harmoniala determinita, noto kontre noto. – AFGH

kontrast.ar {ntr} (kun) (aludante du kozi) Interopozesar tale ke lia interkompareso igas ica saliar. – AFGHIR

kontrat.ar {ntr} (pri) Asumar, ad ulu (obligeso). **2.** Debatar, diskutar konvenciono solena inter du stati, determinante, klauzope, to quo esos stipulita da singla de la partopreninti. **3.**

(aludante plura personi) Interobligar per akto autentika. – AFGHIR

kontravenc.ar {ntr} (pri) Agar kontre la preskripti da regularo, da lego. – AFGHI

kontre Opoze ad (ulu, ulo).

kontreskarp.o (*tekn., militarto*) Parto di la fosato di fortifikuro qua orientizesas kontre la eskarpajo.

kontribut.ar {tr} (ad) Kunlaborar, sua-parte, a verko komuna. Adportar sua quoto a spenso komuna. – AFGHIR

kontric.ar {ntr} (pri) (*religio*) Repentar pri la peko, quan eventigas la chagreno ofensir Deo. – AFGHI

kontrol.ar {tr} **1.** Submisar a verifiko da la administrantaro. **2.** Submisar ad exameno minucioza. – AFGHIR

kontrovers.ar {tr} Diskutar kun ulu pri punto di doktrino. – AFGHI

kontumac.a (*yuro-cienco*) Persono qua, akuzite, ne su prizentis avan la tribunalo kriminala. – AFGHI

kontur.o Surfaco, lineo qua limitizas extere objekto, e partikulare, objekto ronda. – AFGHIR

kontuz.ar {tr} (ye) Lezar per ta altero plu o min profunda quan shoko o frapo produktas en la tisui, sen lacero di la pelo. – AFGHIR

konvalec.ar {ntr} Esar en la stando di persono qua jus esis malada e komencas risaneskar, ribonestandar. – AFGHI

konvekt.ar {ntr} (*fiziko*) Dicesas pri la fenomeno qua eventas kande korpo varma plunjesas aden korpo liquida o gasa, determinante vera fluo en la fluido, konseque de la varmesko kontakte di la korpo varma. – AFGHIR

konven.ar {ntr} (ad) **1.** Esar exakte to quon postulas la cirkonstanci, la stando di ulu, di ulo. **2.** Esar exakte to quon onu expektas de la karaktero, de la stando sociala di ulu. **3.** Esar exakte to quon postulas la deziro, la prizo di ulu. – AFHI

konvencion.ar {ntr} (pri) Interkonkordar explicite (e, maxim-multa-kaze, skribe) pri punto determinita ek ulo agota o facota. – AFGHIR

konvent.o Asemblitaro (generale maxim-multa-kaze sekreta) de fra-masoni. – AFGHI

konverg.ar {ntr} (ad) (*fiziko*) (aludante direcioni, o linei qui reprezentas li) Departante de punti diversa, irar ad un punto, interproximeskante. **2.** (*matem.*) (aludante quanto) Proximeskar sempre plu multe a quanto fixa, sen ul-instante atingar lu. – AFGHI

konvers.ar {ntr} (kun, pri) (aludante personi qui esas kune) Kambiar idei kun ulu. – AFGHIR

konversion.ar {ntr} (*strategio*) Agar movo de cirkumiro per qua armeo-korpo prizentas altra facio. – F

konvert.ar {tr} (ad) **1.** Duktar a kredar ed adoptar religio, od altra doktrino, kam olta quan lu havis. **2.** Chanjar kozo ad altra. **3.** (*financo*) Kambiar rento-akto qua super-iris "para", po altra di qua la koto esas min supra, per ofrar la rimborso ye "para" a la posedanti qui refuzas aceptar la kambio. – AFGHIR

konvertor.o 1. (*gisado*) Aparato por konvertar gisfero aden stalo - retorto metalo-tola, provizita ye briki refraktara, en qua onu submisas gisfero a la efiko da kaloro e da forta aerofluo. **2.** (*elektrologio*) Aparato per qua onu chanjas la direcioni di korento (elektro-fluo) sen diplasar la guidfilo di la baterio. – AFGHIR

konvex.a Qua prizentas kurviguro sferala reliefa. – AFGHIR

konvink.ar {tr} (pri) Duktar (ulu) ad agnoskar ulo kom exakta. – AFHI

***konvok.ar** {tr} (ad) Pregar (ulu) ke lu voluntez venar a la asembleyo di lua simili. – AFHI

konvolvul.o (*bot.*) Planto herbatra od arboretatra, kun flori dispozita funelatre, di qua la precipua speci reptas sur sulo o volvas cirkum la planti vicina. (L. *convolvulus*). – AFHI

konvoy.ar {tr} Transportar soldati, municioni,

viktualii per serio de navi, de veturi, de kamioni qui avancas linee (quale la vagoni di treno). – AFGHI

konvuls.ar {ntr} **1.** Tordar su konseque de ta kontrakto subita di la muskuli qua akompanas ula standi morbala di la nervaro. Afekto qua koncernas la infanti, karakterizata da kontrakti di ta o ca parto di la korpo qui povas produktar morto per konjestiono cerebrala, asfixieso. **2.** Subisar ta violenta trepido di la traiti di la vizajo, di la korpo, quan produktas ula emoci. – AFGHIR

konyak.o Brandio qua esas la produkturo naturala de la vini rekoltata e distilata en la regiono qua cirkondas la Franca urbo Cognac (pron. Konyak'). – AFGHIR

kooper.ar {ntr} (*ekonomiko*) Dicesas pri la ago da ta laboristi qui, vice donar a patrono sua laboro po salario-pekunio, komunigas sua sparita pekunio e sua laboro, por produktar e vendar - singla de li partoprenonte la profito o la desprofito. Dicesas anke pri la personi qui kompras komune sua bezonaji engrose, tale obtenante profito-quanto - quale komercisto endetalista - quan li distributas inter su proporcione a la valoro pekuniala di sua kompri. – AF

kooperativ.o Ensemblo de entraprezisti kun aktiveso ekonomiala sen skopo di profito. – AFHIR

koopt.ar {tr} (por) Admisar eceptale (membri qui ne satisfacas omna kondicioni postulata), pro lua autoritato (savo, erudeso, talento) partikulara. – AFG

koordin.ar {tr} Ordinar segun ula relati (la parti di ensemblo) por facar ek lu ensemblo. – AFGHIR

kopaiv.o Substanco terpentinatra quan onu extraktas per incizo de la kortico di ula arbusto (L. *copaifera*) e quan onu uzas medicinale kontre ula morbi di la organi genitala od urinifala. – AFGHIL

kopal.o Rezino flavatra, solida, nesolvebla en alkoholo, quan onu extraktas per incizo ek arbori rezinifera di India e di Brazilia, ed ek qua onu facas vernisi tre prizata. – AFGHIR

kopi.ar {tr} Riproduktar (la texto di skriburo, desegnuro, e c.) un-exemplere o plur-exemplere. – AFGHIR

kopr.o Albumeno sikigita di la kokoso, ek qua on extraktas oleo. – AFGHIR

koprolit.o Exkremento petreskinta di animali fosila. – AFG

kops.o Mikra bosko ek arbori qui kreskis trunk-stumpe o sprose, e quin onu rekortas intermite. – G

kopul.o (*gram.*) Termino qua unionas la subjekto di la propoziciono a la atributo. – AFGHI

kopulac.ar {ntr} (kun) (aludante maskulo e femino ne-homa) Interunionar sexuale. – AFGHI

koqu.ar {tr} (en, per) Igar apta por manjeso, per la efiko da fairo (per boliigo, rosto, grilo, e c.) – AFGHIR

kor.o **1.** (epoki antiqua) Asemblitaro ek viri e mulieri, qui dansas marchante segun kadenco, ye la soni de la voci, de la instrumenti muzikala. **2.** (nia-epoke) Asemblitaro de personi qui kantas ensemble. – AFGHIR

korali.o Produkturo kalkoza ek ula polipi, plu o min dazlante-reda, kun la formo di rami, maxim-multa-kaze fixigita an roki submarsurfaca. – AFGHIR

koram “asistante…”, “esante prezenta…”.

koran.o (*religio*) La libro sakra di la Mohamedisti, qua kontenas la naraco pri la misiono di Mohamed e la ensemblo ek la preskripti quin ilu donis a sua populo. – AFGHIR

korb.o Recevuyo ek oziero, ek junko, e c., di qua la dimensioni e la formi esas diversa, uzata por kontenar o transportar provizuri, viktualii, e c. – FG

korbel.o (*arkitekt.*) Quadro plu o min salianta, origine taliita bizele, ulakaze ornita per skulturi, e qua uzesas por subtenar arkizuro, kornico, e c. – AF

kord.o **1.** Asembluro ek fili tre grosa, intertordita, di qui la groseso e la longeso

esas plu o min granda. **2.** Torduro ek tripi od ek fili metala, uzata por la faco di ula muzik-instrumenti e quan onu vibrigas per la fingri (gitaro, harpo, e c.) o per arketo (violino, violoncelo, e c.), o per marteleti qui korespondas kun klavi (piano). **3.** (*geom.*) Rekto qua klozas arko. – AFHI

kordi.o **1.** (*anat.*) Vicero muskula, di qua la formo esas olta di kono subversata, e qua esas la centro, la agento precipua di la cirkulo di sango. **2.** (metaf.) Ta organo egardata kom la rezideyo di la afecioni, di la sentimento interna, di la deziro, di la sufro, di la joyo, di la sentimento pri etiko, pri koncienco. **3.** (*karto-ludo*) La grupo de la karti sur qui reprezentesas kordio desegnita skise. – AFGHI

kordit.o Explozivo lansebla konstitucata maxim ofte da nitrokotono, nitroglicerino, vazelino. – AFGHIR

kordon.o **1.** Kordeto qua esas un ek la elementi di kordo. **2.** Mikra treso ronda o plata, rubando plu o min larja, uzata por rolo determinita. **3.** (*anat.*) Branchifuro di la nervi. **4.** Lineo kontinua quan formacas kozo, serio de kozi, alonge spaco determinita.

kore.o (*patol.*) Morbo nervala qua produktas movi sukusoza. – AFGH

koregon.o (*zool.*) Genero di fisho qua vivas en aquo sen-sala, familio di la salmonidei, qua vivas en la granda lagi di la centro di Europa (Suisia, Germania, nordo-regioni di Italia).

korekt.a Qua ne deviacas de la regulo, de la normo. – AFGHIR

korelat.ar {tr} Esar ligita ad altra termino tale ke un ek la du advokas nemediate la altra. – AFGHIR

korent.o (*elektro*) Direciono determinita di la fluido elektra, magnetala. – AFHI

korespond.ar {ntr} (kun, pri) **1.** Esar reciproke konforma **(a)** pro interkonveno di sua naturo, di sua proporcioni; **(b)** pro interkonkordo di sentimenti. **2.** Esar reciproke komunikanta: **(a)** per paseyo komuna; **(b)** per kambio di letri. – AFGHIR

koriandr.o **1.** (*bot.*) Planto aromata, qua formacas genero ek la familio "ombeliferi". **2.** La semino sika di ta planto, uzata en la koquo, en la farmacio-medikamenti. (L. *coriandrum*). – AFGHI

koribant.o (epoki antiqua) Sacerdoto di la deino Cibelo. – AFGHIR

koridor.o **1.** (olim) Voyo tektoza cirkonde di fortifikajo. **2.** (nia-epoke) Paseyo alonge plura chambri di un etajo, di un apartmento, per qua onu povas forirar de oli. Paseyo streta uzata kom forir-voyo, por irar de parto di edifico ad altra parto. – AFGHIR

korife.o **1.** Chefo di la koro, en la tragedio e la komedio antiqua. **2.** Chefo di koro kantala o dansala, en la opero moderna. **3.** (metaf.) (kun nuanco di ironio) La persono qua maxime salias, unesma-ranga, en ulo.

korimb.o (*bot.*) Infloresenco di qua la pedunkli acesora, departante de punti interdiferanta, elevas la flori a nivelo unika, tale ke formacesas quaza parasuno di qua la radii esas neinteregala. – AFHI

korint.o Bitbero sika, tre mikra, preske nigra, qua devenas de Korinto, de la insuli Ioniana. – FGHR

korion.o (*anat.*) Envelopilo extera di la feto. – AFGHI

koriz.o (*biol.*) Duimesko o duoplesko di ula parti, per formaco di organi supernombra.

kork.o Ta strato sponjatra e lejera di speco di querko (L. *quercum suber*), de qua onu facas botelo-stopili, flotaceri, e c. – AG

kormoran.o (*zool.*) Ucelo qua formacas grupo ek la klaso "palmipedi", qua vivas rive di la aquo-loki (lagi, mari, riveri) e qua su nutras ye fishi. (L. *phalacrocoax (carbo)*). – AFGI

korn.o **1.** Surkreskajo konatra, rekta o kurva, qua kreskas sur la fronto di la rumineri, ordinare che la maskulo, e formacas quaza prolonguro di la osto frontala. **2.** (analogie) Surkreskajo, kornatra, qua existas sur la kapo di ula animali. Anke: pedunkli retrotirebla, qua existas sur la kapo di la

limaki e qua portas la organi vidala. **3.** To quo finas per punto simila a korno. **4.** La materio tenaca, lameloza, de qua facesas la korni di la rumineri. **5.** Korno kavigita e truizita, quan uzis la muton-pastori, la muton-gardisti, la chaseri, e c. por signalar, advokar. **6.** (*muziko*) Instrumento suflala, ek kupro, tordita adspirale, di qua un extremajo recevas boko-peco (mikra kupeto ek metalo, ek ivoro, e c.) e di qua la altra extremajo formacas kono expansita quan onu nomizis "funelo". – AFHI

kornaj.ar {ntr} (aludante kavalo, asno) Produktar ta stertoro quan kreas morbo di la organi respirala. – AFGHIR

kornak.o Elefanto-duktisto. – AFGHI

kornalin.o (*mineral.*) Agato mi-diafana, plu o min obskure-reda, de qua onu facas siglili, ringi fingrala, e c. – AFGHI

kornamuz.o (*muziko*) Muzik-instrumento rustika, di qua la son-koloro esas nazo-sonanta, facita ek felto-sako, aero-tanko, quan onu inflas per la boko, mediace tubo, ed ek tri tubi muntita sur la felto-sako, de qui du emisas noto kontinua, e de qui la triesma esas provizita ye boko-peco langetoza aden qua suflas la pleanto, e borita ye trui sur qui lu promenigas sua fingri por produktas diversa noti. – FHI

korne.o (*anat.*) Membrano qua tapisizas la dopa parto di la okulo. – AFGHI

kornel.o (*bot.*) Frukto de arboro di qua la ligno esas tre harda, qua formacas la speco tipa di la familio "kornacei", e qua similesas mikra pruno reda. (L *cornus mas*).

kornet.o **1.** Mikra korno, rustika, korno ek terakoto, garnisita ye boko-peco, per qua la pueri su amuzas, pleante lu lor karnavalo. Granda fluto quan onu uzas en la kori por subtenar la voci. **2.** To quo esas kornatra. – AFGHI

kornic.o (*arkitekt.*) Ornamento salianta qua kronizas la cirklo di la entablamento di edifico. Ornamento analoga, ek petro, ligno, e c., qua existas cirkum plafono, chambro, qua kronizas moblo, pordo, e c. – AFHIR

kornik.o (*zool.*) Speco di korvo, mikra. (L. *corvus cornix*). – FHI

korod.ar {tr} Rodar lente, per efikivo kemiala (maxim-multa-kaze). – AFGHI

koroid.o (*anat.*) Membrano interna, kovrita ye materio nigra (pigmento) qua tapisizas la okulo.

korol.o (*bot.*) Parto di la floro, formacita ek un o plura petali, qua envelopas la pistilo e la stamini. – AFGHI

korolari.o Konsequo qua esas sequonta de la konkluzo di demonstro. – AFGHIR

koronal.a (*anat.*) Dicesas pri la arterii e veini di la kordio e di la stomako, dispozita cirkle.

koroner.o En Britania: oficero judiciala di qua la tasko konsistas ye inquestar, helpate de jurio, pri la kazi di morto violentala, naufrajo, e la deskovri di trezori. – A

korp.o **1.** Che la homi e la bestii: ensemblo ek la parti materiala qui kompozas organismo en qua rezidas la vivo animalala. **2.** Omna agregajo ek molekuli materiala. **3.** **(a)** Parto precipua di kozo; **(b)** ensemblo formacita ek kolektajo de personi, de kozi. – AFGHIR

korporacion.o Asociitaro de individui, interligita per reguli, obligesi, privileji komuna. – AFGHIR

korporal.o (*liturgio katol.*) Linjo sakrigita quan la sacerdoto extensas sur la altaro, lor meso, e sur qua lu pozas la kalico e la hostio. – AFGHI

korpulent.a (pri homo) Karakterizata da ampleso, plu o min grandega, di sua korpo. Di qua la tota korpo (anke la membri) esas grosa, dika; muskuloza forte, do robusta e sana. – AFGHI

korpus.o Kolekturo de texti od altra dokumenti, ordinare en elektronikala formato, uzata por studii ed analizi linguistikal, literatural, edc. – AFGHIR

korpuskul.o Materio-grano infinite mikra. – AFGHI

kors.o Aleo uzata kom promeneyo publika, en urbo. – FGI

korsaj.o Parto di la robo, qua kovras la busto

(di muliero), la parto supra, de la shultri til la tayo (do, super la jupo). – AF

korsar.o Viro qua parkuras la mari (ed anke, ma rare, landi) skope di spolio, rapto - ex-pirato qua obtenis (en Francia) de la rejo la titulo "korsaro". – AFGHIR

korset.o Mikra korsajo ek barti, destinita a subtenar la mami; a vidigar la konturi di la tayo di la mulieri; ad igar la mulieri repleta o grosa semblar preske gracila. – AFGHR

kort.o **1.** Rezideyo di suvereno e di lua cirkondanti. **2.** (*yuro-cienco*) Asemblitaro tribunala qua eventis, origine, en la lojeyo di la suvereno. **3.** Parto di domeno, tereno sen-tekta, generale cirkondata da muri o da edifici, qua esas avan o dop la habiteyo precipua. – AFHI

kortic.o (*bot.*) Envelopilo, "shelo", di la stipo e di la branchi di ula planti. – AFHI

kortizon.o Hormono di la kortico surrena, qua agas sur la preso arteriala. – AFGHIR

korund.o (*mineral.*) Lapido, preske tam harda kam diamanto, formacita ek alumino diverse-koloroza pro kontenar oxidi metalala. – AFGHIR

korupt.ar {tr} (per) **1.** Alterar per putro (substanco). **2.** **(a)** Alterar to quo esas sana, honesta, che homo; **(b)** Alterar che ulu, per donaci, promisi, la integreso di la koncienco; **(c)** Destruktar to quo esas justa, sana, pura en la maniero judikar, sentar, expresar su; **(d)** Destruktar la integreso di la senco, di la testo di ulo. – AFGHIR

korv.o (*zool.*) Ucelo granda quale mikra hano, di qua la plumaro esas nigra, la krii stridanta (kroaso), qua su nutras ye frukti, ye mikra bestii, ma esas avida precipue ye la karno di la kadavri. (L. *corvus corax*). – I

korve.ar {ntr} (por, pri) **1.** (olim) (aludante vasalo) Laborar gratuite e koakte por sua sinioro, laboro konsistanta ye ulo agenda tota-jorne, da homo o da charjo-bestio. **2.** Laborar por konservar la voyi. **3.** Exekutar tasko tre desagreabla, de qua onu ne povas dispensar su. – AF

korvet.o (*navig.*) Milito-navo, di qua la tipo esas meza inter brigo e fregato. – AFGHIR

koshmar.o Sento di angoro e desquieteso produktata da sonji qui pavorigas. – FR

kosm.o Universo, egardata kom organizuro. – AFGHIR

kosmetik.o La parto di higieno qua koncernas la kompozo e la uzo di la produkturi per qui onu sorgas la hari, la denti, la pelo (por lia beleso). – AFGHIR

kosmogoni.o Sistemo pri la formaceso di universo. – AFGHIR

kosmografi.o Deskripto di la sistemo astronomiala di nia planeto e di universo. – AFGHIR

kosmologi.o La cienco pri la *leyi (legi) qui regnas universo. – AFGHIR

kosmonaut.o Navisto qua voyajas en la kosmo. – AFGHIR

kosmopolit.a **1.** Qua egardas su kom civitano di mondo (kontraste kun civitano di ca o ta lando). **2.** Qua vivas lore en ca lando, lore en ita, lore en altra, senfine. – AFGHIR

kosmos.o (*bot.*) Genero de planti ek la familio "kompozaji", qua konsistas ye dek speci, de qui un esas kultivata en la gardeni pro lua foliaro lejera e lua flori granda, blanka o reda. (L. *cosmos bipinnatus*). – AFGHIR

kost.o (*anat.*) Singla ek la osti plata ed arkatra qui, departante de la spino, e venante rajuntar avane la sternumo, formacas la kavajo ostoza "pektoro". – AFHI

kostum.o Maniero vestizar su, propra di populo, di epoko, di klaso, di cirkonstanco. – AFGIR

kot.o **1.** Indiko pri la altitudo di la punti diversa di tereno, di aquo-fluo, e c., relate nivelo egardata kom bazo. **2.** Indiko, per cifri, per literi, di singla serio di peci ek dokumentaro, ek arkiveyo. – F

koten.o (*patol.*) Falsa membrano qua formacesas interne di la guturo, en ula kazi di angino. – I

kotiledon.o **1.** (*anat.*) Lobo karnoza di la placenta. **2.** (*bot.*) Lobo, folio embriona di la semino di vejetanto fanerogama. –

AFGHI

kotilion.o Danso kun figuri qua finas la balo (dansata olim da 4 od 8 personi). – AFGHI

kotiloid.o (*anat.*) Di qua la formo esas olta di ta kavajo di osto qua recevas altra osto.

kotlet.o (*koquarto*) Kosto de mutono, de bovyuno, de porko, e c., destinita a manjeso da homo. – AFGIR

koton.o Materio texebla, blanka, fina, qua kovras la semino di arboreto qua formacas genero ek la familio "malvacei", qua origine venis de India e quan onu kultivas nun anke en Egiptia ed en la regiono sud-esta di Usa. – AFHI

koturn.o Pedovesto quan weris, che la populi antiqua, la viri e la mulieri di rango super-meza; sandalo kun suolo, fixigita an la pedo per ledro-bendi ligita super la maleolo e lasante la pedo-fingri nekovrata. – FGHI

kov.ar {tr} (aludante la femino di ucelo) Sternar su , e permanar tale dum ula quanto de tempo, sur sua ovi, por konservar ad oli konstante la kaloro qua igos la uceleto ekirar kande parformacita. – FI

kovrar: {tr} (per, ye) **1.(a)** Garnisar ye ulo quan onu pozas sur…; **(b)** Garnisar per esar pozita sur… **2. (a)** Dissemar ulo sur ulo, disjete; **(b)** Dissemesir disjete sur ulo. **3. (a)** Protektar per ulo quan onu pozas sur…; **(b)** Protektar per esar sur, avan. **4. (a)** Celar per pozar ulo sur, avan…; **(b)** Celar per esar sur, avan… – AFHI

koxalgi.o (*patol.*) Artrito o tumoro blanka ye la hancho. – AFG

koyot.o (*zool.*) Mamifero karnivora Amerikana simila al volfo, kun densa pili griza, qua emisas karakterizanta bramo longa e lamenta. – AFGHIR

koz.o Omna realajo, konkreta od abstrakta, quan onu indikas ye maniero nedeterminita, nepreciza. – FHI

kozak.o Slavo, kelke mestica, qua habitas regioni di la Rusi di Europa e di Azia; kom kavalriano ecelanta, lu posedis privileji administreriala e fiskala, kondicionata per lua devo esar armeano dum duadek yari, e, pose, en la milico til la fino di sua valideso. – AFGHIR

krab.o (*zool.*) Nomo vulgara di krustacei diversa, dekpeda, kurta-kauda, di qua la tipo esas la krabo ordinara (L. *cancer, carcinus*), speco manjebla qua habitas en la sablo di maro. – AFGR

krag.o Peco de telo, de dentelo, qua, pos cirkumirir la kolo, retrovenas ad la supra parto di la pektoro. – G

krak.ar {ntr} Produktar bruiso sika, per la krumplo di la parti. – AFG

krak[!] Interjeciono qua expresas evento subita, o la bruiso de krako.

kraknel.o Kukajo harda, qua krakas sub la denti qui mastikas lu. – AF

kramp.o (*patol.*) Kontrakto dolorigiva qua produktas rigideso kurta-dura di la muskuli brakiala, gambala. (analogie: stomakala). Kontrakto spasmala. – AFG

krampon.o La signo tipografala "[" o "]".

kran.o (*tekn.*) Aparato por sublevar la kargaji e transportar li kurta-diste. Lu konsistas ek framo ek fero od ek ligno, muntita sur pivoto cirkum qua lu povas rotacar, e ek du mekanismi: un mekanismo di sublevo (puliaro o vindilo) ed un mekanismo di rotacigo. – AGR

krani.o (*anat.*) Buxo osta qua kontenas e protektas la cerebro. – AFHI

krapul.ar {ntr} Debochar grosiere; karakterizivo: eceso di vino-drinko. – AFGHI

kras.o Strato de materio sordida qua formacesas ed akumulesas sur la pelo, sur linjo, sur la vesti quin onu weras, sur la objekti. – FH

krateg.o (*bot.*) 1 Arbusto dornoza, ek la familio "rozacei", kun mikra flori blanka (l. *crataegus*). **2.** La floro di ta arbusto. – L

krater.o 1. (epoki antiqua) Vazo larja, en qua onu mixis vino ed aquo por plenigar la kalici e la kupi. **2.** (metaf.) Aperturo formacita somite di volkano, per qua olca forjetas la materii inflamita: flami, lavao,

cindri. **3.** Aperturo facita ye la parto supera di fornego di vitrifisto. – AFGHIR

kravach.o Vergo flexebla qua finas per mecho, quan la kavalkanti uzas kom flogilo. – AFG

kravat.o Peco de stofo quan onu weras cirkum sua kolo, kom ornivo, e qua (maxim-multa-kaze) pendas extremaje sur la pektoro. – AFGI

krayon.o Peco de erco (grafito, e c.), plu o min mola, quan onu uzas por trasar, desegnar, skribar, e c. – AF

kraz.o (*gram.*) Fuzuro de la vokalo o diftongo finala di vorto, kun la vokalo o diftongo komencala di la vorto sequanta. – AFGHI

kre.ar {tr} (de, ek, per) **1.** (*religio*) (aludante deo) Facar (ulo) ek nulo, prenante lu de nihilo. **2.** (aludante homo) Kompozar (verko, kozo qua ne existis antee). – AFHI

krecent.o **1.** **(a)** Formo sesguroza di Luno dum lua kresko o deskresko; **(b)** To quo havas ta formo. **2.** Pano-bloko butropasta, kun formo di Luno-krecento; facata precipue en Paris, Francia. – AFHI

kred.ar {tr} **1.** **(a)** Admisar (ulo) kom exakta sen verifiko. **(b)** Egardar (ulu) kom dicanta lo exakta, sen verifikar lo. **2.** (ye ulu, ye ulo) **(a)** Fidar a la realeso di ulo, sen verifikar; fidar a la efikiveso di ulo, ad olua povo, sen verifikar; **(b)** Fidar a la verdico di ulu, sen verifiko; **(c)** Fidar a lua karaktero, sen verifiko. **3.** (senco absoluta) Fidar religiale. – AFHIR

kredenc.o Plado-moblo, konsolo o tablo sur qua onu pozas la pladi, pladeti, glasi, e c. por la servi di tablo lor repasto. – AFGHI

kredit.ar {tr} (per ulo) Vendar, aceptante la ajorno di la pago da la kompranto, pro ke onu judikas lu solventa. – AFGHIR

krem.o **1.** La parto maxim densa di lakto, qua acensas a la surfaco kande onu lasas lu repozar, ed ek qua onu facas butro per quirlo. **2.** (metaf.) La parto maxim bona de ulo. **3.** Pelikulo qua eventas surface di lakto kande onu varmigas lu. **4.** Preparajo qua aspektas quale kremo. – AFGHIR

kremac.ar {tr} Reduktar a cindri (objekto o la korpo di homo mortinta). – AFHI

kremon.o (*tekn.*) Ferajo uzata por klozar od apertar fenestro; stango de fero rekta, muntita an un ek la montanti, quan onu adsuprenirigas od adinfreirigas per rotacigar mancho tale ke onu enirigas singla ek la extremaji aden seruro-boko, od ekirigas li de olu. – F

krenel.o Aperturo facita ye intervali en la parpeto di remparo, di turmo, por lansar projektili sur la enemiko. – AF

kreol.o Persono di raso blanka, naskinta en la kolonii (olim) Hispana di Amerika. Persono qua naskis en la kolonii Europana inter-tropike. – AFGHIR

kreozot.o (*kem.*) Liquido oleatra, korodiva ed antisepsiiva, quan onu obtenas per la distilo di gudro lignala. – AFGHIR

krep.o Stofo ek lano delikata, plu o min diafana, kun filo ondoza, quan onu preparas per kelke tordar la filo longesala (warpe), pose plunjante la texuro aden aquo e frotante lu per vaxo. – AFG

krepis.ar {tr} Indutar (muro) per trulo o balayilo, ye strato di gipso, di mortero, quan onu lasas aspera vice planigar lu. – F

krepit.ar {ntr} Produktar bruiso ek intersequo di mikra kraki. – AFGHI

krepon.o Stofo frizita quale krepo, ma di qua la texuro esas plu dika, por togi advokatala, sutani, e c. – AFGHIR

krepuskul.o Lumo nepreciza quan donas la suno-radii kande li reflektesas da la strati supra di atmosfero, t. e. kande Suno esas ja sub horizonto, e qua deskreskas segun ke la astro desaparas. – AFHI

kres.o (*bot.*) Planto perena, qua formacas genero ek la familio "kruciferi", qua kreskas alonge la rivereti, an la tereni inundata. (L. *lepidium nasturtium*). – AFGIR

kresk.ar {ntr} **1.** **(a)** (aludante ento organizita, vivoza) Divenar plu granda gradoze, til la fino di sua developo normala. **(b)** (metaf.) Divenar plu granda, plu multa, sencese, gradoze. **2.** (aludante vejetanti) Developar su naturale en ula regioni. – FHI

kresp.o Rondi de pasto tre dina, ek farino dilutita kun lakto ed ovi, quan onu varsas, lejera-strate, aden padelo indutita ye grasajo, por koquar lu. – F

krest.o **1.** Surkreskajo karnoza, di qua la konturo esas sesgura dento-forme, qua salias sur la kapo di ula galinacei (analogie: sur la kapo di ula repteri, fishi, uceli). **2.** Parto salianta, streta, sur la somito di monto, di ondo, la supra parto di tekto, di muro. – AFHI

krestomati.o Selektajo ek texto-peci extraktita de la verki da la autori klasika. – AFGHIR

kret.o Kalko-karbonato amorfa, quan onu renkontras forme di strati plu o min dika, en ula sulo-strati. Kreto-krayono: bastoneto ek ta substanco, per qua onu skribas sur tabelo nigra o obskure-verda (en skolo). – AFGHI

kretin.o (*patol.*) **1.** Persono rakitika, idioto maxim-multa-kaze strumoza. **2.** (metaf.) Persono stupida qual kretino. – AFGHIR

kreton.o Telo rezistiva, kun warpo ek kanabo, e wefto ek lino. – AFGHR

krev.ar {ntr} Apertar su, spliteskante, pro tenseso ecesanta. **2.** {tr} Apertar, splitante. – FI

krevet.o (*zool.*) Mikra krustaceo dekapeda, manjebla, quan onu renkontras sur la litoro marala. (L. *crangon vulgaris*). – F

krevis.ar {ntr} Subisar fendeso plu o min profunda (aludante la surfaco di korpo). **2.** {tr} Fendar plu o min profunde (la surfaco di korpo). – AFI

kri.ar {ntr} Lansar voco-sonuni stridanta e neartikulita. – AFHIR

kribl.o Recevuyo di qua la kulo esas borita ye trui inter-egala, por separar la objekti di groseso neintergala, lasanta trapasar ici, retenante iti. – FHI

krik.o Mashino por sublevar nealte kargajo (quadri, e c.) per dento-stango quan elevas roto dentoza, movata per manivelo. – FHI

krik[!] Interjeciono qua imitas la bruiso de kozo lacerata.

kriket.o Ludilo, origine Angla, en qua la ludanti, dividita a du partisi, lansas singlu-suafoye baloneti grava, per kroso ligna. – AF

krik-krak[!] Interjeciono per qua onu probas riproduktar la bruiso sika di kozo qua ruptesas, laceresas.

krimin.ar {ntr} **1.** Agar tale ke la lego etikala esas ne-egardata maxim grave. **2.** (*yuro-cienco*) Exekutar ago pri qua la lego stipulas ke lu esas la kauzo di puniso korpala ed infamiganta. **2.** (hiperbole) Exekutar ago quan onu judikas tro severe pri lua posibla konsequi mala. – AFGHIR

krin.o Pilo aspera, longa e flexebla di ula bestii; longa pilo ek la kolo od ek la kaudo di kavalo.

krinolin.o **1.** Texuro di qua la warpo esas lina, e la wefto ek krino. **2.** Subjupo ek texuro de krino, por subtenar la robo por ke lu aspektez balonatre. **3.** Subjupo garnisita ek barti, ek ringegi stala, e c., sama-skope. – AFGHIR

kriofor.o (*fiziko*) Instrumento per qua la aquo divenas konjelata per sua propra vaporesko. – AFGHI

kriolit.o Mineralo kompozita da fluoro, aluminio e natro, qua, en la stando naturala, trovesas nur en Grenlando. – AFGHIR

krip.o Manjo-trogo por la bruti.

kripl.a Privacita de la uzo di un o plura ek sua membri, pro vunduro, morbo, e c.

kript.o **1.** Tombo masonita, subsula, en kirko, olim uzata kom sepulteyo por la martiri. **2.** (*anat.*) Folikulo, mikra glando sakoforma, en la pelo od en la membrani mukoza, e sekrecanta - per pori - liquidi adsurface. – AFGHIR

kriptogam.a (*bot.*) Di qua la organi fruktifala esas poke videbla. Kriptogami: Planti qui formacas la lasta ek la 24 klasi da Linné. – AFGHI

kriptograf.ar {tr} Skribar per signi celanta, per cifri, e c. – AFGHIR

kriptomeri.o (*bot.*) Genero de arbori, ek la familio "koniferi", vicina ye la cipreso, qui

devenas de Japonia, e quin onu kultivas en Francia.

kripton.o (*kem.*) Elemento kun atomala numero 36 (Kr). – AFGHIR

krism.o (*liturgio katol. e Greka*) Oleo sakra quan onu uzas por la uncioni en ula sakramenti di la Eklezio katolika e Greka. – AFGHI

krisp.a Tale frizita ke li formacas tufo densa. – AIL

Krist.o (*Kristanismo*). **1.** Mesio, redemtero. **2.** Iesu Kristo. **3.** Imajo de Iesu Kristo (kom ex.: Kristo ek ebeno). – AFGHIR

kristal.o **1.** (en la vortaro ordinara) Materio sen-kolora, extreme diafana. **2.** (en la vortaro ciencala) Korpo qua, kande solida, havas la formo di poliedro di qua la anguli e la lateri esas egala. – AFGHIR

kristalin.o (*anat.*) Korpo lenso-forma, diafana, qua esas en la okulo-globo, dop la pupilo, destinita a refraktar la radii luma ed igar li konvergar a retino. – AFGHIR

kristaloid.o (*biol.*) Nomo di masi albuminoida ek substanco protoplasma, kun formi geometriala analoga ad olti di la kristali.

kriteri.o Karaktero per qua (per komparo) onu dicernas lo exakta de lo ne-exakta, lo vera de lo falsa. – AFGHIR

kriticism.o (*filoz.*) Doktrino qua igas diskutata la fidindeso di la idei di Raciono. – AFGHIR

kritik.ar {tr} **1.** Observar la qualesi, bona o mala, di verko (literaturaja, arto-produkturo, e c.). **2.** Igar saliar la defekti di la kozi, di la personi. – AFGHIR

kriz.o **1.** Fazo danjeroza di maladeso-periodo, qua esos decidiganta, sive favoroze, sive perisige. **2.** Fazo danjeroza quan transiras politiko, financo, industrio, komerco, e c. – AFGHIR

krizalid.o Nimfo di lepidoptero e lua envelopilo. – AFGHI

krizantem.o (*bot.*) Arboreto qua formacas genero ek la familio "kompozaji", kultivata en la Europana gardeni pro lua flori, flava, blanka, pinka, violea. (L. *chrysanthemum*). – AFGHIRL

krizokalk.o Aloyuro de zinko e kupro, kompozajo qua simulas oro e quan onu uzas en la faco di juveli falsa. – FGHI

kroas.ar {ntr} (aludante la korvi, la rani) Agar la krio karakterizanta di sua speco. – F

kroch.ar: {tr} Facar objekti ek mashi, de lano, filo, silko, e c., per mikra stango de fero o ligno, di qua un pinto havas hoketo. – AFR

kroket.o Ludo-speco, de origino Angla, en qua onu pulsas buli per frapi agita per ligna martelo, por igar ta buli transsubirar arketi stekita en la sulo. – AFGHIR

krokodil.o (*zool.*) Reptero sauria, amfibia, di la granda fluvii di India e di Egiptia, timinda pro lua grandeso e devoremeso. (L. *crocodilus*). – AFGHIR

krom.o (*kem.*) Korpo simpla, metala, di qua la kompozaji esas remarkinda pro lia kolori. Simbolo kemiala: Kr.

kromatik.o **1.** (*muziko*) Qua konsistas ek intersequo de mi-toni (mi-toni kromatika), kontraste kun la mi-toni diatonika, plu mikra ye un komao. **2.** Qua koncernas la kolori. – AFGHI

kromatin.o (*biol.*) Substanco tre afina pri la kolorizivi bazala, e quan onu renkontras maxim-multa-kaze forme di grani kunjuntita a la filamento nukleala.

kromatofil.a (*biol.*) Dicesas pri la celuli, grani od *organiti, apta kaptar facile la kolorizivi.

kromatofor.o (*biol.*) Celulo di la tisuo konjuntiva, qua kontenas multa pigmenti, quan onu renkontras periferie di la neuraxo e di la membrani sensala (iriso, pelo, e c.).

kromatografi.o Metodo por identifikar, separar, analizar la kompozanti di mixuro, fondita sur la diferanta kolori quin povas recevar la kompozanti ipsa. – AFGHIR

kromatoliz.o (*biol.*) Dissolveso di la kromatino di la celulo-nukleo, qua karakterizas un ek la fazi di mitoso.

kromidi.o (*biol.*) Nomo donita da Hertwig a

la elementi di la nukleo nepreciza di la bakterii.

kromolitograf.ar {tr} Agar imprimo litografiala koloroza.

kromosom.o (*biol.*) Segmento di la filamento kromatika nuklea qua aparas dum mitoso.

kromotip.ar {tr} Imprimar koloroze per la procedi tipografala. – AFGHR

"**kron**" Monet-uno, di qua la valoro varias segun la landi (Britania, Suedia, e c.)

kron.o 1. Ringo destinita a metesar cirkum la kapo: **(a)** Ringo de flori, de folii interplektita quan onu metas cirkum la kapo kom **(i)** ornivo; **(ii)** distingivo armeala o civila. (metaf.) Rekompenso cielala; **(b)** Ringo de metalo, ornita ye floroni, ye perli, e c. quan onu metas cirkum la kapo kom insigno di la suvereneso, di la nobeleso. La krono rejala, dukala, e c. qua esas super la stampuro blazonala. **2.** To di quo la formo memorigas krono. **3.** Dento-krono: la parto supra qua salias de la jenjivo e kovresas ye emalio. – AFGHIR

kronglas.o Vitro diafana di tre bela qualeso, qua kontenas multa potaso, tre facile gisebla (fuzebla), di qua la refraktiveso-grado esas tre alta, e qua uzesas por fabrikar lensi por la instrumenti optikala, ed anke prismi akromatika. – AFGHIR

kronik.a 1. (aludante morbo) Qua par-iras lente sua periodi. **2.** Qua divenis forta segun ke tempo fluis e, konseque, ne plus esas akuta. – AFGHIR

kronik.o 1. Kolekturo de fakti historiala, segun la ordino di lia evento. **2.** Ensemblo ek la fakti, ek la informi qui esas mencionita pri la personi. – AFGHIR

kronologi.o La cienco di qua la temo esas pruvar la dati di la eventaji historiala. – AFGHIR

kronometr.o Horlojeto di qua la pendulo esas kompensita, tale ke lu ne varias segun la temperaturo. – AFGHIR

krop.o (*anat.*) Sako o membrano quan la uceli havas sub la guturo, ed en qua la nutrivi sejornas ante pasar aden la stomako. – AG

kros.o 1. Bastono eklezio-pastorala, signo di la episkopeso od abadeso, kun un extremajo kurvigita forme di voluto, quan la abadi kustumis portar kun la voluto adinterne, e la episkopi adextere. **2.** Parto kurvigita per qua finas fusilo, pistolo, ye la parto opozita a la tubo. – F

krotal.o (*zool.*) Serpento venenoza, di qua la korneti, inter-inkastrita ye la extremajo di la kaudo, kliktas. (L. *crotalus*). – FHIL

kroton.o (*bot.*) Planto qua formacas genero di la familio "euforbiacei", di qua un speco donas la tornasolo, e di qua un altra donas emetiko e purgivo, e grani de qui onu ekpresas oleo akra, uzata kom drastiko e kom revulsivo violenta. (L. *croton*). – AFGHIR

kroz.ar {ntr} (aludante navo) Trairar maro, en ula regioni, por surveyar li. – AFGHIR

kru.o Ensemblo de laboristi qui, en navo od aviono, obedias l'oficisti o l'oficiri. – AG

kruc.o 1. (epoki antiqua) **(a)** Sorto di jibeto, maxim-multa-kaze trairata da traverso, sur qua onu igis mortar ula kriminintі, surligita o surklovagita ye la extremaji di lia membri. **(b)** La jibeto sur qua Iesu Kristo esis klovagata ed ocidata (segun Kristanismo). **(c)** (metaf.) La religio di Iesu Kristo. **(d)** Objekto krucoforma, ek ligno, metalo, e c., simbolo di Iesu Kristo krucagita. **2.** Distingivo honorizanta, ornivo ek kruco. **3.** To quo esas krucoforma. – AFGHIR

kruch.o Vazo tera, terakota, larja-ventra, kun anso e kolo, destinita a kontenar liquidi. – FGR

krucifer.a (*bot.*) Di qua la petali esas krucoforma. – AFGHIR

krucifix.o Kruco ek ligno, metalo, ivoro, e c., sur qua esas reprezentita Iesu Kristo krucagita. – AFGHIR

krud.a 1. (aludante la substanci nutrivala) Qua ne esas koquita o bakita. **2.** (aludante materio quan onu submisas a preparo) Qua ne subisis ta preparo. **3.** (metaf.) Quan nulo minfortigas (kom ex.: termino, diskurso, kolori qui ne fuzesas kun olti qui cirkondas li). – AFHI

kruel.a 1. Qua diletas per sufrigar. **2.** Qua sufrigas. – FGHI

krug.o Vazo ansoza, kun ventro tre konvexa, kolo streta, boko expansita, ek ligno, kun cirkondo-bendi fera o stana, e qua kontenas inter 5 e 10 litri; uzata por radar vino, precipue en vino-venderio. – G

krul.ar {ntr} (aludante edifico, propradice e metafore) Subite falar unbloke, e divenar fragmenti ed eskombri pro la shoko kontre sulo. – FI

krum.o Parto interna di pano-bloko, qua, pro ne subisir la efiko da fairo, duras esa mola. – AG

krumpl.ar {tr} Desfreshigar (stofo) per quaza petriso qua igas lu aspektar quale shifono. – AG

krup.o (*patol.*) Laringito akuta, qua afektas la infanti, e karakterizata da tuso rauka e da la produkteso di falsa membrani qui obstruktas la respir-tubi. – AFGHIR

krupier.o En hazardo-luderio, la employato qua direktas la ruleto-ludo ye la nomo di la direktero di la firmo. – AFGI

krur.o (*anat.*) Parto di la gambo, qua iras de la hancho til la genuo. – AFGHI

krust.o 1. Parto extera di pano-bloko, hardigita ed igita krakanta per bako. **2.** Parto bakita qua cirkondas pasteto, karno-torto o fisho-torto. **3.** Parto solida, friabla, qua naskas periferie di ula kozi. **4.** Envelopilo di la krustacei. – AFGHI

krustace.i (*zool.*) Klaso ek animali artropoda, di qui la korpo esas envelopita da krusto kalka. – AFGHI

kruzel.o Vazo ek materio fair-espruva, porcelano, metalo, maxim-multa-kaze plu-stretigita apud la fondo, e destinita a la giso o kalcino di ula substanci. – AFHI

kuaf.ar {tr} Ajustar la hararo per dispozar la hari ul-maniere. – AFG

kub.o 1. Paralelepipedo sis-edra, qua formacas quadrati inter-egala. **2.** La tria potenco di nombro, o la produto de la nombro, multiplikita per lua quadrato. – AFGHIR

kubeb.o (*bot.*) Sorto di pipriero. La frukto de la arboreto uzesis olim, forme di pipro, en la kuraco di la blenoragio. (L. *piper cubeba*). – AFGHIR

kubik.o (*matem.*) Equaciono triesma-grada, en qua la nekonocato esas ye la tria potenco. – AFGHIR

kubit.o (*anat.*) La plu grosa ek la osti di la avan-brakio, qua okupas olua parto interna e supra, e di qua la extremajo formacas la kudo per sua junto artike a la humero. – AFHI

kuboid.o (*anat.*) La mikra osto kubatra, qua esas an la parto extera e supra di la tarso. – AF

kud.o 1. (*anat.*) Angulo salianta quan formacas la parto dopa di la artiko di la brakio kun la avanbrakio. **2.** Loko di la maniko di vesto, qua korespondas a la kubito. **3.** Angulo salianta (kom ex.: la rivero, la voyo, sinuifas kude). **4.** Parto di utensilo, di instrumento, qua formacas angulo salianta. **5.** Peco di tubo, formacita ek du parti qui facas angulo. – FHI

kugl.o Mikra globo ek metalo, uzata kom projektilo en la pafarmi portebla. – G

kuk.o (*koquarto*) Mixuro ek farino, butro, ovi, reduktita a pasto, bakita, ed ulakaze sukrizita, aromatizita, garnisita ye kremo, e c. – AG

kukombr.o (*bot.*) Planto leguma un-yar-vivanta, ek la familio "kukurbitacei". Frukto di ta planto, oblonga, tre aquoza, quan onu manjas o koquita o salade. (L. *cucumis sativus*). – AFGH

kukul.o (*zool.*) Ucelo klimera, ek la genero "pigo". (L. *cuculus canorus*). – AFGHIR

kukurbit.o (*bot.*) Varietato di gurdego. La frukto di ta varietato. (L. *cucurbita*). – AFHI

kukurbitace.i (*bot.*) Familio de planti herbatra, kun stipito reptera, di qua la gurdego esas la tipo. – AFHI

kul.o 1. (*anat.*) La dopa parto (ek la glutei e la supra parto di la kruri) di la korpo homa ed animala. **2.** La fundo di ula kozi (botelo, plado, glaso, sako; en la artichoko: la parto

pulpoza qua portas la feno e la folii). – FHI

kulat.o La fundo di la tubo di pafarmo, plu dika kam la cetero pro ke lu korespondas a la kargajo de pulvero. – FHI

kulbut.ar {ntr} **1.** Bruske falar renverse. **2.** Saltar rotacante, kapo adavane ed addope. **3.** Renversesar rotace, tale ke la infrajo divenas la suprajo. – F

kulc.o (*zool.*) Mikra moskito. (L. *culex*)

kulebrin.o Sorto di kanono, longa e mikra-diametra, quan onu uzis olim. – AFHI

"**kuli**" En India, Indochinia, Insulo Mauricio: pen-laboristo, portisto.

kulier.o Implemento di la tablo, di la koqueyo, e c. ek mancho, e parto konkava, ovala o cirklatra, per qua onu cherpas, de vazo, de plado, e c., nutrivi liquida o mi-liquida, por transvarsar li o portar li aden sua boko. – F

kulis.o **1.** (*tekn.*) Suportilo kun ranuro interna, alonge qua peco moviva povas irar e retrovenar sen obstaklo. **2.** **(a)** Ranuro facita sur la *stejo di teatro, alonge qua onu movas la frami di la dekoruri. **(b)** Parto di la teatro qua esas dop la *stejo. **3.** En borso financala: la loko ube operacas la kurtajisti qui ne havas permiso oficala. **4.** Rifalduro en la supra parto di kurteno, en qua onu igas pasar stango - en la bordo di vesto, por igar pasar kordono qua posibligas lua min-longigo per plisuri. – AFGR

kulmin.ar {ntr} **1.** (*astron.*) Atingar, pasante ye la meridiano, sua alteso maxima super horizonto. **2.** (metaf.) Esar (sociale) tre altagrade. – AFGHIR

kulp.ar {ntr} (pri, pro) Faliar pri agar sua devo, koncerne od etiko o prudenteso e habileso. – AFHI

kult.ar {tr} **1.** Honorizar deo suprega. **2.** (metaf.) Adorar ulu, ulo. **3.** Agar la ceremonii extera per qui la homi honorizas deo. – AFGHIR

kultel.o Instrumento mikra-dimensiona, facita por tranchar o sekar, e qua konsistas ye lamo muntita an mancho. – FI

kultiv.ar {tr} **1.** Submisar (tero) ad ula labori por igar lu fertila. **2.** Submisar (la planti) a sorgi destinata a plubonigar la efiko da naturo. **3.** Explotar: (ula planti) por rekoltar lia produkturo. **4.** (metafore) Kultivar la arti pacala, kultivar la cienco, spirito, e c. – AFGHIR

kultur.o La rezultajo de la kultivo di la arti, di la cienci, di literaturo, di etiko. – AFGHIR

kumin.o (*bot.*) Planto umbelifera, di qua la grani esas aromoza (li saporas quale anizo). (L. *carum carvi*) – AFI

"**kumis**" Drinkajo fermentacita quan la nomadi di la centro-regioni di Azia e di la sudo-regioni di Rusia, fabrikas ek la lakto di la kavalini.

kumpres.o Peco de linjo, faldita plura-duople, quan onu aplikas sur korpo-parto malada, por ibe mantenar la pansuro, recevar la puso, e c. – AFGHIR

kumul.ar {tr} **1.** (*jurisprudenco*) Asemblar en sua persono (plura yuri, plura autoritati). **2.** Exercar plura funcioni nacionala salario-implikanta. – F

kumulus.o Nubo izolita, densa, kun bordi definita, remarkinde developita vertikale, kun suprajo kupoloforma. – AFGHI

kun **1.** Akompanata da… **2.** Karakterizata da… Juntita a…

kuneiform.a (*arkeol.*) Qua havas la formo di konio, di flecho-pinto (kom ex.: la literi kuneiforma di la antiqua Asiriani, Medi e Persi). – AFGHIR

kungfu.o (*sporto*) Generala nomo por plura Chiniana kombat-arti, kun o sen armi. – AFGHIR

kunikl.o (*zool.*) Quadripedo, ek la klaso "vageri", di qua la gambi dopa esas kelke plu longa kam le avana, e qua exkavas ter-truo quan lu habitas. (L. *lepus cuniculus*). – HIL

kup.o Vazo drinkala, expansita, kun pedo, ek bronzo, arjento, oro, kristalo, e c. – AFHI

kupe.o Veturo *kluza (klozita), di qua la korpo havas la formo di berlino di qua la

fako avana esabus tranchita. – AFGHIR

kupel.o (*tekn.*) Mikra vazo poroza, quan onu uzas por purigar oro ed arjento per litargiro, qua fortiras la aloyuro ed absorbesas kun lu da la parieti, dum ke la oro e la arjento restas mase en la fundo di la vazo. – AFGHIR

kuperos.o (*patol.*) Morbo di la pelo di la vizajo, karakterizata da makuli redatra. – FHI

kupl.ar {tr} (*tekn.*) Juntar du peci de fero per charniri, rivetaguri, e c. – AFGI

kuplet.o En kansono plura-strofa, omna parto quan finas refreno. – AFHIR

kupol.o (*arkitekt.*) Mi-sfero, di qua la formo esas olta di kupo subversita (kom ex.: la kupolo di Panthéon, en Paris; la kupolo di la katedralo Santa Paulo, en London; la kupolo di la Parlamento di Usa, en Washington). – AFGHIR

kupon.o Parto de-tranchita, separita de ensemblo (ensemblo ek rent-akto, karto di porcionizo nutrivala, tabakala, dum indijo nacionala). – AFGHIR

kupr.o (*kem.*) Korpo simpla, metalo redatra, plu gisebla kam oro o kam arjento, tre duktila e martelagebla. Simbolo kemiala: Cu. – AFGHI

kupul.o (*bot.*) Asembluro ek braktei, quaze soldita ye sua bazo, formacanta quaza kupo mikra, qua cirkondas la floro e salias pinte cirkum la frukto. – AFGHI

kur.ar {ntr} **1.** (aludante homo, animalo) Irar, per springi, plu rapide kam marche: **(a)** esforcante devancar ulu; **(b)** esforcante atingar ulu; **(c)** esforcante forirar de ulu. – FHI

kurac.ar {tr} (aludante mediko) Agar a malado ye la maniero quan lu judikas kom apta risanigor lu. – AFGHIR

kuraca.o Liquoro facita ek la shelo di oranji bitra.

kuraj.ar {tr} **1.** Ne-angorar koram danjero. **2.** Esar energioza koram obstaklo vinkenda. **3.** Esar psike sat forta pri rezistar ulu, ulo. – AFGHIR

kurar.o Veneno ek planti, aden qua la Amerindiani di la sudo-regiono di Amerika trempas sua flechi. – AFGHI

kuras.o 1. Armo defensala ek ledro, metalo, e c., qua envolvas e protektas la pektoro e la dorso. **2.** La squamaro qua envolvas ula fishi. **3.** Kovrilo ek plaki de fero o de stalo qua protektas la kareno di ula milito-navi. – AFGHIR

kurat.ar (*yuro-cienco*) Komisesar, segun la lego, pri defensor la havajo e la interesti sive di minoro, sive di majoro qua esas deklarita nekapabla administrar sua heredajo. – AFGHIR

kurbatur.ar {tr} (aludante fatigo-kauzo ecesanta, o morbo) Igar extreme nekapabla pri esforco, pro la doloro specala qua afektas la muskuli pos granda esforco. – F

kure.ar {ntr} (aludante chaso kun hundi) Abandonar a la chaso-hundi parto de la bestio quan li kaptis. – F

kurent.o Fluo en specala signifiko.

kuret.o {tr} Instrumento di qua un extremajo esas kulieratra, qua uzesas por deprenar la kalkoli de la veziko, lor la operaco "litotomio", e generale por deprenar la materii qui normale ne esas en ta kavajo ed en altra organi. – AFGHIR

kuri.o (*eklezio katol.*) Ensemblo ek la tribunali, ek la organismi administrala, di la guverno-sistemo papala. – AFGHIR

kurier.o 1. Persono qua vehas rapide, per kavalo, por arivar ante veturo o por preparar la relayi. **2.** Portisto di depeshi qua cirkulas pede, kavale o bicikle. **3.** Portisto di depeshi qua cirkulas per veturo ordinara, automobila, o per veturo postala. – AFGHIR

kurioz.a Qua deziras vidar, konocar, saveskar. – AFGHIR

kurkulion.o (*zool.*) Insekto koleoptera, di qua un speco rodas frumento. (L. *curculio*). – HIL

kurkum.o (*bot.*) Genero di planto herba, perena, quan onu renkontras en Azia, Afrika ed Amerika; la radiko di un speco di olu (la safrano di India) uzesas en lua

tinteyi, pro olua kolorizivo flava. (L. *curcuma longa*). – AFGHIR

kurli.o (*zool.*) Ucelo ek la familio "stiltieri" longa-beka. (L. *numenius*). – AFHI

kurs.o **1.** Serio de lecioni qui formacas ensemblo docala. **2.** Preco di kompro o di vendo, pri kambiajo. **3.** Cirkulo regulala di kambiajo. – AFGHIR

kursiv.a (pri skribo) Qua konsistas ek literi trasebla fluante, ed inklinata de dextre a sinistre. Dicesas anke pri la imprimotipo qua inklinesas same kam la skriburo ordinara. – AFGHI

kursor.o (*tekn.*) Bloko plata, mobila alonge linealo, limbo gradizita, e c., uzata kom indexo. – AFHI

kurt.a **2.** Di qua la extenseso, de un de sua extremaji til la altra, sinse di longeso o di alteso, esas poka. **2.** Di qua la duro esas poka. – AFGHI

kurtaj.ar {ntr} Agar kom mediacero, en komerco, inter la vendanto e la kompranto, po pago. – FHR

kurten.o **1.** Peco de stofo tensita por celar o shirmar ulo od ulu. **2.** (*teatro*) Kurteno qua celas la *stejo kande ne pleesas. **3.** Facio di la muro di remparo inter du bastioni. – AFHI

kurtez.ar {tr} **1.** Prizentar (ad ulu) sua homaji por obtenar lua favoro. **2.** Esforcar obtenar favoreso (da, o da ulu, precipue da muliero) per anuncar o dicar a lu ulo qua interesas lu ed efikas a lua vanitato. – AFGHI

kurv.a **1.** Di qua omna elemento su eskartas, per deviaco preske neperceptebla, e segun *leyo (lego) fixa, de la rekto o de la plano. **2.** (*geom.*) Lineo qua esas nek rekta, nek kompozuro ek rekti. – AFGHI

kurvimetr.o Instrumento por mezurar la longeso di la kurvi, sur papero. – AFGHI

kusen.o Mikra sako quadrata, ek stofo, ledro, polsterizita ye plumi, krini, e c., por ke onu povez apogar su an olu. – AFHI

kush.ar {tr} (sur) **1.** Pozar aden lito, instalar en lito. **2.** Pozar aden lito, instalar en lito, por repozar nokto-dorme. – F

kuskus.o Manjajo Araba, konstitucata da mikra buli ek farino vapor-koquita, a qui on adjuntas legumi, karno e diversa spici. – AFGHIR

kuskut.o (*bot.*) Herbo parazita filoforma, qua plekto-kaptas la planti vicina e sufokigas li. (L. *cuscuta*). – FHIL

kuspid.o (*geom.*) Punto ube kurvo su dividas aden du bendi, kun tangento komuna a ta punto.

kust.ar {tr} **1.** (aludante objekto, laboro) Igar necesa la pago di pekunio-quanto por obtenesar kambie. **2.** (metaf.) Igar necesa sakrifiko por obtenesor. **3.** Havar kom konsequajo ulo quo impozas spenso. – AFGHI

kustum.ar {tr} (aludante populo, naciono od individuo) Agar konforme a la maniero establisita da longa experienco o praktiko.

kut.o Sorto di tuniko, vesto di homulo o di homino. – (Olim) Masho-kuto: tuniko ek felo sur qua esis suto-muntita dika bendi de ledro, lami, mashi de fero. – FG

kuti.o Telo densa, glata, simpla o fasonita, uzata por envelopar la matraci, o kom tapeto-stofo, o por facar somer-vesti. – FH

kutikul.o (*anat.*) La epidermo nevivanta qua cirkondas la bordo di la ungli di la fingri. – AF

kutin.o (*biol.*) Substanco kemiala qua devenas de ula modifikeso di la celuloso ye la surfaco di la planto-korpo.

kutr.o Mikra milito-navo, kun nur un masto.

kuv.o Granda vazo ek ligno, cirkla, facita ek duvi asemblita per cirkli fera, kun fundo. – FH

kuvent.o Domo en qua su asemblas, por vivar konforme ad un regulo religiala, personi qui adheris ad ordeno. – AFHI

kuvert.o Peco de papero faldita tale ke lu povas envelopar letro. – GR

kuz.o Persono qua naskis de la onklulo, de la onklino, di ulu.

L

l' Formo elizionita dil artiklo "la".

la {artiklo} Partikulo gramatikala qua, avan substantivo (expresata o tacata), indikas: **(a)** la tota speco, od omna individui di la speco; **(b)** un o plura individui determinata di la speco. Ta partikulo ne uzesas kun la nomi propra od di enti abstrakta, di qualesi, di vertui, di cienci, di astri, di sezoni, di monati.

la Nomo di la noto sisesma di la "do"-gamo.

labar.o Standardo qua konsistas ek longa piquo trairata da bastono, qua subtenas banderolo de purpuro, e kronizita ye la aglo Romana qua portas, de lor la regno da la imperiestro Konstantino, la kruco e la monogramo di Iesu Kristo. – AFGHI

labi.o (*anat.*) **1.** Parto karna qua garnisas extere la bordo di la boko. **2.** (metaf.) To di quo la formo aspektas kelke quale la labii. – AFGHI

labirint.o (epoki antiqua) *Kluzajo kun cirkuiti komplikita, en qua la iranto desfacile rikonocas sua voyo. – AFGHIR

labirintodont.o (*paleontologio*) Grupo de amfibii giganta, ek la klaso (qua ne plus existas) "stagocefali", kun vertebri tre ostoza, korpo quaze kurasa ek plaki derma, e di qui la denti havas kaneli dispozita labirinto-forme (onu renkontras tre multa de oli en la triaso di Britania).

labor.ar **1.** {ntr} Esforcar (size, transporte, kombine, separe, e c.) igar ke la kozi naturala esez apta satisfacar la bezoni homala. **2.** {tr} Transformar (generale per utensilo o mashino) la kozi naturala por igar ke li esez apta satisfacar la bezoni homala. – AFHI

laboratori.o **1.** Chambro provizita ye la necesaji por la experimenti ciencala. **2.** Chambro en qua la farmaciisti, la liquoro-distilisti, la bonbon-ifisti e c. preparas sua produkturi. – AFGHIR

labr.o Genero de fishi teleostea, familio "percidi", ek plura speci di la misfero boreala, kun labii dika. (L. *labrus*).

lac.o Kordono streta, di qua la extremaji esas provizita ye fero-pinto per qua onu asemblas du parti di korseto, di shuo, e c. – AFHI

lacer.ar {tr} Dispecigar arache, tale ke lu ne plus esos uzebla. – AFHI

lacert.o (*zool.*) Reptero sauria, kun quar gambi kurta e tenua, kaudo longa ek ringi flexebla e facile ruptebla (qua tamen ri-kreskas). (L. *lacerta*). – AFHI

laciv.a Inklinata a la plezuri amorala; qua su abandonas grosiere a la plezuri amorala, koitala. – AFGHI

lad.o Fero-tolo dina, kovrita ek induturo de stano, qua protektas lu de rusto. – HI

ladan.o (*farmacio*) Gumo rezina aromata, quan donas diversa arbusti, precipue la cisto di Kretia. – (L. *ladanum*). – AFGHIR

lag.o Mareto ek aquo stagnanta, interne di kontinento. – AFHI

lagun.o (*geogr.*) Parto di maro, poke profunda, inter insuleti. – AFGHI

laik.a Qua ne resortisas ad eklezio. – AFGHI

lak.o **1.** Materio rezinoza, obtenata de ula arbori, mi-diafana, brune-reda, uzata por facar ula vaxi, tintivi, bela vernisi, e c. **2.** Verniso ek Chinia, tre prizata, nigra o reda, ornita ye figuri, arabeski, orizuri. – AFGHIR

lake.o Servisto livreoza, employata ye akompanar seque sua mastro. – AFGHIR

lakonik.a Qua expresas lo pensata per tre poka vorti, (segun la maniero di la habitanti di Lakonia, lor la epoki antiqua. – AFGHIR

lakrim.o Guto de humoro limpida, quan sekrecas glando di la okulo, efike da emoceso kordiala o da efekto kozala. – AFHI

lakt.o Liquido opaka, blanka, sukroza, sekrecata da la mamoglandi, di la muliero e di la mamiferini, por la nutro di la jus-naskinti. – AFHI

laktaz.o (*kem.*) Diastazo, o fermento

dissolvebla, sekrecata da kelka hefi, e qua transformas la laktoso a glikoso o galaktoso. – AFGHIR

laktometr.o Areometro uzata por mezurar la denseso-grado di lakto. – AFGHIR

laktos.o (*kem.*) Sukro $C_{12}H_{22}O_{11}$, en la lakto di la mamiferi. – AFGHIR

lakun.o **1.** Spaco vakua en la kontinueso di korpo. **2.** Vakuajo en texto, en kateniguro, en serio. – AFHI

lal.ar Pronuncar *r* quale *l*. – FGHI

lam.o **1.** Peco de metalo, de ligno, de ivoro, e c., plata, dina e streta. **2.** Parto fera, stala, di instrumento, di utensilo, apta tranchar, taliar, e c. – AFHI

lama.o (*zool.*) Quadripedo ruminera ek Peru, uzata kom charjo-bestio, e di qua la pili uzesas por facar texuri. **2.** Sacerdoto di Buddha, en Tibet. – AFGHIR

lamantin.o (*zool.*) Cetaceo herbivora. (L. *manatus*). – AFGI

lamarckism.o (*biol.*) Teorio (transformista) da Lamarck, qua asertas ke exkluzive la cirkonstanci extera efikas a la materio vivoza. – AFGHIR

lamel.o **1.** (*tekniko*) Mikra lamo de vitro sur qua onu pozas la objekto quan onu exploras per mikroskopo. **2.** (*bot.*) Apendico di la korolo ye qua konsistas la krono. **3.** (*historio naturala*) Mikra lamo ek bloko kayeroza, folioza. – AFGHI

lament.ar {ntr} (pri, pro) Lasar explozar, lor la emoco de sufro, klameti iterata. – AFGHI

lamin.ar {tr} (*tekn.*) Transformar (bloko metala) a lami, per igar lu pasar inter du rotaco-cilindri, qui turnas inversa-sinse. **2.** Igar cilindro metala tre pezoza rular sur (voyo) til kande ica divenabos glata de la ensuligeso ed aplasteso di la stoni o stoneti qui saliis sur lu. – AFHI

lamp.o Utensilo konsistanta (origine) ye tanko qua kontenas liquido kombustebla, en qua esas imersita mecho quan onu acendas por produktar lumo. Utensilo sama-skopa, en qua lumo produktesas da filo (metala o karba) inkandecoza per elektro. – AFGHIR

lampas.o Silko-stofo, quan onu obtenis olim de Chinia, kun granda desegnuri reliefa, maxim-multa-kaze sur fondo altra-kolora. – AFGHI

lampion.o Kupeto qua kontenas materio kombustebla, kun mecho, uzata por la iluminado. – FGI

lampir.o (*zool.*) Insekto di qua la femino esas sen-ala e fosforecas en nia klimato, – aloza e fosforecoza pri la du sexui, en la landi tropikala. (L. *lampyris*). – AF

lampred.o (*zool.*) Fisho ek la familio "ciklostomi", di qua la brankii esas sep-trua. (L. *petromyzon*). – AFGHI

lan.o Pili dolca e tufatra, qui kreskas sur la pelo di la mutoni. e c. – FHI

lanc.o **1.** (epoki antiqua) Armo, ek shafto per ferajo quadriangula, pintoza, uzata sive quaze flecho quan onu lansas manue, sive quaze piquo per qua onu kombatas proxim la adverso. **2.** (mezepoko) Armo kun shafto longa e tre pezoza, finanta per ferajo pintoza, per qua la *chevaliero, su-precipitinte a sua adverso, probas renversar lu de lua kavalo, e trapikar lu. **3.** (nia-epoke) Armo kun longa shafto lejera, finanta per ferajo pintoza, ornita ye banderolo ek stofo, uzata da ula korpi di kavalrio (lancieri, dragoni). – AFGHIR

lancin.ar {ntr} (pri doloro pikoza) Aparar bruske en parto di la korpo. – FHI

land.o Dividuro de regiono geografiala, determinita per limiti naturala o politikala. – AG

"**landau**" Veturo quar-rota, kun suspenso-risorti e du tendi, forme di berlino, quan onu povas tegar o destegar segun-vole.

landgrav.o Titulo di ula suverena princi (olima) di Germania.

lang.o (*anat.*) Korpo longa, karnoza, moviva, qua esas en la kavajo boka. **2.** (*teknol.*) Nomo di diversa instrumenti lango-forma. – FHI

langor.ar {ntr} Esar kontinue depresita ed

abatita (rispektive: psikale o korpale). – AFHI

langust.o (*zool.*) Krustaceo analoga a la homardo, ma sen pinci e kun longa anteni. (L. *palinurus vulgaris*). – FH

lani.o (*zool.*) Pasero kun beko kona e hokatra ye sua extremajo, qua kombatas uceli plu forta kam su e flugas lansante krii akuta. (L. *lanius*). – IL

lanj.o Speco di stofo lana per qua onu envelopas la bebei ankore kelka-monata. – F

lans.ar {tr} **1.** Igar departar tre rapide, aden direciono determinita. **2.** (metaf.) Igar funcionar, igar efikar. – AFGHI

lantan.o **1.** (*bot.*) Planto exotika, ek la familio "verbenadei", kultivata precipue kom apartamento-planto. (L. *lantana*). **2.** (*kem.*) Metalo, korpo simpla qua deskompozas aquo e qua divenas kombustebla en aero. Simbolo kemiala: La. – AFGHI

lantern.o Sorto di buxo di qua la parieti esas garnisita ye materio plu o min diafana (korno, vitro, papero, e c.) en qua onu pozas lumo-fonto shirme de vento. – AFGHI

lanug.o **1.** Mikra plumi dina e dolca qui kreskas (en la komenco di lua vivo) che la ucelo e formacas strato sub la plumi granda. **2.** Mikra pili quin havas, lor sua nasko, la maxim multa quadripedi, e qui duras garnisar la korpo sub la pili plu forta qui formacas la pilaro. **3.** Sorto di kotono lejera qua tegas la stipo, la squami di la burjoneti, la folio, la frukto, di ula vejetanti. **4.** Barbo naskanta, pilo tre tenua. – AFI

lap.ar {tr} (aludante precipue la hundi) Drinkar per quaze pumpar la liquido per sua lango. – AFG

laparoskopi.o (*med.*) Exameno vidala direta di la kavajo peritoneala. – AFGHIR

laparotomi.o (*med.*) Aperto di la kavajo peritoneala. – AFGHIR

lapid.o Stono tre kustoza, kom ex.: rubino, agato, onixo, kornalino, esmeraldo, safiro, e c. – AFGH

lapislazul.o (*mineral.*) Stono opaka, blua, kun veini blanka, e kun punti ek piriti feroza qui cintilifas quale oro. – AFGHIR

lard.o Graso qua garnisas la pelo di la porko e di kelka altra animali, precipue ye la ventro. – FHI

laric.o (*bot.*) Arboro konifera, de la trunko di qua dekulas rezino e di qua la folii sekrecas substanco viskoza. (L. *larix*). – AFGHIL

laring.o (*anat.*) Organo esencala di voco, formacita ek plura peci intermoviva, ye la parto supra di la trakeo. – AFGHI

laringit.o (*patol.*) Inflamuro di la laringo. – AFGHI

laringoskop.o (*tekn.*) Aparato per qua onu povas observar la parto interna di la laringo. – AFGH

laringotomi.o (*kirurg.*) Operaco per qua onu facas aperturo en la laringo por preventar asfixio. – AFGHI

larj.a Tre extensita en la sinso opozata a longeso. – FI

larv.o **1.** (epoki antiqua, en Roma) Fantomo ledega, repugnanta. **2.** (*historio naturala*) Insekto vermoforma qua reprezentas la stando unesma di la metamorfos-insekti. – AFGHI

las.ar {tr} **1.** Igar ulo laxa per cesar retenar lu. **2.** Igar (ulu od ulo) ube lu esas – ne prenar lu kun su. **3.** Igar ulo, gardata, – ne deprenar lu de ulu. **4.** Igar tale ke ulu posedeskas ulo quon onu cesas gardar. – FGI

lash.o **1.** (*kirurg.*) Plako de ligno, de kartono, quan onu enpozas alonge membro ruptita, por mantenar la osti en plaso fixa. **2.** (*tekn.*) Plako de fero quan kunjuntas du reli. – G

laskar.o (*navig.*) Membro Indiana di la kruo di navo. – AFGHI

last.a **1.** Qua esas pos omni cetera, **(a)** pri tempo, **(b)** pri spaco, **(c)** pri rango en serio. **2.** (ultima) Pos qua ne plus existas ceteri, **(a)** pri tempo, **(b)** pri spaco, **(c)** pri rango en serio. – AG

lat.o Peco de ligno fendita segun la longeso di

la fibri, longa, dina e plata, uzata por facar parieti, plafoni, e c. e qua suportas la ardezo-plaki o la teguli di tekto. – AFGH

latani.o (*bot.*) Palmiero kun larja folii dispozita abanike, quan onu vidas en Madagaskar ed en la insuli di Indonezia. (L. *latania*). – AFI

latent.a Qua ne su manifestas adextere. Kaloro latenta: kaloro quan absorbas korpo por liquideskar o vaporeskar, qua, pro ne manifestar su adextere, ne efikas a la termometro. – AFGHI

later.o **1.** (*anat.*) La tota parto, dextra o sinistra, di la korpo homala. **2.** Facio, parto qua esas dextre o sinistre che objekto. Singla ek la facii interopozanta di objekto. **3.** (*geom.*) Linei qui limitizas surfaco. – AFHI

latex.o (*bot.*) Suko propra di ula planti (euforbi, figieri, papaveri, latugi, e c.) e qua cirkulas en vaskuli partikulara. – AFG

laticifer.a (*bot.*) Qua produktas latexo. – AFG

latir.o (*bot.*) Planto klimera, di qua la flori esas odoroza. – AFG

latitud.o **1.** (*kosmografio*) Disto de loko ad equatoro, mezurata per arko di la meridiano terala. **2.** Regiono submisata a ta o ca rejimo atmosferala, segun ke lu esas plu o min for equatoro. – AFHIR

latrin.o Loko rezervita por kakar od urinifar. – **latrin-vaz.o** Latrinala meblo uzata por urinifo, fekifo e vomo, konsistanta ek vazo ceramika od inoxa, ordinare provizita per sidila platajo mi-cirkla, lido ed aquo-spricigiva aparato. – AFGHI

latug.o (*bot.*) Planto leguma, qua kontenas suko laktatra, ek la tribuo "chikorei". (L. *lactuca*). – HI

latun.o Metalo ek aloyuro de kupro e de zinko. – FGHR

laub.o Treliso-muri paralela, kun mi-cilindro trelisa kom tekto, kovrita per planti klimera tre folioza. – G

laud.ar {tr} Igar eminenta per la aprobo di lua meriti, di lua bona qualesi. – AFHI

laudan.o (*farmacio*) **1.** (olim) Opiumo purigita, moligita en aquo e filtrita per preso. **2.** Extraktajo de opiumo, preparita per vino, alkoholo, e c. – AFGHI

laur.o **1.** (*bot.*) Arboro aromatoza, sempre verda, kun folii permananta, lanco-forma, qua esas la tipo di la familio "laurinei", konsakrita ad Apolono da la Antiqui, qui facis ek olu palmi, kroni por la vinkinti lor la ludi poeziala, e kredis ke olua foliaro protektas de la fulmino-stroki. **2.** (metaf.) La lauri: la glorio di la vinkinti. – AFGHIR

laureat.o **1.** Qua obtenis krono ek lauro. **2.** Qua obtenis premio en konkurso. – AFGHIR

laus.o (*zool.*) Insekto parazita sen-ala, qua su akrochas a la hari ed a la korpo di la homo, a la pili di la animali. (L. *pediculus*). – AG

laut.a (aludante voco, sono) Forta, tre audebla. – **laut-parol.il.o** Elektro-mekanikala aparato transformanta korento a son-ondi. – AG

lav.ar {tr} Removar (to quo sordidigas) per dilutar lu en aquo. – AFGHI

lava.o **1.** Materio fuzanta qua eskapas de volkano. **2.** Ta materio, koldeskinta e solideskinta. – AFGHIR

lavaret.o (*zool.*) Fisho qua vivas en aquo sen-sala, qua saporas delikate, analoga a truto.

lavend.o (*bot.*) Planto aromatoza ek la familio "labiei". (L. *lavendula*). – AFGIR

lax.a Qua ne esas tensita. – AFGHI

laz.o Ledro-bendo garnisita ye buli quan la habitanti di la landi, olim Hispana, di Amerika lansas tale ke li plekte kaptas sua enemiko o la animalo quan li chasas. – AFGHI

lazaret.o Edifico izolita ube, en ula portui, onu impozas quaranteno a la personi ed a la objekti qui devenas de regioni infektita de morbo kontagiala. – AFGHI

"**lazarone**" Mendikanto di urbo Napoli (Italia).

lazer.o Aparato emisanta tre streta e koheranta lum-ondo kun tre preciza frequeso: *lazer-radii*. – AFGHIR

le Pluralo dil artiklo “la”, kande ne existas altra indikivo pri la pluraleso en la propoziciono.

le.a Qua rezolvis servor Deo: **1.** Qua konsakris su erste tarde a la vivo monakeyala (opoze ad oblata). **2.** Qua exekutas la taski muskulala en la kongregaciono di qua lu esas parto. – AF

lecion.o Exerco per qua docanto docas od igas lernar ta o ca parto di cienco, di arto. – AFGHIR

led.a Qua aspektas desagreable pro ne-beleso. Qua desplezas etikale o morale. – FI

ledr.o Pelo dika, deprenita de la karno di ula animali (bovulo, bovino, bovyuno, bufalo, e c.), senpiligita per tanago, e preparita por uzi diversa. – AG

leg.o **1.** Ago-regulo impozata da autoritatozo supera. **2.** Ago-regulo impozata a la homo da lua raciono, lua koncienco. **3.** (*leyo) Regulo konstanta, universala, a qua omna fenomeni di naturo esas obedienda. Rezultajo de analizar exakte e precize la cirkonstanci qui esas elementi en la produkto di la fenomeni, ed interligar ta cirkonstanci per la relati normala di intersucedo e di inter-simileso. (Auguste Comte). – AFGHIR

legac.ar {tr} (ad) Donacar (ad ulu) per testamento qua atribuas ad un od a plura personi parto di sua havaji o nur parto de olci. – AFGHI

legat.o **1.** Delegito di la imperiestri Romana, qua havis kom tasko reprezentar ici en la provinci. **2.** (*eklezio katol.*) Kardinalo delegita da papo por guvernar un ek la provinci di la eklezio katolika. – AFGHIR

legend.o Serio de rakonti populala, qui havas maxim-multa-kaze fundo exakta, ma developita, transformita da la tradicioni. – AFGHIR

legion.o **1.** **(a)** (epoki antiqua, en Roma) Armeo-korpo qua konsistis ye infantrio e kavalrio. **(b)** En Francia, lor la rejo Francisko I. (cirkum la yaro 1515): armeo-korpo permananta. **2.** (metaf.) Grupo de individui qui esforcas atingar la sama skopo. **3.** (en Francia) Legiono di Honoro: merit-ordeno, civila e militala, institucita da Bonaparte, konsulo rang-unesma. – AFGHIR

legitim.a Konsakrita da la lego.

legu.o Anciena mezur-unajo di longeso, diversa-valora segun la landi (4 km cirkume). – AFHIR

legum.o Parto di planto koliita por uzesar kom nutrivo: lensi, fazeoli, pizi, asparagi, karoti, berenjeni, e c. – AFGH

legumen.o (*bot.*) Frukto o semino di leguminoso. – AFHIL

leguminos.o (*bot.*) Planto kun flori kin-petala, folii kompozita e di qua la frukti esas sheli oblonga qui kontenas legumeni (ex. pizi, fabi, fazeoli). (Pluralo L. *leguminosae*). – AFGHI

lejer.a Qua pezas nur poke. – FHI

lek.ar {tr} Pasigar sua lango sur (ulo). – AFGI

lekt.ar {tr} **1.** Dicernar, en imprimuro o skriburo, la son-uni reprezentita per literi. **2.** Konoceskar la kontenajo di skriburo, di libro. **3.** Konciar, savigar, da altra personi la kontenajo di skriburo, di libro, per pronuncar koram li to quo exas skribita, imprimita. **4.** (metaf.) Divinar la penso da ulu, lua sentimenti, ek lua konduto, fiziognomonio, aspekto extera, e c. – FHIR

lektor.o **1.** Sorto di profesoro adyunta en ula universitati. **2.** (*liturgio katolika*) Kleriko kun la duesma ek la quar ordeni minora, qua havis olim kom tasko lektar, kantar la lecioni, epistoli, e c., en la ceremonii kultala. – AFGHI

lem.o (*matem.*) Propoziciono preliminara quan onu establisas por preparar la demonstro di altra propoziciono. – AFGHIR

lemniskat.o (*geom.*) Kurvo ek la grado quaresma, qua havas la formo di la cifro "8", e qua esas la ligilo di omna punti tale ke la produto di lia disti a du punti fixa esas konstanta. – AFGI

lemurian.o (*zool.*) Familio de simii, di qui la tipo esas la makio. – AFGHI

leng.o (*zool.*) Speco di gado, di qua la korpo esas oblonga. (L. *gadus molva*).

leni.o Peco di kalorizo-ligno, segita o tranchita tale ke onu povas pozar lu aden kameno, aden furnelo. – HI

lens.o 1. (*bot.*) Grano di leguminoso quan onu manjas kom legumo pos lua sikigeso. **2.** (*fiziko*) Vitro-bloko, taliita lenso-forme, finanta sive per du surfaci sferala, sive per surfaco plana, qua produktas deviaco regulala di la lumo-radii. – AF

lent.a 1. Qua ne iras rapide. **2.** Qua trodurigas to quon lu esas aganta o facanta. – FHI

lentigin.o (che ula personi) Altereso naturala, grano-forma, di la koloro di lia pelo. – AFHI

lentisk.o (*bot.*) Arboreto qua kreskas en la Franca provinco Provence ed en Italia, e di qua un speco donas la suko rezinoza de qua onu facas liquoro e mastico. (L. *pistacia lentiscus*). – AFHI

leon.o 1. (*zool.*) Mamifero karnivora, ek la familio "felidi", kun pilkoloro flava, kun la shultri kovrata (che la maskulo) de dika krinaro. **2.** (*astrol.*) Signo di zodiako, reprezentata da leono. **3.** (metaf.) **(a)** Viro brava, audacoza quale leon(in)o. **(b)** Personego tre segun-moda, e tre admirata, che la mondumani. – AFHI

leopard.o (*zool.*) Animalo karnavida, ek la genero "kato", kun pelo makuletoza. (L. *felis leopardus*). – AFGHIR

lepidopter.o (*zool.*) Familio ek insekti kun ali squamoza, nomata vulgare "papilioni", qui subisas metamorfosi kompleta, e di qui onu nomizas la larvo "raupo", e la nimfo "krizalido". – AFGHI

lepor.o (*zool.*) Quadripedo rodera, di qua la gambi avana esas plu kurta kam le dopa, e kun oreli longa. (L. *lepus timidus*). – FHI

lepr.o (*patol.*) Morbo di qua la fonto esas tuberkloso, qua invadas, rodas e repugnante sulkizas la pelo. – AFGHI

lern.ar {tr} Aquirar la savo (di ulo) per spirito-laboro. – AG

lesbian.o Homino homeosexuala. – AFGHIR

lesiv.ar {tr} Netigar (linjo) per lasar lu dum kelka tempo imersita en aquo varma a qua onu adjuntis sodo, natroxo o potaso, e qua esas apta dissolvar, ek la linjo sordida, la kraso e la nepuraji qui esas an lu, adherante. – FI

letargi.o (*patol.*) Stando maladesala quan karakterizas dormo profunda e tre duroza, dum qua la fenomeni videbla di vivo esas interruptita, e qua prizentas la aspekto di morto. – AFGHIR

letr.o Skriburo quan onu sendas a persono absenta, por komunikar a lu to quon onu ne povas dicar a lu voce. – AFHI

leucit.o (*kem.*) Duopla silikato di alumino e di potaso, quan onu renkontras en la tereni volkan-agita. – AFGHIR

leukemi.o Morbo generale karakterizita da augmento nenormala dil nombro di leukociti en sango e la exito di celuli nenormala. – FHI

leukocit.o (*anat.*) Celulo senkolora di sango e di limfo, nukleoza, deformebla, e di qua la dimensioni esas plu granda kam olti di hematito. – AFGHIR

leukom.o Makulo blanka, opaka, qua naskas ulakaze sur la korneo di la okulo. – AFGHIR

lev.ar {tr} Igar movata, de infre ad supre. – AFHI

lever.o Stango rigida, moviva sur apogo-punto, e quan onu uzas por levar, por igar objekto movar. – AFI

leviatan.o (*biblo*) Monstro marala. – AFGHIR

levistik.o (*bot.*) Granda planto herba de la familio L. *Umbelliferae*, di qua on uzas la frukti aromatoza e la radiki, utila en medicino (L. *Levisticum officinale*). – I

levit.o 1. (*biblo*) Izraelido (ek la tribuo di Levi) konsakrita a la oficio en la Templo. **2.** (metaf.) (*poezio*) Sacerdoto. – AFGHIR

levrier.o (*zool.*) Hundo kun muzelo akuta, korpo tenua, gambi longa, di qua la aluro esas rapida, uzata partikulare por persequar la lepori. – FHI

lexik.o Vortolibro qua indikas lakonike

(generale: per un vorto) la senco di la vorti di altra linguo. – AFGHIR

lexikograf.o La persono qua exploras, studias, la origino e la senci di la vorti di linguo. – AFGHI

lexikografi.o Ensemblo ek la laboruro de lexikografo.

lexikologi.o Cienco pri la origino e la senci di la vorti di linguo.

***ley.o** Regulo konstanta, universala, a qua omna fenomeni di naturo esas obedienda. -- Rezultajo de analizar exakte a precize la cirkonstanci qui esas elementi en la produkto di la fenomeni, ed interligar ta cirkonstanci per la relati normala di inter-sucedo e di inter-simileso. (Auguste Comte).

lez.ar {tr} **1.** (*fiziol.*) Igar ne-uzebla parte. **2.** (*yuro-cienco*) Detrimentar per desegardo di (la yuri). – AFGHI

li (*gram.*) Pronomo personala, triesma persono, pluralo, formo epicena.

lian.o (*bot.*) Planto sarmentoza, klimera, di la foresti di Amerika, qua plekte kaptas la arbori e formacas densaji nedesintrikebla. – AFGHI

lias.o (*geol.*) Tereno kalkoza, marnoza, argiloza. – AFGHI

libacion.ar {ntr} (*religio antiqua*) Disvarsar adsule, honorize di deajo, mielo, lakto, oleo e precipue vino pura. – AFGHI

libel.o (*tekn.*) Instrumento uzata por trasar lineo, plano, horizontala, o por mezurar, relate plano horizontala, la elevaciono di lineo, di plano qua esas paralela a lu.

libelul.o (*zool.*) Insekto nevroptera, kun korpo dina ed ali diafana. (L. *libellula*). – AFGHI

liber.a **1.** (aludante individuo) Qua ne apartenas a mastro. **2.** (aludante statano) Qua ne dependas de autoritato arbitriala. **3.** (aludante stato) Qua ne esas sklavigita da lando stranjera. **4.** (aludante psiko) Di qua la volo povas determinar su sen subisar koakto. **5.** (aludante la korpo, la spirito, la kordio di la homo) Di qua la agado ne renkontras obstaklo. **6.** (aludante la kozi) Qua ne prizentas obstaklo.

libertin.a **1.** (olim) Qua su liberigis de la autoritato di la religio Kristana, di la kredi, di la diciplino. **2.** Qua su liberigis de omna regulo, de omna autoritato. **3.** Di qua la mori sexuala esas sen-regula. – AFGHI

libr.o **1.** Riprodukturo imprimura di la verko da autoro, ek paperfolii asemblita aden kayeri quin onu interasemblas. **2.** La verko tale riproduktita. **3.** Singla ek la parti di ula verki. – AFHI

librac.o (*astron.*) Ocilo videbla di astro cirkum sua axo. – AFGI

lic.o Tereno *kluza per barili, en qua luktas la personi qui partoprenas turniri, konkursi, e c. – AFHI

lice.o (en Francia) Edifico en qua agesas la doco sekundara, direktata da la stato (kontraste kun "kolegio"). – FI

licenc.o **1.** (en Francia) Diplomo universitatala, inter bachelereso-diplomo e doktoreso-diplomo, e qua yurizas pri docar an licei o kolegii, o pri pledar, e c. **2.** Licenco poeziala: su-liberigo, da poeto, pri la strikta reguli prozodiala. – AFGHIR

licens.ar {tr} (aludante stat-administrantaro) Koncesar partikulare la yuro pri debitar ula vari konsumebla, o pri peskar, chasar, e c., en ta o ca regiono. – AFGHIR

lichi.o (*bot.*) Frukto manjebla kultivata en oriento ma konocata anke en Europa, qua kreskas de la planto lignoza L. *Litchi chinensis* de la familio L. *Sapindaceae*. – AFGHIR

lid.o Parto movebla quan onu pozas sur (o qua retrovenas ad) la aperturo di vazo, di kofro, e c., por kovrar o klozar lu. – A

lienteri.o (*patol.*) Diareo en qua la nutrivi esas forjetita mi-digestita.

lietnant.o Oficiro di qua la grado esas nemediate sub olta di kapitano (en armeo). – AFGHIR

lift.o Aparato qua movas personi o kargaji inter etaji di edifico. – AFGR

lig.ar {tr} **1.** Cirkondar la parti di objekto o di

plura objekti, por interjuntar li, per ulo flexebla, ulo longa (kordo, rubando, e c.). **2.** Juntar (plura kozi) per relato di sucedo, konsequo, e c. **3.** Unionar (plura personi) per relati di socio, di amikeso, e c. – AFHIR

ligament.o (*anat.*) Fasko de tisuo fibroza densa, poke extensebla, qua ligas osti, kartilagi, muskuli. – AFGHI

lign.o Parto dura, ek la tisuo fibroza di arboro, di qua la pezo specifika e la dikeso-grado varias segun la speci e la evo. – AFHI

lignin.o Substanco kemiala qua impregnas la elementi di ligno, e qua donas ad ica lua grado di fermeso, di solideso. – AFGHI

lignit.o Karbono fosila qua konservas en su, plu o min multe, traci di konstituciono vejetala. – AFGHI

***ligu.o** Asociitaro formacita interne di stato por igar triumfar ula interesti politikala, religiala. – AF

ligustr.o (*bot.*) Arboreto ek la familio "oleacei", de qua onu formacas masivi. (L. *ligustrum*) – GHIL

lik.ar {ntr} (aludante generale liquido) Eskapar tra fenduro (de vazo, e c.). – AG

likantrop.o (*patol.*) Persono qua afektesas da la morbo psikala pro qua lu imaginas transformesir a volfo. – AFGHI

liken.o (*bot.*) Planto kriptogama qua kreskas sur la kortico di la arbori, sur la roki, sur la petri humida, forme di krusto pulveratra. (L. *cetraria*). – AFGHI

likopodi.o (*bot.*) Planto kriptogama, di qua la kapsuli kontenas pulvero inflamebla, uzata medicinale kom sikigivo. (L. *lycopodium*). – AFGHI

liktor.o (epoki antiqua, en Roma) Guardano qua iris avan la oficieri judiciala, portis hakilo plasizita meze di vergo-fasko e havis kom tasko exekutar la verdikto qua kondamnis la kriminინti a senkapigeso pos batesir per vergi. – AFGHI

lilac.o (*bot.*) Arboreto di la genero "seringo", di qua la flori dispozesas grape. (L. *syringa*).

lili.o (*bot.*) Planto herba, bulboza kun stipo rekta, e di qua la varietato maxim konocata havas floro pure-blanka e klosho-forma. (L. *lilium*). – AFGHIR

liliace.a (*bot.*) Di qua la naturo esas olta di lilio (planto monokotiledona). – AFGHI

lim.ar {tr} (per) Konsumar, planigar per froto-kontakto kun lamo de fero, de stalo, kun strii transversa qui aspektas quale rangi de denti. – FH

limak.o (*zool.*) Molusko gasteropoda, reptera, di qua la korpo esas oblonga, sen-konka, kovrata da humoro viskoza. (L. *limax*). – AF

limand.o (*zool.*) Fisho plata, ek la genero "plii", di qua la pelo esas rugoza, aspera. (L. *pleuronectes*). – FIL

limb.o **1.** (*bot.*) Parto supra, ordinare expansita, di la koroli monopetala, di la kalici monofila. **2.** (*tekn.*) Bordo gradizita, di la cirklo uzata por mezurar la anguli. **3.** (*eklezio katol.*) Singla de du loki an la limiti di inferno, ube restas rispektive la anmi di infanti mortinta ante baptesar ed olti di justi mortinta ante la rezurekto da Iesu Kristo. **4.** Danso kun origino en l'insulo Trinidad, dum qua la dansanto devas pasar, kun la pektoro vers-supre, sub bastono horizontala sen tushar ol e sen falar addope. – AFGHIR

lime.o (*bot.*) Frukto mikra e verd(atr)a, ronda od ovala, richa ye vitamino C, kontenanta acidatra suko, ordinare uzata quale citronsuko en Usa ed en tropikala landi, produktata da arbustatra citruso, tre dornoza, indijena en sudest-Azia (L. *Citrus* (x) *aurantiifolia*). – AFGHIR

limerik.o (*lit.*) Speco di poemeto kin-versa kun kontenajo fantazioza, humuroza o paradoxa, kun skemo di rimi AABBA. – AFGHIR

limet.o (*bot.*) Frukto di arboro ek la genero "oranjieri", qua produktas mikra citrono dolca. (L. *citrus limeta*). – AFGHIL

limf.o (*anat.*) Liquido blankatra qua cirkulas en sistemo de vaskuli partikulara, paralela

a la sistemo por la cirkulo di sango, e di qua parto, pos la digesto, transportas la substanci asimilebla extraktita de la nutrivi. – AFGHIR

limfatism.o (*patol.*) Ta temperamento quan karakterizas la moleso fiziologiala e la pelo preske sen-kolora. – AFGHIR

limit.o **1.** Parto extrema ube finas teritorio, domeno. **2.** Punto ube cesas la apliko di povo, di fakultato, di yuro. – AFGHI

limnologi.o Studio di la lagi, di la organismi qui habitas li e di la depozo di sedimenti lagala. – AFGHIR

limon.o (*bot.*) Frukto analoga a citrono, ma plu acida. (L. *citrus limonus*). – AFGHIR

limonad.o Drinkajo boko-refreshigiva, qua konsistas ye suko de citrono o de limono, en aquo. – AFGHI

limpid.a Di qua nulo trublas la diafaneso. – AFGHI

limuzin.o Automobilo longa, klozita, havanta adminime quar pordi ed ofte parieto avan la voyajanti. – AFGHIR

lin.o (*bot.*) Planto herbatra, kun floro blua, e di qua la stipo donas filaso uzata por facar filo, tre dina telo. (L. *linum*). – AFGHIR

linc.o (*zool.*) Quadripedo karnavida, sorto di kato sovaja, kun kaudo kurta, e pri qua la antiqui dicis ke lua vido esas tre granda-portea. (L. *felis lynx*). – AFHIL

linch.ar {tr} Punisar, ocidar sen vartar la verdikto di la judicio-korto. – AFGHIR

line.o **1.** Streko kontinua qua indikas direciono determinita. **2.** (*geom.*) Extensajo una-dimensiona. **3.** Direciono kontinua ye sinso determinita. **4.** Serio de vorti lokizita horizontale en paginedo skribura od imprimura. **5.** Serio de faketi horizontala, vertikala o diagonala en damo-planko o shako-planko. **6.** Serio de telegrafo-fili elektrala qui igas interkomunikar du loki. **7.** Ensemblo ek la instaluri di konstrukturi ed edifici di relvoyo, tramvoyo, autobuso-exploto, aeroplano-exploto. – AFGHIR

lineal.o Instrumento longa e rekta, uzata por trasar rekti. – GIR

lineament.o Lineo elementala qua indikas, ye maniero generala, la formo, la konturo. – AFHI

linear.a (*algebro*) Dicesas pri equaciono unesma-grada. – AFGHI

lingot.o Peco de metalo (precipue de metalo tre valoroza: oro, platino, arjento) qua ne ja laboresis ed havas ankore la formo di la mulduro en qua lu gisesis. – AFHI

lingu.o Ta maniero expresar sua penso per parolo o skribo, propra a ta o ca naciono. – AFGHIR

linguistik.o La cienco di la persono qua su konsakras a la studio di la lingui. – AFGHIR

liniment.o (*farmacio*) Medikamento grasatra, uncioniva, por la fricioni. – AFGHI

linj.o Tuko ek filo o kotono, specaligita por diversa uzi hemala. – F

linoleum.o Materio di kovrado uzata por pavimenti, parieti e sim., obtenata per presado sur telo robusta di pasto kompozita ek kolofono, lin-oleo oxidigita, korko-farino e materii koloriziva. – AFGHIR

linon.o Telo de lino, tre klara, kun apreto ferma, por robi, shultro-tuki, mulier-kamizi. – FGHI

lintel.o Traveso ye qua konsistas la parto supra di pordo, di fenestro kun aperturo rektangula, e subtenanta la masonuro. – AFH

lipid.o Substanco organika naturala, kun origino de animali o vejetanti, konstitucata da esteri di acidi grasa superiora. – AFGHIR

lipitud.o (*patol.*) La stando di persono di qua la okuli esas seboza.

lipom.o (*patol.*) Tumoro grasoza. – AFGHIR

lipotimi.o (*patol.*) Esvano.

liquac.ar {tr} (*teknol.*) Separar un ek la metali kontenata en erco, en aloyuro. – AFHI

liquid.a Di qua la molekuli, poke interadheranta, fluas, obediante separe la legi gravitala kande li ne kontenesas da

recipiento. – AFHI

liquidac.ar {tr} Konkluzar estado financala per pagar la pasivo e per atribuar a la yurozo la aktivo restanta. – AFGHIR

liquor.o 1. Drinkajo alkoholoza, obtenata per distilo. **2.** Mixuro liquida uzata farmaciale, industriale, e c. – AFGHIR

lir.o 1. Muzik-instrumento kordoza, quan uzis la antiqui. **2.** (*astron.*) Stelaro en la misfero nordala. **3.** (*zool.*) Ucelo galinacea. (L. *lira*). – AFGHIR

lirik.a 1. Qua kontenas poemi dramata, akompanata da kanti e muziko. **2.** Qua konservis (quankam ne destinita a kanteso) la formo di la poezio lirika di la antiqui. – AFGHIR

list.o Serio de nomi di personi o di kozi, de numeri, de nombri, e c., skribita ica dop ita. – AFGHIR

listel.o (*arkitekt.*) Mikra muluro quadrata e plata, qua separas du altri plu granda e plu salianta – ed uzesas por reprezentar kanalo sur pilastro, o kolono. – AFGHIR

lit.o 1. Moblo destinita a recevor su-kushonti. **2.** Parto kava, plu o min profunda, en qua kontenesas e fluas la aquo di fluvio, di rivero, di rivereto. – FI

litani.o 1. (*religio katol.*) Prego forme di serio de advoki a Iesu Kristo, a la santa Virgino, e c., en qui la sama formulo di supliko repetesas multafoye. (Uzesas ordinare en pluralo.) **2.** Enumero tedoza. – AFGHIR

litargir.o (*kem.*) Protoxido di plombo fuzita, mi-vitrigita, uzata por preparar la plombo-sali qui esas en la kompozanti di kristalo e per qua onu falsigis ula vino-sorti por diminutar lia grado di acideso. – AFGHIR

liter.o Signo alfabetala per qua onu reprezentas singla son-uno di linguo. – AFGHIR

literatur.o Ensemblo di la stilo-verki (en qui preponderas la beleso di kompozo, di expreso: poezio, eloquenteso, e c.) di yarcento, di naciono. – AFGHIR

liti.o (*kem.*) Korpo simpla, la maxim lejera ek omna metali konocata. Simbolo kemiala: Li. – AFGHIR

litier.o Lito ek palio, folii, filiko sika, por la animali, en la stabli. – AFI

litij.o (*yuro-cienco*) Kontesto-punto qua divenas la materio di proceso. – AFGHI

litograf.ar {tr} Riproduktar per preso la skriburi, la desegnuri, per trasar li (per krayono od inko grasoza) sur petro kalkoza di qua la grano esas tre mikra. – AFGHI

litologi.o Ta parto di la historio naturala, qua koncernas la petri. – AFGHIR

litor.o La regiono di qua ula parto di lua konturo esas an maro. – AFGHI

litot.o (*retoriko*) Figuro per qua onu minfortigas la expreso di sua penso, por komprenigar la maxim multo per la minim multo. – AFGHI

litotomi.ar {tr} (*kirurg.*) Dividar ed extraktar (per operaco) kalkolo ek la veziko. – AFGHIR

litotrici.ar {tr} (*kirurg.*) Triturar (per operaco) la kalkolo qua esas en la veziko, enduktante instrumento specala en-alonge la uretro. – AFGHIR

litotripsi.ar {tr} (*kirurg.*) Dividar per froto ed extraktar la kalkolo ek la veziko. – AFGHIR

litr.o 1. (en la mezuro-sistemo metrala) Unajo di la mezuri pri kapaceso. **2.** Botelo kapaca ye un litro. – AFGHIR

liturgi.o (*religio*) Formo di la kulto; ordino di la ceremonii konsakrita. – AFGHIR

liut.o (*muziko*) Muzik-instrumento kun plura rangi de kordi muntita sur resono-kesto sube-rondigita, e quan onu uzas per pinchar la kordi. – AFGHIR

liv.ar {tr} Departar de apud (lu) definitive. – A

livid.a (aludante la vizajo) Qua esas plombo-nigra, bluatra, malado-pala. – AFGHI

livr.ar {tr} (ad) **1.** Igar en la dispono di ulu **2.** Submisar a la ago da ulu. – AFHI

livre.o 1. Vesto quan la reji, la siniori furnisas a la viri di sua eskorto, e di qua la koloro,

la galoni, la butoni, e c. memorigas lia blazoni. **2.** Distingo-kostumo (distingebla pro koloro, galoni, butoni, e c.) quan la hemestro igas werar da sua servistuli. – AFGHIR

liz.o **1.** Sedimento quan la vino depozas sur la fondo di barelo. **2.** Elemento di reziduo sociala. – AF

lizimak.o (*bot.*) Planto qua formacas genero ek la familio "primulacei". (L. *lysimachia*).

lo Pronomo qua: **(a)** reprezentas fakto, o propoziciono; **(b)** indikas kozo nedeterminita precize (= to quo, co quo).

lob.o (*anat.*) **1.** Parto di ula organi di qua la formo esas ronda. **2.** Saliajo ronda per qua finas, ye sua infra parto, la funelo di la orelo. – AFHI

lobeli.o (*bot.*) Genero de "lobeliacei", di qua la suko esas laktatra, akra, venena, e quan onu kultivas precipue kom planto orniva. (L. *lobelia*). – AFGH

lobi.o Grupo de reprezentanti di ekonomial, ideologial od altraspeca organizuri qui esforcas per propagando, minacado, pekunio od altra moyeno influar la decidi di politikisti e legifisti favore la interesti di ta organizuri. – AFGHIR

loch.o (*zool.*) Fisho di aquo sen-sala, di qua la korpo esas tre oblonga. (L. *cobitis barbatula*). – AFHI

locion.ar {tr} Fluigar liquido sur parto di la homo-korpo (o sur la korpo tota), sive per varsar olu, sive per ekirigar olu per preso ek sponjo, linjo humidigita, e c. – AFGHI

log.o (*maro-navig.*) Planketo balastizita, imersita ye la extremajo di kordo, ye la dopa parto di navo, por mezurar la rapideso-grado di la iro da la navo. – AFGHIR

logaritm.o (*matem.*) Exponento integra o fracionala di la potenco a qua oportas elevar nombro konstanta por riproduktar ta o ca nombro. – AFGHIR

logik.o **1.** La cienco pri lo exakta. **2.** La cienco pri la *leyi (legi) qui koncernas rezonado. **3.** La maniero rezonar rigoroze. **4.** Interligeso racionala di la kozi (ex.: che Ido: la arto kompozar la frazi o la vorti tale ke la adiciono di la senco di singla ek la elementi donas (sen arbitrialeso, sen deviaco de la normo) la senco preciza di la ensemblo di la frazo o di la vorto). – AFGHIR

logogrif.o Sorto di enigmato qua konsistas ye un vorto di qua la literi, kombinita diverse, formacas altra vorti qui anke esas divinenda. – AFGHIR

logomaki.o Disputo pri vorti. – AFGHIR

logotip.o Desegnuro o skriburo uzata kom simbolo por firmo, societo, edc. – FHIR

loj.ar {ntr} (en, che) Esar instalita sub tekto, en domo od en parto di domo, sive kontinue, sive dum-kelka-tempe. – AFGHIR

loji.o **1.** Chambreto aden qua onu enklozas la dementi. **2.** Mikra domo di domo-gardisto. **3.** Chambreto aden qua onu enklozas la studenti pri estetiko (piktado, skultado, muzikado, e c.) admisita por konkursar pri la Roma-Premio, dum ke li traktas la temo propozita por la konkurso. **4.** Singla ek la chambreti en qui la teatro-artisti chanjas sua pleo-vesti e fardizas su. **5.** Singla ek la mikra dividuri di spektaklo-chambrego, qua kontenas tri, quar, kin o sis plasi. **6.** *Kluzajo (klozajo) ube inter-asemblas grupo de framasoni, prezide da la veneracindo – AFGR

lok.o **1.** Parto determinita ek spaco. **2.** Plaso, parto di spaco, atribuita a kozo, a persono determinita. **3.** Parto di la texto di libro en qua esas texto determinita. **4.** Parto limitizita en lando, en regiono. – AFGHIR

lokac.ar {tr} Obtenar (de lua proprietanto) la yuro uzor, dum periodo konvencionata, ulo po la pago di la preco konvencionata. – F

lokativ.o (*gram.*) Kazo gramatikala qua, en ula lingui, expresas la loko, la destino. – AFGHI

lokl.o Volvuro (en hari, rubando) forme di ringo. – AFG

lokomobil.o Vapor-mashino transportebla. – AFGHIR

lokomoc.ar {ntr} Agar la movo o la serio de movi per qui onu su transportas de loko ad altra loko. – AFGHI

lokomotiv.o **1.** (olim) Vaporo-mashino portata per roti, ed uzata por tirar treni sur relvoyi. **2.** (nun) Vehilo analoga, ma movata da elektro o da Diesel-motoro. – AFGHIR

lokust.o (*zool.*) Insekto aloza, ek la familio "ortopteri", saltera. (L. *locusta*). – AFHI

loli.o (*bot.*) Herbo di qua la grani esas nigra, qua kreskas sur frumento. (L. *lolium temulentum*). – AIL

lombard.o Establisuro di presto po gajo (institucita kun skopo karitatala). – AFG

lombrik.o (*zool.*) Anelideo, di qua la nomo esas anke tervermo. (L. *lumbricus terrestris*). – AFHI

lonch.o Porciono plu o min dina di korpo, tranchita per de-seko tre egala, tale ke la surfaco esas tre plana. – H

long.a **1.** (spaco) Qua esas extensita, de un de sua extremajo a la altra, plumulte pri ta dimensiono kam pri la cetera. Qua esas (tante e tante) extensita pri ta dimensiono (ex.: Ta domo esas longa ye X metri). **2.** (tempo) Qua esas tre extensita en tempo. – AFGI

longitud.o **1.** (*geogr.*) Koordinato geografiala qua uzesas por determinar la situeso di loko sur la surfaco di la Terglobo; disto de ta loko a la meridiano determinita. **2.** (*astron.*) Koordinato astronomiala uzata por determinar la situeso di astro sur la sfero cielala; disto de ta astro a la punto equinoxala di printempo. – AFGHIR

lor En la epoko kande… En la epoko di… (lore… lore: ye ula instanto… ye altra…).

lorn.o Aparato qua konsistas ye lensi quin onu interpozas inter la okulo regardanta e la objekto regardata, por vidar plu precize, plu dicerneble. – FR

lot.o To quo atribuesas ad ulu lor partigo o disdono. To quo atribuesas da hazardo ad ulu lor lotrio. – AF

lota.o (*zool.*) Fisho qua vivas en aquo sen-sala, ek la genero "gado". (L. *gadus lota*). – AFHL

lotri.ar {tr} Agar ta hazardo-ludo en qua onu distributas ula quanto de bilieti pagenda, qui havas numeri, ek qui uli, indikota da hazardo (fato), yurizas pri recevor pekunio-quanto od objekto. – AFGHIR

lotus.o (*bot.*) **1.** Speco di jujubiero. Che la antiqui: arboro di qua la frukto egardesis kom iganta la stranjeri qui konsumis de lu obliviar sua patrio. **2.** (*bot.*) Speco di nenufaro blua qua kreskas en Egiptia. (L. *nelumbium speciosum*). – AFGHIR

loxodrom.o **1.** (*geom.*) Kurvo trasita sur la surfaco di sfero e qua intersekas sam-angule omna meridiani. **2.** (*maro-navig.*) Kurvo quan trasas navo kande lu iras kontinue ad un punto di la busolo, en un rumbo di vento. – AFGHI

loyal.a Skrupuloze fidela ye sua promisi, ye sua su-obligi. – AFGHIR

lu Pronomo personala, triesma persono, singularo, epicena.

lubrifik.ar {tr} **1.** Igar glitigiva (tisuo) por igar plu facila lua funciono. **2.** Untizar ye graso (mashino, aparato). – AFHI

luci.o (*zool.*) Fisho qua vivas en aquo sen-sala, tre devorera, ek la familio "ezoci", di qua la korpo esas funelatra, kun muzelo longa, boko tre fendita e garnisita ye granda quanto de denti, e di qua la karno tre prizesas. (L. *esox lucius*).

lucid.a Qua komprenas klare la kozi. – AFHI

luciol.o (*zool.*) Lampiro aloza e fosforecanta. (L. *luciolo italica*). – FHI

lud.ar {ntr} (per) **1.** Agar ulo por amuzar su. **2.** Amuzar su per manuagar instrumento. **3.** Amuzar su, kun altra persono o personi, per agi en qui uli ganas e la ceteri perdas. – L

ludion.o (*fiziko*) Figureto, statueto, imajeto, ek vitro, garnisita ye la parto supera ye sfereto vakua qua flotacas segun la principo da Arkimedes, ed acensas o decensas (segun ke onu lo deziras) en aquo. – FHI

lug.ar {tr} (ad) (aludante proprietero) Cedar la uzo-yuro di kozo – cedo dum-frista, po preco konvencionata.

lugr.o (*maronavigado*) Milito-naveto lejera, uzita precipue da la kontrabandisti e da la pirati. – AFGHI

luk.o (*navo*) Aperturo quadriangula en la ponto, por igar komunikar du etaji. – AGR

lukan.o (*zool.*) Insekto aloza, granda, kun mandibuli di qui la formo esas olta di korni dentoza, kelke simila a la kornaco di cervo. (L. *lucanus*). – FL

lukt.ar {ntr} (kontre, kun, por) **1.** (aludante du individui) Esforcar por renversar la altro, per embraco. **2.** (aludante du individui, du populi, du partisi) Esforcar por vinkar la altra, la adverso, kontestante pri sua superioreso. **3.** (aludante la volo da la homo) Esforcar por vinkar sua pasioni, por vinkar la obstakli extera. **4.** (aludante forco) Efikar ad altra forco, kontre-sinse. – FHI

lul.ar {tr} Duktar (bebeo) ad dormo per kantar apud lu. – AG

lum.ar {ntr} (aludante ula korpi) Emisar ula radii qui igas videbla la objekti. – AFHI

lumb.o (*anat.*) Dopa parto di la torso, de la dorso til la hanchi, dextre e sinistre di la kolono vertebrala (spino). – AFHI

lumbag.o (*patol.*) Doloro en la regiono lumbala, reumatismala, nevralgiala, o produktita da esforco tro granda. – AFHI

luminec.ar {ntr.} (*fiziko*) Emisar lumo sub basa temperaturo, exemple fosforece o kemie, kontraste ad inkandecar. – AFGHIR

lump.o (*mineral.*) Fragmento di roko ronda quan onu renkontras en ula strati mineralala. – A

lun.o (*astron.*) Planeto qua jiras cirkum la Terglobo (di qua lu nomizesis la "satelito") e qua lumizas lu dum nokto kande lu esas situata tale ke lu reflektas a la Terglobo la lumo-radii da Suno. – AFGHIR

lunatik.a Submisita a la efiko (asertita) da Luno; dicesas precipue pri persono qua ne plus havas sua raciono o rezono-fakultato pro, asertite, subisir la efiko da Luno. – AFGHIR

lundi.o La dio duesma di la semano (olta qua sequas sundio). – FHI

lup.o (*optiko*) Lenso bikonvexa, uzata por igar aspektar plu granda kam reale la objekto quan onu regardas tra ta lenso. – FG

lupanar.o Domo en qua ula mulieri su prostitucas. – AFL

lupi.o (*patol.*) Surkreskajo sub la pelo, tumoro sen-dolora, maxim-multa-kaze kisteskinta. – FHI

lupin.o (*bot.*) Planto leguminosa, di qua la shelo kontenas grani di qui la farino esas manjebla. (L. *lupinus*). – AFGHIR

lupul.o (*bot.*) Planto ek la familio "urticei", di qua la floro esas uzata por facar biro. (L. *humulus lupulus*). – HIL

lupus.o (*patol.*) Pelo-morbo di naturo tuberklosala. – AFGHI

lur.ar {tr} (per) **1.** Atraktar per ulo qua apetitigas. **2.** (anke metaf.). – A

lustr.o **1.** Lumizilo suspendita, plura-brancha, uzata por lumizar e dekorar la granda saloni, la kirki, la teatri. – **2.** Periodo de kin yari. – AFGHIR

lustrac.ar {tr} (en la epoki antiqua, en Roma) Purigar lor ceremonio ta-skopa. – AFGHIR

lustrin.o Sorto di perkalino, tre apretita e briligita. – AFGHI

lut.o Induturo uzata por klozar hermetike vazi, por tegar retorti, vitro-tubi o porcelano-tubi quin onu volas protektar kontre la tro-varmeso di fairo. – AFHI

lutr.o (*zool.*) Quadripedo karnavida, ek la familio "martri", di qua la pilaro esas densa, qua vivas apud aquo, e qua su nutras ek fishi. (L. *lutra*). – FHI

lux.o **1.** Richeso, brilo, ostentata en la kozi di la vivo. **2.** (metaf.) Kozo superflua. – AFGHI

luxac.ar {tr} (*patol.*) Igar (osto) ekirar de lua kavajo normala. – AFGHI

luxuri.o Peko kontre chasteso. – FHI

luzern.o (*bot.*) Planto leguminosa quan onu kultivas en prati artificala, kom nutrivo por la bestii. (L. *medicago*). – AFGIR